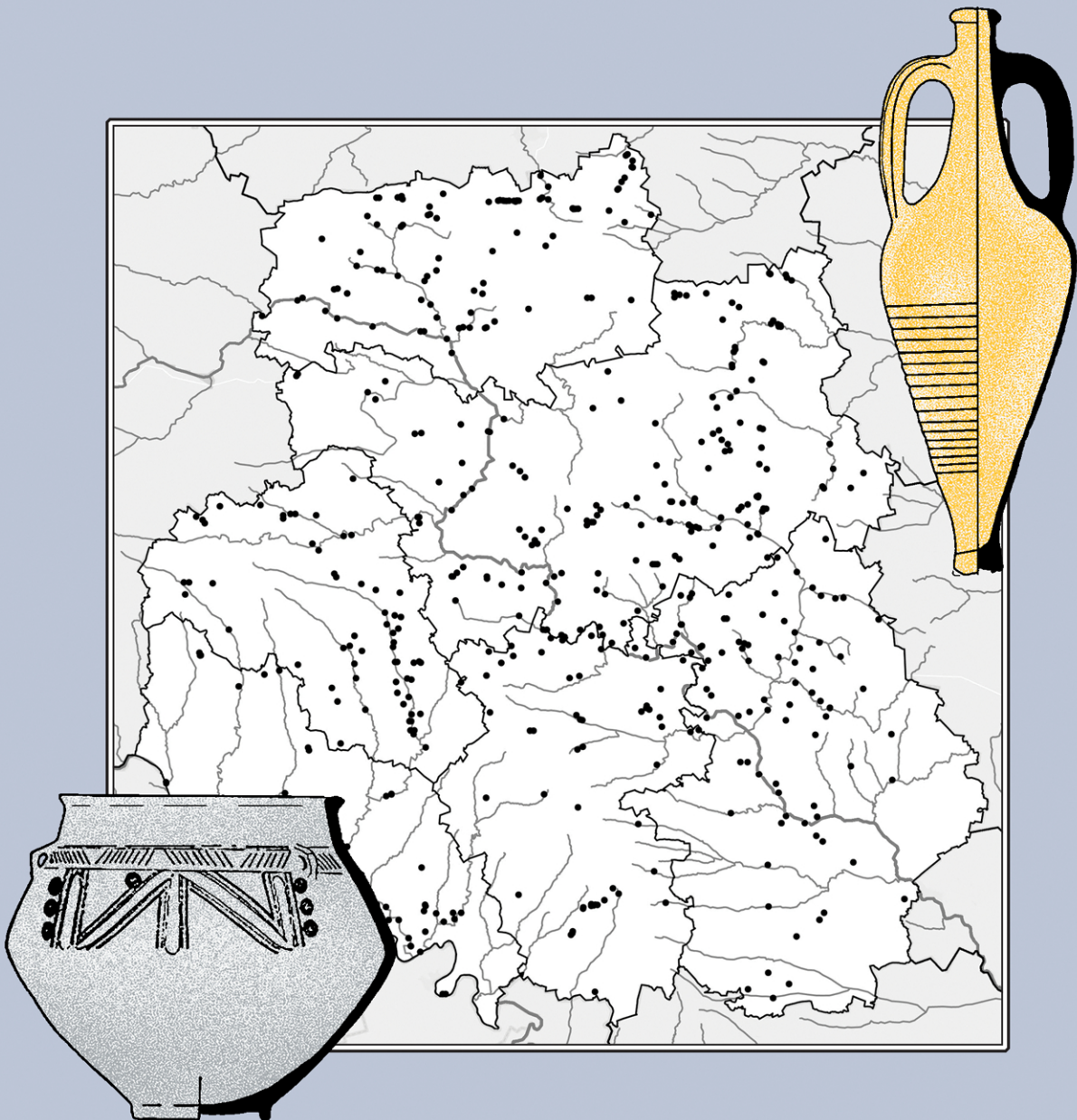

Б. В. МАГОМЕДОВ

ПАМ'ЯТКИ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Б. В. МАГОМЕДОВ

**ПАМ'ЯТКИ
ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
ВІННИЦЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

КИЇВ • 2022

УДК 902.2(477.44)“652”
М 12

Рецензенти:

С. В. ДІДЕНКО, кандидат історичних наук

М. С. СЕРГЕСЬВА, доктор історичних наук

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України
протокол № 18 від 16.11. 2021 р.*

М 12 **Магомедов Б. В.** Пам'ятки черняхівської культури Вінницької області. — Київ: ІА НАН України, 2022. — 146 с.
ISBN 978-617-7810-31-4

Монографія присвячена виявленню у Вінницькій області старожитностей черняхівської культури (III — початок V ст.). Головною частиною є каталог археологічних пам'яток з їх стислою характеристикою, доповнений нарисами історії, господарства та побуту населення цієї культури, а також історії її досліджень в області. Для археологів, істориків, працівників системи охорони пам'яток, краєзнавців і всіх, хто цікавиться минулим нашого краю.

УДК 902.2(477.44)“652”

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
1. ЧЕРНЯХІВСЬКА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ВІННИЧЧИНІ	7
2. КАТАЛОГ ПАМ'ЯТОК ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	29
Вінницький район	31
Гайсинський район	57
Жмеринський район	71
Могилів-Подільський район	83
Тулчинський район	93
Хмельницький район	103
3. ЗНАХІДКИ МОНЕТ РИМСЬКОЇ ДОБИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	121
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПАМ'ЯТОК ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	128
Резюме. Б. В. Магомедов. ПАМ'ЯТНИКИ ЧЕРНЯХОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	131
Summary. B. V. Magomedov. SITES OF CHERNYAKHIV CULTURE OF VINNYTSIA REGION	134
ЛІТЕРАТУРА	136
АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ	141
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	144

*Пам'яті вінницьких археологів,
моїх незабутніх друзів
Бориса ЛОБАЯ
та Володимира ПРИЛИПКА*

ПЕРЕДМОВА

Наша публікація є частиною великої роботи з обліку і картографування пам'яток археології України від раннього палеоліту до пізнього середньовіччя. Цю копітку працю здійснюють науковці Інституту археології НАН України разом із місцевими спеціалістами, насамперед співробітниками обласних органів охорони культурної спадщини.

Збір відомостей про пам'ятки черняхівської культури (раніше — культури полів поховань) другої чверті I тис. н. е. був розпочатий в Інституті напередодні Другої світової війни з ініціативи В. П. Петрова за участю С. В. Коршенко, І. Н. Луцкевича та ін. (Коршенко, рукопис б. д.). У повоєнні роки робота була продовжена і її результати видала Є. В. Махно (1960). На той час в межах Вінницької області було відомо 65 черняхівських місцезнаходжень. Впродовж минулих десятиліть джерельна база вітчизняної археології значно розширилася в ході масштабних розкопок і розвідок. Серед численних публікацій з черняхівської тематики було видано зводи (карти) пам'яток по Київській, Миколаївській та Полтавській областях (Магомедов, Абашина, Солтис 2003; Гребенников 2016; Абашина, Магомедов, Рейда 2019). Праця зі збору, обробки й видання вже відомих і нових матеріалів продовжується у Відділі слов'янської археології ІА НАН України із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій. Зокрема, пропонується робота по Вінницької області виконана в рамках науково-дослідної теми Відділу «Матеріали до археологічного атласу України (слов'яни та їх сусіди в I тис. н. е.)» (Державний реєстраційний номер 0111U010263).

У першому розділі книги міститься загальна характеристика черняхівської культури, а також історія досліджень її старожитностей в області. Основним розділом нашої праці є Каталог, де наведено короткий опис 513 пунктів з теренів Вінниччини — найбільше між інших областей України. Невеликий розділ присвячений знахідкам монет римської доби, які безумовно були пов'язані з діяльністю черняхівського населення. Алфавітний покажчик пам'яток допоможе читачу знайти потрібну статтю в каталозі.

Велика кількість виявлених в області черняхівських поселень та могильників — це показник не стільки щільності заселення території у III—IV ст., скільки наслідок відносно високого ступеня її археологічного дослідження в наш час. Багато з цих пунктів було занесено до Переліку пам'яток археології місцевого значення Вінницької області¹, тобто взято на облік і включено до державного реєстру. В тексті нашого Каталогу подається дата і номер відповідного рішення або розпорядження державної установи. Такою установою в 1970-х рр. був Виконком Вінницької обласної ради трудящих, у 1980-х — Виконком Вінницької обласної ради народних депутатів, з 1991 р. — Вінницька обласна державна адміністрація.

Таким чином, означені пам'ятки взяті державою під охорону із заборонаю вести

¹ Вказаний Перелік склав і опублікував в Інтернеті зав. відділом охорони культурної спадщини Вінницької обласної державної адміністрації Михайло Потупчик (Потупчик 2012). Висловлюю йому щиро подяку за надані матеріали з державного та особистого архіву.

на їх території земляні і будівельні роботи (звичайно, і пошук артефактів) без відома професійних археологів. Усі свідомі громадяни знають, що такий пошук заборонений і на досі незареєстрованих пам'ятках, але це не зупиняє грабіжників-«пошуковців», озброєних металодетекторами. Саме тому, аби зменшити ризик пограбування давніх поселень та могильників, автор вимушений в тексті обмежити точність прив'язки їх розташування до місцевих орієнтирів.

Ще кілька пояснень до Каталогу.

Опис археологічних пам'яток подано в алфавітному порядку за районами і сучасними назвами існуючих населених пунктів. Зафіксована назва археологічної пам'ятки в переважній більшості випадків відповідає назві певного населеного пункту. В інших випадках вказана також назва, закріплена за пам'яткою в науковій літературі та архівних джерелах.

У дужках вказана річкова система, в межах якої розташований населений пункт, починаючи від найближчої притоки.

У 2020 р. в Україні була проведена адміністративна реформа, внаслідок якої у Вінницькій області замість 21 району було утворено шість нових (Постанова Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 р. «Про утворення та ліквідацію районів»). Щоби запобігти зайвих труднощів у роботі з каталогом пам'яток, у випадках, коли адміністративна приналежність населеного пункту змінилася, після його

назви проставлено назву ліквідованого (колишнього) району, до якого пункт належав до реформи.

Подаємо список нових районів і колишніх, що до них включені:

Вінницький район, увійшли колишні райони: Вінницький, Липовецький, Немирівський, Оратівський, Погребищенський, Тиврівський; частково увійшли: Жмеринський (східна частка), Іллінецький (північний захід), Літинський;

Гайсинський район, увійшли колишні райони: Бершадський, Гайсинський, Теплицький, Тростянецький, Чечельницький; частково увійшли: Іллінецький (південний схід), Немирівський (південний схід), Тульчинський (західна частка);

Жмеринський район, увійшли колишній район: Барський; частково увійшли: Жмеринський, Шаргородський;

Могилів-Подільський район, увійшли колишні райони: Могилів-Подільський, Мурованокуриловецький, Чернівецький, Ямпільський;

Тульчинський район, увійшли колишні райони: Крижопільський, Піщанський, Томашпільський, Тульчинський; частково увійшли: Немирівський (південний захід), Тиврівський (південь), Шаргородський (східна частка);

Хмільницький район, увійшли колишні райони: Калинівський, Козятинський, Хмільницький; частково увійшов Літинський (північна частка).

**ЧЕРНЯХІВСЬКА КУЛЬТУРА
ТА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ
НА ВІННИЧЧИНІ**

Черняхівська культура є одним з найбільш яскравих явищ в археології і історії Східної Європи I тис. н. е. аж до становлення Давньоруської держави. Ця археологічна культура займала більшість лісостепової та степової України, Молдову, частину Румунії і деякі суміжні райони Російської Федерації. Вінницька область лежить в центральній частині цієї території між Дністром та правими притоками Дніпра, охоплюючи басейн верхньої і середньої течії Південного Бугу (рис. 1.1). Помірний клімат лісостепової смуги, родючі чорноземи, велика кількість річок з давніх пір сприяли розвитку сільського господарства, завдяки чому тут нараховуються сотні черняхівських поселень часів формування цієї культури, розквіту і заключної фази.

Час існування черняхівської культури (друга третина III — перша третина V ст.) належить до пізньоримського періоду європейської історії і початкового етапу Великого переселення народів. Племена, що створили її під впливом провінційно-римської цивілізації, за ступенем розвитку виробництва, за рівнем ремесла і торгівельних зв'язків увійшли до кола передових народів європейського Барбарікуму. Свідченням цього, зокрема, є чисельні археологічні знахідки з теренів Вінницької області.

Населення черняхівської культури було пов'язане взаємними впливами з сусідніми народами і їх культурами. На північному заході розташовані території, зайняті на той час германськими культурами: вельбарською, яку пов'язують з народом готів, і пшеворською, що належала вандалам. На заході, у Прикарпатті, знаходяться пам'ятки культури карпатських курганів, ймовірно, залишені германцями-тайфалами. Південніше лежали землі романізованого дакійського населення, а по Дунаю стояли укріплення Лімесу (кордону), що відділяв провінції Римської імперії від варварів. На північному сході черняхівські пам'ятки межують з поселеннями київської культури, залишеної ранніми слов'янами. На південному сході за Дніпром степові простори займали кочовища аланів (пізньосарматська культура).

Культурне визначення черняхівських поселень і могильників при археологічних

розвідках та розкопках не викликає особливих труднощів, хоча об'єкти, досліджені на них, досить різноманітні: житла поглиблені і наземні, поховання — кремації та інгумації в ямах різних конструкцій. Головною ознакою, яка дозволяє об'єднати ці пам'ятки в одну археологічну культуру, виступає сіроглиняний гончарний посуд «черняхівського типу» — кухонні горщики та столові посудини, зазвичай з гострим бічним ребром. Характерними для цієї культури також є центральноєвропейські або близькі до них типи деталей убору та інших речей (фібули, пряжки, підвіски-амулету, гребні, туалетні пінцети та ін.), а також римські монети та імпортовані товари з асортименту предметів розкошу — амфори, керамічний червонолаковий і скляний посуд, скляні та сердоликові намиста.

Перші могильники та поселення черняхівської культури були досліджені у 1898—1903 рр. біля сіл Ромашки і Черняхів на Середній Наддніпрянщині (Хвойка 1901), а також сіл Неслухів у Прикарпатті і Марошсентанна (нині Синтана де Муреш) в Трансільванії. З тих пір археологи виявили більше 3,5 тис. подібних пам'яток, з них розкопані широкою площею понад 200 поселень і 120 могильників.

В ході вивчення старожитностей черняхівської культури найбільш гострі дискусії викликало питання про те, який народ їх залишив. Перший дослідник Черняхівського могильника В. В. Хвойка, а за ним М. Ф. Біляшівський і К. Гадачек вважали їх етапом у розвитку місцевої культури древніх слов'ян. Археологи німецької школи наголошували на схожості знахідок типу Черняхова і Південної Прибалтики, пов'язуючи їх з германськими племенами готів і гепідів (П. Райнеке, Е. Блюме, Г. Косінна, К. Дікулеску). Е. Бреннер та М. Еберт об'єднали пам'ятки України і Нижнього Дунаю в одну культурну групу, в якій, на думку останнього, простежуються як готські, так і місцеві культурні елементи. У міжвоєнний період на близьких «поліетнічних» позиціях стояли чеські і польські вчені (Л. Нідерле, В. Антоневич, Й. Костшевський, Л. Козловський). Таким чином склалися основні погляди на етнічне

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

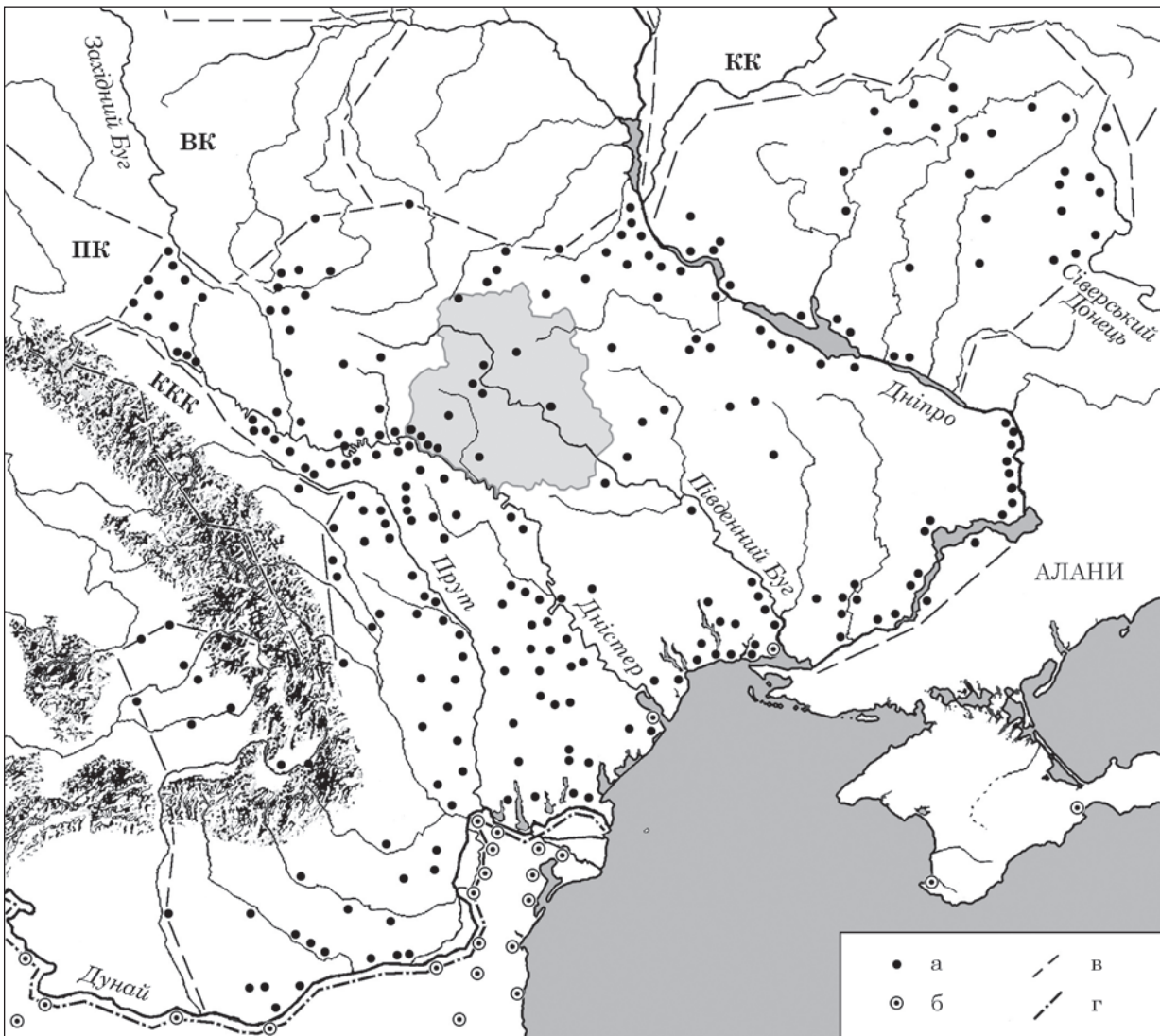

Рис. 1.1. Вінницька область (виділена сірим кольором) на карті черняхівської культури. **ПК** — шевчорська культура; **ВК** — вельбарська культура; **КК** — київська культура; **ККК** — культура карпатських курганів. Умовні позначення: а — найважливіші черняхівські пам'ятки; б — античні міста; в — межі ареалів археологічних культур; г — кордон Римської імперії в IV ст.

забарвлення пам'яток черняхівського типу: «германський», «слов'янський» і «поліетнічний».

У нацистській Німеччині в науковій і пропагандистській літературі панувала теза про приналежність черняхівських пам'яток виключно германцям — готам або гепідам. Радянське керівництво також почало розуміти ідеологічне значення археології. В результаті в публікаціях 1940—50-х років

«автохтоністська» або «слов'янська» концепція черняхівської культури стає керівною теорією в археології раннях слов'ян.

Поступове пом'якшення політичного стану в країні дозволило публікувати думки про переважно германське походження черняхівського населення (Артамонов 1956) або про його поліетнічність (Кухаренко 1954; Тиханова 1957; Третьяков 1958; Федоров 1960). Появі таких поглядів сприяло розши-

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

рення польових досліджень в післявоєнний період, відкриття ранньослов'янських старожитностей празько-корчацького і київського типів, а також безперечно германських «типу Дитиничів»¹ (Смішко, Свешніков 1961). Тоді ж на Верхньому Дністрі була виявлена група черняхівських поселень зі слов'янськими рисами (Баран 1961, с. 88—90; 1965, с. 365—370). У ці й наступні роки поглиблюється вивчення археологічних матеріалів. Результати розкопок, їх аналіз і узагальнюючі дослідження відображені в сотнях статей і десятках монографій².

Останніми десятиліттями дослідники в цілому дотримуються поліетнічної концепції черняхівської культури, але розуміють це по-різному. На думку деяких вчених, лісостепова зона України була заселена в більшості слов'янами (Винокур 2000, с. 275—278; Баран 1998, с. 178—182; Гудкова 1996), або слов'янами і сарматами (Седов 1994, с. 233—282). Вони надавали певного значення скіфо-сарматському та дако-гетському компонентам, а з германцями-готами пов'язували лише пам'ятки з виразними вельбарськими рисами. Д. Н. Козак не виділяв чисельної переваги будь-якого етнічного компоненту, але визнав, що *«кістяком черняхівського суспільства була готська політична структура»* (2008, с. 220—221).

Багато дослідників пов'язують формування черняхівської культури і більшість її пам'яток насамперед з германським на-

родом готів, не заперечуючи причетність до неї й інших етносів. Це — частина російських і українських археологів (Щукин 1979; 2005; Магомедов 2001; Шаров 1992; Любичев 2005), а також практично всі автори з країн Центральної і Західної Європи (Godłowski 1979; Bierbrauer 1980; Бірбрауер 1995; Kazanski 1991; Maćczyńska 1996; Kokowski 2007). Румунські і молдавські колеги при цьому підкреслюють присутність в «культурі Синтана де Муреш»³ карпсько-го або дакійського елементу (Diaconu 1964; Ioniță 1972; Vornic 2006, p. 278—279).

При пошуках об'єктивного вирішення проблеми етнічного складу населення черняхівської культури найважливішими залишаються дані археології, разом з накопиченням антропологічного матеріалу збільшується і його значення. Комплексний підхід до проблеми неможливий без залучення історичних та лінгвістичних джерел, без внеску природничих наук.

* * *

Більшість сільських поселень черняхівської культури розташовані на низьких берегах невеликих річок, зручних для землеробства. У степовій зоні відомі городища-фортеці: Башмачка, Городок, Олександрівка. Системи їх фортифікації включали рови, вали, ескарпи, дерев'яні або кам'яні стіни і башти. Також були відновлені залишені римлянами укріплення на Чорноморському узбережжі в античному місті Ольвія і в його оточенні.

Черняхівські житлові споруди за конструктивними особливостями поділяються на три групи: заглиблені, наземні каркасні з дерева і глини, також кам'яні. У більшості областей черняхівського ареалу, в тому числі і на Вінниччині, відомі будівлі перших двох груп. На півдні, на поселеннях причорноморського типу, панує кам'яне домобудівництво.

³ Таку назву має черняхівська культура в румунській та сучасній молдавській літературі, в інших зарубіжних країнах — зазвичай «Синтана—Черняхів».

¹ За сучасною термінологією — пам'яток вельбарської культури.

² Наводимо лише деякі праці: Брайчевський 1964; Винокур 1972; 2000; Рикман 1975; Сміленко 1975; Баран 1981; Сьмонович, Кравченко 1983; Никитина 1985; 2012; Рафалович 1986; Магомедов 1987; 2001; 2015; Гороховський 1988; Любичев 2000; 2019; Щукин 2005; Кравченко и др. 2007; Гопкало 2008; Мызгин 2013; Петраускас, Шишкин 2013; Gudkova, Schultze 2017; також серійні видання та тематичні збірники: *Матеріали и исследования по археологии СССР*, 82 (1960), 116 (1964), 139 (1967), 187 (1972); *Могильники черняховской культуры* (1979; 1988); *Сто лет черняховской культуре* (1999); *Die Sintana de Mureș—Cernjachov-Kultur...* (1999); *Ostroghotica* (2009); *Ostroghotica-Serie*, 1—3 (2011—2018); *Oium*, 1—6 (2011—2019); окремі номери журналу *Stratum plus* (Кишенів).

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

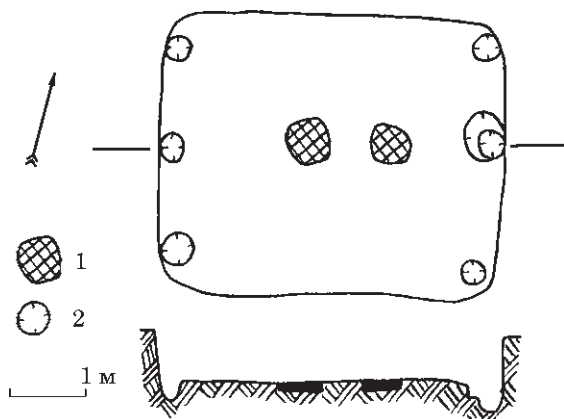

Рис. 1.2. Поселення Козлів 3, план і розріз півземляночного житла (за: Магомедов 1998, рис. 3).
Умовні позначення: 1 — вогнище; 2 — ями

Заглиблені житла досліджені на 80 поселеннях. Більшість складають напівземлянки. Їх стіни дещо височіли над поверхнею землі, глибина 0,4—1 м, площа — 8—17 м² (рис. 1.2). Землянки, глибші (іноді понад 2 м), зрідка трапляються на Верхньому Дністрі. Стіни робилися з обмазаного глиною плоту, рідше — з колод, стовпової або зрубної конструкції.

Наземні каркасні житла ми знаємо на 120 черняхівських поселеннях. Їх стіни також найчастіше були плетені, обмазані глиною з домішкою рубаної соломи, або застосовували блоки з дерну, або ряд вертикально вкопаних колод. Дах покривали очеретом і нерідко зверху обмазували шаром глини. При розкопках знаходять залишки згорілих будинків, від яких зберіглася сильно пропечена обмазка. Більшість складають однокамерні, рідше двокамерні будівлі площею 10—50 м². Внутрішні несучі опори бувають розташовані в один ряд (двонефна конструкція) і в два ряди (тринефна конструкція; рис. 1.3). Понад ніж на 20 поселеннях знайдені залишки так званих «довгих будинків» площею 60—160 м². Часто вони розділені на дві камери, іноді з сіннями в центрі. У житловому приміщенні горіло вогнище, тут знаходять посуд, важки від ткацького верстата та інші речі. Друге, господарське приміщення призначалося для худоби. Залишки таких будинків досліджені на по-

селеннях Курники та Вінниця-Вишенька (див. далі, рис. 2.3). «Довгі будинки» дослідники пов'язують з германською культурною традицією. З доби бронзи населення Північної Європи зводило будівлі, поділені на житлову і стійлову частини, найчастіше тринефної конструкції.

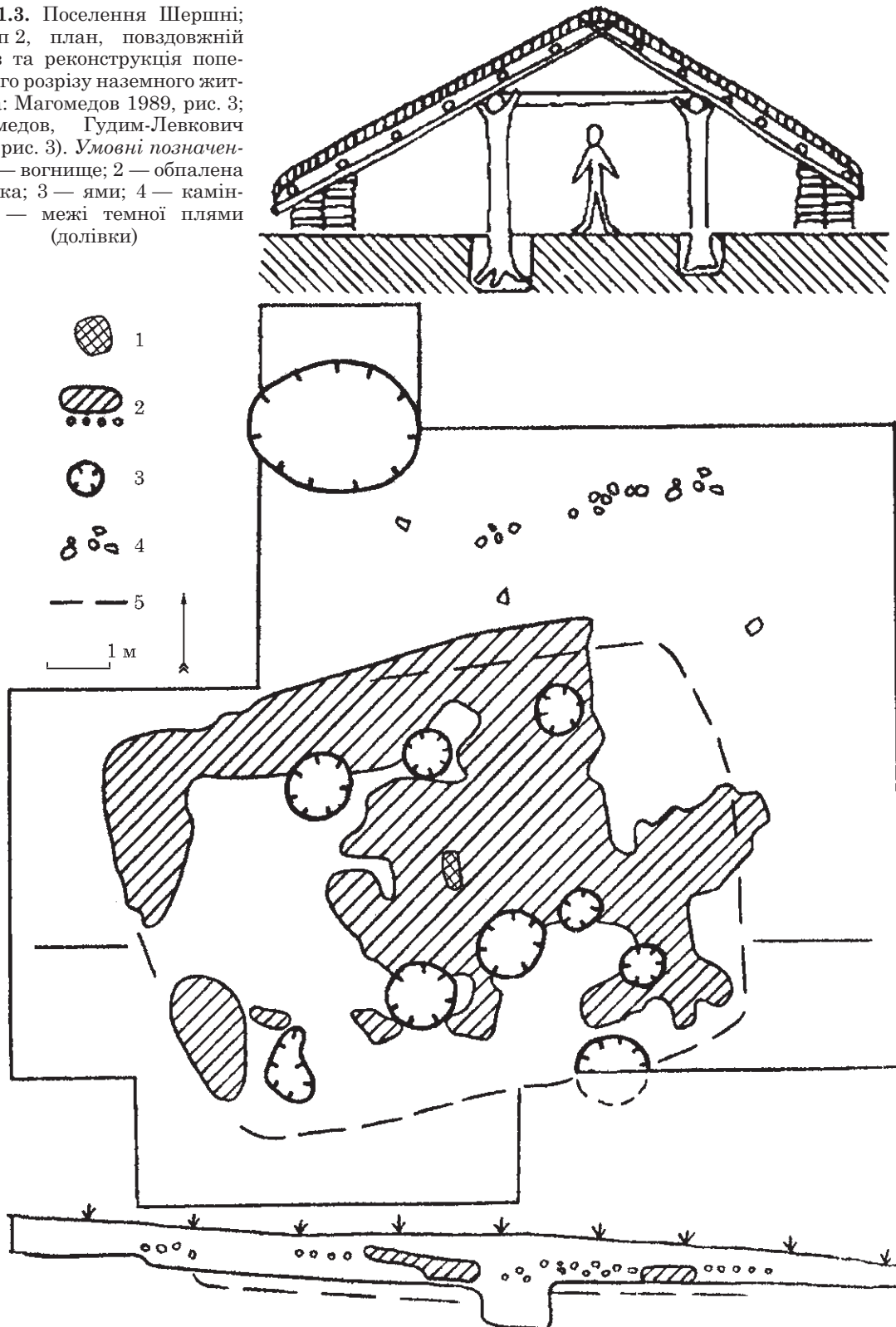
Звичайним опалювальним пристроєм для різних типів жител було прямокутне відкрите вогнище в центрі приміщення. Воно являло собою вимостку з плоских каменів, рідше з череп'я, зверху рівно обмазану глиною. На цьому ж вогнищі готували їжу в обгорнутому жаром кухонному посуді, а потім прибирали попіл і на розпеченій поверхні пекли хліб. Такі вогнища відомі на всій території черняхівської культури. На Верхньому і Середньому Дністрі в напівземлянках з'являються кам'яні печі, встановлені в куті приміщення.

Черняхівський поховальний обряд відзначався різноманітністю. Майже всі могильники біритуальні (рис. 1.4). Кремації (тілоспалення) складають близько 30 % досліджених поховань, але в давнину їх було більше, якщо врахувати пізніші руйнування орного шару на полях. Тілопальні поховання поділяються на кілька типів: в урнах (з кришками або без них), в ямах без урн, з додатковим посудом або ні і т. ін. Поховання-інгумації (тілопокладення) мають різну конструкцію ям: проста ґрунтова, яка повністю переважає, також ями з заплічками (земляні уступи для дерев'яного або кам'яного переkritтя), з підбоям (ніша для тіла в боковій стінці ями), катакомби (земляні склепи в торці вхідної ями). За рідкісними винятками, померлих у могилі поклали головою на північ або на захід. Поховання представників аристократії вирізняються багатим інвентарем, але для інгумацій важливим критерієм високого статусу померлого є також яма великих розмірів з дерев'яними конструкціями. Такі могили мають паралелі в Центральній Європі.

Головна роль у формуванні черняхівського похоронного обряду належить вельбарської культурі, де він також не був одно-

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

Рис. 1.3. Поселення Шершні; розкоп 2, план, повздовжній розріз та реконструкція поперечного розрізу наземного житла (за: Магомедов 1989, рис. 3; Магомедов, Гудим-Левкович 1991, рис. 3). Умовні позначення: 1 — вогнище; 2 — обпалена обмазка; 3 — ями; 4 — камінь; 5 — межі темної плями (долівки)

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

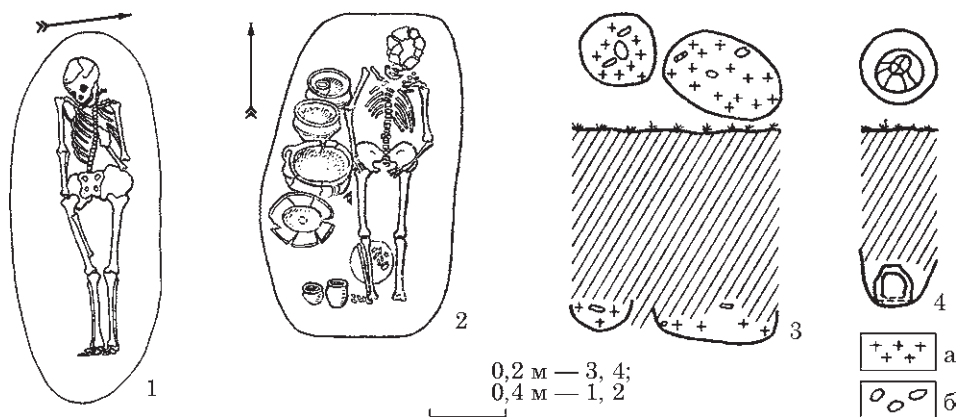

Рис. 1.4. Могильник Косанове, різновиди поховань (за: Кравченко 1967, табл. XVIII—XX): 1 — поховання 15, орієнтоване на північ; 2 — поховання 39, орієнтоване на захід; 3 — поховання 44, безурнова кремація; 4 — поховання 43, урнова кремація. Умовні позначення: а — кальциновані кістки; б — кераміка

рідним. В обох культурах поховальні звичаї з часом змінювалися за рахунок зростання відсотку інгумацій. Подібна еволюція релігійних уявлень була характерною для різних германських племен кінця античної доби. Для черняхівської людності цей процес був посилений впливом традицій сусідніх степових народів. Більшість типів черняхівських поховань з кремаціями має вельбарські відповідності. Трапляються досить рідкісні тілоспалення пшеворського типу зі зброєю. Обряд понад 80 % інгумацій (в простих ямах, орієнтованих на північ) тотожні вельбарським звичаям, хоча цей тип поховань певною мірою притаманний і сарматам.

У процесі становлення і розвитку черняхівської спільноти в неї включаються представники негерманських народів зі своїми поховальними традиціями. Слов'яни і фракійці (гети, дакійці) вважаються носіями звичаю спалення померлих. Їх внесок в черняхівську обрядовість міг мати локальне значення і виключити його не можна, однак виділити такі поховання не вдається навіть статистично (за переважанням в окремих регіонах певного типу кремацій). Легше визначити внесок носіїв обряду інгумації — сарматських племен, які зазвичай споруджували могильні ями складної конструкції. Вони переважають на більшості черняхівських могильників Причорномор'я

і спорадично трапляються в інших регіонах. Поховання з північним орієнтуванням в катакомбах і підбоях практикували племена аланів, які з другої половини III ст. розселилися в степах Приазов'я і Буджака (між гирлами Дністра та Дунаю). Із залишками роксоланів (на цей час плем'я відкочувало на Дунай) можна пов'язати частину могил з дерев'яним переkritтям на заплічках⁴. Інша частина могил з заплічками, але переkritих кам'яними плитами, могла бути залишена нащадками еллінізованого місцевого населення Причорномор'я.

* * *

Економічною основою черняхівського суспільства була високопродуктивна система землеробства, вимоглива до природних умов. Практично весь ареал черняхівської культури знаходиться в зоні лісостепових і степових чорноземів, а його північна межа збігається з межею між чорноземними і лісовими ґрунтами. До родючих ґрунтів приурочено ландшафтне розміщення поселень і, відповідно, оброблюваних навколо них полів. Зокрема, в Середньому Подніпров'ї переважна більшість черняхівських поселень пов'язана з рівнинами і річковими

⁴ У Вінницькій області такі поховання відкриті на могильниках Косанове та Курники.

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

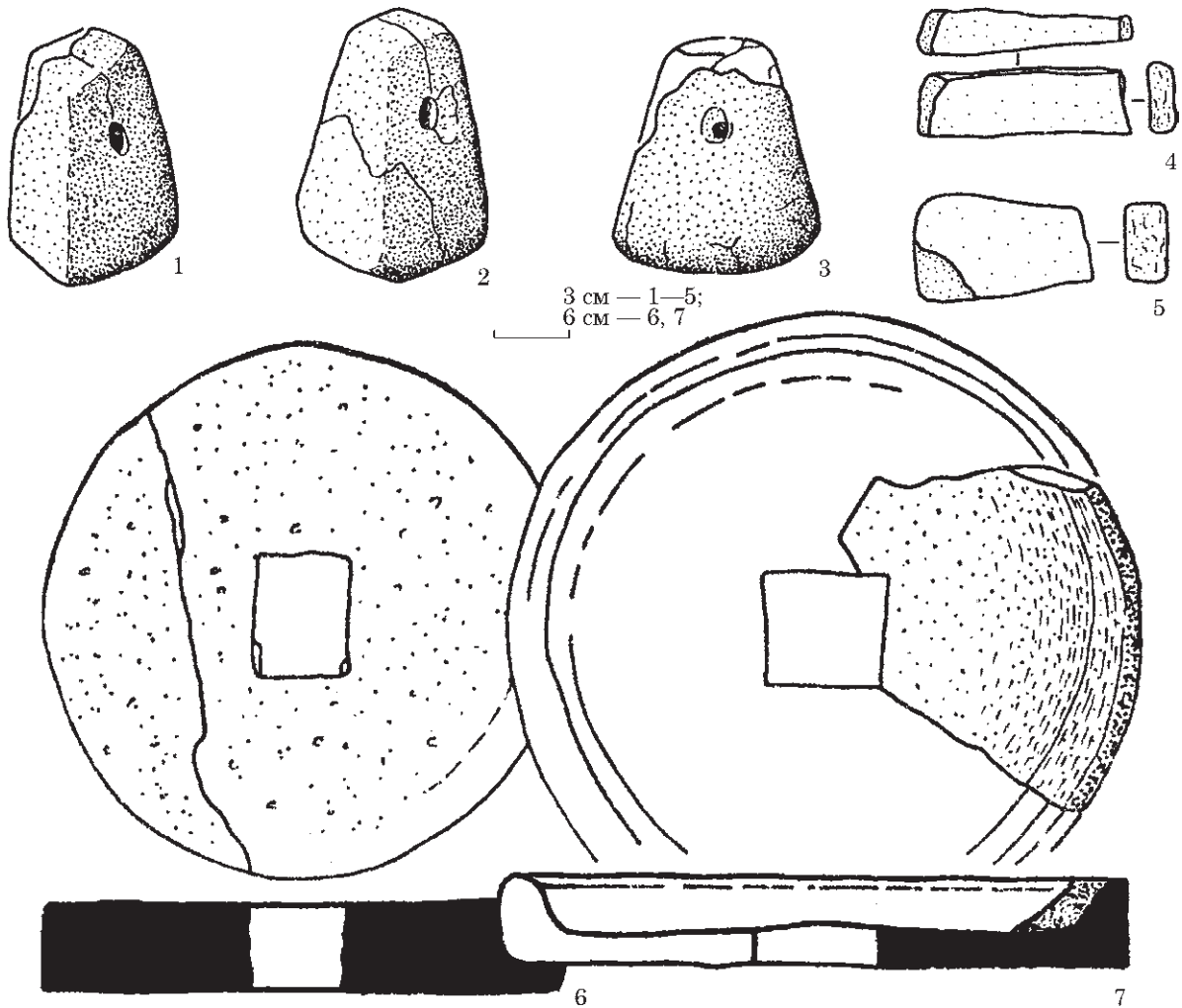

Рис. 1.5. Поселення Шершні: 1—3 — керамічні ткацькі важки; 4, 5 — точильні бруски з піщанику; 6, 7 — жорна з брекчії (за: Магомедов, Гудим-Левкович 1991, рис. 4)

терасами і лише близько 14 % з заплавами річок; тоді як в київській культурі в заплавах річок розміщувався 61 % поселень (Шишкін 1996).

Черняхівська система землеробства відрізнялася від систем місцевих культур ранньоримського часу значно більшою технічною оснащеністю. З черняхівським населенням пов'язане масове поширення в Східній Європі запряжених орних знарядь із залізним наконечником-наральником (див. далі, рис. 2.41). З'явилися коси і новий тип серпів — черешкові, з руків'ям, розміщеним під кутом до леза, подібно до сучасних знарядь. Такі ж типи наральників і серпів

раніше вже були в ходу в дунайських провінціях Риму, з якими і слід пов'язувати прогресивні зміни в черняхівському землеробстві. Іноді застосовувались мотики для обробітки городніх культур. Важливим нововведенням в переробці зерна було масове впровадження ручних млинів римського типу. Використання ротаційних жорен (рис. 1.5: 6, 7), в порівнянні з зернотерками, підвищувало продуктивність праці в тричотири рази.

Близько половини зразків злакових рослин, виявлених палеоботаніками на черняхівських пам'ятках України, як і в інших культурах I тис. н. е., належало просу. Для

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

нього характерні скоростиглість, посухостійкість, малі витрати посівного матеріалу. Поступалися просу за значенням полба, ячмінь, жито і овес. Поява голозерних пше-ниць була викликана, на думку фахівців, використанням залізних наральників та черешкових серпів. Зростання посівів жита, відомого як культура новоосвоюваних земель, пов'язане з розорюванням чорноземних ґрунтів на лесових плато. Проведені дослідження свідчать, що у черняхівського населення Українського Лісостепу панувала залежно-перелогова система землеробства, що було звичайним в I тис. н. е. (Пашкевич 1988, с. 172—173). Крім зернових культур, в невеликих обсягах вирощувалися бобові, а з технічних — льон і коноплі.

На поселеннях та могильниках черняхівської культури знаходять кісткові залишки традиційних для середньої смуги Європи домашніх тварин — великої та дрібної рогатої худоби, свині, коня. Тваринництво в різних природно-кліматичних зонах завжди мало свої особливості. У порівнянні з лісостепом Правобережної України в Причорномор'ї більше значення мала велика рогата худоба, відсоток коня в два рази вище, але свиней тут було в чотири рази менше (Цалкин 1966; Белан 1977; Магомедов 1987, с. 67—69).

Про засоби утримання худоби надають уявлення деякі споруди. Майже на всіх черняхівських поселеннях причорноморського типу відкриті кам'яні огорожі дворів-загонів. У холодну пору року молодняк тримали і в приміщеннях, іноді житлових. Поєднання під одним дахом житла і стійл для худоби притаманно і для тієї частини черняхівського населення Лісостепу, яке будувало каркасні довгі будинки (див. вище). Стійлове утримання худоби в зимовий час зменшувало його падіж і збільшувало продуктивність. Таким чином, принаймні частина черняхівських громад різного походження мала тваринницькі господарства, які забезпечували їх молоком і м'ясом протягом всього року. У домашньому господарстві розводили курей, кістки і яйця яких нерідко знаходять у вигляді при-

ношень у похованнях. Часто трапляються кістки собак, а іноді і кішок.

Полювання в системі господарства черняхівського населення не займало помітного місця: на диких тварин припадає лише 3,5 % визначених особин з Правобережної України (Белан 1977). Це підтверджує висновок про високу продуктивність черняхівського тваринництва, яке повністю забезпечувало потреби населення в м'ясі. Протягом всієї історії Східної Європи такий низький рівень значення полювання не зафіксовано аж до пізнього середньовіччя. Регіональні відмінності в мисливській здобичі стосуються в основному видового складу диких тварин, в числі яких — заєць, олень, козуля, сайгак, кабан, бобер, вовк, тхір та ін. Трапляються кістки птахів і риб, в тому числі осетрових. З риболовлю пов'язані нечисленні знахідки залізних гачків та острог.

Високопродуктивному сільському господарству відповідали розвинені ремесло і торгівля. Металургійне і ковальське ремесла були найбільш важливими з давніх виробництв, оскільки рівень використання в суспільстві залізних знарядь визначає стан сільського господарства, інших ремесел і військової справи. З розкопок відомі залишки кількох десятків черняхівських залізоробних горнів⁵, а відходи у вигляді шлаків знайдені на більшості поселень лісостепової зони. Широке розповсюдження тут болотних, озерних, дернових (лугових) різновидів бурих залізняків-лімонітів достатньо забезпечувало сировинну базу металургії.

У майстернях зазвичай поєднувалися вироблення і ковальська обробка заліза. Частина металу після первинної обробки надходила на ринок, забезпечуючи менш багаті на сировину райони. Продуктивність праці коваля була невеликою, про що свідчить відсутність стандартів на форму і технологію виробів. При цьому черняхівські майстри володіли високим рівнем ковальського мистецтва. Відомо до 60 наймену-

⁵ На Вінниччині такі горни знайдені на поселеннях Лугова та Чорторія.

вань виробів із заліза та сталі, куди входять знаряддя праці сільського господарства і промислів, ремісничі інструменти, зброя, спорядження коня і вершника, предмети побуту, приналежності костюму і прикраси. До відбору сировини ковалі підходили диференційовано: на виготовлення зброї та інструментів йшла сталь більш високої якості, ніж на побутові предмети. Була вжитку техніка поверхневої і наскрізний цементації виробів в герметично закритих судинах. Постійно застосовується ковальське зварювання металу однакового складу та зварювання заліза і сталі — ножі з навареним сталевим лезом. Близько 20 % ножів і серпів зроблені з пакетного металу; вони вирізняються дуже незначною кількістю включень шлаку в залізі і високою якістю кування. Близько третини ковальських виробів зазнало термічної обробки: гартування або гартуванню з наступним відпуском (Вознесенская 1972, с. 11—25).

Майстер по залізу міг працювати і з кольоровими металами. Населення використовувало їх в основному (95—98 %) для ювелірних виробів — деталей одягу (фібул та пряжок), прикрас і амулетів. В основному це предмети з різних сплавів з переважанням міді, які в літературі умовно визначають як «бронзу». Крім ювелірних виробів, з бронзи робили туалетно-косметичні інструменти (ножиці, ножі, пінцети), частини дерев'яних скриньок, шила, швейні голки та інші дрібні вироби. Інше походження має довізний бронзовий посуд (див. далі, рис. 2.15; 2.17; 2.36; 2.40: 2, 3; 2.45: 1). Він потрапляв до черняхівців або як військова здобич, або (частіше) дипломатичним шляхом, оскільки входив до традиційного списку дарунків, які варварські вожді різного рангу отримували від римської адміністрації. На підставі досліджень металу зроблений висновок, що черняхівський комплекс мідних сплавів є продуктом взаємодії двох великих зон металообробки — прибалтійської і причорноморської (Черных, Барцева 1972, с. 63—66). Ймовірно, склад сплавів визначався не стільки традиціями складання рецептур, скільки джерелами

надходження сировини у вигляді готових злитків. Срібло з черняхівських пам'яток в більшості випадків входить до складу біллоу — білого сплаву, що містить дещо більше половини шляхетного металу. З нього виготовляли фібули і пряжки, дротяні кільця і інші види підвісок (лунниці, «топірці» або «молоти Тора»), пінцети, сережки, іноді навіть заклепки для гребнів. Золоті вироби трапляються рідко, в основному це підвіски у вигляді відерець та кілець, лунниці. Відносно невелика потреба в сріблі і золоті покривалася, зазвичай, за рахунок переплавки римської монети.

Наймасовішим ремісничим виробництвом було гончарство. Для всіх локальних проявів черняхівської культури головним об'єднуючим їх показником виступає так звана «кераміка черняхівського типу» — гончарний (станковий) сіроглиняний посуд, виконаний в єдиному стилі з певним набором форм. Використовували і ліпний посуд домашнього виготовлення, але він на більшості пам'яток становить хіба що кілька відсотків серед знахідок кераміки. Винятком є поселення регіону Верхній Дністер (пам'ятки типу Черепин), де гончарні уламки переважно складають меншість (40—48 %).

Технологія виготовлення гончарної кераміки була запозичена в римських провінціях, спочатку за рахунок використання на варварських землях досвіду полонених ремісників і незабаром засвоєна місцевими майстрами. Черняхівські гончарні горщики і піфоси (корчаги для зберігання харчових запасів) зазвичай майже без змін повторюють форми, поширені в дунайських провінціях. У багатьох типах глечиків можна впізнати антично-римські прототипи, але більшість з них набуває біконічного профілю бочка, властивого посуду вельбарської культури. В інших типах глечиків, в кухнях, різних типах ваз і в орнаменталі посуду місцеві майстри розвивали в гончарній техніці «етнографічні» форми вельбарських і пшеворських зразків.

На кількох поселеннях виявлені залишки гончарних майстерень, які дозволяють

простежити процес виробництва від підготовки глини до випалу виробів. Більш ніж на п'ятдесяті поселеннях, відкриті випалювальні горни ⁶ (Бобринский 1991). Конструкція цих печей в цілому однорідна (див. далі, рис. 2.20). Вони споруджувались в товщі ґрунту і складалися з нижнього (топкова камера) і верхнього ярусу (випалювальна камера), який завершувався на поверхні землі куполом з отвором димоходу. Камери розділялися горизонтальною решіткою — глиняною плитою з отворами для виходу розжарених газів. Нижня камера через топку поєднувалася з передпечною ямою, звідки опалювач завантажував дрова. Невеликі печі мають вільний простір топкової камери, у більших (діаметр міг перевищувати 2 м) решітка спиралася на стовп або на поздовжню перегородку.

Різні види виробів потребували різного складу сировини. Для кухонного посуду в глину додавали оточувачі, тобто 10—12 % кварцового піску або дресви (товчений камінь), іноді шамоту (товчена кераміка). Після випалу такий посуд був спроможний витримати великі перепади температур. Маса з підвищеним вмістом крупної дресви (близько 15 %) йшла на виготовлення найбільших судин — піфосів, висота яких сягала до 1 метра. Столовий посуд виготовлялася з добре очищеної глиняної маси, зазвичай без штучних мінеральних домішок, але часто з добавками органічного походження — деревного вугілля, попелу, гною. Поверхню столового посуду після підсушування обробляли лоцилом (гладкий камінь або кістка). Лощений поверхневий шар глини ущільнювався до блиску, що не тільки прикрашало посуд, але й підвищувало його водонепроникність.

Процес випалу сіроглиняної кераміки, за експериментальними даними, тривав від 18 годин до двох—трьох діб. Кухонний посуд добре випалюється при 800—900 °С, столовий — при 900—950 °С, піфоси — близько 950 °С. Для того, щоб надати посу-

ду характерного для пізньоримської провінційної кераміки сірого або чорного кольору, в кінці процесу закривали зовнішні отвори горна. Таким чином встановлювали відновний (редукційний) режим випалу без доступу кисню, при якому червоні залізисті з'єднання, що входять до складу глин, під впливом окису вуглецю (СО) перетворюються на чорний окис заліза (FeO).

Засвоєна черняхівськими ремісниками технологія гончарного виробництва забезпечувала досить високу продуктивність праці. За підрахунками А. А. Бобринського (1978, с. 26—33), майстер витрачав на виготовлення одного горщика чи миски в середньому 8—10 хвилин, щодня виробляючи від 30 до 80 посудин, що за сезон могло забезпечити споживачів в радіусі десятків кілометрів.

В умовах достатку в суспільстві дешевої ремісничої продукції домашнє виробництво посуду занепадає. Більшість черняхівських ліпних посудин зроблено «на швидку руку» з погано промішаної глини. Знахідки з поховань бувають слабо випалені. Серед такої ритуальної кераміки переважає посуд столового призначення; на селищах трапляються здебільшого кухонні горщики.

Посуд, виготовлений в ліпній техніці, як правило, відображає старі етнокультурні традиції. Його форми в основному укладаються в рамки типологій кераміки більш ранніх культур. На більшості черняхівського ареалу України та Молдови ліпний посуд присутній здебільшого на пам'ятках раннього етапу культури і відповідає вельбарським або пшеворським зразкам. Така кераміка добре представлена на цілій низці досліджених поселень і могильників Вінницької області: Вінниця-Вишенька, Гунька, Демидівка, Слобідка, Шерпні, Гармаки, Заячівка, Петриківці та ін. (див. далі, рис. 2.4; 2.5; 2.6; 2.7: 2—5; 2.13: 7—10; 2.18: 1, 2; 2.19: 1, 2; 2.25: 1—4; 2.26: 6, 7; 2.42: 13—17). Локальні особливості має ліпний посуд регіонів Верхній Дністер (продовжує місцеву традицію зубрицької культури) і Причорномор'я (найближчі аналогії в кераміці пізніх скіфів і сарматів). В окремих ви-

⁶ На Вінниччині це поселення Яланець, Вінниця-Вишенька 1, Тарасівка, Чорторя.

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

падках трапляються типи посудин київської або карпо-дакійських культур.

Серед менш важливих, але розвинених в черняхівському суспільстві ремесел стоїть косторізне виробництво. Повною мірою це стосується лише однієї з його галузей — виготовлення гребенів з рогу благородного оленя, іноді лося. Виділенню і спеціалізації цього виробництва сприяли два фактори: масовий попит на ці предмети особистого користування⁷, а також складність їх виготовлення (тришаровий гребінь містить до десяти рогових деталей і металеві заклепки; див. далі, рис. 2.9: 16; 2.12: А, 7; 2.12: Б, 7; 2.16: 1, 9, 25, 32; 2.26: 9, 10, 13; 2.43: 1—4). Крім гребнів, з оленього рогу робили різні підвіски-амулету: пірамідальної форми (див. далі, рис. 2.32: 6, 7), у вигляді дисків та кілець, лунниці, інколи також ручки ножів та пряслиця. З великих кісток виготовляли «ковзани»-лощила і двосторонні голки, які могли використовувати як спиці для в'язання рибальських сіток або вовняного одягу. Трапляються гральні кістки і застібки. З трубчастих пташиних кісток робили футляри для голок (див. далі, рис. 2.12: А, 8). Незважаючи на широке розповсюдження готових виробів, сліди косторізного виробництва на поселеннях зустрічаються не часто. Зазвичай це невелика кількість обрізків оленьих рогів, які можна визначити як залишки обмеженого домашнього виробництва. Великим ремісничим центром, який постачав на ринок сотні гребнів, в межах України можна визнати поселення Велика Снітинка на Середній Наддніпрянщині (Магомедов 1992).

Обробка каменю мала масове поширення лише в середовищі населення черняхівських пам'яток причорноморського типу. З грубо тесаного місцевого вапняку тут зводили різноманітні будівлі та огорожі, вирубали плити для перекриття могил, ступи, корита, примітивні якорі. Ці роботи при наявності простих залізних інструментів не вимагали великої кваліфікації і навряд чи ними займалися фахівці-ремісники.

⁷ Готські чоловіки мали звичай носити довгі зачіски до плечей.

Із вищим рівнем майстерності пов'язане виробництво кам'яних жорен для ручних ротаційних млинів римського типу. Повсюдний попит на такі млини надав каменярській справі характер професійного ремесла. Уламки жорен можна знайти майже на кожному поселенні черняхівської культури. Виготовлені вони з різних порід каменю: вапняку, граніту, рідше з пісковика. Однак найкращими були жорна з так званого зювіту, різновиду брекчії. Цей камінь легко обробляти, при помолі зерна його поверхня не загладжується. Родовище брекчії знаходиться у Вінницькій області, в Іллінецькому кратері, що має діаметр 7 км і утворився 400 мільйонів років тому в результаті падіння величезного метеориту⁸ (Климовський, Гурув 2001). П. І. Хавлюк встановив, що розробка родовища і виготовлення жорен почалися тут в черняхівський період і відновилися в часи Давньої Русі. В місцях поверхневого виходу породи поблизу сіл Лугова та Жорнище він виявив кілька черняхівських поселень (Хавлюк 1980). При видобутку каменю в стародавньому кар'єрі використовували знайдені тут же клини з оленього рогу. Продукція майстерень з Лугової знаходила широкий збут. Жорна з брекчії характерного сіро-коричневого кольору (рис. 1.5: 6, 7) знаходять не тільки в Центральній Україні, але навіть на пам'ятках київської культури в басейні Десни.

Масове поширення мав і інший вид кам'яних виробів — бруски для заточування металевих знаряддя. Як правило, вони робилися з дрібнозернистого пісковика і мали прямокутну в перетині форму (рис. 1.5: 4, 5). З огляду на порівняльну рідкість родовищ придатного пісковика і стандартизовану форму брусків, слід припустити, що їх виробництво було зосереджено в небагатьох місцях, а самі вони були предметами торгівлі.

У басейні Середнього Дністра, з територією Вінницької області включно, трап-

⁸ Раніше вважалося, що це залишки жерла доісторичного вулкана, а породу називали вулканічним туфом.

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

ляються кам'яні антропоморфні фігури, частина з яких виразно пов'язана з черняхівськими поселеннями (Ставчани, Калюс, Іванківці, Бакота, Непоротове, Козлів: Винокур 1972, с. 109—117). Вони мають риси подібності з відомою ранньосередньовічною статуєю Збруцького Святовита і, можливо, належать слов'янському населенню черняхівської культури (Рыбаков 1987, с. 130—132).

З обробкою дерева пов'язаний багатий набір інструментів, знайдених на черняхівських поселеннях. Це сокири, тесла, долота і стамески, скобелі, пили-ножівки, свердла з перовидним робочим кінцем, токарні різці. Мабуть, можна говорити про спеціалізацію найбільш складних деревообробних робіт, таких як токарні та бондарні. Обидві ці технології з'являються в Східній і Центральній Європі в пізньоримський час і пов'язані з впливом Провінцій.

З домашніх промислів археологічними знахідками найкраще представлені прядіння і ткацтво — постійні заняття майже кожної жінки. Керамічні пряслиця (важки-маховики до веретена) на черняхівських пам'ятках з великою перевагою представлені біконічними формами (див. далі, рис. 2.12: 9; 2.33: 8; 2.35: 12; 2.43: 16; 2.44: 5), що наслідують традиції вельбарської і дещо менше пшеворської культур; в невеликій мірі помітний вплив традицій фракійських, сарматських та слов'янських культур (Магомедов 2015). Трапляються також пряслиця з інших матеріалів — імпорتنі скляні (див. далі, рис. 2.43: 15) та свинцеві, кістяні, з м'якого каменю (мергель). На широке використання ткацького верстата вказують глиняні важки пірамідальної, рідше конічної або округло-сплющеної форми (рис. 1.5: 1—3), які цілими комплектами знаходять у руїнах жител.

Наявність спеціалізованих ремесел свідчить про розвинений внутрішній ринок в черняхівському суспільстві. Певна стандартизація масових ремісничих виробів «черняхівського типу» є продуктом єдиної економічної системи, що охопила населення значної території в зоні родючих ґрунтів

лісостепу і степу. Ковалі, ювеліри, гончарі та інші майстри-ремісники працювали, як правило, «на замовлення» в межах громади або групи сусідніх громад, отримуючи за свою працю продукти сільського господарства. Частина цієї продукції, а також товари, пов'язані з рідкісними видами сировини, через торговців-посередників знаходили попит удалині від місць їх виробництва. Зокрема, соляна торгівля займала важливе місце в економіці всіх традиційних суспільств. Сліди черняхівських видобувачів солі виявлені на багатошаровому поселенні Генічеська Гірка на косі Арабатська Стрілка поблизу затоки Сиваш (Магомедов 2001, с. 106).

У період черняхівської культури торгівля варварів Східної Європи з античним світом досягає свого найвищого розвитку. Знахідки фрагментів амфорного та червонолакового посуду, виробів зі скла відомі практично на кожній дослідженій черняхівській пам'ятці. На причорноморських поселеннях в середньому 20—30 % кераміки представлено уламками амфорної тари.

Переважає більшість амфор містила вино, привезене морським шляхом з торгово-ремісничих центрів південного берега Чорного моря — міст Синопа і Гераклея (рис. 1.6). Рідше трапляються амфори з більш віддалених пунктів Римської імперії. Столовий червонолаковий посуд (гличики і блюда) переважно належить до групи так званої «понтійської сігілляти», яка, ймовірно, вироблялася в майстернях Херсонесу. У південно-західних регіонах черняхівської культури серед керамічного імпорту переважає продукція прикордонних Дунайських провінцій.

На всіх черняхівських землях трапляються довізні намиста зі скла, сердоліку, іноді з єгипетського фаянсу (Гопкало 2008). Для внутрішнього ринку і транзитної торгівлі велике значення мало також ввезення скляного посуду — кубків, часто прикрашених шліфованими орнаментами, а іноді і грецькими написами (див. далі, рис. 2.16: 2, 14, 24, 31). Через черняхівських посередників значна їх кількість доходила до

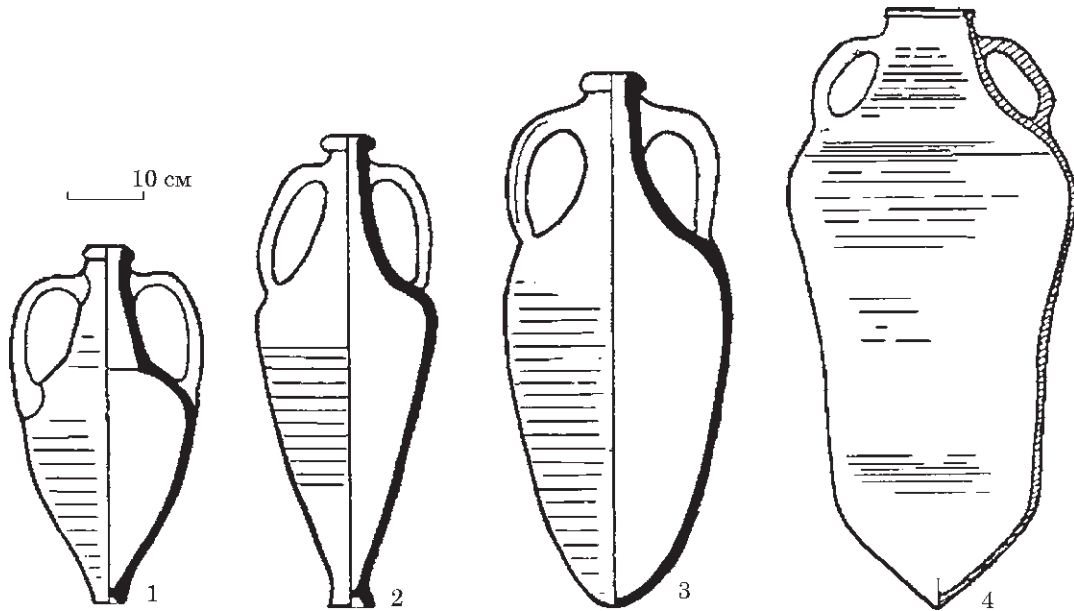

Рис. 1.6. Деякі типи амфор пізньоримської доби: 1 — тип Шелов D; 2 — тип Шелов F; 3 — тип Шелов E; 4 — тип Зеест 100

Прибалтики і Скандинавії. Існування торговельних зв'язків (безперечно транзитних) між Східною Європою і Південною Аравією підтверджується знахідками в похованнях ароматичної смоли (ладану). З берегів Середземного моря походять екзотичні мушлі-амулету.

Торгівля з провінціями глибоко увійшла в побут черняхівського суспільства і підтримувалася його вождями. У мирний час готські купці вільно торгували на території прикордонних провінцій, відвідували будь-які міста і торговельні пункти. У роки війни 366—369 рр. «заборона будь-яких торгових стосунків пригнічувала варварів крайньою нестачею в найнеобхіднішому» (Аммиан, XXVII, 5, 7). Тому в мирний договір між королем Атанаріхом і імператором Валентом у 369 р. була включена спеціальна умова про емпорії (торгові поселення) на Дунаї, де готи могли торгувати з римлянами. Тут готи отримували з Імперії вино, сіль, оливкову олію, зброю, одяг, прикраси. Продавали вони головним чином рабів, а також худобу і шкіри (Корсунський 1965, с. 58).

Торгові пункти були і на варварській території. Їх існування можна припускати на

черняхівських поселеннях Собарь в Молдові і Кам'янка-Анчекрак в Причорномор'ї, де помітні сліди перебування представників римських провінцій. Особливий вид торговельно-ремісничій факторії з залишками виробництва скляних кубків виявлений в Комарові на Середньому Дністрі (Петраускас 2014). Важливими для східноєвропейських племен торговими осередками залишалися міста Ольвія і Тіра, включені після евакуації римських гарнізонів в середині III ст. в черняхівську політико-економічну систему. Ці чорноморські порти підтримували традиційні зв'язки з містами Малої Азії і Криму, що ілюструють скупчення амфор IV ст., відкриті на місці портових споруд в Ольвії. Звідси продукція східноримських економічних центрів розходила по всій черняхівській території і за її межі.

Поза сумнівом, щодо своїх економічно менш розвинених східних і північних сусідів «черняхівці» і самі виступали в ролі виробників ремісничої продукції. Про це свідчать знахідки черняхівського гончарного посуду, рогових гребнів та інших виробів на поселеннях київської культури і в сарматських курганных похованнях. Типові

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

Рис. 1.7. Поселення Глинськ, срібні денарії зі скарбу 1983 р.

черняхівські фібули трапляються не тільки у близьких сусідів, а й на землях племен лісової зони басейну р. Оки і в могилах сарматів від Угорщини до Поволжя (Амброс 1966, с. 61—66, 70). Черняхівських купців на півночі могли цікавити хутра та інші продукти лісових промислів; сарматські кочівники, найбільш ймовірно, поставляли продукти тваринництва і рабів.

Із рівнем розвитку торгівлі тісно пов'язана проблема грошового обігу. В ареалі черняхівської культури, лише в межах колишнього СРСР, знайдено (за підрахунками К. В. Мизгіна на 2010 р.) понад 26 тисяч римських монет у вигляді 3 тисяч одиничних знахідок і в складі 183 скарбів⁹ (Брайчевський 1959; Кропоткин 1961; 1966; Мызгин 2013). Переважна більшість цих монет — срібні денарії II ст. (тобто часу, що передують утворенню черняхівської культури)

⁹ Враховано лише легальні знахідки; кількість монет, виявлених при незаконному використанні металодетекторів, не піддається обліку. Серед скарбів, виявлених на черняхівських пам'ятках, найбільший був знайдений біля с. Глинськ на Вінничині. З нього до науковців дійшло 973 монети.

ри) (рис. 1.7), а III і IV ст. представлені значно меншою кількістю знахідок. Причина переважання у варварських землях денаріїв II ст. полягає у високому вмісті в них дорогоцінного металу в порівнянні з пізнішими випусками. Протягом перших двох століть імператорського періоду римської історії відбувається постійне зниження реальної вартості денарія шляхом заміни певної частини срібла на мідь. У 194—195 рр. Септимій Север довів зміст срібла до 57%. У 215 р. при Каракаллі починається випуск нової монети — антонініана, який відрізняється від денаріїв більшою вагою, проте вміст срібла в ньому спочатку становить 50%, а далі поступово знижується. У другій половині III ст. антонініани карбувалися з міді з тонким срібним покриттям. З цього часу чільна роль срібла в римській грошовій системі впала і його замінило золото.

Для багатьох сусідів Римської імперії монетний метал був основним, якщо не єдиним джерелом надходження срібла. У варварських племен за часів панування мінової торгівлі на внутрішньому ринку денарії цінувалися не за їхньою номінальною вартістю, а як дорогоцінний метал, придатний для виготовлення ювелірних виробів. Тому, незалежно від способів ввезення монет з Імперії (торгівля, викуп за полонених, воєнні контрибуції, плата найманцям за службу в армії), постійною вимогою варварів залишалося дотримання певної чистоти срібла.

Цьому стандарту відповідали денарії, карбовані до реформи 215 р., із чим римські партнери вимушені були рахуватися. Великі суми накопичувалися у казні племінної й общинної старшини, або просто розбагатілих людей. За критичних же обставин монети ховали у вигляді скарбів. Однак значна частина денаріїв потрапляла в обіг і для внутрішньої торгівлі. На це вказують доволі часті знахідки на поселеннях окремих монет, які мешканці цих поселень явно загубили.

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

* * *

Археологічні дослідження за допомогою інших джерел дозволяють відтворити історію населення черняхівської культури. У перших століттях нової ери в групі пам'яток Волині та Поділля (зубрицька культура) відбувається кристалізація слов'янських рис. Східніше, в басейні Середнього Дніпра, з кінця II ст. формується населення ранньослов'янської київської культури, яке можливо ототожнити з венетами (венетами) древніх авторів. На Півдні панували сармати.

На рубежі II—III ст. через Західний Буг на Волинь, потім далі в східному і південному напрямках починається переселення племен вельбарської культури. Етнічною основою її були готи — народ північногерманського походження, який з початку нової ери мешкав у Польському Помор'ї. У 30—60 роках III ст. готи разом з союзними племенами вандалів, герулів, тайфалів, уругундів (бургундів), боранів, карпів ведуть запеклі війни з Римською імперією (Скіфські або Готські війни) (Ременников 1954). Саме в цей період складається черняхівська культура.

У Вінницькій області до цих часів належить група поселень в басейні Південного Бугу біля сіл Гармаки, Гайове, Гунька, Тимар, Демидівка. Серед керамічного матеріалу на них значно переважає ліпна кераміка вельбарської культури і формально ці пам'ятки можна було би віднести до неї. Але на кожному селищі присутній гончарний столовий посуд черняхівського типу, який дозволяє визнати їх пам'ятками початкової фази черняхівської культури (і внести до нашого каталогу). Названі поселення ще недостатньо вивчені і при них не виявлені могильники, що лишається черговою справою археологів.

Пізніше, з чисельним зростанням населення, черняхівський ареал розширюється. Ті частини місцевих племен, що не покинули свої землі, увійшли до Готського об'єднання на правах вимушених союзників. Готський історик Йордан пише про

підкорення королем Германаріхом багатьох народів «Скіфії та Германії» (Йордан, 116—120). Окремо згадується про війну з венетами, «могутніми своєю чисельністю», але погано озброєними. Якщо це були ранні слов'яни київської культури, то просування готів по їх землях простежується археологічно. Масове поширення черняхівських пам'яток на сході України до Сіверського Дінця фіксується в другій чверті IV ст., хоча окремі групи прибульців могли проникати туди і раніше.

Аналіз археологічних матеріалів свідчить, що населення черняхівської культури не було однорідним в етнічному відношенні. Ознаки готської вельбарської культури або, принаймні, речі центральноєвропейських типів поширені на всій черняхівській території. За свідченням письмових джерел, готи поділялися на два угруповання з межею по р. Дністер: східну (остроготи або гревтунги) і західну (везеготи або тервінги) (Аммиан, XXXI, 3, 5). З германських союзників готів за археологічними даними помітна присутність вандалів (пшеворська культура) і, меншою мірою, племен, що походили з Північної Германії та Ютландії.

Слов'янські риси простежуються на черняхівських поселеннях у верхів'ях Дністра і Західного Бугу, а також на окремих поселеннях Середньої Наддніпрянщини та Східної України — в регіонах, що межують з масивом київської культури. Черняхівські старожитності Чорноморського узбережжя від Дніпра до Дунаю пов'язані з осілими сарматами і еллінізованим місцевим населенням, серед якого жили групи германців. На території сучасної Румунії деяку частину місцевого населення склали гето-даки. Джерела згадують про велику кількість полонених жителів дунайських і малоазійських провінцій, які були захоплені готами під час Скіфських воєн, тобто в період складання черняхівської спільноти. Ці носії греко-римської культури становили незначну частину черняхівського населення, були розсіяні серед варварів, але їх цивілізаційна роль була дуже важливою. Культурна єдність різноетнічних пам'яток

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

черняхівського типу є показником того, що всі перелічені народи були об'єднані не тільки політично, але також мали стійкі економічні зв'язки.

У IV ст. у населення черняхівської культури з'являються деякі ознаки ранньої державності. Про розвинену економіку вже згадувалось. Багаті поховання свідчать про соціальне розшарування. Два згадані вище готські територіально-племенні угруповання остроготів і везеготів мали спадкову владу вождів (королів) з родів, відповідно, Амалів і Балтів. У германському епосі (Сага про Херв'юор, Старша Едда) згадується центр королівської влади остроготів — Даншарстадір, про приблизне місцезнаходження якого говорить саме його ім'я «Дніпро-місто». Однак жодне нині відоме черняхівське поселення або укріплене городище в Дніпровському басейні містом назвати не можна. Наявні дуже рідкісні зразки рунічної писемності, яка мала сакральний характер. Готський єпископ Ульфїла для перекладу Біблії на мову одноплеменників розробив готський алфавіт на основі грецького, але серед черняхівського населення ця писемність поширення не набула. Ймовірно, не існувало кодифікованих правових норм. Таким чином, черняхівська спільність ще не дозріла до створення раннього держави, але вона успішно розвивалася в цьому напрямі. Однак історичні обставини цьому не сприяли.

Майже столітній період відносно стабільного розвитку населення Південно-Східної Європи був перерваний у 375 р. вторгненням гуннів. Навала кочівників не принесла місцевим жителям таких жорстоких лих, як це сталося пізніше в Західній Римській імперії, але призвело до різких політичних і демографічних змін. Остроготи змушені були підкоритися завойовникам, а частина везеготів за домовленістю з імператором Валентом перейшла на римський берег Дунаю і прийняла християнство.

У першій половині V ст. припиняється життя на останніх черняхівських поселеннях. У цей період готські угруповання (разом з союзними сармато-аланами) пос-

тупово відходять на Захід. Нащадки хліборобів-воїнів з берегів Дніпра, Бугу, Дністра і Нижнього Дунаю засновують недовговічні королівства в Паннонії (Угорщина), Італії, Аквітанії (Франція), Іспанії. Нечисленне готське населення залишилося в гірському Криму, де ще понад тисячу років зберігало свою мову (Піоро 1990). Із V—VI ст. вирішальною політичною силою в Південно-Східній Європі стають слов'яни.

* * *

Перші черняхівські пам'ятки виявив у 1899 р. видатний український археолог Вікентій Хвойка у Середній Наддніпрянщині. Тоді ж він дослідив Черняхівський могильник, звідки й пішла назва цієї культури. На Вінниччині подібні старожитності були вперше виявлені і введені у науковий обіг в 1920-х рр. завдяки майже одночасній діяльності кількох археологів. У 1925 р. директор ВКМ Г. В. Брилінг виїхав до с. Черепашинці, де на глинищі руйнувався могильник. Він провів розвідкові розкопки, знайшов два поховання і зібрав у селян знахідки з могильника (див. далі, рис. 2.46). У 1926 р. С. С. Магура знайшов черняхівське поселення в м. Гайсин, а Д. М. Щербаківський дослідив поховання на могильнику біля с. Вила Ярузькі на р. Мурафа (див. далі, рис. 2.32). Протягом 1926—1927 рр. Ф. Н. Мовчанівський та П. П. Курінний проводили розвідки в Козятинському районі, М. Я. Рудинський працював на Дністрі, Т. Зборовський у Тульчинському районі (1929 р.). Але цей спалах активності тривав недовго.

Пошукова і дослідницька діяльність поновилася лише незабаром після Другої світової війни. Кількість відкритих поселень і могильників зросла в результаті систематичних розвідок, під час яких інколи проводились невеликі розкопки. Протягом 1946—1948 і 1953 рр. кілька черняхівських пам'яток між Південним Бугом і Дністром відкрили експедиції Ленінградського відділення ПМК під керівництвом М. І. Артамонова (Південно-Подільська) та П. І. Бо-

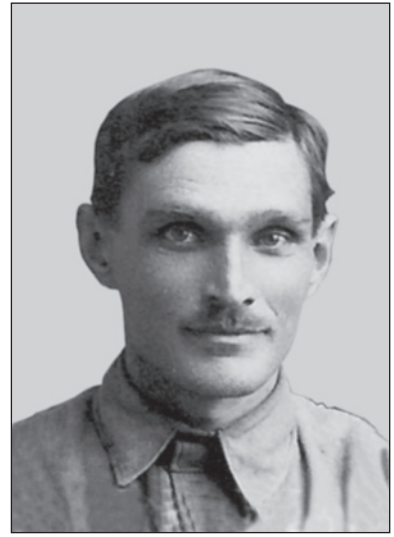
1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

ЩЕРБАКІВСЬКИЙ Данило Михайлович (1877—1926)

РУДИНСЬКИЙ Михайло Якович (1887—1958)

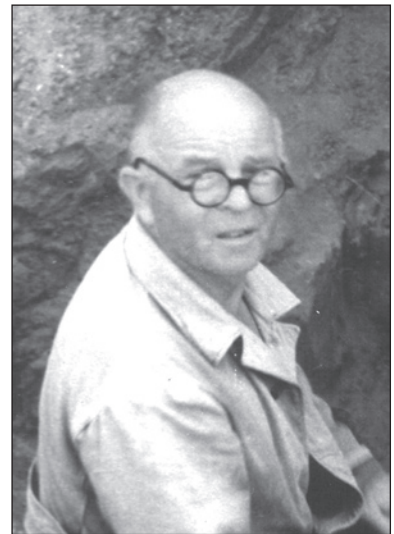
КУРІННИЙ Петро Петрович (1894—1972)

МАГУРА Сильвестр Сильвестрович (1897—1938)

МОВЧАНІВСЬКИЙ Феодосій Миколайович (1899—1938)

ПЕТРОВ Віктор Платонович (1894—1969)

рисковського. На могильнику біля с. Вила Ярузькі були проведені невеликі розкопки, розкрито чотири поховання. В басейні Південного Бугу успішні розвідки проводили Д. Т. Березовець та Ю. В. Кухаренко.

З початку 1950-х рр. до пошуку давніх пам'яток підключаються місцеві спеціалісти, зокрема співробітники ВКМ. На тлі дослідників цих часів вирізняється яскрава

постать вінницького археолога і педагога П. І. Хавлюка. Протягом півстоліття, за допомогою школярів, пізніше своїх студентів, невтомний науковець знайшов сотні нових археологічних пам'яток різного часу, з яких до нашого каталогу увійшло 263 черняхівських пункти (понад половина з наявних). Він широкою площею розкопав могильники Заячівка та Скитка, поселення Гарма-

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

БЕРЕЗОВЕЦЬ Дмитро Тарасович (1910—1970)

КРАВЧЕНКО Надія Михайлівна (1935—2001)

ХАВЛЮК Павло Іванович (1925—2001)

ки. Він же виявив і звернув увагу колег на групу ранніх черняхівських поселень III ст. з рисами вельбарської культури — Гайове, Гармаки, Гунька, Демидівка та ін. (про них ішлося вище). У 1956 р. П. І. Хавлюк натрапив на Косанівський могильник (Гайсинський район), який розкопали київські археологи В. П. Петров та Н. М. Кравченко у 1961—1964 рр. Серед досліджених на

Вінниччині некрополів він досі лишається найбільшим. Було відкрито 121 поховання, здійснені протягом всього існування черняхівської культурної спільності від другої третини III до початку V ст. (див. далі, рис. 2.16). Завдяки цьому він став однією з еталонних пам'яток для вивчення поховальних звичаїв, хронології і еволюції цієї культури.

Рис. 1.8. Пошукові роботи на місці скарбу денаріїв біля с. Глинськ у 1983 р.: у центрі співробітник ВКМ Б. І. Лобай, фото Б. В. Магомедова

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

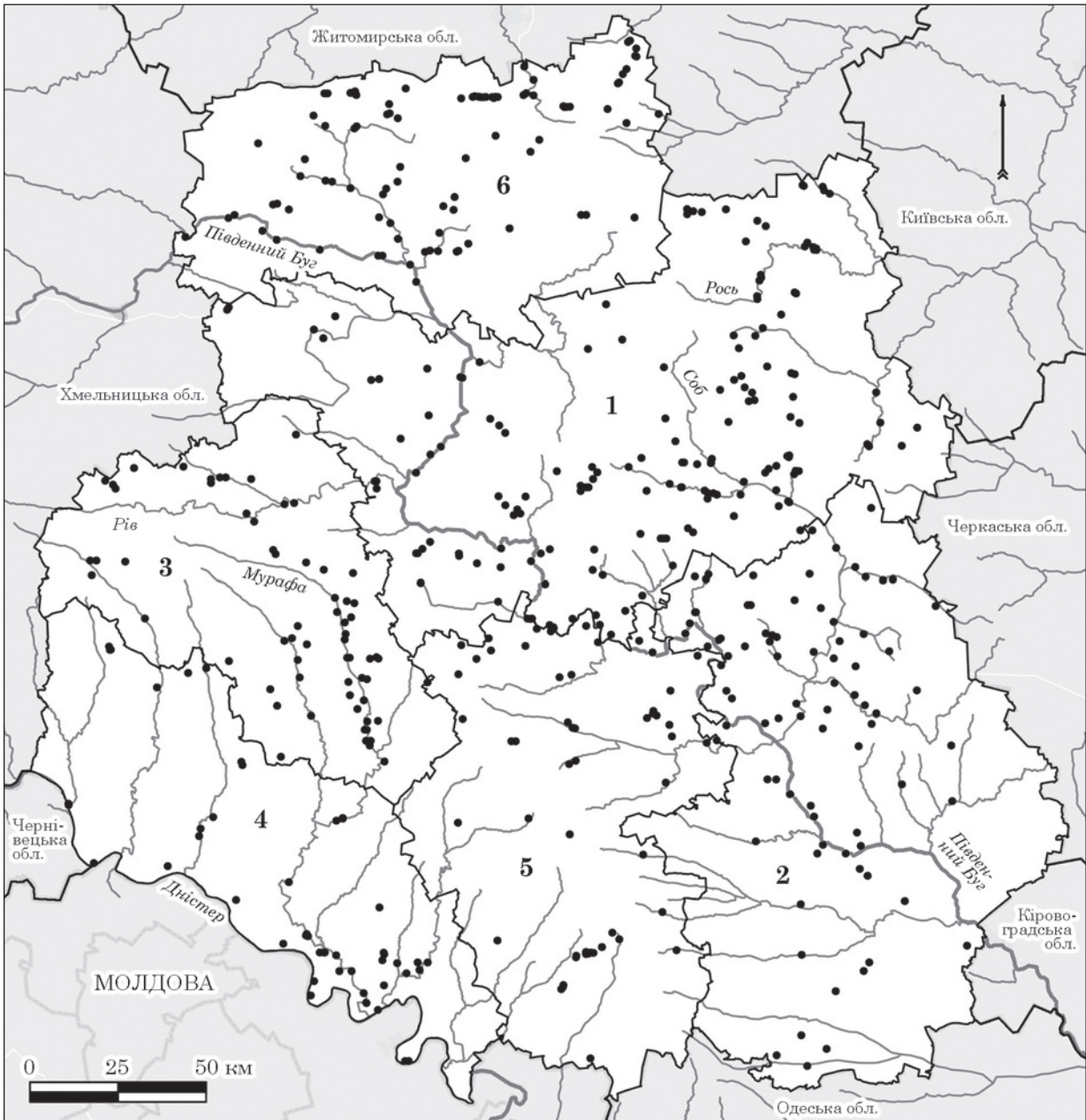

Рис. 1.9. Карта поширення пам'яток черняхівської культури на території Вінницької області; цифрами позначено райони: 1 — Вінницький, 2 — Гайсинський, 3 — Жмеринський, 4 — Могилів-Подільський, 5 — Тুলчинський, 6 — Хмельницький

Із 1970-х років почалися масштабні роботи на новобудовах. Протягом 1977—1995 рр. в зоні будівництва Дністровської ГЕС під проводом І. С. Винокура тривали розкопки на багатшаровому поселенні і могильнику біля с. Бернашівка. В зоні того ж будівниц-

тва Б. В. Магомедов досліджував поселення Козлів (1987 р.). При спорудженні траси газопроводу «Уренгой—Ужгород» він же провів розкопки на поселенні Шерпні і повністю дослідив невеликий (27 поховань) могильник Курники (1982—1984 рр.). Траплялись і

1. Черняхівська культура та її дослідження на Вінниччині

випадкові відкриття. У 1983 р. біля с. Глинськ на черняхівському поселенні було знайдено монетний скарб, доповнений у 2000 р. На зораному полі місцеві жителі і археологи зібрали 973 срібних денаріїв (рис. 1.7; 1.8). На території цієї культури скарб є найбільшим серед тих, що не «пішли по людях», а потрапили до рук науковців.

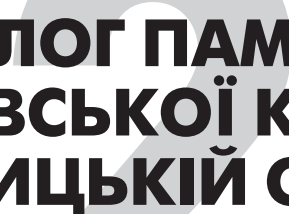
З перших років незалежності України на теренах Вінниччини продовжились пошукові роботи, які виявили десятки нових черняхівських пам'яток. Розвідки вели Л. І. Кучугура в кол. Козятинському районі (1992 р.), В. П. Загоруйко в кол. Крижопільському (1993 р.), О. В. Стародуб на півночі області (1993—1994 рр.), С. В. Діденко в Наддністрянщині (2002 р.), Д. Л. Гаскевич в кількох районах області (між 2004 і 2017 рр.). Також в різних кутках Вінниччини всі ці роки знаходили нові пам'ятки М. В. та М. Є. Потупчики. Не припинялися і розкопки. Б. В. Магомедов і М. Є. Левада досліджували об'єкти на околиці обласного центру (поселення Вінниця-Вишенька, 1991—1994 рр.) та могильник Петриківці 1 (1992—1995 рр.). У 2000 р. в зоні будівництва нафтопроводу «НПК “Південний” — Західна Україна» М. Є. Левада провів розкопки на поселеннях Слобода-Носковецька I та Федорівка у Жмеринському районі. Останніми роками археологам замість нормальних розкопок, на жаль, все частіше доводиться розбирати залишки зруйнованих

об'єктів (переважно багатих тілопальних поховань) по слідах протизаконних копачів. В нашому каталозі це могильники Побережне 1а, Грушківці 1а, Білопілля, Вернигородок, Селище, Попівка 1 та ін.

У результаті майже столітніх зусиль кількох поколінь археологів Вінниччина стала найкраще вивченою областю України щодо виявлених і нанесених на карту пам'яток черняхівської культури. Станом на 2021 р. їх налічується 513 пунктів. Наводимо кількість по сучасних районах:

Вінницький район	160
Гайсинський район	83
Жмеринський район	64
Могилів-Подільський район	48
Тулчинський район	65
Хмельницький район	93
Разом	513

Порівняння цифр на таблиці і погляд на карту (рис. 1.9) демонструють нерівномірність територіального розподілу пам'яток. Це не є прямим наслідком існування давніх малолюдних місцевостей, адже природні умови на Поділлі розподілені достатньо рівномірно. «Білі плями» на археологічній карті свідчать лише про слабку поки що вивченість окремих районів. І такі порожнини, як на картах, так і в давній історії нашої країни з кожним роком будуть зменшуватись працею археологів — людей, яких ваблять таємниці минувшини.

**КАТАЛОГ ПАМ'ЯТОК
ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ**

ВІННИЦЬКИЙ РАЙОН

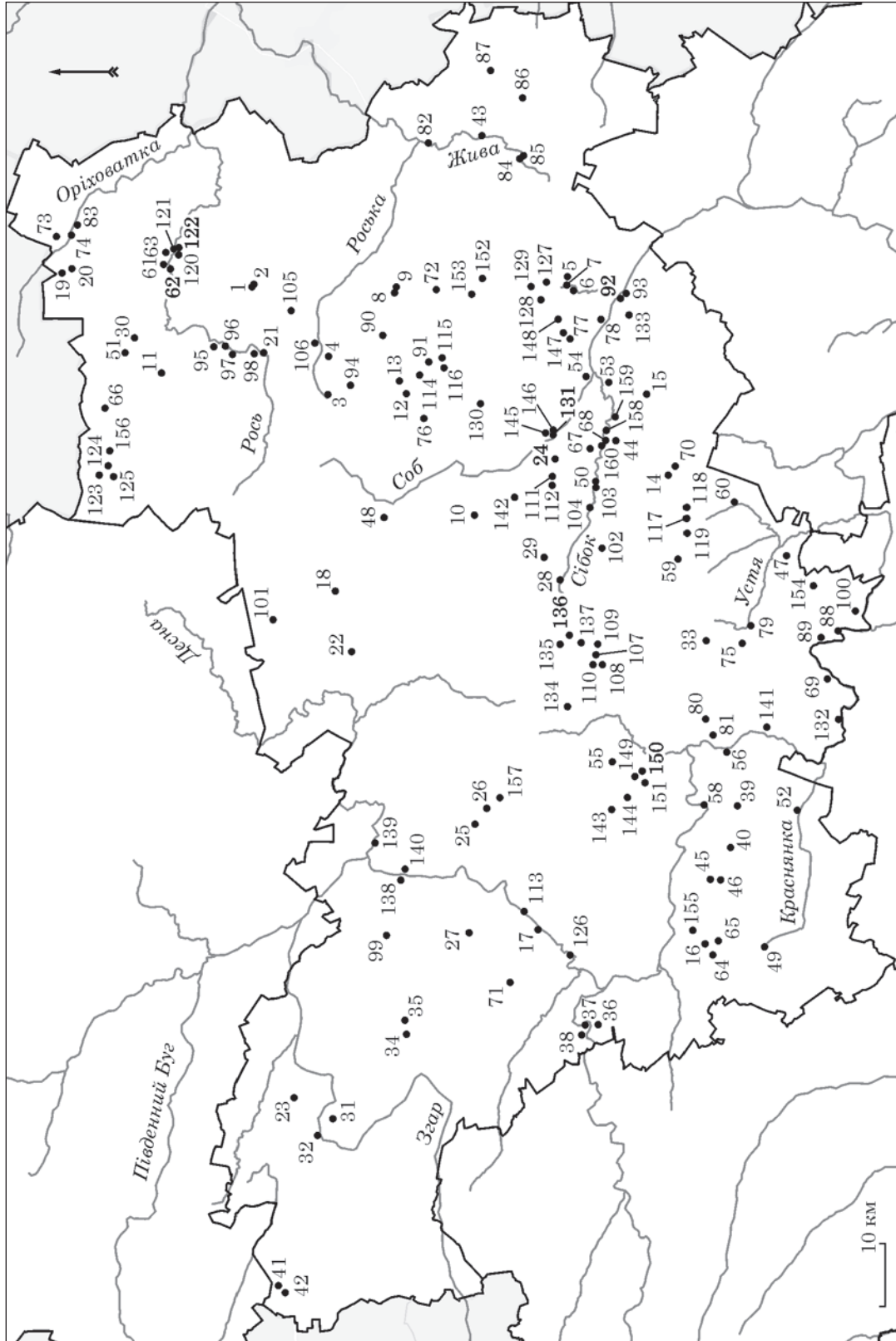

Рис. 2.1. Памятки Вінницького району (номери відповідають номерам у тексті)

с. Адамівка, кол. Погребищенський район
(Коза — Рось — Дніпро)

1. Поселення «Адамівка 1» на території села від західної околиці до центра по лівому берегу р. Коза і правому берегу її притоки, нагородах. Розміри 1800 × 150 м, культурний шар 0,1—0,4 м. Знахідки: гончарна кераміка, уламки амфор (рис. 2.2). Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

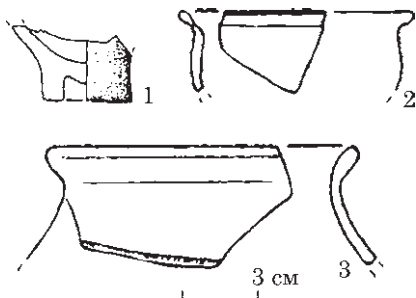

Рис. 2.2. Поселення Адамівка 1: 1 — дно світлолиняної амфори; 2, 3 — гончарний столовий посуд (за: Левада, Осадчий 1999, табл. 5; 7)

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 19.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

2. Поселення «Адамівка 2» за східною околицею села на лівому березі р. Коза і лівому березі її притоки, на орному полі. Розміри 1500 × 100 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 19.

Колосов та ін., звіт 1994.

с. Андрушівка, кол. Погребищенський район
(Роська — Рось — Дніпро)

3. Поселення східніше села на південному схилі плато вздовж струмка в ур. Камінний Тік. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Відкрите П. І. Хавлюком в 1989 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 16.07.1992 р. № 148, охоронний № 77.

4. Поселення поблизу села. Відкрив П. І. Хавлюк у 1989 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 18.

с. Бабин, кол. Іллінецький район
(Синарна — Соб — Південний Буг)

5. Поселення в центральній частині села на надзаплавній терасі вздовж правого берега струмка нижче цукрового заводу. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м, частково знищений будівлями. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 57.

6. Поселення в центрі села на плато вздовж правого берега струмка, проти ур. Оболоня. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 58.

7. Поселення в центрі села на схилах плато вздовж лівого берега струмка і над ставом. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: ліпна та гончарна кераміка. Зайняте під будівлі та городи. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 59.

с. Бартошівка, кол. Оратівський район
(Бистриця — Роська — Рось — Дніпро)

8. Поселення на захід від села, на схилі плато вздовж лівого берега ставка. Розміри 350 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. На поверхні гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1985 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 92.

9. Поселення на південній околиці села, на лівому березі струмка і ставка вздовж мисовидного схилу плато. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. На поверхні гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1983 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 93.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Березівка, кол. Липовецький район
(Соб — Південний Буг)

10. Поселення на південь від села на плато вздовж лівого берега р. Соб. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1974 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 365.

Хавлюк, звіт 1974.

с. Білашки, кол. Погребищенський район
(Смотруха — Рось — Дніпро)

11. Поселення «Білашки 2» за східною околицею села на лівому березі р. Смотруха (ставок) до впадіння в неї струмка. Ореться. Розміри 500 × 100 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 24.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

с. Богданівка, кол. Липовецький район
(струмок — Соб — Південний Буг)

12. Поселення західніше села на схилах мису на правому березі струмка. Розміри 400 × 300 м, товщина культурного шару 0,15 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1989 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 16.07.1992 р. № 148, охоронний № 65.

13. Поселення західніше села на схилах мису на правому березі струмка і малої притоки. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 30.

с. Бондурівка, кол. Немирівський район
(Сібок — Соб — Південний Буг)

14. Поселення біля села на лівому березі струмка. Знайдено гончарну і ліпну кераміку.

Хавлюк 1956, с. 20.

с. Борисівка, кол. Іллінецький район
(струмок — Соб — Південний Буг)

15. Поселення на південний захід від села на схилах плато вздовж струмка. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Ореться. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 63.

Хавлюк, звіт 1958.

с. Борсків, кол. Тиврівський район
(Південний Буг)

16. Поселення південніше села на схилах плато в урочищі Борсківське з обох боків польової дороги. Розміри 400 × 50 м, товщина культурного шару 0,2 м. На поверхні переважно гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1985 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 123.

с. Бохоники (Південний Буг)

17. Поселення «Черлиноків» на території кол. с. Черлиноків (приєднано до с. Бохоники). Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р.

Березовець, звіт 1947; Махно 1960, с. 16.

с. Брицьке, кол. Липовецький район
(струмок — Вільшанка — Дніпро)

18. Поселення на південно-західній околиці села на схилах плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдена гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 81.

с. Бухни, кол. Погребищенський район
(Безіменна — Оріховатка —
Рось — Дніпро)

19. Поселення «Бухни 1» на південний схід від східної околиці села на правому березі р. Безіменна (ставок). Ореться. Розміри 150 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 25.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 95—96.

20. Поселення «Бухни 2» на південний схід від східної околиці села на правому березі р. Безіменна (ставок). Ореться. Розміри 150 × 100 м, культурний шар 0,2—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 25.

Колосов та ін., звіт 1994.

с. Варварівка, див. м. Іллінці.

с. Васильківці, кол. Погребищенський район (Рось — Дніпро)

21. Поселення східніше північної околиці села на правому березі р. Рось. Ореться. Розміри 450 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Трапляються людські кістки, що вказує на можливість знаходження тут же і могильника. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 27.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Вахнівка, кол. Липовецький район (струмок — Вільшанка — Дніпро)

22. Поселення на північний схід від села з обох боків шосе вздовж правого берега струмка на схилах плато. Розміри 500 × 150 м, товщина культурного шару 0,05 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар XVII ст. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 82.

с. Вербівка, кол. Літинський район (струмок — Згарок — Згар — Південний Буг)

23. Поселення на південь від центральної садиби радгоспу с. Вербівка в урочищі За Болотом, в заплаві невеликого струмка.

Площа 250 × 150 м. Культурний шар маловиразний. Знахідки: гончарна кераміка. Простежені плями жител. Відкрив В. Д. Гопак в 1982 р.

Гопак, Лобай 1993.

с. Вернянка, кол. Липовецький район (струмок — Соб — Південний Буг)

24. Поселення на північній околиці села на схилах плато вздовж лівого берега струмка в урочищі Скала. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар передскіфського часу. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 366.

с. Вінницькі Хутори (Вінничка — Південний Буг)

25. Поселення північніше села на схилі плато вздовж правого берега струмка. Розміри 600 × 200 м, площа 12 га. Ореться. Знайдена гончарна кераміка, уламки жорен з туфоподібної породи. Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 16.

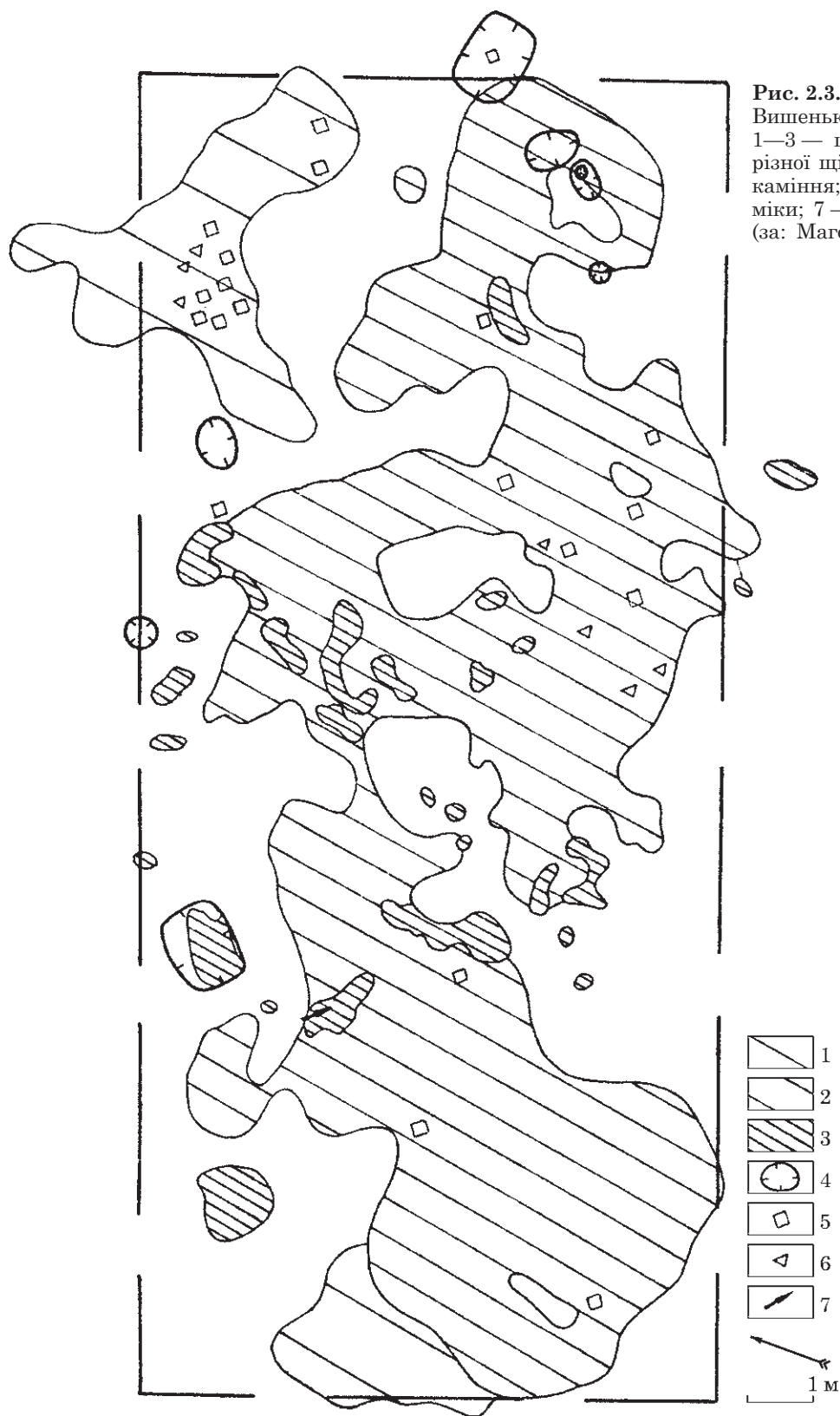
26. Поселення поблизу села. Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 13.

м. Вінниця (Вишенька — Південний Буг)

27. Поселення «Вінниця-Вишенька 1» на західній околиці міста, на низькій першій терасі лівого берега р. Вишенька (права притока р. Південний Буг), на городах і пустирях від кінця вул. Андрія Первозванного (кол. Стахурського) до притоки, що західніше Барського шосе. Поселення розділене струмками на три частини. Їх розміри 500 × 100, 200 × 150 і 550 × 100 м, загальна довжина 1,7 км. Потужність культурного шару — 0,45—0,8 м. Трапляються матеріали трипільської, чорноліської та скіфської культур. Відкрив В. В. Мурований у 1974 р., досліджене у 1991—1992 та

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

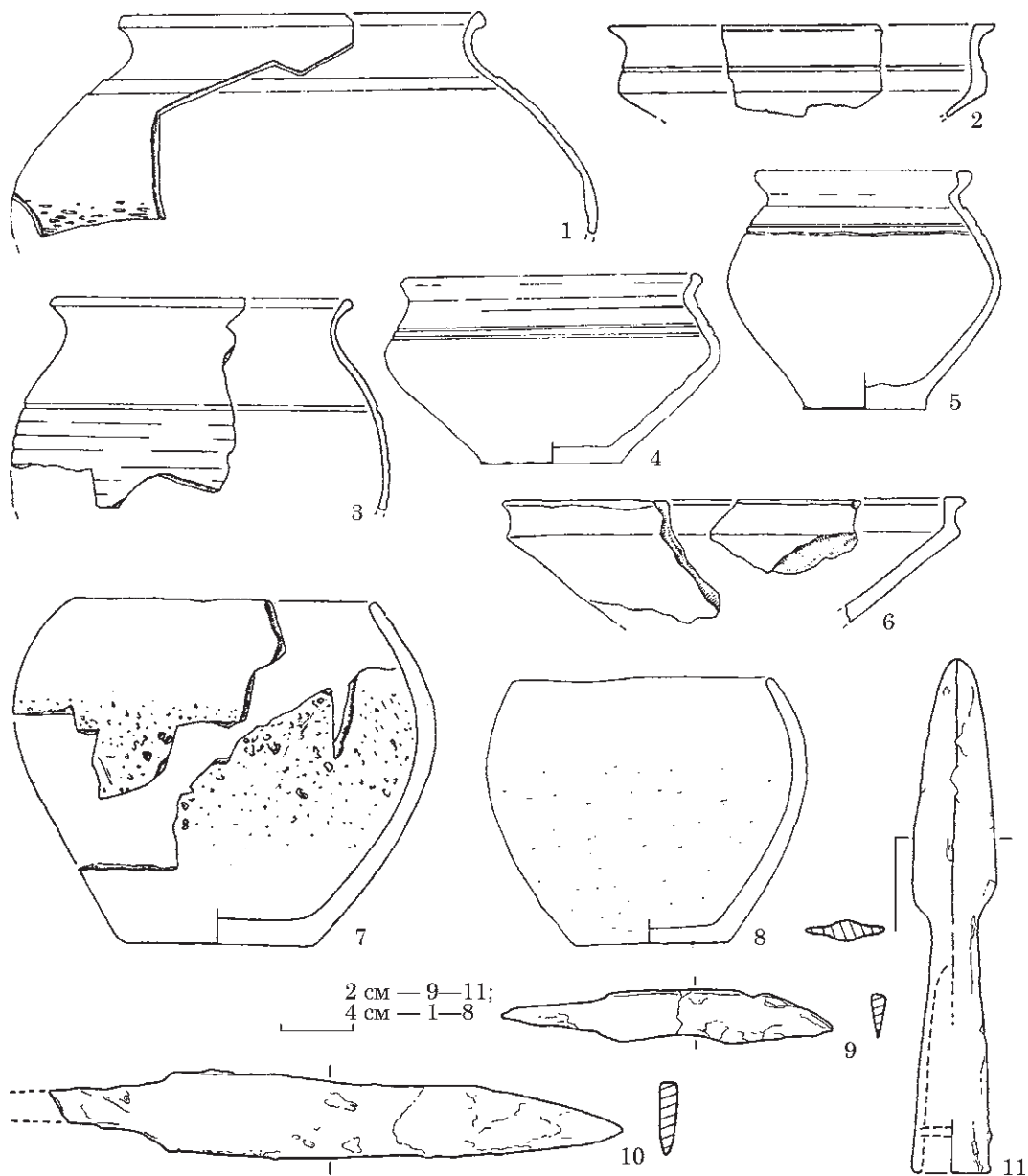

Рис. 2.4. Поселення Вінниця-Вишенька 1: 1—5 — гончарний кухонний посуд; 6—8 — ліпний посуд; 9—11 — залізні ножі та наконечник дротика (за: Магомедов, Левада 1993b, рис. 4—9)

1994 рр. На двох розкопах (площа 2757 м²) розчищено залишки трьох наземних жител (рис. 2.3), 30 відкритих вогнищ, 11 господарчих ям та гончарний горн. Знайдено кераміку гончарну і ліпну вельбарського типу, фібулу, ножі, наральник, наконечник дротика, жорна з брекчії, ткацькі грузила та пряслиця (рис. 2.4). Поселення датується

в межах 275—375 рр. Знахідки зберігаються у ВКМ. Присутній шар скіфського часу.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 183.

Магомедов, Левада, отчет 1991; отчет 1992; Магомедов, Левада 1993b; Магомедов, Левада, Потупчик, отчет 1994; Вознесенская, Левада, Магомедов 2006.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Воловодівка, кол. Немирівський район
(Сібок — Соб — Південний Буг)

28. Поселення в західній частині села на схилах плато вздовж струмка в ур. Сахро-сове поле до р. Сібок. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною керамікою вельбарського типу. Виявив П. І. Хавлюк у 1980 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 425.

29. Поселення північніше села на схилах плато вздовж лівого берега струмка в ур. Якимів Яр. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 424.

с. Гопчиця, кол. Погребищенський район
(Самець — Рось — Дніпро)

30. Поселення в північно-західній частині села та на сусідньому полі вздовж правого берега р. Самець (став). Частково зайнято садибами і городами, решта ореться. Розміри 1400 × 100—150 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби бронзи. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 28.

Колосов та ін., звіт 1994.

с. Городище, кол. Літинський район
(Згар — Південний Буг)

31. Поселення на південній околиці села на низькому лівому березі р. Згар. Розміри 300 × 100 м. Культурний шар 0,2 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

32. Два поселення на території села, частково забудовані. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка, прясла, роговий гребінь. Виявлено у 1980-х рр.

Гонак, Лобай 1993.

с. Гунька, кол. Немирівський район
(струмок — Устя — Південний Буг)

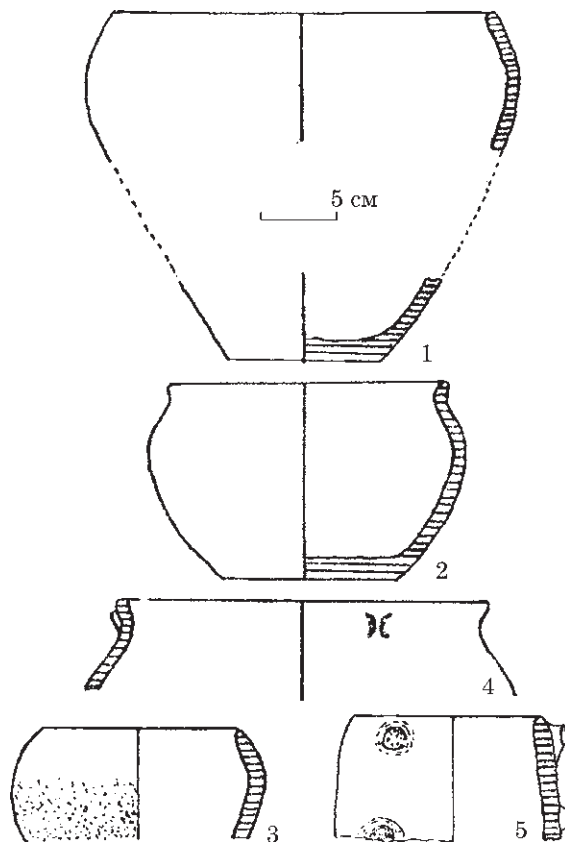

Рис. 2.5. Поселення Гунька, ліпний посуд (за: Хавлюк 1988а, рис. 1; 2)

33. Поселення поблизу села. Відкрито П. І. Хавлюком. Проведена шурфовка. Знахідки: ліпна вельбарська (переважно) та гончарна кераміка (рис. 2.5).

Хавлюк 1988а, с. 137.

с. Дашківці, кол. Літинський район
(струмок — Вишня — Південний Буг)

34. Поселення на південь від села з обох боків дороги в село на схилі плато вздовж струмка і ставка. Площа 800 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 128.

35. Поселення на південь від села ліворуч від дороги в село, займає схил плато вздовж лівого берега заболоченого струмка. Розміри 500 × 100 м, товщина культурно-

го шару 0,05 м. Характеризується гончарною керамікою. Відкрито П. І. Хавлюком в 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 129.

с. Демидівка, кол. Жмеринський район
(Рів — Південний Буг)

36. Поселення на південний захід від села на плато вздовж берега струмка (ставок). Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,05 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1976 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 293.

37. Поселення «Демидівка І» поблизу села. Розкопана півземлянка. Знахідки: кераміка ліпна вельбарська (переважає) і гончарна (рис. 2.6). Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Хавлюк 1988а, с. 137.

38. Поселення «Демидівка ІІ» поблизу села. Розкопана півземлянка, 4 господарські ями. Знахідки: кераміка ліпна вельбарська (переважає) і гончарна (рис. 2.7). Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 291.

Хавлюк 1988а, с. 137—138.

с. Джупинівка, див. м. Іллінці

с. Дзвониha, кол. Тиврівський район
(струмок — Південний Буг)

39. Поселення південніше села на схилі плато вздовж струмка і ставка. Розміри 400 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 222.

40. Поселення західніше села на схилі плато вздовж ставка в ур. Довга Гребля. Розміри 600 × 80 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Відкрито П. І. Хавлюком в 1982 р.

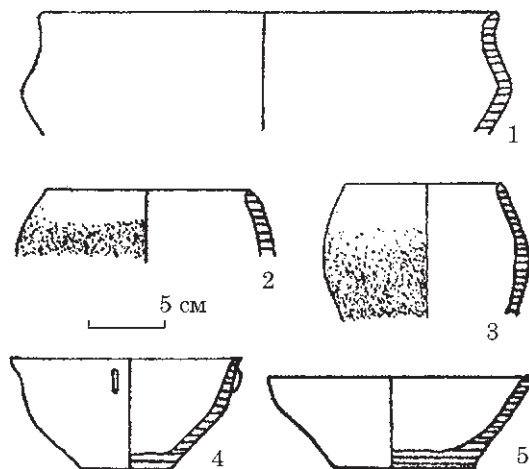

Рис. 2.6. Поселення Демидівка І, ліпний посуд (за: Хавлюк 1988а, рис. 5)

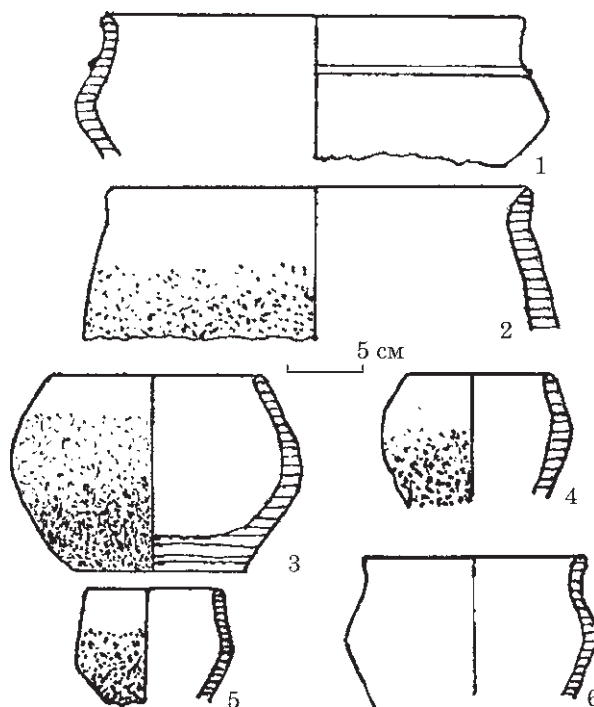

Рис. 2.7. Поселення Демидівка ІІ, посуд: 1 — гончарний; 2—5 — ліпний (за: Хавлюк 1988а, рис. 3)

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 223.

с. Дяківці, кол. Літинський район
(струмок — Згар — Південний Буг)

41. Поселення північніше села на схилі плато вздовж лівого берега струмка. Розмі-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

ри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1976 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 377.

42. Могильник північніше села на схилі плато на правому березі струмка, на глиняному кар'єрі навпроти поселення «Дяківці». У 1976 р. П. І. Хавлюк в зрізі кар'єру на глибині 1,8 м виявив дитяче поховання з черняхівською керамікою.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 377.

с. Животівка, кол. Оратівський район
(Жива — Роська — Рось — Дніпро)

43. Поселення на південний схід від села на правому березі р. Жива (ставок) в поймі. Ореться, підтоплене ставом, перекопано газопроводом «Уренгой—Ужгород». Розміри 400 × 150 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив Б. В. Магомедов у 1983 р.

Магомедов, Рыжов, Лобай, отчет 1983, с. 13.

с. Жорнище, кол. Іллінецький район
(Семирічка — Сібок — Соб — Південний Буг)

44. Поселення на захід від села на довгому мисі вздовж правого берега р. Семирічка. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,05 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 49.

с. Зарванка, кол. Тиврівський район
(Зарванка — Південний Буг)

45. Поселення на північній околиці села на схилах плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 600 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частково ореться. Знайдена гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1985 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 124.

46. Поселення на західній околиці села на схилах плато. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдена гончарна кераміка. Присутній шар передскіфського часу. Відкрите П. І. Хавлюком у 1985 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 125.

с. Зарудинці, кол. Немирівський район
(Устя — Південний Буг)

47. Поселення на північний схід від села на схилі правого берега р. Устя. Знайдено гончарну кераміку. Виявив Ю. В. Кухаренко в 1948 р.

Махно 1960, с. 18.

с. Зозів, кол. Липовецький район
(Соб — Південний Буг)

48. Поселення в центрі села на схилах плато вздовж лівого берега ставка. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1978 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 367.

с. Іванківці, кол. Тиврівський район
(струмок — Краснянка — Південний Буг)

49. Поселення на південний захід від села. Розміри 100 × 50 м. Характеризується гончарною і ліпною керамікою. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р. Матеріали зберігаються в ІА НАН України.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 865.

Березовець, звіт 1947, с. 22.

с. Іваньки, кол. Липовецький район
(Сібок — Соб — Південний Буг)

50. Поселення на західній околиці села, на схилі плато на лівому березі р. Сібок. Розміри 400 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1953 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 368.

Хавлюк, звіт 1954.

с. Іваньки, кол. Погребищенський район
(струмок — Самець — Рось — Дніпро)

51. Поселення «Іваньки 2» за східною околицею села на правому березі р. Самець

(ставок). Ореться. Розміри 700 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутні шари доби бронзи та доби раннього заліза. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 30.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Івонівці, кол. Тиврівський район
(Краснянка — Південний Буг)

52. Поселення на схід (?) від села на лівому березі р. Краснянка біля дороги. Знайдено гончарну кераміку. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р. Матеріали зберігаються в ІА НАН України.

Березовець, звіт 1947, с. 22; Махно 1960, с. 19.

м. Іллінці, кол. Іллінецький район
(Сібок — Соб — Південний Буг)

53. Поселення «Варварівка» на західній околиці міста на захід від кол. с. Варварівка (нині включено до міста) на плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 322.

Хавлюк, звіт 1958.

54. Поселення «Джупинівка» у північно-західній частині міста (мікрорайон Джупинівка) на північ від кол. однойменного села (приєднане до міста у 1986 р.), ліворуч шосе Іллінці-Липовець по берегах кол. ставка. Розміри 400 × 100 м. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 64.

с. Кальнишівка, кол. Тиврівський район
(струмок — Південний Буг)

55. Поселення при в'їзді в село з боку смт Вороновиця на високому схилі плато, ліворуч дороги на с. Тростянець. Розміри 300 × 100 м, культурний шар зораний. Характери-

зується гончарною керамікою. Присутній шар доби бронзи. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 230.

Хавлюк, отчет 1963.

с. Канава, кол. Немирівський район
(Південний Буг)

56. Поселення «Канава 2» в межах села, на лівому березі р. Південний Буг на північний захід від паромної переправи; на західному краї заплавного луку шириною 200 м. Знахідки: кружална і ліпна кераміка. Виявив Д. Л. Гаскевич в 2006 р.

Гаскевич, звіт 2006.

сел. Кароліна, кол. Немирівський район
(Пилипчиха — Устя — Південний Буг)

57. Поселення на південній околиці селища вздовж лівого берега струмка Мірки. Частина була зайнята лісосмугою залізниці. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Шар трипільської культури. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив Е. О. Симонович у 1947 р., обстежив Ю. В. Кухаренко в 1948 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 427.

Махно 1960, с. 18.

с. Кліщів, кол. Тиврівський район
(Південний Буг)

58. Поселення в південно-східній частині села на надзаплавній терасі лівого берега р. Південний Буг. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частково зайняте городами. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 234.

Хавлюк, звіт 1958.

с. Ковалівка, кол. Немирівський район
(струмок — Устя — Південний Буг)

59. Поселення північніше села на схилах плато вздовж правого берега струмка і ставка в ур. Біля Водокачки. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 62.

с. Криківці, кол. Немирівський район (струмок — Пилипчиха — Південний Буг)

60. Поселення поблизу села. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 37.

с. Круподеринці, кол. Погребищенський район (Рось — Дніпро)

61. Поселення «Круподеринці 1» на східній околиці села на лівому березі р. Рось нижче ставків, на городах. Розміри 650 × 80 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 31.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

62. Поселення «Круподеринці 2» східніше села, на лівому березі р. Рось, між двох сухих русел струмків, вздовж лісосмуги. Південний край пошкоджений кар'єром, ореться. Розміри 500 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 31.

Колосов та ін., звіт 1994.

63. Поселення «Круподеринці 3» східніше села, на лівому березі р. Рось. Пошкоджений кар'єром, ореться. Розміри 700 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 31.

Колосов та ін., звіт 1994.

с. Курники, кол. Тиврівський район (Черемшинка — Південний Буг)

64. Поселення «Курники 1» на захід від села на обох схилах заболоченої балки, що впадає в річку. Розміри 600 × 250 м. Пошкоджене трасою газопроводу «Уренгой—Ужгород». У 1983 р. в південній частині поселення закладено два розкопи (184 м²). Виявлено залишки двох наземних жител, заглибленої господарчої будівлі, господарчі ями. Знайдено кераміку гончарну та ліпну вельбарського типу (остання складала 2—8%), уламки амфор, залізну рукоять від щита (рис. 2.8). Досліджені ділянки поселення датовані близько другої половини IV ст. Знахідки зберігаються у ВКМ. Виявив у 1982 р. і досліджував Б. В. Магомедов.

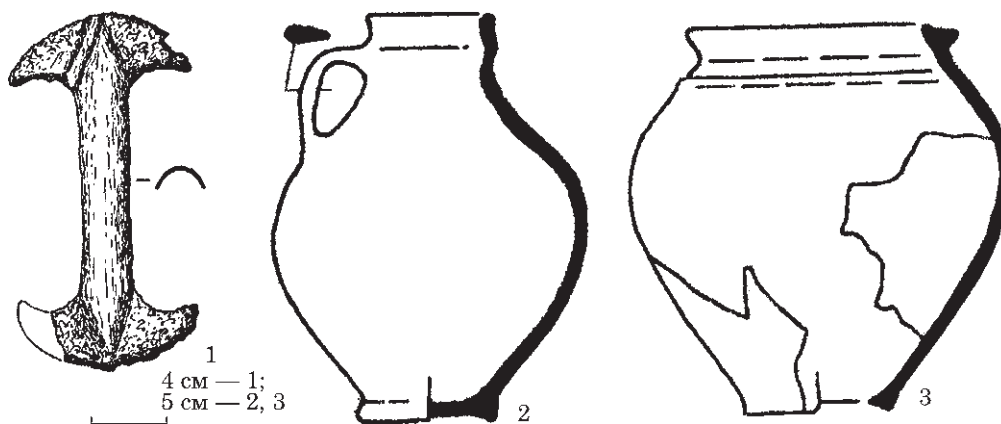

Рис. 2.8. Поселення Курники 1: 1 — залізна рукоять від щита; 2, 3 — столовий посуд (за: Магомедов, Гудим-Левкович 1991, рис. 7)

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 235.

Магомедов, Рыжов, Лобай, отчет 1983; Магомедов, Гудим-Левкович 1991.

65. Могильник «Курники 1» на схід від південної частини поселення «Курники 1», на невеликому похилому мисі. Верхній шар пошкоджений оранкою та ерозією. У 1983—1984 рр. розкопано 1053 м², могильник досліджений практично повністю. Відкрито 27 тілопокладень та 3 культові ями. Тілоспалення, можливо, були знищені

ерозією (в ріллі траплялися перепалені кістки). 14 поховань орієнтовані головою на північ, 13 — на захід; 13 ям мали приступки для дерев'яного покриття. Знайдено гончарний посуд, уламки скляних келихів, бронзові та срібні фібули та підвіски, золоту підвіску-кільце, пряжки, гребні, намиста, пластинку ароматичної смоли-ладану (рис. 2.9). Датуються близько другої половини IV ст. Знахідки зберігаються у ВКМ. Виявив у 1983 р. і досліджував Б. В. Магомедов.

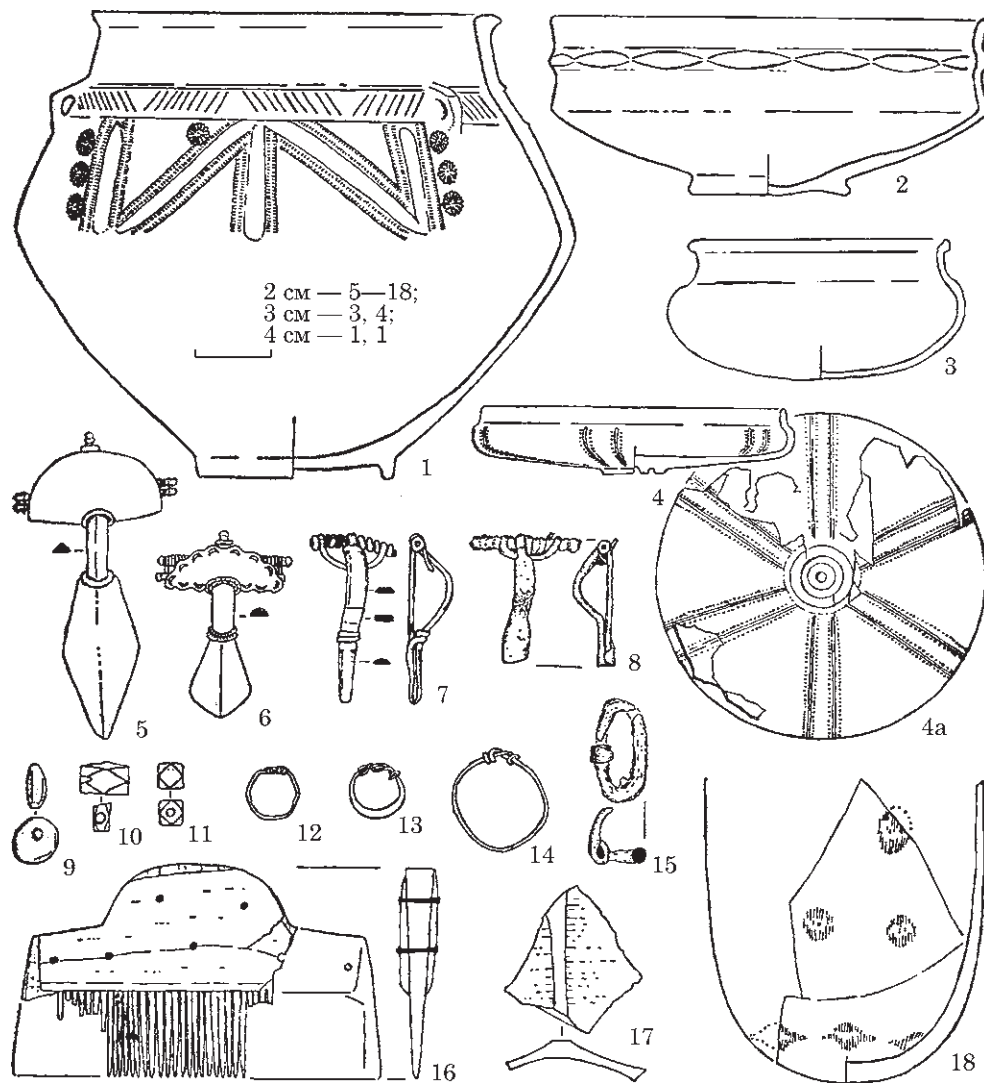

Рис. 2.9. Могильник Курники 1: 1—4 — гончарний столовий посуд; 5—8 — фібули; 9—11 — намистини; 12—14 — дротяні кільця-підвіски; 15 — пряжка; 16 — гребінь з оленього рогу; 17, 18 — уламки кубків (1—4 — глина; 5, 6, 13 — срібло; 7, 14 — бронза; 8, 15 — залізо; 9 — бурштин; 10 — сердолік; 11, 17, 18 — скло; 12 — золото; 16 — ріг; за: Магомедов 1988, рис. 2)

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 235.

Магомедов, Рыжов, Лобай, отчет 1983; Магомедов 1999; Никитина 2012, с. 262—269.

с. Ліщинці, кол. Погребищенський район (Самець — Рось — Дніпро)

66. Поселення в західній частині села на лівому березі р. Самець, між устями двох струмків, на городах. Розміри 650 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка, уламки амфор, точильний брусок (рис. 2.10). Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

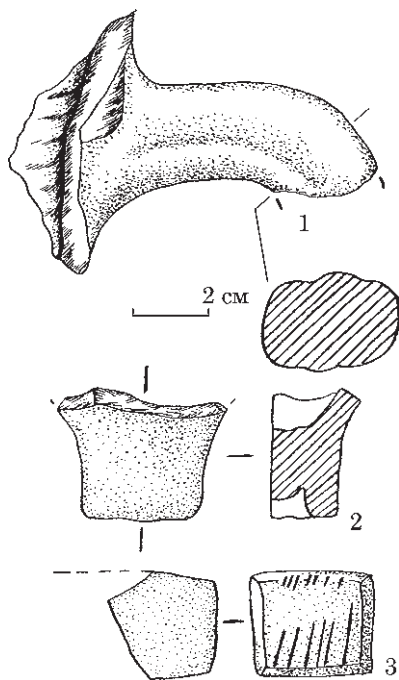

Рис. 2.10. Поселення Ліщинці: 1, 2 — уламки світлоглиняних амфор; 3 — фрагмент точильного бруска з пісковика (за: Колосов та ін., звіт 1994, табл. 62; 65)

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 35.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Лугова, кол. Іллінецький район (Сібок — Соб — Південний Буг)

67. Поселення на південній околиці села на схилах плато вздовж правого берега р. Соб. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,05 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 67.

Хавлюк, звіт 1958.

68. Поселення, ремісничий осередок часів черняхівської культури і Київської Русі в околицях села. Черняхівське поселення розташоване на південь від села на схилі плато вздовж правого берега р. Сібок. Розміри 400 × 200 м, товщина культурного шару 0,2 м. На зораній поверхні простежені плями жител. З західного і східного боків села розташовані два кар'єри по видобутку брекчії, з якої робили жорна. Зафіксовано також залишки залізобудівних горнів. Поселення виявив П. І. Хавлюк у 1963 р. У 1983—1984 рр. на східному кар'єрі він дослідив розкопками 245 м². Відкриті дві майстерні по виробництву жорен та наземне житло. Знайдено ліпну та гончарну кераміку, важки від ткацького верстату.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 79.

Хавлюк, звіт 1963; звіт 1984; Хавлюк 1980; 1985.

с. Мала Бушинка, кол. Немирівський район (Південний Буг)

69. Поселення на південний захід від села над схилом балки, за садом. Довжина 350—400 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р.

Березовець, звіт 1947, с. 22; Махно 1960, с. 19.

с. Мар'янівка, кол. Немирівський район (струмок — Пилипчиха — Південний Буг)

70. Поселення західніше села на схилах плато вздовж правого берега струмка в ур. Гепова. Розміри 800 × 300 м, товщина культурного шару до 0,3 м. Ореться. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна вельбарського типу, прясла, уламки амфор, сліди жител, також у 1959 р. знайдено срібний денарій Марка Аврелія (161 р.). Подібні монети часто

знаходять місцеві жителі. Виявлене експедицією М. І. Артамонова в 1947 р., в 1959 р. оглянув П. І. Хавлюк. Матеріали зберігаються у Державному Ермітажі (С.-Петербург, Росія), монета — в ДІМ (Москва).

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 689.

Махно 1960, с. 18.

с. Медвеже Вушко

(струмок — Ровець — Південний Буг)

71. Поселення на південь від села на лівому березі струмка нижче ставка, на схилі плато, біля стежки на с. Горбанівка. Розміри 350 × 150 м, культурний шар 0,2 м. Ореться, пошкоджене опорою ЛЕП. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив В. Д. Гопак у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 24.

с. Медівка, кол. Оратівський район (Роська — Рось — Дніпро)

72. Поселення на південно-західній околиці села на схилах мису на правому березі р. Роськи. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. На поверхні ліпна кераміка вельбарського типу і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 123.

с. Морозівка, кол. Погребищенський район (Безіменна — Оріховатка — Рось — Дніпро)

73. Поселення «Морозівка 1» за східною околицею села на лівому березі р. Оріховатка. Ореться. Розміри 250 × 100 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 36.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

74. Поселення «Морозівка 2» за східною околицею села на правому березі р. Оріховатка. Ореться. Розміри 1000 × 100 м, культур-

ний шар 0,2—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 37.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Мухівці, кол. Немирівський район (Південний Буг)

75. Поселення на північ від села на схилі плато, обмеженого з заходу балкою, зі сходу — дорогою на Немирів. Площа 400 × 200 м. Ореться. Характеризується гончарною і ліпною керамікою, зустрічаються біконічні прясла. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 428.

Хавлюк, звіт 1963.

с. Нападівка, кол. Липовецький район (струмок — Соб — Південний Буг)

76. Поселення на північ від села на мисі плато, обмеженому злиттям двох обводнених балок. Розміри 700 × 200 м. Культурний шар 0,2 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1985 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 71.

с. Неменка, кол. Іллінецький район (Соб — Південний Буг)

77. Поселення на північ від села на схилі плато вздовж правого берега струмка. Розміри 500 × 200 м, культурний шар 0,2 м, біля ставка 0,5 м. Частково зруйноване при будівництві греблі. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 326.

Хавлюк, звіт 1963.

78. Поселення східніше села вздовж лівого берега р. Соб. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 54.

м. Немирів, кол. Немирівський район
(Устя — Південний Буг)

79. Поселення на південній околиці міста на схилі плато вздовж правого берега ставка. Розміри 300 × 100 м, культурний шар переораний. Частково зайняте посадкою сосни і відстійниками. Характеризується ліпною, гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 132.

с. Никифорівці, кол. Немирівський район
(струмок — Південний Буг)

80. Поселення на південний схід від села на підвищенні плато вздовж правого берега струмка в ур. Синява. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Зайняте під город. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Присутній шар передскіфського часу. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 410.

81. Поселення на південь від села на правому березі струмка поблизу порому через р. Південний Буг. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 429.

с. Новоживотів, кол. Оратівський район
(Жива — Роська — Рось — Дніпро)

82. Поселення в західній частині села на городах садиб по вул. Богатирьова № 49, 51, 53; на правому березі р. Жива південніше дамби. Розміри 100 × 50 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив Б. В. Магомедов у 1983 р.

Магомедов, Рыжов, Лобай, отчет 1983, с. 13.

с. Новофастів, кол. Погребищенський район
(Оріховатка — Рось — Дніпро)

83. Поселення «Новофастів 1» на північний захід від села на правому березі р. Орі-

ховатка. Ореться. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар скіфської доби. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 38.

Колосов та ін., звіт 1994.

смт Оратів, кол. Оратівський район
(Жива — Роська — Рось — Дніпро)

84. Поселення на південній околиці селища на схилах плато вздовж правого берега струмка. Розміри 600 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. На поверхні гончарна кераміка, скупчення глиняної обмазки. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 112.

85. Поселення в південній частині селища на лівому березі ставка вздовж схилів плато. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,2 м. Ореться. В багатьох місцях помітні скупчення обмазки. Кераміка гончарна, рідко ліпна. На краях поселення багато залізного шлаку. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 113.

с. Оратівка, кол. Оратівський район
(Осичка — Роська — Рось — Дніпро)

86. Поселення на північній околиці села на схилах плато в ур. Над Ставом. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1989 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 16.07.1992 р. № 148, охоронний № 73.

с. Осична, кол. Оратівський район (струмок — Жива — Роська — Рось — Дніпро)

87. Поселення на північний схід від села на схилах плато вздовж обох берегів сильно заболоченої долини струмка в ур. Турський Ліс. Розміри 1000 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Вздовж схилів плато

помітні скупчення глиняної обмазки. Кераміка ліпна вельбарського типу, а також гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 126.

с. Остапківці, кол. Немирівський район
(Південний Буг)

88. Поселення «Остапківці І» проти села на правому березі р. Південний Буг. Зібрано гончарну і ліпну кераміку. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р.

Березовець, звіт 1947; Махно 1960, с. 16.

89. Поселення «Остапківці ІІ» північніше села з обох боків системи ставків. Розміри 800 × 200 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується гончарною і ліпною керамікою. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 690.

Березовець, звіт 1947; Махно 1960, с. 16.

с. Очитків, кол. Оратівський район (Кожанка — Жидь — Роська — Рось — Дніпро)

90. Поселення на схід від села на схилах плато, в урочищі Широкий Берег. Розміри 400 × 250 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1977 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 98.

Хавлюк, звіт 1977.

91. Поселення на південь від села на схилах плато вздовж струмка, ліворуч шосе Очитків-Липовець. Розміри 400 × 50 м, товщина культурного шару 0,05 м. На поверхні гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 127.

с. Паріївка, кол. Іллінецький район
(Соб — Південний Буг)

92. Поселення на південний захід від села на схилі плато в ур. Попове Поле. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, наконечник списа, ножі, залізний шлак. Поміт-

ні плями жител. Наявний шар трипільської культури. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 68.

Хавлюк, звіт 1958.

93. Поселення на схід від села на схилах плато вздовж правого берега р. Соб. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка, прясла. Виявив П. І. Хавлюк у 1957 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 327.

Хавлюк, звіт 1958.

с. Паріївка, кол. Погребищенський район
(Безіменна — Роська — Рось — Дніпро)

94. Поселення південно-східніше села на схилах мису між двох струмків в ур. Ризи. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1989 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 16.07.1992 р. № 148, охоронний № 79.

с. Педоси, кол. Погребищенський район
(Рось — Дніпро)

95. Поселення «Педоси 1» на північ від села на лівих берегах р. Рось і р. Рибакіно. Ореться. Розміри 350 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 40.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

96. Поселення «Педоси 2» за північною околицею села на лівому березі р. Рось і правому березі р. Рибакіно при її впадінні. Ореться. Розміри 250 × 100 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 42.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

97. Поселення «Педоси 3» в північній частині села на правому березі р. Рось, частково на городах. Розміри 500 × 100 м, культурний шар 0,1—0,4 м. Знахідки: гончарна кераміка, уламки амфор. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 43.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

98. Поселення «Педоси 4» за південно-західною околицею села на лівому березі р. Рось. Ореться. Розміри 200 × 200 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 44.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Переорки (Переорка — Південний Буг)

99. Поселення на північний захід від села на невеликому підвищенні. Розміри 1000 × 500 м. Знахідки: ліпна (вельбарська?) і гончарна кераміка, прясла. Виявив і провів шурфовку М. І. Артамонов (Південно-Подільська експедиція) у 1946 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 149.

Артамонов, отчет 1946, с. 76; Махно 1960, с. 16.

с. Перепеличе, кол. Немирівський район (струмок Кривий — Південний Буг)

100. Поселення на захід від села на плато вздовж правого берега струмка. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Відкрив М. І. Калита в 1979 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 430.

с. Петрівка, кол. Липовецький район (струмок — Десна — Південний Буг)

101. Поселення на південній околиці села в ур. Трясовина. Розміри 400 × 100 м,

товщина культурного шару 0,05 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 33.

сел. Пилипенкове, кол. Липовецький район (струмок — Сібок — Соб — Південний Буг)

102. Поселення на південній околиці селища в ур. Обрив. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Характеризується гончарною і ліпною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 34.

с. Пісочин, кол. Липовецький район (Сібок — Соб — Південний Буг)

103. Поселення в 0,5 км на схід від с. Пісочин на схилах плато вздовж лівого берега р. Сібок в ур. Корчми. Розміри 500 × 200 м, товщина культурного шару 0,05 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 370.

Хавлюк, звіт 1954.

104. Поселення в західній частині села, куток Пустовітівка, на схилі плато вздовж лівого берега р. Сібок. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 369.

Хавлюк, звіт 1954.

с. Плисків, кол. Погребищенський район (Роська — Рось — Дніпро)

105. Поселення на північ від села на плато, обмежене балками, в ур. За Монахом. Розміри 500 × 200 м. Характеризується гончарною і ліпною керамікою. Відкрите П. І. Хавлюком в 1977 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 168.

Хавлюк, звіт 1977.

106. Поселення на схід від села на схилі плато вздовж лівого берега струмка і ставка на городках. Розміри 500 × 200 м, культурний шар слабкий. Характеризується гончарною і ліпною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1977 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 169.

Хавлюк, звіт 1977.

с. Побережне (ліва притока — Воронка — Південний Буг)

107. Поселення на південь від села на схилах плато вздовж правого берега струмка, праворуч дороги Кордашівка-Степанівка. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 215.

108. Поселення на південь від села на схилі мису, що плавно опускається в долину річки ліворуч дороги Кордашівка-Степанівка. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, уламки жорен з брекчії. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 214.

109. Поселення «Побережне 1» на східній околиці села, на обох схилах балки середньої течії р. Воронка. Розміри на кожному схилі 1000 × 150—200 м, площа 40 га. На поверхні помітні концентрації кераміки, обпаленої глини, кісток тварин. Поверхня переважно розорана, частково вкрита чагарником та лісосмугами. Виявлене і обстежене у 2018 р. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка, монета, пряжка, фібули. Знахідки зберігаються в ІА НАН України.

Петраускас, Діденко, звіт 2018; Петраускас та ін. 2020.

110. Могильник «Побережне 1а» біля східної околиці села, на краю плато біля схилу до струмка — правої притоки р. Воронка, в 100—150 м на північ від поселення «Побережне 1». Площа 0,7—1 га. Поверхня переважно розорана, частково вкрита

чагарником та лісосмугами, через могильник прокладено газопровід місцевого значення. Виявлений і обстежений у 2018 р. Закладено шурф площею 12 м², де знайдено поховання-кремацію. Знахідки: бронзовий казанок типу Хеммор (Еггерс 63), окуття скриньки, ліпний посуд вельбарського типу, пряжки, фібула, гребінь, наконечник стріли. Датовані початком IV ст. Знахідки зберігаються в ІА НАН України.

Петраускас, Діденко, звіт 2018; Петраускас та ін. 2020; Petrauskas 2021, Abb. 11; Petrauskas, Didenko, im Druck.

с. Попівка, кол. Липовецький район (струмок — Соб — Південний Буг)

111. Могильник «Попівка 1» на південний захід від західної околиці села вздовж лівого берега пересихаючого безіменного струмка (права притока р. Соб), на орному полі. Розміри 100—150 × 50—70 м, площа до 1 га. Пошкоджений лісосмугою та оранкою глибиною до 0,5 м. Територія могильника перекрита поселенням «Попівка 1». Виявлений у 2016 р., частково досліджений у 2017 р. на площі 800 м². Відкрито 22 тілопокладення в простих ямах та ямах із заплічками (рис. 2.11). Знахідки: гончарний посуд, фібули, пряслиця, намисто, уламки скляного посуду тощо. Датоване серединою IV — початком V ст. Присутній шар раннь-озалізного часу та пізнього середньовіччя.

Петраускас, Авраменко, звіт 2017; Петраускас, Авраменко 2019.

112. Поселення «Попівка 1 і 2» на південний захід від західної околиці села вздовж обох берегів пересихаючого безіменного струмка (права притока р. Соб), на орному полі. Розміри 1000 × 700 м, площа до 50 га. Пошкоджене газопроводом «Уренгой—Помари—Ужгород», лісосмугою та оранкою глибиною до 0,5 м. На поверхні простежуються скупчення обмазки, кісток тварин, кераміки, які пов'язані із наземними спорудами. Трапляються фібули, пряжки, ножі, пряслиця, уламки скла. На території поселення знаходиться могильник «Попівка 1». Виявлене у 2016 р., частково досліджене у 2017 р. на площі 800 м². Крім поховань мо-

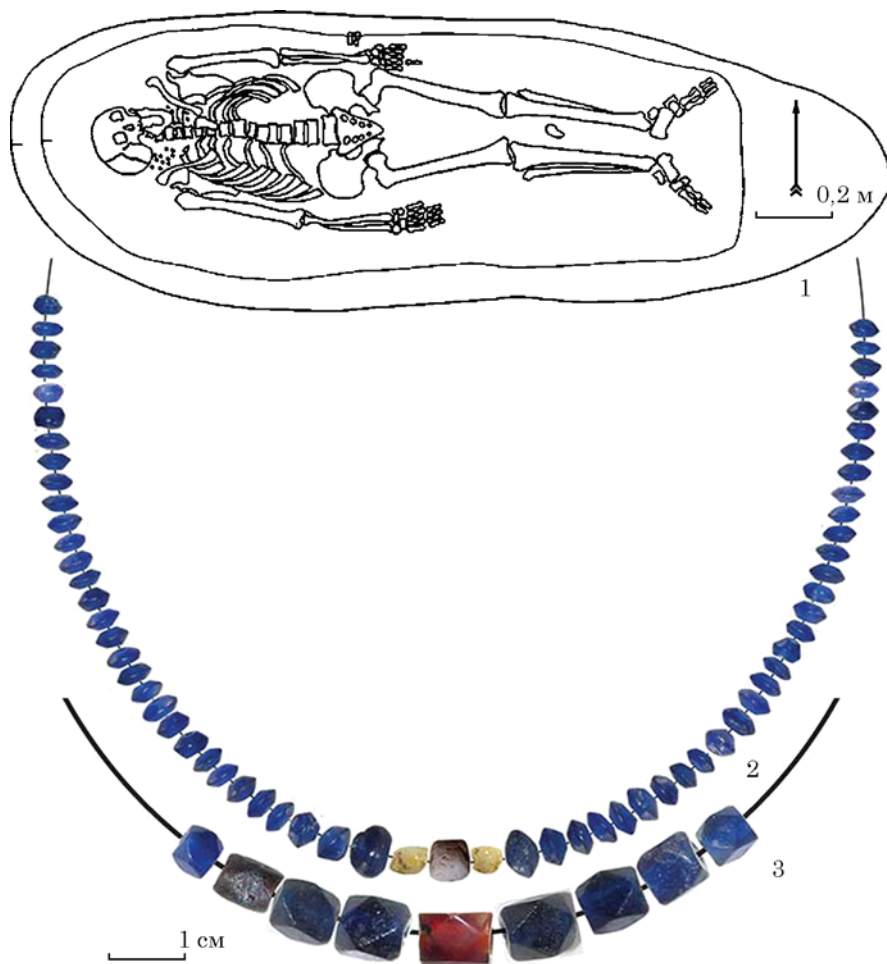

Рис. 2.11. Могильник Попівка 1: поховання 7, план і скляне намисто (за: Петраускас, Авраменко, звіт 2017)

гильника, відкрито 31 господарчу яму, деякі належать до ранньозалізного часу. Поселення, як і могильник, датоване серединою IV — початком V ст. Присутній шар ранньозалізного часу та пізнього середньовіччя.

Грабовська, Осаульчук, Потупчик, звіт 2016; Петраускас, Авраменко, звіт 2017; Петраускас, Авраменко 2019.

с. Прибузьке (Південний Буг)

113. Поселення через річку від села на підвищенні правого берега р. Південний Буг східніше мосту. Розміри 400 × 100 м, культурний шар незначний. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1974 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 17.

с. Росоша, кол. Липовецький район (Поганка — Соб — Південний Буг)

114. Поселення на північ від села на схилах плато, обмеженому з двох боків балками в ур. Росошанське Поле. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,2 м. Знайдена гончарна і рідко ліпна кераміка, залізний шлак. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 86.

115. Поселення на схід від села на схилі плато праворуч дороги на ст. Липовець. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і, в основному, гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1977 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 371.

Хавлюк, звіт 1977.

116. Поселення на східній околиці села на низькій ділянці плато над ставом, обмежене двома струмками. Розміри 600 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдена гончарна і ліпна кераміка, сліди жител. Ореться. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 73.

с. Рубань, кол. Немирівський район (струмок — Пилипчиха — Південний Буг)

117. Поселення поблизу села. Відкрив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 78.

118. Поселення поблизу села. Відкрив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 79.

119. Поселення поблизу села. Відкрив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 80.

с. Саражинці, кол. Погребищенський район (Рось — Дніпро)

120. Поселення «Саражинці 1» західніше села на правому березі р. Рось. Ореться. Розміри 200 × 150 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 51.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

121. Поселення «Саражинці 2» на західній околиці села на лівому березі р. Рось, на городах. Розміри 250 × 100 м, культурний шар 0,1—0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 52.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

122. Поселення «Саражинці 3» на західній околиці села західніше облісненої балки на правому березі р. Рось. Ореться. Розміри 400 × 150 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 53.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Свитинці, кол. Погребищенський район (Самець — Рось — Дніпро)

123. Поселення «Свитинці 2» за східною околицею села на лівому березі р. Самець (ставок). Ореться. Розміри 600 × 70 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 55.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

124. Поселення «Свитинці 3» на південний схід від східної околиці села на правому березі р. Самець (ставок) і переважно на лівому березі її притоки Струмок. Ореться. Розміри 1700 × 200 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби раннього заліза. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 56.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

125. Поселення «Свитинці 4» на схід від села с. Свитинці і на захід від с. Ширмівка на лівому березі р. Самець (ставок) і на правому березі струмка, що впадає в неї. Ореться. Розміри 1400 × 100—300 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 57.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Селище (Південний Буг)

126. Поселення в селі на правій терасі р. Південний Буг між ярами, в 1 км від млина. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р.

Березовець, звіт 1947; Махно 1960, с. 16.

с. Синарна, кол. Оратівський район (Синарна — Соб — Південний Буг)

127. Поселення на південно-західній околиці села на схилах плато вздовж правого берега ставка. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1983 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 130.

128. Поселення в центрі села на схилах плато, вздовж берега ставка. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,2 м. Зайняте городами і будівлями. Характеризується ліпною вельбарського типу і гон-

чарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228.

129. Поселення в центрі села на схилі плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується ліпною, гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 157.

Хавлюк, отчет 1958.

с. Скитка, кол. Липовецький район (Поганка — Соб — Південний Буг)

130. Могильник в північно-східній частині села на річковому мисі в ур. Пасічничисько. Частково зруйнований при копанні глини. Культурний шар 0,4 м. У 1974—1975 рр. П. І. Хавлюк на площі 561 м² розкопав 25 поховань: 15 тілопокладень, орієнтованих на північ, та 10 тілоспалень. Знайдено гончар-

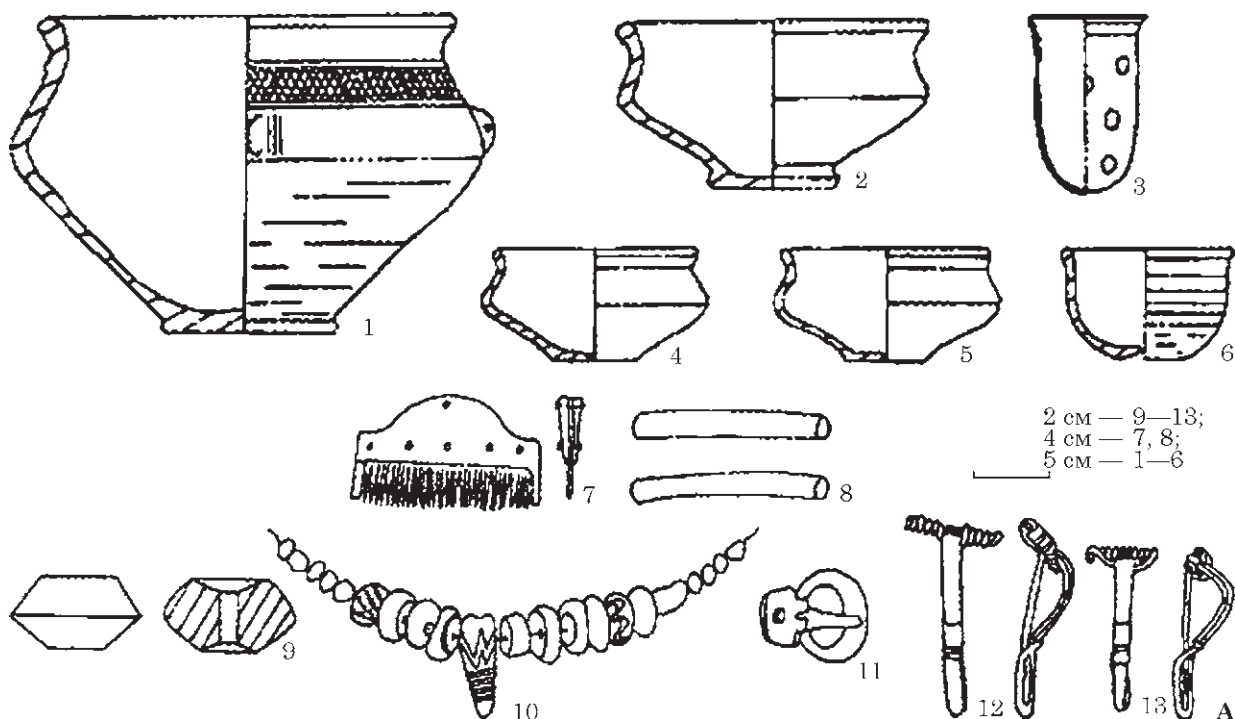

Рис. 2.12. Могильник Скитка (за: Восколуп, Хавлюк 2000, рис. 5; 7): А — інвентар поховання 12: 1, 2, 4—6 — гончарний посуд; 3 — скляний келих; 7 — роговий гребінь; 8 — два футляри для голук з пташиних кісток; 9 — керамічне пряслице; 10 — намисто зі скла та бурштину; 11 — бронзова пряжка; 12, 13 — бронзові фібули

ний посуд, скляний кубок, бронзові фібули та пряжки, гребінь, намиста, дротяні кільцеві та відерцеподібну підвіски (рис. 2.12).

Хавлюк, звіт 1975; Хавлюк 1976; Сьмонович, Кравченко, 1983, с. 59; Восколуп, Хавлюк 2000.

с. Слобідка, кол. Іллінецький район
(Соб — Південний Буг)

131. Поселення на північній околиці села на схилі плато вздовж лівого берега р. Соб. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка гончарна і ліпна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1979 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 328.

с. Сокилець, кол. Немирівський район
(Південний Буг)

132. Поселення на захід від села на плато з обривом до струмка. Розміри 500 × 300 м, товщина культурного шару 0,3 м. Задерноване. Знахідки: гончарна і ліпна

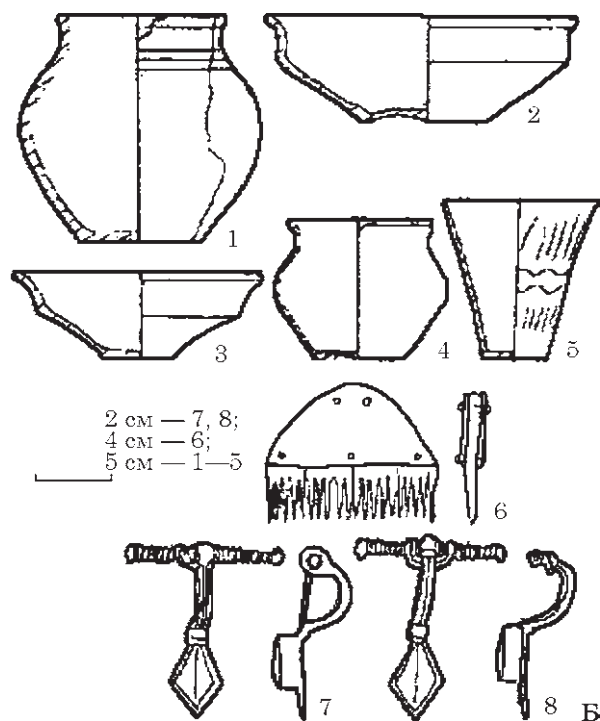

Рис. 2.12. Могильник Скитка (закінчення): Б — інвентар поховання 24: 1—4 — гончарний посуд; 5 — ліпний кубок; 6 — роговий гребінь; 7, 8 — бронзові фібули

кераміка, прясла, шлак, сліди жител. Присутня кераміка доби пізньої бронзи. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р., у 2012 р. обслідували Д. Л. Гаскевич і О. М. Кононенко.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 432.

Хавлюк, отчет 1956; Гаскевич, Кононенко, звіт 2012.

с. Сорока, кол. Іллінецький район
(Соб — Південний Буг)

133. Поселення на захід від села на схилі плато вздовж правого берега р. Соб. Розміри 300 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 69.

Хавлюк, звіт 1958.

с. Степанівка (струмок — Байрак —
Воронка — Південний Буг)

134. Поселення на схід від села на схилах плато вздовж балки. Розміри 350 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 217.

135. Поселення на схід від села на правому березі ставка, праворуч дороги на с. Воловодівка. Розміри 300 × 50 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 218.

136. Поселення на схід від села, ліворуч дороги на с. Воловодівка, на схилах плато, вздовж лівого берега струмка. Розміри 300 × 50 м, культурний шар 0,05 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 219.

137. Поселення на південний схід від села, ліворуч дороги на с. Воловодівка, на лівому березі струмка. Розміри 300 × 50 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 216.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

сmt Стрижавка, Вінницький район
(Десна — Південний Буг)

138. Поселення «Стрижавка 1» в південній частині селища (відокремлена балкою) між правим берегом р. Південний Буг та лісом (П'ятничанський природний заповідник), з півдня проходить Вінницьке об'їзне шосе (Е-50). Нині поселення забудоване приватними садибами. Розміри 500 × 100 м, культурний шар 0,3 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив М. І. Артамонов (Південно-Подільська експедиція) у 1946 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 150.

Артамонов, отчет 1946, с. 77; Махно 1960, с. 16.

139. Поселення «Стрижавка 2» на східній околиці села, на схилі плато вздовж лівого берега р. Десна. Розміри 400 × 150 м, площа 6 га, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 213.

Хавлюк, отчет 1963.

140. Поселення «Стрижавка 3» на південь від лівобережної частини селища (сmt Стрижавка, між лівим берегом р. Південний Буг і шосе М-21, на першій надзаплавній терасі. Розміри 500 × 70 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Загоруйко, звіт 1993.

с. Стрільчинці, кол. Немирівський район
(Південний Буг)

141. Поселення на південній околиці села вздовж схилу балки. Розміри 1000 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Переоране під лісопосадки і сад. Характеризується гончарною керамікою. Відкрите співробітниками ВКМ в 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 153.

с. Струтинка, кол. Липовецький район
(струмок — Соб — Південний Буг)

142. Поселення на південний схід від села в ур. Руда. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдена

гончарна і ліпна кераміка. Ореться. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 37.

с. Тростянець, кол. Тиврівський район
(струмок — Південний Буг)

143. Поселення на південний захід від села вздовж правого берега струмка. Розміри 400 × 200 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1967 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 461.

Хавлюк, звіт 1967.

144. Поселення на захід від села на схилах плато вздовж лівого берега заболоченої долини струмка в урочищі Латанська Дубина. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдено ліпна і гончарна кераміка, пісковикові бруски. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 166.

с. Троца, кол. Липовецький район
(струмок — Соб — Південний Буг)

145. Поселення на південь від села вздовж лівого берега струмка в ур. Гуральня. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 372.

146. Поселення на південно-східній околиці села на лівому березі р. Соб. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 373.

Хавлюк, звіт 1955.

с. Тягун, кол. Іллінецький район
(струмок — Соб — Південний Буг)

147. Поселення на південь від села на схилі плато вздовж правого берега струмка.

Розміри 700 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка, зрідка ліпна, залізний шлак. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 329.

148. Поселення на південно-східній околиці села у 0,2 км від хут. Абісінія на схилах плато вздовж правого берега струмка. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 79.

Хавлюк, звіт 1958.

с. Федорівка, кол. Тиврівський район
(струмок — Південний Буг)

149. Поселення вздовж лівого берега струмка на північно-східній околиці села в ур. За Річкою. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 240.

150. Поселення на східній околиці села на схилах плато вздовж правого берега струмка в ур. Маролинці. Розміри 200 × 400 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частково забудовано. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 241.

151. Поселення на західній околиці села на плато вздовж правого берега струмка в ур. Городництво. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою, рідко ліпною. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 242.

с. Чагів, кол. Оратівський район
(струмок — Роська — Рось — Дніпро)

152. Поселення на південь від села на високій ділянці плато вздовж правого берега струмка і ставка. Розміри 500 × 100 м, тов-

щина культурного шару 0,05 м. На зораній поверхні гончарна кераміка. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 134.

153. Поселення на захід від села на схилах плато вздовж лівого берега струмка в урочищі Дубина. Розміри 800 × 150 м, товщина культурного шару 0,2 м. На зораній поверхні багато гончарної і рідко ліпної кераміки, уламки жорнових каменів. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 133.

с. Черлиноків, *див. с. Бохоники.*

с. Чуків, кол. Немирівський район
(струмок — Південний Буг)

154. Поселення на північний схід від села, на плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 400 × 100 м. Товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Відкрив М. Н. Калита в 1975 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 433.

с. Шершні, кол. Тиврівський район
(Черемшинка — Південний Буг)

155. Поселення на південний схід від села на схилах плато вздовж лівого берега річки, західніше містечка Тиврів. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,3—0,5 м. Пошкоджене трасою газопроводу «Уренгой—Ужгород». Під час охоронних розкопок у 1982 р. на площі 265 м². досліджено залишки двох наземних жител (рис. 1.3). Знайдено кераміку гончарну, а також ліпну вельбарського типу (від 8 до 23 %), уламки амфор, жорна з брекчії, залізний гребінь та пряжку, фрагменти скляних кубків (рис. 1.5; 2.13). Датуються першою половиною IV ст. Знахідки зберігаються у ВКМ. Виявив і досліджував у 1982 р. Б. В. Магомедов.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 245.

Магомедов, Лобай, отчет 1982; Магомедов, Гудим-Левкович, 1991; Левада 1999, с. 119, № 26.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

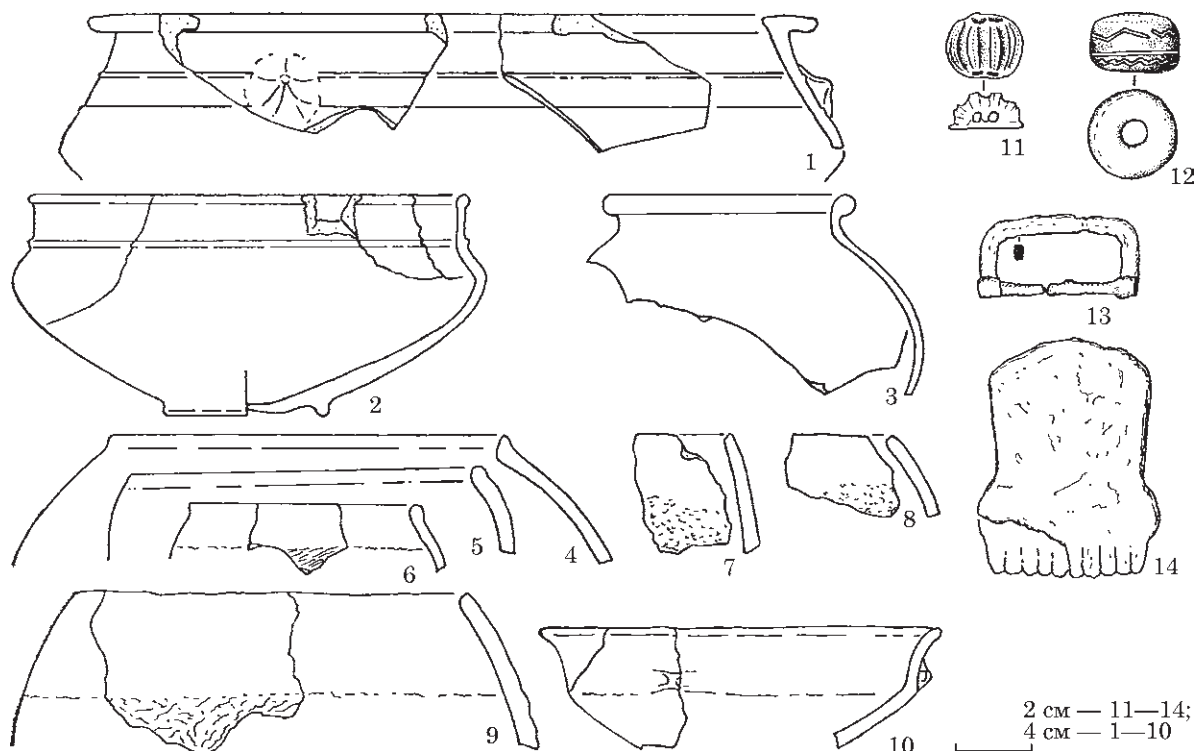

Рис. 2.13. Поселення Шершні: 1, 2 — гончарний столовий посуд; 3—6 — гончарний кухонний посуд; 7—10 — ліпний посуд; 11, 12 — скляні намистини; 13 — рамка від залізної пряжки; 14 — залізний гребінь (за: Магомедов 1988, рис. 1)

с. Ширмівка, кол. Погребищенський район (Самець — Рось — Дніпро)

156. Поселення «Ширмівка 2» на схід від села на лівому березі р. Самець. Пошкоджене піщаним кар'єром. Ореться. Розміри 800 × 150—200 м, культурний шар 0,1—0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявили Ю. Г. Колосов та ін. у 1994 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 05.10.1995 р. № 66, охоронний № 58.

Колосов та ін., звіт 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 96.

с. Щітки (ліва притока — Південний Буг)

157. Поселення на північ від села в ур. Ксьондзове Поле, на схилі плато вздовж правого берега струмка. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,3 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Взято на облік рішенням Облради № 75 від 20.02.1985 р. (№ 220)

с. Якубівка, кол. Іллінецький район (Сібок — Соб — Південний Буг)

158. Поселення на захід від села на мису. Розміри 300 × 200 м, культурний шар незначний. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 77.

159. Поселення на західній околиці села в ур. Базилів Берег, на краю тераси вздовж правого берега р. Сібок. Розміри 350 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 17.

160. Поселення західніше села в ур. Поле Чоловського. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 331.

Хавлюк, звіт 1955.

ГАЙСИНСЬКИЙ РАЙОН

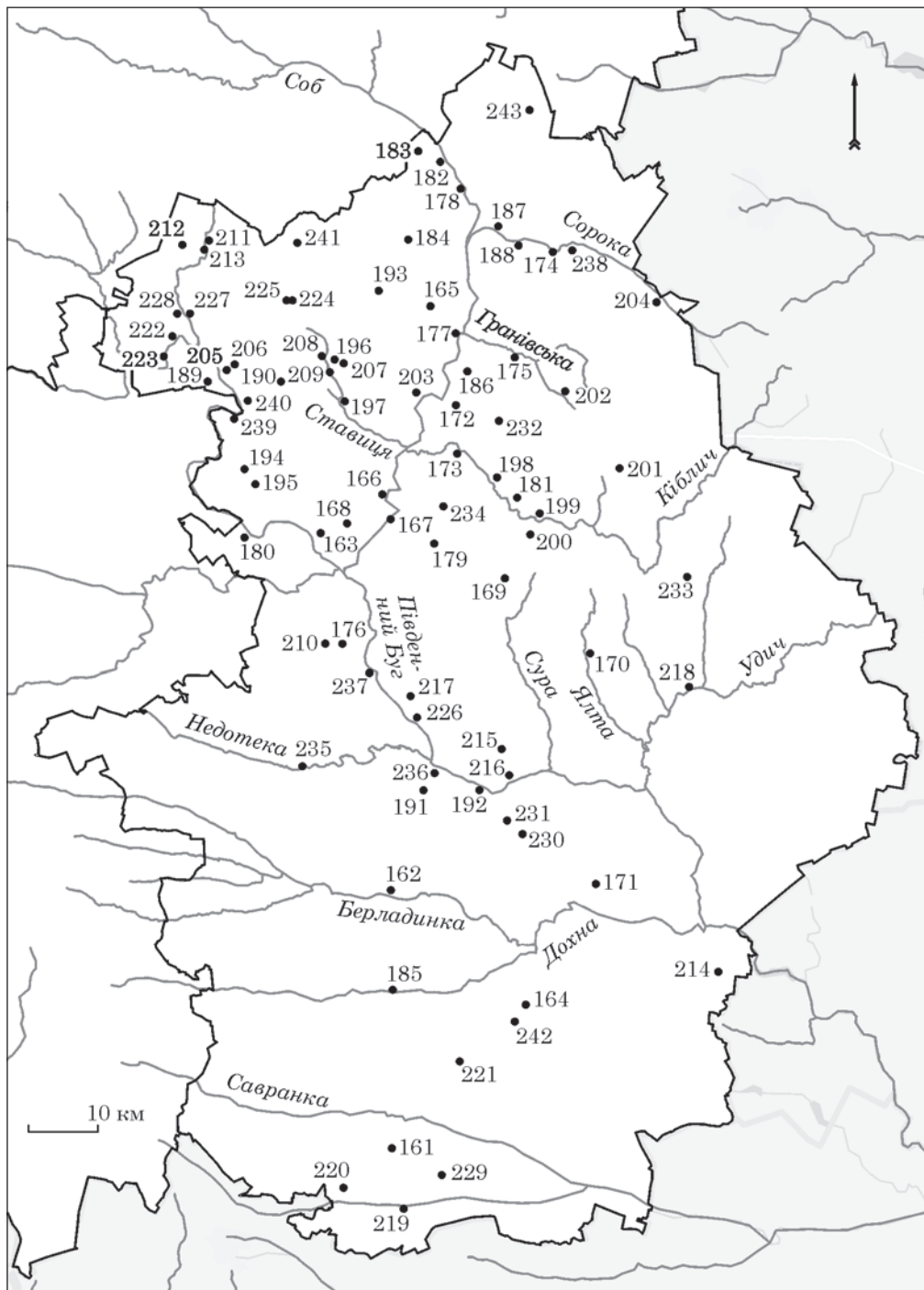

Рис. 2.14. Пам'ятки Гайсинського району (номери відповідають номерам у тексті)

с. Анютине, кол. Чечельницький район
(Безіменна — Мала Савранка —
Савранка — Південний Буг)

161. Поселення «Анютине» («Чечельник», «Вишенька») на північний захід від с. Анютине та на південь від смт Чечельник в долині малої річки Безіменна в ур. Вишенька. Частина поселення зайнята садом, а частина орним полем. Знайдено гончарну кераміку, шлаки від бронзоліварного виробництва. Наявний шар трипільської культури (переважає). Виявив В. А. Косаківський у 1977 р.

Вовк, Косаківський, Таранець 2000, с. 32, 34; Косаківський, Рудь 2015, с. 243, 246.

с. Баланівка, кол. Бершадський район
(Берладинка — Дохна — Південний Буг)

162. Поселення у південно-західній частині села на плато, вздовж лівого берега ставка. Розміри 500 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Ореться. Знахідки — гончарна кераміка, обмазка жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1980 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 5.

с. Басаличівка (Південний Буг)

163. Поселення на південь від села, на схилі плато. Частково затоплене водосховищем. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка, трапляються уламки світлоглиняних амфор. Виявив П. І. Хавлюк у 1953 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 191.

м. Бершадь, кол. Бершадський район
(струмок — Яланець — Савранка —
Південний Буг)

164. Поселення «Бершадь — Костикове» на південь від м. Бершадь на лівому березі струмка і малого ставка в ур. Костикове. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка, уламки світлоглиняних амфор, залізний наконечник списа; на поселенні і переважно в руслі струмка нижче греблі ставка багато залізного шлаку. Північна половина поселення містить шар ранньоскіфської доби. Виявив В. Д. Гопак у 1962 р.

Гопак, отчет 1965.

с. Бондурі (Соб — Південний Буг)

165. Поселення на схід від села на підзаплавній ділянці плато вздовж правого берега р. Соб. Розміри 600 × 300 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 26.

Хавлюк, отчет 1958.

с. Бубнівка (Соб — Південний Буг)

166. Поселення на північний захід від села на схилах правого берега Дмитренківського водосховища. Розміри 350 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 36.

Хавлюк, отчет 1956.

167. Поселення на північ від села на схилах плато вздовж лівого берега Дмитренківського водосховища, між дома балками. Розміри 500 × 300 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1953 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 192.

Хавлюк 1956, с. 20; Махно 1960, с. 16.

168. Поселення на захід від села на схилах довгого мису вздовж правого берега двох балок та струмка. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка, зрідка ліпна вельбарського типу. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 257.

Хавлюк, отчет 1956.

с. Бур'яни, Гайсинський район

(струмок — Сура — Південний Буг)

169. Поселення на захід від села на довгому мисі. Розміри 500 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка гончарна, ліпна, амфорна. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 258.

Хавлюк, отчет 1959.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Велика Мочулка, кол. Теплицький район (Ялта — Удич — Південний Буг)

170. Поселення поблизу села. Виявила М. Є. Потупчик у 2011 р.
Потупчик 2012, № 1084.

с. Війтівка (кол. с. Чапаївка), кол. Бершадський район (струмок — Дохна — Південний Буг)

171. Поселення «Чапаївка» на північний захід від села, розташоване на схилах плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 500 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 14.

м. Гайсин (струмок — Соб — Південний Буг)

172. Поселення на схід від міста на схилах плато в ур. Аеродром. Розміри 500 × 800 м, культурний шар слабкий. Частково знищене ярами та зайнято сміттєзвалищем. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Виявив С. Магура в 1926 р., оглянув П. І. Хавлюк до 1971 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 193.

Рудинський 1927, с. 123—143.

с. Гнатівка (Кіблич — Соб — Південний Буг)

173. Поселення на захід від села на схилі плато вздовж правого берега р. Кіблич. Розміри 600 × 150 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 259.

Хавлюк, отчет 1956.

с. Городок, кол. Іллінецький район (Сорока — Соб — Південний Буг)

174. Поселення в центрі села на правому високому березі ставка. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Частково зайняте садибою. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 323.

Хавлюк, звіт 1958.

с. Гранів (струмок Гранівський — Соб — Південний Буг)

175. Поселення на схід від села, ліворуч польової дороги, де зливаються два струмка, що утворюють мис. Розміри 500 × 150 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 27.

с. Губник (Нетека — Південний Буг)

176. Поселення на схід від села на схилах плато вздовж правого берега долини в ур. Курятник. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявили співробітники ВКМ.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 28.

с. Гунча (Соб — Південний Буг)

177. Поселення на схід від села в ур. Чернишові Садки на плато над обривом. Розміри 300 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 260.

с.мт Дашів, кол. Іллінецький район (Соб — Південний Буг)

178. Могильник (?) в околицях села. При протизаконних розкопках у 2000-х рр. знайдено бронзовий казанок провінційно-римської роботи типу Хеммор (Еггерс 63; рис. 2.15). Датоване 230—330 рр. Місце зберігання невідоме.

Levada, Potupčik 2017, s. 414, рис. 4: 6.

с. Жерденівка (Дубина — Соб — Південний Буг)

179. Поселення на південь від села на схилах мису, що утворений двома балками праворуч дороги Жерденівка — Ладижинські Хутори. Розміри 300 × 150 м, культурний

Рис. 2.15. Могильник Дашів, бронзовий казанок (фото М. В. Потупчика)

шар 0,2 м. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна. Виявив П. І. Хавлюк у 1966 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 29.

Хавлюк, звіт 1966.

с. Заозерне, кол. Тульчинський район
(Південний Буг)

180. Поселення на північ від села на південному схилі другої тераси р. Південний Буг. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив Д. Т. Березовець у 1947 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 953.

Березовець, звіт 1947.

с. Зятківці (Кіблич — Соб —
Південний Буг)

181. Поселення на схід від села на схилах плато на виході глибокого каньйону до долини р. Кіблич. Розміри 400 × 150 м, культурний шар 0,15 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1953 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 261.

Хавлюк, звіт 1954.

с. Кальник, кол. Іллінецький район
(струмок — Соб — Південний Буг)

182. Поселення на захід від села на схилі плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 65.

Хавлюк, отчет 1963.

183. Поселення у 4 км західніше села на напівкруглому мисі лівого берега струмка в ур. Кальницьке. Розміри 500 × 300 м, культурний шар 0,2 м. Ореться. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1966 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 66.

Хавлюк, звіт 1966.

с. Кам'яногірка, кол. Іллінецький район
(Сорока — Соб — Південний Буг)

184. Поселення на північній околиці села на схилах плато вздовж правого берега р. Сорока і ставка. Розміри 800 × 150 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 324.

Хавлюк, отчет 1963.

с. Каташин, кол. Чечельницький район
(Дохна — Південний Буг)

185. Поселення на північній схід від села, в ур. Кринички, на південному схилі пагорба біля висохлого струмка. Знахідки: гончарна кераміка, залізний шлак. Наявний шар доби бронзи. Виявив В. А. Косаківський у 2001 р.

с. Кисляк (Соб — Південний Буг)

186. Поселення на схід від села на схилах плато вздовж правого берега струм-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

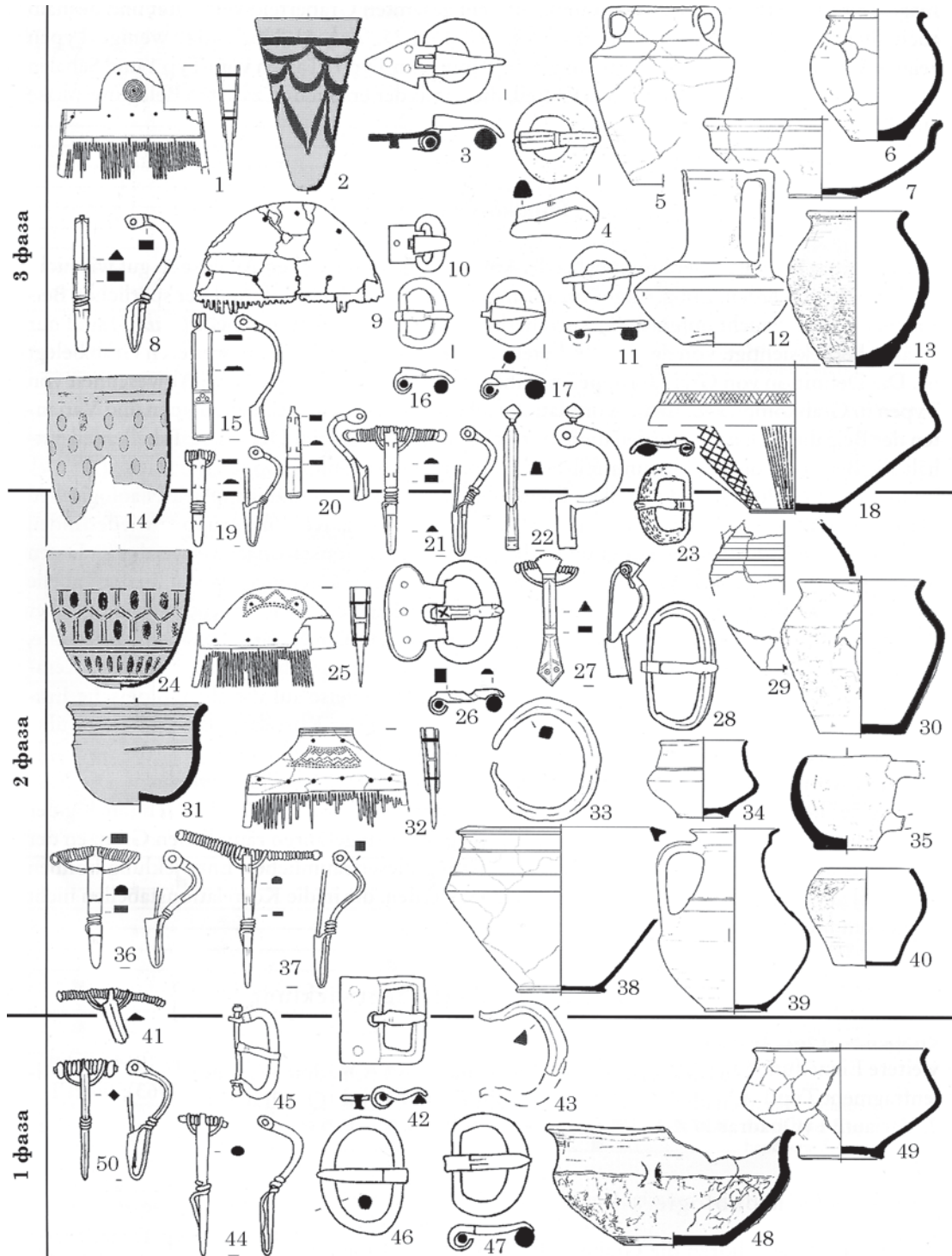

Рис. 2.16. Могилище Косанове, хронологічні фази використання могилища за датуючими речами. Абсолютне датування фаз: 1 фаза — близько 230—330 рр., 2 фаза — близько 330—400 рр., 3 фаза — близько 350—420/430 рр. 1, 9, 25, 32 — рогові гребені; 2, 14, 24, 31 — скляні кубки; 3, 4, 10, 16, 17, 23, 26, 28, 42, 43, 45—47 — бронзові пряжки; 4, 11, 33 — залізні пряжки; 5—7, 12, 18, 29, 34, 38, 39, 40, 49 — гончарний посуд; 8, 15, 19—22, 27, 36, 37, 41, 44, 50 — бронзові фібули; 13, 30, 35, 48 — ліпний посуд (за: Petruskas 2003, Abb. 14)

ка. Розміри 1000 × 300 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив Ф. Б. Копилов у 1949 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 195.

Копилов, звіт 1949.

с. Китайгород, кол. Іллінецький район
(Сорока — Соб — Південний Буг)

187. Поселення на захід від села на схилі плато вздовж берега ставка. Розміри 600 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка гончарна та зрідка ліпна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 325.

Хавлюк, звіт 1958.

188. Поселення на північній околиці села вздовж лівого берега струмка ліворуч дороги на Дашів. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,05 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 73.

с. Косанове (Рудка — Південний Буг)

189. Поселення «Косанове» на західній околиці села на південь від дороги на с. Нижча Кропивна, у 5 км від впадіння р. Рудка у р. Південний Буг, на східних схилах плато. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р. Дослідили В. П. Петров та Н. М. Кравченко у 1961 р. Розкопані два наземні житла.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 194.

Петров, Кравченко, Отчет 1961; Кравченко 1967, с. 77.

190. Могильник «Косанове» на західній околиці села на південь від дороги на с. Нижча Кропивна, у 5 км від впадіння р. Рудка у р. Південний Буг, на північному схилі плато. Частково зруйноване кар'єром. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р. Дослідили В. П. Петров та Н. М. Кравченко у 1961—1964 рр. Знайдено 121 поховання — кремації та інгумації (рис. 1.4). Знахідки:

гончарний, ліпний вельбарський та скляний посуд, фібули, намиста, гребні та ін. (рис. 2.16). Зберігаються в ІА НАН України. Датування: 230—430 рр.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 194.

Петров, Кравченко, отчет 1961; Кравченко, отчет 1964; Кравченко 1967; Petrauskas 2003.

с. Кошаринці, кол. Бершадський район
(струмок — Південний Буг)

191. Поселення на захід від села на схилах плато вздовж двох струмків. Розміри 600 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 10.

192. Поселення на захід від села на місці між двох глибоких балок в ур. Бучак. Розміри 350 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна (мало) і ліпна кераміка вельбарського типу. Дата — друга половина III ст. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р. Присутній шар давньоруської доби.

Взято на облік рішенням Облради від № 228 від 22.05.1986 р., охоронний № 11.

с. Криштопівка, кол. Іллінецький район
(Валик, також Бобошка — Соб — Південний Буг)

193. Могильник в околицях села. При протизаконних розкопках у 2010-х рр. у тілопальних похованнях знайдено фрагменти двох бронзових казанків провінційно-римської роботи типу Хеммор (Еггерс 63; рис. 2.17). Датовано 230—330 рр. Зберігаються у ВКМ.

Levada, Poturčik 2017, s. 416, рис. 5: 5, 6.

с. Кузьминці (струмок — Південний Буг)

194. Поселення на південь від села на схилі мису ліворуч дороги на с. Степашки. Розміри 500 × 500 м, культурний шар 0,3 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1964 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 264.

Хавлюк, отчет 1964.

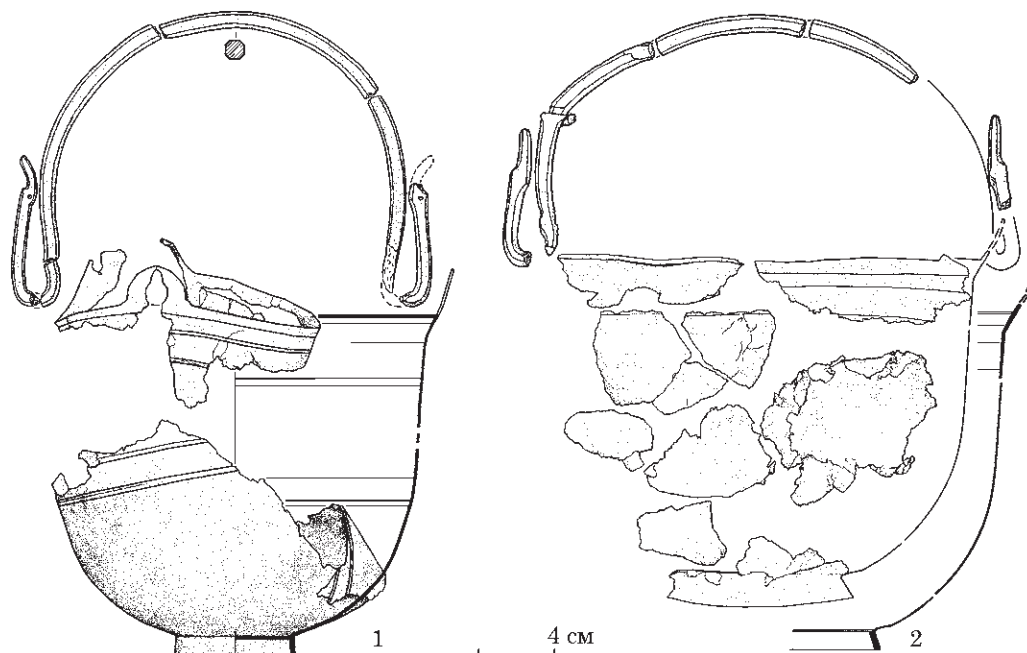

Рис. 2.17. Могильник Криштопівка, бронзові казанки (реконструкції) (за: Levada, Poturčik 2017, рис. 5: 5, 6)

195. Поселення на південь від села на схилах плато вздовж балок, що з'єднуються на території поселення. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 31.

Хавлюк, отчет 1958.

с. Кунка (Ставиця (або Кунка) — Соб — Південний Буг)

196. Поселення на північ від села на схилі плато вздовж правого берега струмка ліворуч дороги Гайсин—Носівці. Розміри 500 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: гончарна кераміка. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 30.

197. Поселення в південній частині села на плато вздовж правого берега ставка. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 262.

Хавлюк, отчет 1963.

с. Кущинці (Кіблич — Соб — Південний Буг)

198. Поселення на південний схід від села на схилі плато вздовж правого берега р. Кіблич. Розміри 400 × 150 м, культурний шар 0,15 м. Знахідки: гончарна кераміка і зрідка ліпна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 263.

с. Мелешків (Кіблич — Соб — Південний Буг)

199. Поселення на північ від села на схилах плато по обидва боки дороги на м. Гайсин. Розміри 400 × 200 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна, прясла. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1954 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 196.

Хавлюк 1956, с. 20; Махно 1960, с. 16—17.

200. Поселення на південній околиці села на схилі плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 500 × 150 м, площа 7,5 га. Культур-

ний шар 0,15 м. Знайдено гончарну і ліпну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1954 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 265.

Хавлюк, звіт 1955; Хавлюк 1956, с. 20; Махно 1960, с. 16.

с. Митків (Попів Яр — Кіблич — Соб — Південний Буг)

201. Поселення в південно-східній частині села на низькій надзаплавній терасі вздовж правого берега струмка. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 266.

Хавлюк, звіт 1955.

с. Михайлівка (Вербич — Соб — Південний Буг)

202. Поселення на східному краю села проти колгоспного господарства, на схилі плато вздовж струмка. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 267.

сел. Млинки (Соб — Південний Буг)

203. Поселення на північній околиці селища (кол. хутір на північній околиці м. Гайсин), на схилах плато вздовж лівого берега струмка. Розмір 400 × 100 м, площа 4 га, культурний шар 0,1 м. Знахідки: кераміка ліпна та гончарна, уламки жорен. Помітні плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1953 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 268.

Хавлюк, звіт 1955; Махно 1960, с. 17.

с. Нараївка (Сорока — Соб — Південний Буг)

204. Поселення в центральній частині села на правому березі ставка. Розміри 300 × 50 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 269.

с. Нижча Кропивна, кол. Немирівський район (Кропивнянка — Південний Буг)

205. Поселення в південно-західній частині села на схилах плато, частина зайнята будинками і колгоспним садом. Площа 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною і зрідка ліпною керамікою, помітні залишки жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1980 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 151.

206. Поселення на захід від села на плато вздовж правого берега струмка Кропивнянка. Розміри 400 × 200 м, товщина культурного шару 0,3 м. Знайдені ліпна і гончарна кераміка, уламки амфор, наконечник стріли. Присутній шар скіфського часу. Виявив П. І. Хавлюк у 1960 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 133.

с. Носівці (струмок — Ставиця (або Кунка) — Соб — Південний Буг)

207. Поселення на схід від села на схилах плато, ліворуч дороги на Гайсин. Розмір 300 × 100 м, площа 3 га, культурний шар переораний. Знайдена гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 32.

208. Поселення в південній частині села на схилах плато, вздовж лівого берега струмка, зайняте городами. Розмір 700 × 100 м, площа 7 га, культурний шар 0,05 м. Знайдена лише гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 43.

209. Поселення південніше села на пологому мисі між струмками (тепер ставок) в ур. Дідів Яр. Розміри 600 × 200 м, площа 12 га, культурний шар 0,1 м. Присутній шар трипільської культури. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 44.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Оляниця, кол. Тростянецький район
(струмок — Південний Буг)

210. Поселення західніше села в долині і на схилі плато в ур. Вівчарня. Розміри 300 × 150 м, культурний шар 0,2 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, прясла. Виявив П. І. Хавлюк у 1965 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 472.

Хавлюк, отчет 1965.

с. Ометинці, кол. Немирівський район
(Кравчик — Південний Буг)

211. Поселення нагородах села на високій ділянці плато вздовж лівого берега ставка в ур. Лізин Горб. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 67.

212. Поселення на захід від села, на схилах плато вздовж правого берега струмка і ліворуч дороги Ометинці—Королина, в ур. Пугачівка. Розміри 800 × 200 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 691.

Хавлюк, звіт 1959; Махно 1960, с. 18—19.

213. Поселення південніше села на схилах плато вздовж правого берега струмка в урочищі Пугачівка проти ставка, розділяється неглибокою балкою. Розміри 700 × 200 м, товщина культурного шару 0,2 м. Знахідки: гончарна і ліпна вельбарська кераміка, прясла, залізний шлак. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 134.

с. Осіївка, кол. Бершадський район
(Осіївка — Південний Буг)

214. Поселення на східній околиці села на правому березі р. Осіївка (Оса), на схилі другої тераси. Розміри 300 × 100 м, культурний шар незначний. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив Б. І. Лобай у 1976 р.

Взято на облік рішенням Облради від 9.06.1977 р. № 291, охоронний № 10.

с. Петрашівка, кол. Теплицький район
(Південний Буг)

215. Поселення на східній околиці села на підвищеній надзаплавлі лівого берега Південного Бугу в ур. Сомівські Левади. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Зібрана гончарна кераміка, ліпної мало. Помітні місця розташування наземних жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 143.

216. Поселення «Петрашівка 1» на схід від південної околиці с. Петрашівка і за 0,6 км на північ від північно-східної околиці с. Сумівка Бершадського р-ну, поблизу впадіння в р. Південний Буг його лівого допливу — р. Тьма. Розміри 300 × 100 м. Знахідки: кружальна кераміка, керамічні шлаки. Присутні шари неоліту, трипільської культури, доби бронзи. Виявив Д. Л. Гаскевич у 2004 р.

Лысенко, Лысенко, Гаскевич, отчет 2004.

с. Побірка, кол. Теплицький район
(струмок — Південний Буг)

217. Поселення на захід від села на мисовидній ділянці плато з низькими схилами, обмеженому зі сходу і заходу струмками, в ур. Горб. Розміри 600 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. На поверхні гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 146.

с. Пологи, кол. Теплицький район
(Удич — Південний Буг)

218. Поселення поблизу села. Виявила М.С. Потупчик у 2011 р.

Потупчик 2012, № 1098.

с. Попова Гребля (кол. с. Червона Гребля у 1923—2016 рр.), кол. Чечельницький район (Мала Савранка — Савранка — Південний Буг)

219. Поселення «Червона Гребля 1» у 1,5 км від с. Попова Гребля на мису між р. Мала Савранка (або Гнила Савранка, Горошок, Бритавка) і її південною притокою.

Знахідки: гончарна кераміка. Простежені плями від наземних жител. Ореться.

Патокова 1959, с. 133; Косаківський, Рудь 2015, с. 246.

220. Поселення «Червона Гребля 2» на захід від с. Попова Гребля на правому березі струмка Бритавка (Мала Савранка). Розміри 400 × 250 м. Знахідки: гончарна кераміка (небагато). Найвні шари доби пізнього палеоліту, сабатинівської та чорноліської культур. Виявила С. П. Смольянінова у 1974 р., В. П. Ванчугов та В. Г. Кушнір у 1975 р. робили шурфовку.

Ванчугов, Кушнір 1980, с. 119, 123; Косаківський 2008, с. 95; Косаківський, Рудь 2015, с. 246.

с. Рогізка, кол. Чечельницький район (Рогізка, Савранка, Південний Буг)

221. Поселення на північно-західній околиці села, по вул. Леніна в межах восьми садіб, на лівому березі р. Рогізка. Розміри 150 × 70 м. Виявив В. А. Косаківський у 2001 р.

Косаківський, Рудь 2015, с. 246.

с. Самчинці, кол. Немирівський район (Південний Буг)

222. Поселення північніше села на підвищенні в поймі р. Південний Буг, в ур. Полиг. Розміри 400 × 200 м, товщина культурного шару 0,2 м. Знахідки: гончарна і ліпна вельбарська кераміка. Відкрите П. І. Хавлюком в 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 692.

Хавлюк 1988а, с. 139.

223. Поселення «Самчинці 5» на південній околиці села, на лівому березі р. Південний Буг, на надзаплавному мисі, утвореному впадінням струмка в ріку. Розміри 200 × 50 м. Поверхня задернована. Знахідки: кружальна кераміка. Виявив Д. Л. Гаскевич у 1999 р.

Лысенко, Лысенко, Гаскевич и др., отчет 1999.

сmt Ситківці, кол. Немирівський район (Бажаниха — Кропив'янка — Південний Буг)

224. Поселення в центрі сmt вздовж схилів великого мису. Розміри 400 × 400 м.

Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1957 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 431.

225. Поселення в центрі сmt на вершині великого мису, частина зруйнована при будівництві школи-інтернату. У траншеях фундаменту знайдені кістки людей, два тілоспалення, уламки посуду. Виявив П. І. Хавлюк у 1957 р. Матеріали зберігаються в ІА НАН України.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 431.

с. Скибинці, кол. Тростянецький район (Південний Буг)

226. Поселення північніше села на плато вздовж лівого берега р. Південний Буг. Розміри 450 × 100 м, площа 4 га, культурний шар 0,2 м. Знайдено ліпну та гончарну кераміку. Відкрите П. І. Хавлюком в 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 159.

с. Слобідка, кол. Немирівський район (Кравчик — Південний Буг)

227. Поселення «Слобідка І» поблизу села. Розкопано наземне житло. Знахідки: гончарна, ліпна вельбарська (переважно) кераміка (рис. 2.18). Відкрив П. І. Хавлюк.

Хавлюк 1988а, с. 138.

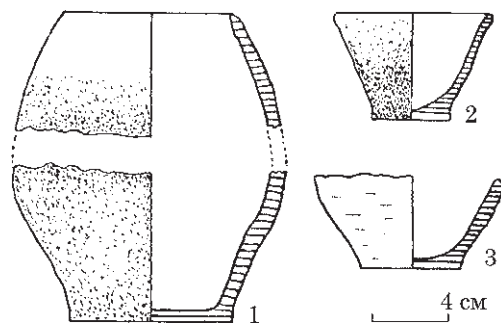

Рис. 2.18. Поселення Слобідка І, посуд: 1, 2 — ліпний; 3 — гончарний кухонний (за: Хавлюк 1988а, рис. 4)

228. Поселення «Слобідка ІІ» на східному краю села на схилі плато. Розміри 400 × 200 м. Товщина культурного шару 0,2 м. Виявив П. І. Хавлюк у 1955 р., в 1973 р.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

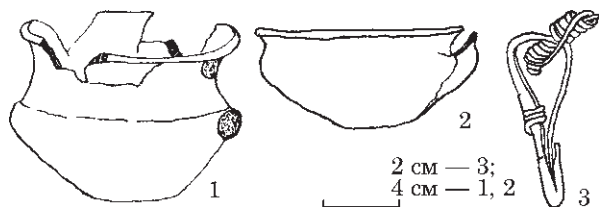

Рис. 2.19. Поселення Слобідка II: 1, 2 — ліпний посуд; 3 — бронзова фібула (за: Хавлюк 1988а, рис. 4)

провів невеликі розкопки вздовж правого берега струмка. Розкопана господарча яма. Знахідки: кераміка гончарна і ліпна вельбарська, бронзові фібули, шлак (рис. 2.19).

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 135.

Хавлюк, звіт 1955; Хавлюк 1988а, с. 138.

с. Стратіївка, кол. Чечельницький район (Безіменна — Мала або Гнила Савранка, також Горошок — Савранка — Південний Буг)

229. Поселення на захід від села в долині р. Безіменна. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдено гончарну кераміку. Відкрите Зборовським в 1929 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 1071.

Зборовський, Щоденник 1929, с. 3; Косаківський, Рудь 2015, с. 246.

с. Сумівка, кол. Бершадський район (струмок — Південний Буг)

230. Поселення на південь від села на схилах плато вздовж правого берега струмка в ур. Зайців Яр. Розміри 400 × 120 м, культурний шар 0,1 м. Помітні плями жител — скупчення обмазки. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1959 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 12.

231. Поселення на південь від села на схилах мису при злитті двох балок в ур. Дзюбова Гора. Розміри 550 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Помітні плями жител — скупчення обмазки. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1969 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 13.

с. Тарасівка (права притока — Кіблич — Соб — Південний Буг)

232. Поселення в центрі села на схилах плато по обох берегах струмка. Розміри 400 × 200 м. Культурний шар 0,1 м. Виявив П. І. Хавлюк у 1954 р. У 1955 р. жителями випадково знайдено залишки житла, уламки червоноглиняної амфори та піфос з зображенням вершника. При роботах на

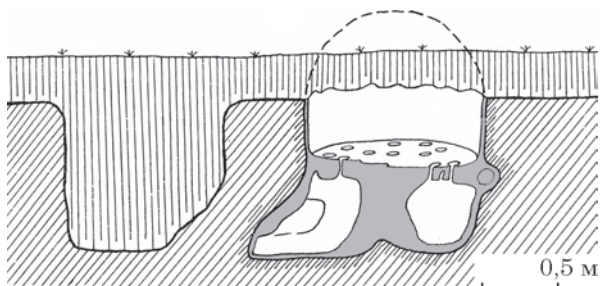

Рис. 2.20. Поселення Тарасівка, поздовжній розріз гончарного горна (за: Хавлюк 1971, рис. 2)

шосе Гайсин—Умань (до 1971 р.) знайдено два гончарних горни, один із них дослідив П. І. Хавлюк (рис. 2.20).

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 230.

Хавлюк 1971; Бобринський 1991, с. 183—185.

сmt Теплик, кол. Теплицький район (Теплик — Удич — Південний Буг)

233. Поселення на західній околиці селища на схилі плато вздовж балки в урочищі Коновалова Левада. Розміри 800 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Відкрив П. П. Курінний у 1920 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 834.

Коршенко, рукопис б. д., с. 411; Махно 1960, с. 19.

с. Тимар (струмок — Кіблич — Соб — Південний Буг)

234. Поселення на південний захід від села на південному схилі плато. Розмір

400 × 200 м, площа 8 га, культурний шар 0,3 м. Виявив М. М. Зільберг у 1951 р., П. І. Хавлюк обстежив у 1954 р. Знайдено вельбарську ліпну (переважно) і гончарну кераміку, бронзову фібулу II—III ст. (рис. 2.21).

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 197.

Хавлюк 1956, с. 20; 1988, с. 138—139; Махно 1960, с. 17; Кропотов 2010, с. 227—228.

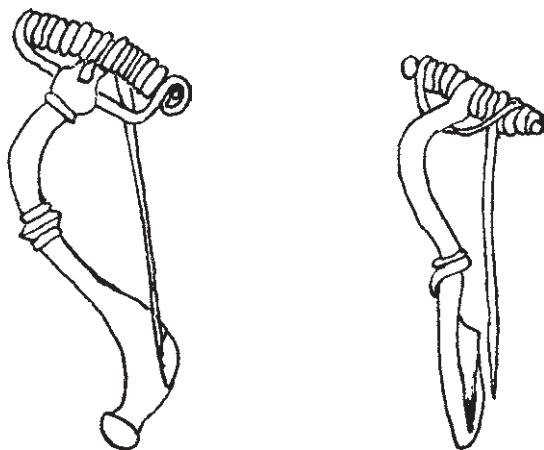

Рис. 2.21. Поселення Тимар, бронзова фібула (за: Хавлюк 1988а, рис. 6: 1)

Рис. 2.22. Поселення Тростянець, бронзова фібула (за: Хавлюк 1988а, рис. 6: 4)

смт Тростянець, кол. Тростянецький район (струмок — Недотека або Тростянка — Південний Буг)

235. Поселення північніше селища на схилах плато, вздовж пересихаючого струмка в урочищі Половича. Площа 1000 × 300 м, товщина культурного шару 0,3 м. Знайдено гончарну (переважає) та ліпну вельбарську кераміку, бронзову фібулу, бруски, жорна з ефузивної породи, грузила (рис. 2.22). Виявив П. І. Хавлюк у 1966 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 173.

Хавлюк, звіт 1966, с. 2; Хавлюк 1988а, рис. 6: 4; 7.

с. Тростянчик, кол. Тростянецький район (Південний Буг)

236. Поселення на південний схід від села на схилах плато вздовж струмка. Роз-

міри 800 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Орется. На поверхні знайдена гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р., у 2012 р. Д. Л. Гаскевич виявив також матеріали верхнього палеоліту, доби бронзи та пізнього середньовіччя.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 162.

Гаскевич, Кононенко, звіт 2012.

с. Чапаївка, див. **с. Війтівка**

с. Червона Гребля, див. **с. Попова Гребля**

с. Четвертинівка, кол. Тростянецький район (Південний Буг)

237. Поселення на східній околиці с. Четвертинівка на високому мисі правого берега р. Південний Буг. Розміри 350 × 150 м, культурний шар 0,05 м. Сильно переоране. Характеризується гончарною керамікою. Присутній шар XVII ст. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 473. На це ж поселення є друге рішення Облради (від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 179).

смт Чечельник, див. **с. Анютине**

с. Чорторія, кол. Іллінецький район (Сорока — Соб — Південний Буг)

238. Поселення на північній околиці села села, на правому березі ставка, на мису в ур. Ялесева Гребля. Розміри 200 × 600 м, культурний шар 0,2 м. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р., досліджував у 1972 р. Відкрито наземне житло, господарчу будівлю, 2 залізобітумні горни, 2 гончарні горни, знайдено кераміку гончарну та ліпну вельбарського типу, уламки амфор, денарій Коммода, ніж, жорна. Там же знаходиться трипільське та ранньосередньовічне поселення, кочівницький могильник XI—XIII ст.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 330.

Хавлюк, звіт 1958; звіт 1972.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Щурівці (Південний Буг)

239. Поселення на південній околиці села, на плато і схилах до р. Південний Буг. Розмір 400 × 100 м, площа 4 га, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 33.

Хавлюк, отчет 1958.

240. Поселення східніше села на схилі плато вздовж правого берега струмка. Розмір 400 × 300 м, площа 12 га, культурний шар 0,2 м. Знахідки: кераміка ліпна і гончарна. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 271.

Хавлюк, отчет 1958.

с. Юрківці, кол. Немирівський район

(Червона — Бажаниха —

Кропив'янка — Південний Буг)

241. Поселення поблизу села. Характеризується гончарною керамікою. Виявлене у 1951 р. співробітниками ВКМ.

Махно 1960, с. 19.

с. Яланець, кол. Бершадський район

(Яланець — Савранка —

Південний Буг)

242. Поселення на схід від села на кількох підвищеннях з лівого і правого боку яру, по дну якого протікає струмок (виток р. Яланець?). Розміри 800 × 400 м. Відкрив І. Зборовський у 1907 р. За М. А. Тихановою, у 1952 р. працівники Південно-Подільської експедиції знайшли гончарний горн. Там само знайдено могильник доби бронзи.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 100.

Тиханова 1953, с. 17; Махно 1960, с. 16.

с. Яструбинці, кол. Іллінецький район

(Лиса Липа — Купе —

Соб — Південний Буг)

243. Поселення західніше села на схилах плато вздовж правого берега струмка, по обидва боки шляху на с. Кателина. Розміри 1000 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 46.

ЖМЕРИНСЬКИЙ РАЙОН

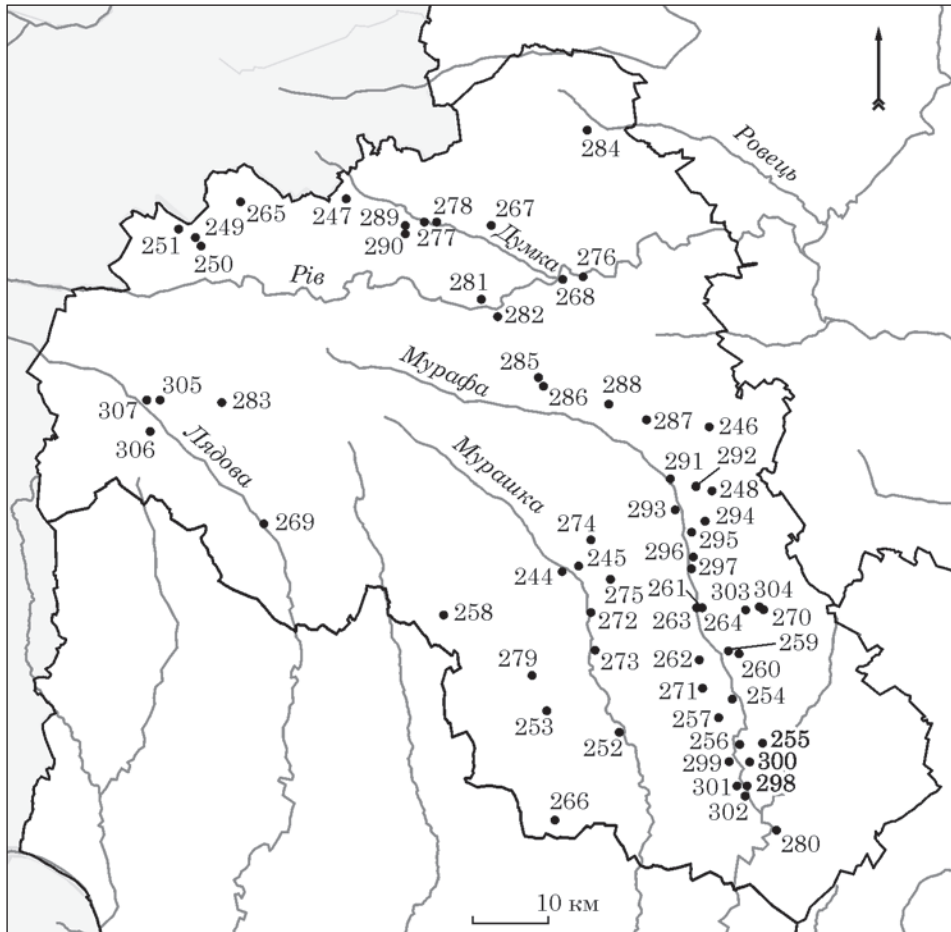

Рис. 2.23. Пам'ятки Жмеринського району (номери відповідають номерам у тексті)

с. Андріївка, кол. Шаргородський район
(Мурашка — Мурафа — Дністер)

244. Поселення північно-західніше села на схилі плато в ур. Андріївське Поле. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 45.

245. Поселення північніше села на плато в верхів'ях ставка на правому березі р. Мурашка в ур. Лучанське Поле. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться, частина зайнята лісосмугою. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 46.

с. Будьки (Мурафа — Дністер)

246. Поселення північніше села на схилі плато вздовж правого берега струмка в ур. Бродецьке. Розміри 600 × 100 м, площа 6 га, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, на поверхні сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 24.

с. Васютинці, кол. Барський район
(струмок — Рів — Південний Буг)

247. Поселення на південний захід від села та залізничної колії, на обох схилах балки, біля витоків струмка. Розміри 1280 × 300 м. Культурний шар насичений. Розорюється, частково задерноване. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби пізньої бронзи. Виявила О. Мазур у 2015 р.

Мазур, звіт 2015.

с. Вознівці (Мурафа — Дністер)

248. Поселення північніше села на плато вздовж правого берега струмка в ур. Біля Кирничок. Розміри 600 × 200 м, площа 12 га, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, на поверхні сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 27.

с. Гайове, кол. Барський район
(Рівець — Рів — Південний Буг)

249. Поселення «Гайове 1» поблизу села на низькій надзаплавлі лівого берега р. Рівець (ліва притока р. Рів) в ур. Барське, на південний схід від поселення «Гармаки», відокремлене від нього струмком. Поряд рибні ставки та залишки ДОТу часів II світової війни. Розміри 600 × 250 м. Виявив П. І. Хавлюк у 1997 р., у 1998 р. розкопано 100 м², досліджені залишки житла. Кераміка переважно ліпна вельбарського типу (77 %), гончарної мало, траплялися уламки світлоглиняних амфор, також знайдені фрагменти двох фібул типу Альмгрен VII, залізні гребінці і ножі (рис. 2.24). Датовано другою—третьою третинами III ст.

Хавлюк, звіт 1998; Восколуп 1999; Левада 1999, с. 119, № 29.

250. Поселення «Гайове 2» поблизу села на мису низької надзаплавлі лівого берега р. Рівець в ур. Барське, в 1 км на південний схід від поселення «Гайове 1», відокремлене від нього струмком. Виявив П. І. Хавлюк у 1997 р. Кераміка гончарна та ліпна вельбарського типу. Присутній шар трипільської культури.

Хавлюк, звіт 1998; Восколуп 1999, с. 78.

с. Гармаки, кол. Барський район
(Рівець — Рів — Південний Буг)

251. Поселення поблизу села на низькій надзаплавлі лівого берега р. Рівець (ліва притока р. Рів) в ур. Калинівка. Розміри 1000 × 100—200 м. Глибина культурного шару 0,5 м. Виявив П. І. Хавлюк у 1997 р., у 1998—2000 рр. було розкрито 472 м², виявлено два півземлянкові та наземне житла, господарську споруду. Кераміка ліпна (72 %) вельбарського типу, гончарної мало, є фрагменти світлоглиняних амфор (зокрема типу Шелов D), також знайдено ткацькі грузила, пряслиця, намистину, уламки жорен, наконечники списа та стріли, фібули, залізна руда та шлак тощо (рис. 2.25). Датовано другою—третьою третинами III ст. Присутній шар передскіфського часу (чорноліська культура).

Восколуп, Хавлюк 1998; Хавлюк, звіт 1998; Восколуп 2000; Хавлюк, звіт 2000.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

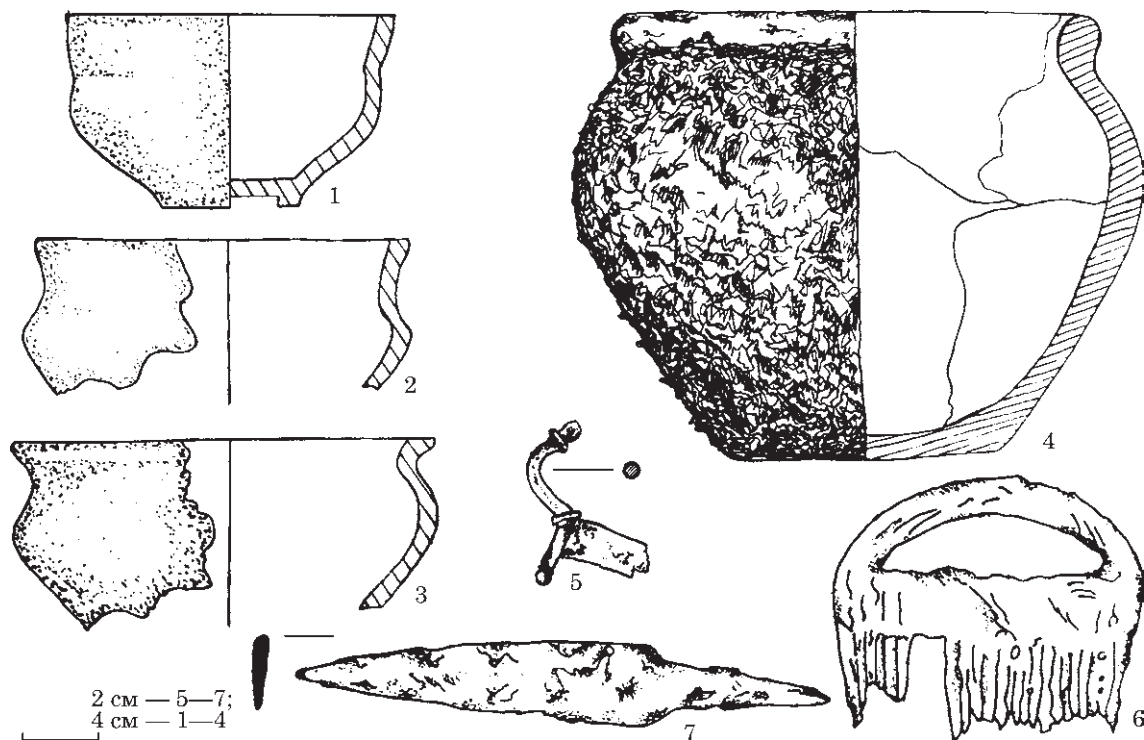

Рис. 2.24. Поселення Гайове 1: 1—3 — гончарні столові миски; 4 — ліпний горщик; 5 — бронзова фібула; 6 — залізний гребінь; 7 — залізний ніж (за: Хавлюк, звіт 1998)

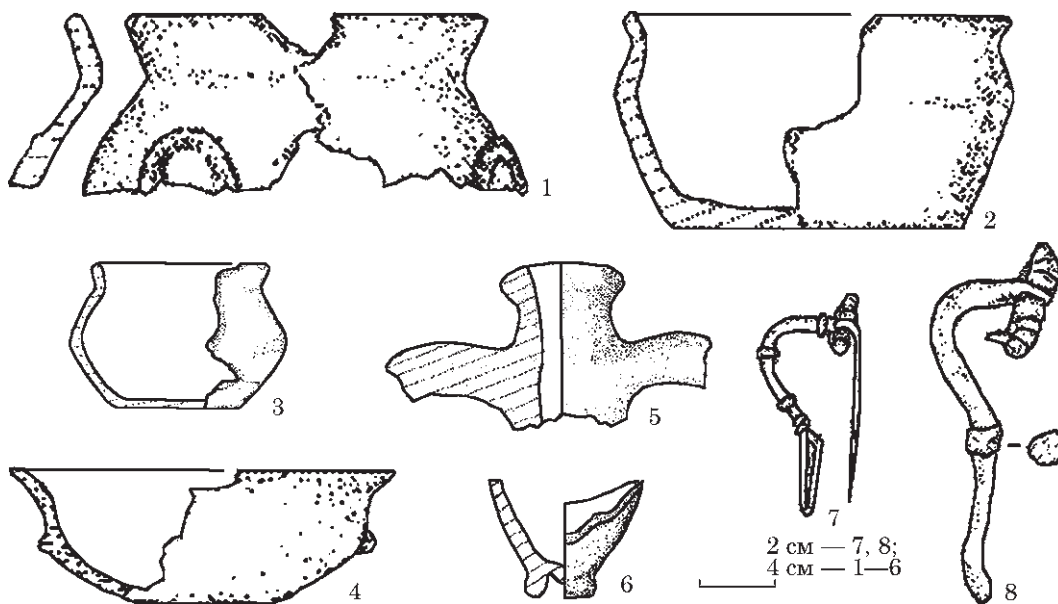

Рис. 2.25. Поселення Гармаки: 1—4 — ліпний посуд; 5, 6 — горло та дно світлоглиняних амфор; 7 бронзова фібула; 8 — залізна фібула (за: Восколюб 2000, рис. 3; 6; 7)

с. Гибалівка, кол. Шаргородський район
(Мурашка — Мурафа — Дністер)

252. Поселення на східній околиці села на схилі плато і мисі на лівому березі р. Мурашка. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 47.

с. Грелівка, кол. Шаргородський район
(Лозова — Мурафа — Дністер)

253. Поселення східніше села на плато в ур. Грелівське Поле. Розміри 700 × 150 м, товщина культурного шару 0,05 м. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 137.

с. Довжок, кол. Шаргородський район
(Мурафа — Дністер)

254. Поселення на північній околиці села на високому мисі плато в ур. Ринви. Розміри 400 × 400 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 51.

255. Поселення південно-східніше села на схилі плато в ур. Березина. Розміри 450 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 52.

256. Поселення південніше села на схилі плато вздовж струмка в ур. Городина. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 53.

257. Поселення на захід від с. Довжок та на південний захід від с. Мурафа на високому схилі плато вздовж глибокої балки,

що впадає в долину струмка (права притока р. Мурафа). Розміри 800 × 100 м, культурний шар до 0,5 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1995 р.

Потупчик, звіт 1995.

с. Заячівка, див. с. Клекотина

с. Карішків, кол. Барський район
(Жернівка — Погреби —
Лозова — Мурафа — Дністер)

258. Поселення на південний захід від села на схилах балки, на обох берегах витоків р. Жернівка (права притока р. Погреби). Розміри 760 × 310 м. Культурний шар насичений. Розорюється, південну частину перетинає дорога. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна вельбарського типу, фрагменти жорна з ефузивної породи та точильного бруска. Виявила О. Мазур у 2015 р.

Мазур, звіт 2015.

с. Клекотина (кол. с. Заячівка),
кол. Шаргородський район (Клекотинка —
Мурафа — Дністер)

259. Могильник «Заячівка» в центрі села на високій ділянці плато над долиною річки. Розміри 150 × 50—70 м. У 1967 р. на садибі А. Таранця випадково розкопано три поховання. У 1968 р. П. І. Хавлюк на перехресті вулиць на площі 132 м² дослідив 15 тілопокладень. Знайдено посуд гончарний та ліпний (вельбарського типу), фібули, пряжки, гребні, намиста, деталі скриньок (рис. 2.26). Речі датуються в межах 275—375 рр. Знахідки зберігаються у ВКМ.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 138.

Хавлюк 1974; Сьмонович, Кравченко 1983, с. 55; Никитина 2012, с. 266—269.

260. Поселення в південно-західній частині села вздовж лівого берега р. Клекотинка, у 200 м від могильника «Заячівка». Розміри 700 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частково зайняте городами. Знайдено гончарну кераміку, також срібний денарій Александра Севера. Виявив Б. С. Жураківський у 1972 р.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

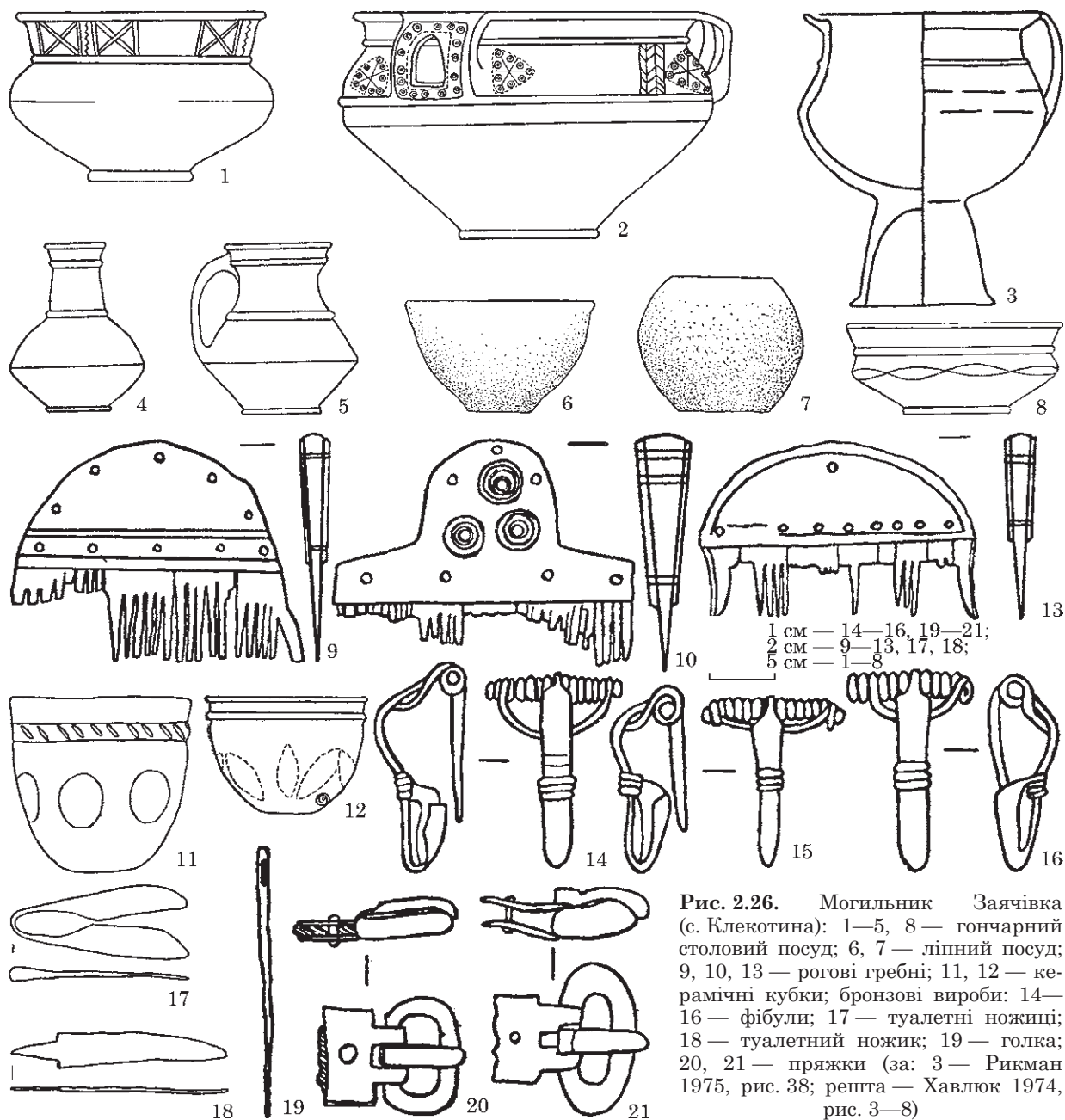

Рис. 2.26. Могилище Зайчівка (с. Клекотина): 1—5, 8 — гончарний столовий посуд; 6, 7 — ліпний посуд; 9, 10, 13 — рогові гребні; 11, 12 — керамічні кубки; бронзові вироби: 14—16 — фібули; 17 — туалетні ножиці; 18 — туалетний ніж; 19 — голка; 20, 21 — пряжки (за: 3 — Рикман 1975, рис. 38; решта — Хавлюк 1974, рис. 3—8)

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 59.

Хавлюк 1974, с. 62.

261. Поселення північно-східніше села розташоване на схилі плато вздовж правого берега струмка в ур. Ланок. Розміри 600 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Зайняте городами. Знайдено ліпну і

гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 61.

262. Поселення східніше села по схилах плато, по обидва боки струмка в ур. Мацькова Долина. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 60.

263. Поселення поблизу села. Виявив П. І. Хавлюк у 1972 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 66.

264. Поселення «Слобода Мурафська» північніше західної частини с. Клекотина (кол. с. Слобода Мурафська, приєднане у 1986 р.), на плато, на лівому березі р. Мурафа. Розміри 600 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку, помітні сліди жител. Виявив Б. С. Жураківський у 1972 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 139.

с. Комарівці, кол. Барський район (струмок — Рівець — Рів — Південний Буг)

265. Поселення поблизу села на південно-му схилі плато в ур. Грабарка. Розміри 300 × 150 м. Знахідки: кераміка ліпна вельбарська і сіра гончарна, уламки світлоглиняних амфор, фрагмент бронзової фібули III ст.

Восколул, Хавлюк 1998.

с. Лозова, кол. Шаргородський район (Лозова — Мурафа — Дністер)

266. південніше села на схилі плато вздовж правого берега струмка. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,05 м. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 63.

с. Лопатинці (струмок — Думка — Рів — Південний Буг)

267. Поселення на захід від села на схилі плато в ур. Страховка. Розміри 500 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка, уламки жорен. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 18.02.1983 р. № 96, охоронний № 292.

с. Мартинівка (Рів — Південний Буг)

268. Поселення південніше села за річкою і залізницею, на схилі плато вздовж

лівого берега р. Рів в ур. Дубина. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Частково ореться, задерноване та під посадкою. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявили Б. С. Жураківський та І. І. Заець у 1974 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 31.

с. Мар'янівка, кол. Барський район (Лядова — Дністер)

269. Поселення «Примошаниця — Мар'янівка І» на схилі лівого берега р. Лядова, між устями двох притоків, між північною околицею с. Мар'янівка та південною околицею с. Примошаниця (частково їх займаючи). Розміри 250 × 1950 м, площа 48 га. Культурний шар до 0,35 м. Виявила М. Є. Потупчик у 2010 р. в зоні будівництва лінії електропередач, у 2011 р. Т. Милян та А. Чорний провели рятівні розкопки. На розкопі площею 192 м² досліджено наземне житло і кілька господарчих ям. Знахідки: керамічний посуд кружальний (65 %) та ліпний вельбарського типу (35 %), уламки світлоглиняних амфор, пряслице, грузила до ткацького верстату, ножі, фібула, пряжка, вінце скляного кубка, скляна та сердолікова намистини (рис. 2.27). Присутні матеріали інших часів.

Потупчик 2012, № 7; Милян та ін., звіт 2011; Милян, Чорний 2014.

с. Михайлівка, кол. Шаргородський район (струмок — Мурафа — Дністер)

270. Поселення північніше села на схилі плато в ур. Курятник. Розміри 600 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 65.

с. Мурафа, кол. Шаргородський район (Мурафа — Дністер)

271. Поселення західніше села в ур. Сінокос. Розміри 800 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку, помітні слі-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

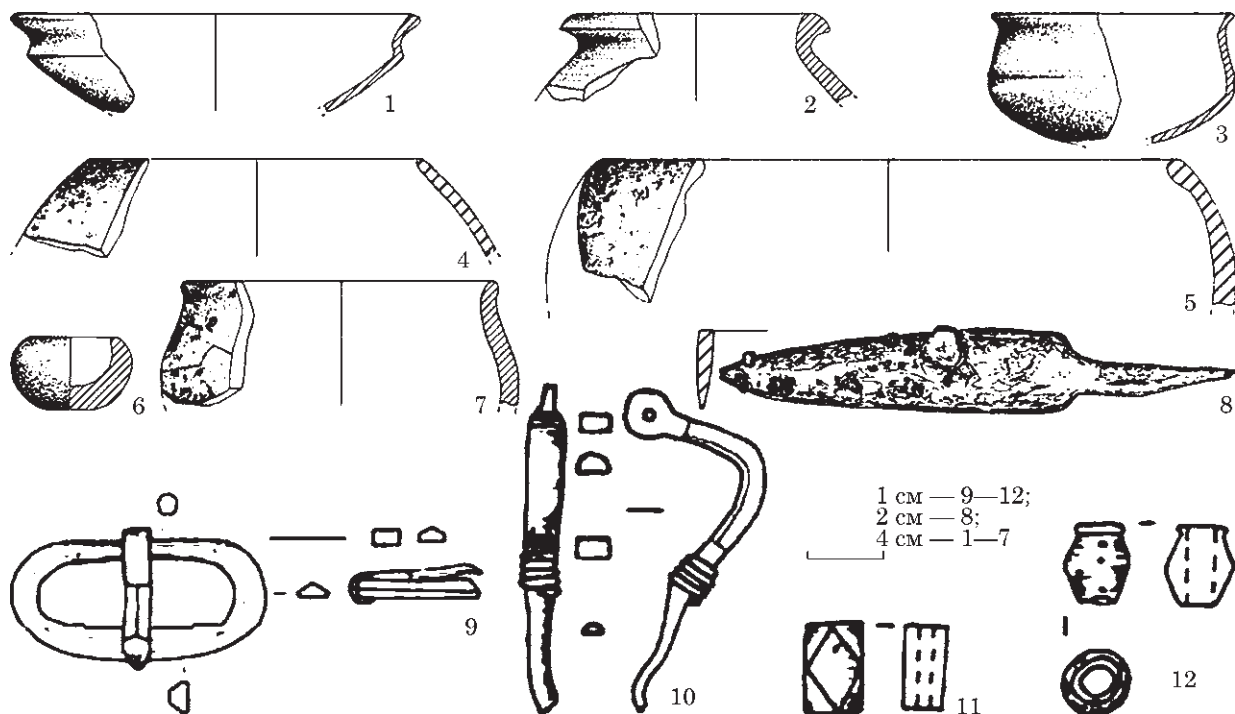

Рис. 2.27. Поселення Примощаниця-Мар'янівка I (с. Мар'янівка): 1, 3 — гончарні столові миски; 2 — гончарний кухонний горщик; 4—7 — ліпний посуд; 8 — залізний ніж; 9, 10 — бронзові пряжка та фібула; 11, 12 — сердолікова та скляна намистини (за: Милян, Чорний 2014, рис. 4; 5; 7; 9; 10)

ди жител. Виявив Б. С. Жураківський у 1972 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113.

с. Носиківка, кол. Шаргородський район (Мурашка — Мурафа — Дністер)

272. Поселення на східній околиці села на плато вздовж лівого берега р. Мурашка в ур. Голдра. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 68.

273. Поселення на південній околиці села на мисі плато в ур. Обоз. Розміри 500 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено фрагменти ліпної й гончарної кераміки. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 69.

с. Пасинки, кол. Шаргородський район (Мошкатівка — Мурашка, Мурафа — Дністер)

274. Поселення західніше села на плато в ур. Кут. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 72.

275. Поселення південно-західніше села на мисі, утвореному р. Мошкатівка і малою притокою. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 73.

Примощаниця-Мар'янівка див. с. Мар'янівка

с. Рів (Рів — Південний Буг)

276. Поселення на південній околиці села, на схилі плато вздовж лівого бере-

га р. Рів. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив Б. Жураківський у 1976 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 12.

с. Рожепи (Думка — Рів —
Південний Буг)

277. Поселення на західній околиці села в ур. Ринви. Розміри 600 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Найявний шар трипільської культури. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 36.

278. Поселення східніше села на мисі ставка в ур. Іванівське. Розміри 700 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227.

с. Руданське, кол. Шаргородський район
(Жорнівка — Лозова — Мурафа — Дністер)

279. Поселення на південний схід від села при впадінні р. Жорнівка у р. Лозова, біля ставу в ур. Конич. Знахідки: гончарна кераміка, точильний брусок з алевроліту (дрібнозернистий пісковик), залізний шлак. Найявний шар трипільської культури (переважає). Виявив Ю. В. Кислиця у 2014 р.

Косаківський, Кислиця, Ленчук 2017.

с. Сапіжанка, кол. Шаргородський район
(струмок — Мурафа — Дністер)

280. Поселення в північно-західній частині села на схилах плато в ур. Маркова Долина. Розміри 450 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 77.

с. Северинівка
(Рів — Південний Буг)

281. Поселення південніше села на схилі плато вздовж лівого берега струмка

праворуч дороги на с. Северинівка. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,05 м. Знахідки: гончарна кераміка. Ореться. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 38.

282. Поселення «Северинівка IV» на північ від села, на лівому березі ставка, утвореного на р. Рів. Значну частину зруйновано при будівництві греблі. Уціліла частина (700 × 200 м) розорюється. Виявлене 2015 р. Зібрано 20 фрагментів гончарного кухонного посуду. Присутній шар трипільської культури.

Слесарев, Гордієнко 2016.

с. Сеферівка, кол. Барський район
(ліва притока — Лядова — Дністер)

283. Поселення на північний схід від села в нижній частині схилу біля злиття двох струмків. Розмір 100 × 100 м. Культурний шар слабкий. Розоране та пошкоджене газопроводом. Знахідки: гончарна кераміка, обмазка жител. Присутній шар доби пізньої бронзи. Виявив Б. В. Магомедов у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 3.

Магомедов, Лобай, отчет 1982.

сел. Слобода (Слобода-Почапинська)
(Вешній Млин — Рівець — Південний Буг)

284. Поселення на північно-східній околиці селища (південніше с. Почапинці) на мисоподібній ділянці плато. Розміри 600 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 40.

с. Слобода Мурафська див.
с. Клекотина

с. Слобода-Носковецька
(Мурашка, Мурафа, Дністер)

285. Поселення «Слобода-Носковецька І» на північ від села на мисоподібному схилі плато між лівим берегом р. Мураш-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

ка та північним схилом балки, що в неї впадає. Розміри 1000 × 150 м, культурний шар 0,7 м. Розорюється. В східній частині присутній шар доби бронзи (значно переважає), в західній — шар скіфської культури. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.; в 2000 р., перед прокладкою нафтопроводу, М. Є. Левада провів охоронні розкопки. На двох розкопах досліджено площу 982 м². Знахідки: заглиблена будівля, 5 вогнищ, кераміка гончарна та ліпна вельбарського типу (32,1 %), фрагменти червоноглиняної та світлоглиняних амфор, уламки жорен, грузила від ткацького верстату, пряслиця, а також невелика кількість знахідок попереднього часу.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 15.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996; Левада, звіт 2000б.

286. Поселення «Слобода-Носковецька II» на північ від села, на лівому березі р. Мурашка, вздовж південного схилу балки, навпроти поселення «Слобода-Носковецька I». Розміри 550 × 200 м, культурний шар 0,5 м. Розорюється. Присутній шар доби бронзи. Знахідки: фрагменти гончарної й ліпної кераміки. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

**сел. Слобода-Почапінська див.
сел. Слобода**

**с. Слобода Ялтушківська див.
с. Ялтушків, пункт I**

**с. Станіславчик
(Мурафа — Дністер)**

287. Поселення східніше села на схилі плато вздовж лівого берега заболоченої долини струмка. Розміри 800 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: переважно гончарна кераміка. Наявний слабкий шар передскіфського часу. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 18.

288. Поселення на північно-західній околиці села на схилі плато, на мисі при злитті двох балок. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: кераміка ліпна вельбарського типу та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 19.

с. Стодутьці (Рів — Південний Буг)

289. Поселення «Стодутьці II» на південь від села на західному мисоподібному схилі першої надзаплавної тераси біля злиття двох струмків. Перетинається лісосмугою. Розміри 450 × 100 м, культурний шар 0,5 м. Розорюється. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 18.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

290. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2008 р.

Потупчик 2012, № 293.

с. Тарасівка (Мурафа — Дністер)

291. Поселення північніше села на схилі плато в ур. Рябий Клин на берегах ставка і струмка, що в нього впадає. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: переважно гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 21.

292. Поселення у північно-східній частині села на високій ділянці надзапави біля тепличного господарства. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 43.

293. Поселення у західній частині села в ур. За Селом. Розміри 1000 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 44.

с. Федорівка, кол. Шаргородський район
(Мурафа — Дністер)

294. Поселення поблизу села. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 80.

295. Поселення південніше (?) села на лівому березі заболоченої долини р. Мурафа. Розміри 450 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частина зайнята садом. Ореться. Знайдено ліпну вельбарську і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 81.

296. Поселення в центрі села на плато вздовж правого берега струмка в ур. Садова. Розміри 800 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частина зайнята садом. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 82.

297. Поселення південніше села на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Мурафа (ставок). Перетинається лісосмугою, в південній частині — насосна станція. Розміри 800 × 100—150 м, культурний шар до 1,2 м. Ореться. Присутні шари пізнього палеоліту та тшинецької культури, північний край заходить на поселення трипільської культури, яке продовжується ще на 600 м. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.; в 2000 р., перед прокладкою нафтопроводу, М. Є. Левада провів охоронні розкопки. На 4-х розкопах досліджено площу 982 м². Знахідки: 1 яма, 5 вогнищ, кераміка гончарна та ліпна вельбарського типу (13,7%), фрагменти червоно- та світлоглиняних амфор, дві бронзові фібули, пряслиця, точильні бруски, залізні та мідні шлаки, а також невелика кількість знахідок попереднього часу.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996; Левада звіт 2000а.

с. Хоменки, кол. Шаргородський район
(Мурафа — Дністер)

298. Поселення південніше села на схилах плато над правим берегом ріки в

ур. Над Ставками. Розміри 600 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 84.

299. Поселення на північно-західній околиці села на високій ділянці плато над правим берегом р. Мурафа в ур. Скалькова Гора. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 84.

300. Поселення на північно-східній околиці села на плато вздовж лівого берега р. Мурафа в ур. Джуринецьке Поле. Розміри 800 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 84.

301. Поселення на західній околиці села на схилі плато над правим берегом р. Мурафа в ур. Під Очаковом. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 84.

302. Поселення на східній околиці села на схилі плато вздовж правого берега р. Мурафа в ур. За Селом. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну вельбарську і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 84.

с. Юхимівка, кол. Шаргородський район
(Клекотинка, Мурафа, Дністер)

303. Поселення «Юхимівка І» на південний захід від південної околиці села на мисоподібному схилі першої надзаплавної тераси біля злиття двох струмків. Розміри 350 × 180 м, культурний шар 0,5 м. Розорюється, західна частина зруйнована насипом вузькоколійної залізниці. Знахід-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

ки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

304. Поселення «Юхимівка II» на південь від села на першій надзаплавній терасі правого берега струмка. Розміри 550 × 150 м, культурний шар 1 м. Розорюється. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

с. Ялтушків, кол. Барський район (Лядова — Дністер)

305. Поселення поблизу села, на березі великого ставка в ур. Круглик. Виявив П. І. Хавлюк у 1965 р. Кераміка гончарна та ліпна (менше) вельбарського типу.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 187.

Восколуп, Хавлюк 1998; Восколуп 1999, с. 78.

306. Поселення «Ялтушків I» («Ялтушків З») на південний схід від села (фактично на території с. Слобода Ялтушківська) в ур. Борисове Поле, на правому березі р. Лядова, на схилі мисоподібного виступу плато, утвореному обводненою балкою з півдня і річкою зі сходу, на орному полі. Розміри 450 × 170 м. Частково перекриває велике поселення трипільської культури, досліджуване у 1978, 1983 та 1993 рр. Ви-

Рис. 2.28. Поселення Ялтушків I, срібний денарій Антоніна Пія (138—161 рр.), випуск 150—151 рр.

явив В. П. Прилипко у 1978 р. У 1983 р. Б. В. Магомедов зібрав кераміку гончарну, ліпну вельбарського типу та срібний денарій Антоніна Пія 150—151 рр. (рис. 2.28). У 2015 р. обстежила О. Мазур (у її звіті — «Ялтушків З»).

Магомедов, Рыжов, Лобай, отчет 1983, с. 13—14; Магомедов, Кароева 1988, с. 84; Рыжов 1993, с. 87; Мазур, звіт 2015.

307. Поселення «Ялтушків II» на південній околиці села, на лівому березі р. Лядова на вигині річки. Розміри 250 × 150 м, площа 3,7 га, культурний шар до 0,4 м. Знайдена гончарна кераміка, керамічне грузило від ткацького верстата. Виявив В. Д. Гопак у 1965 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96.

Гопак, отчет 1965; Гопак 1968.

МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ РАЙОН

Рис. 2.29. Пам'ятки Могилів-Подільського району (номери відповідають номерам у тексті)

с. Бернашівка (Жван — Дністер)

308. Поселення «Бернашівка 1» на південно-західній околиці села в ур. Верхня Долина, на першій надзаплавній терасі Дністра вище впадіння р. Жван. Виявила в 1969 р. розвідка ІА АН УРСР (керівник С. М. Бібіков), досліджували в 1977, 1978, 1987, 1989—1995 рр. Розміри 800 × 100 м, культурний шар до 0,8 м. На площі 5800 м² відкрито 12 черняхівських наземних та заглиблених жител і господарську споруду, знайдено гончарну та ліпну кераміку, пряслиця, гребінь (рис. 2.30). Решта об'єктів належить до трипільської культури, рубежу н. е., раннього середньовіччя. Знахідки зберігаються у КПНУ.

Баран и др., отчет 1977; Винокур, Баран, отчет 1978; Баран, Винокур, Журко 1982; Винокур и др., отчет 1987; Винокур, Гуцал, Мегей, отчет 1989; отчет 1990; отчет 1991; отчет 1992; звіт 1993; Винокур та ін., звіт 1995; Мегей 1996; Винокур 1997, с. 54.

309. Могильник «Бернашівка 1» на південно-західній околиці села, в ур. Верхня Долина, на першій надзаплавній терасі Дністра при впадінні р. Жван, на південно-східному

краї поселення «Бернашівка 1», у прибережній смузі. Розмір 50 × 20 м. У 1987—1993 рр. досліджено 12 черняхівських поховань (10 тілопокладень і 2 кремації). Знайдено гончарний та ліпний посуд, фібули, пряжки, підвіски, ключ, намиста, мушля-каури (рис. 2.31). Знахідки зберігаються у КПНУ.

Сымонович, Кравченко 1983, с. 55; Винокур и др., отчет 1987; Винокур, Гуцал, Мегей, отчет 1989; 1990; 1993; Мегей, 1996; Винокур 1997, с. 54; Kokowski 2000a; 2000b.

с. Біла, кол. Ямпільський район (Мурафа — Дністер)

310. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 121.

Потупчик 2012, № 1417.

311. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 122.

Потупчик 2012, № 1418.

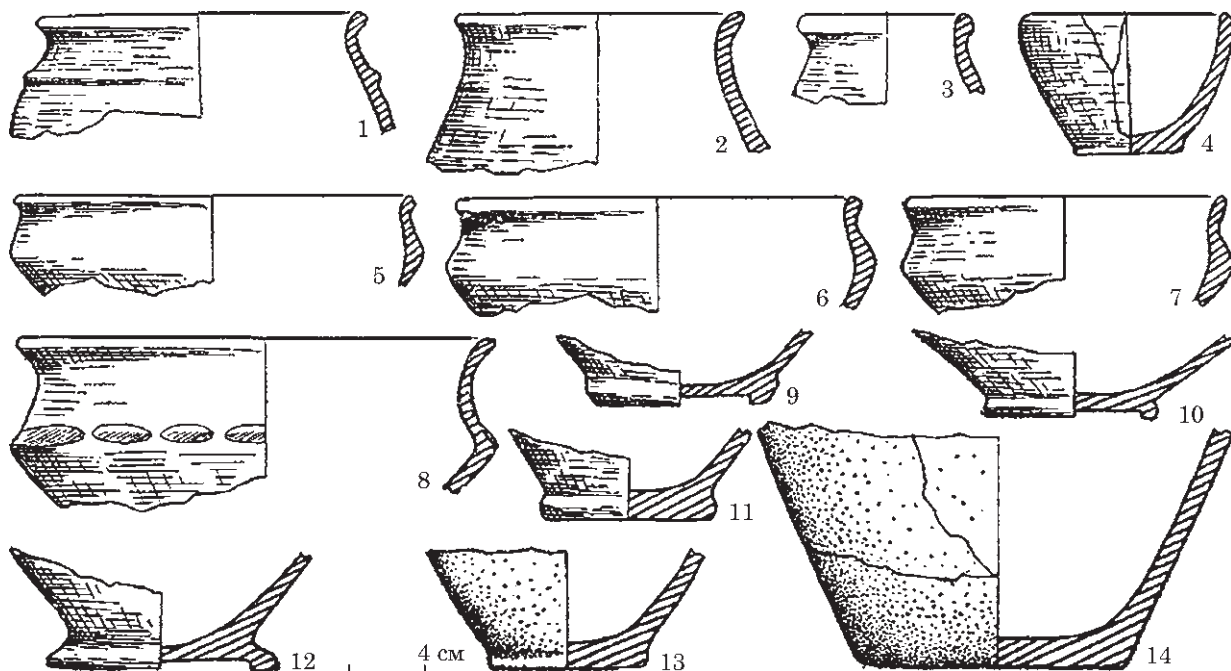

Рис. 2.30. Поселення Бернашівка 1, посуд: 1—12 — гончарний; 13, 14 — ліпний (за: Баран, Винокур, Журко 1982)

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

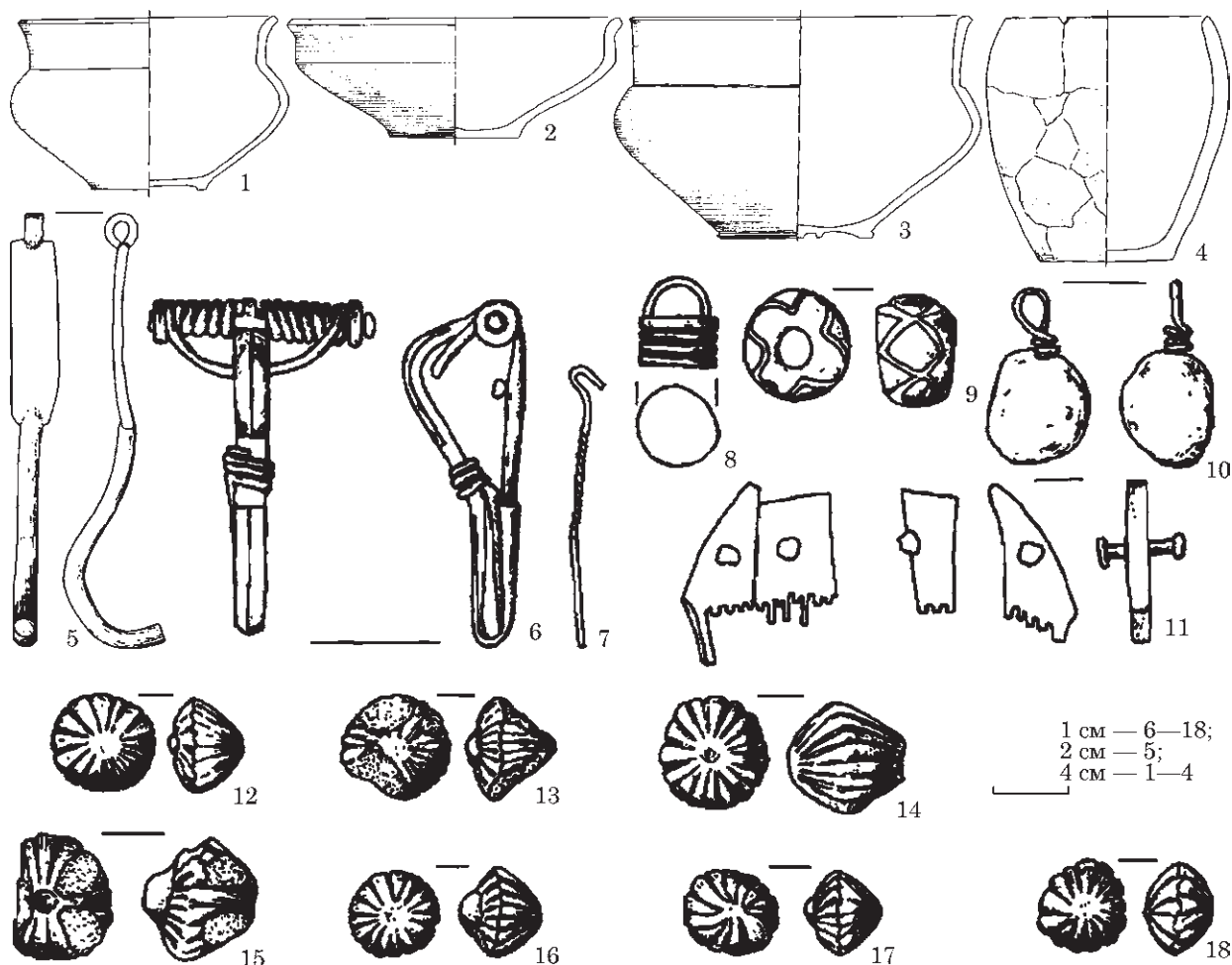

Рис. 2.31. Могильник Бернашівка 1, речі з поховання 1: 1—3 — гончарні миски; 4 — ліпний горщик; 5 — бронзовий ключ від скриньки; 6 — бронзова фібула; 7 — бронзова шпилька від веретена; 8 — бронзова відерцеподібна підвіска; 9 — скляна намистина; 10 — скляна підвіска з бронзовим вушком; 11 — роговий гребінь; 12—18 — глиняні жетони для гри (?) (за: Kokowski 2000b)

с. Борщівці (Немія — Дністер)

312. Могильник в центрі села на плато, на високому лівому березі річки. На початку 1950-х рр. при будівництві хати місцевий житель натрапив на кістяк. Знахідки: черняхівська кружална кераміка, бронзова пряжка, скляні намиста. Передані співробітникам Західноукраїнської археологічної експедиції в 1954 р., зберігаються у Державному Ермітажі (С.-Петербург, Росія).

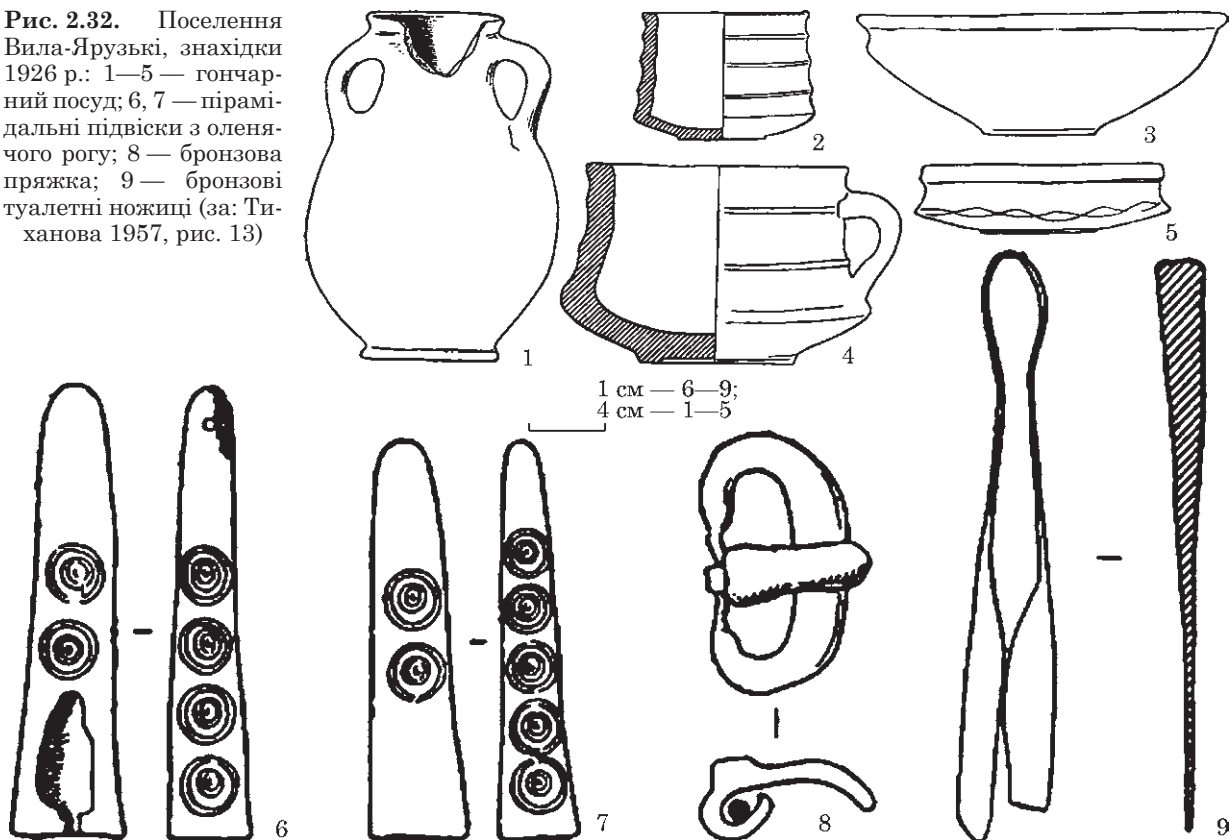
Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 532.

Артамонов, отчет 1954.

с. Вила-Ярузькі, кол. Чернівецький район (Мурафа — Дністер)

313. Могильник за західною околицею села, за річкою, на другій надзаплавній терасі правого берега р. Мурафа, нижче впадіння р. Лозова, в ур. Кладовище. У 1926 р. Д. М. Щербаківський знайшов кремацію в урні. Речі з могильника опубліковані М. О. Тіхановою. У 1953 р. В. Д. Белецький (у складі експедиції М. І. Артамонова) розкопав 4 поховання, у 1965 р. П. І. Хавлюк — 2 поховання. До поховального інвентаря входили гончарні та скляні посудини, бронзові фібули та пряж-

Рис. 2.32. Поселення Вила-Ярузькі, знахідки 1926 р.: 1—5 — гончарний посуд; 6, 7 — пірамідальні підвіски з оленячого рогу; 8 — бронзова пряжка; 9 — бронзові туалетні ножиці (за: Тиханова 1957, рис. 13)

ки, гребні, підвіски-мушлі (рис. 2.32). Матеріал датований серединою IV ст. Знахідки зберігаються у НМІУ (деякі, за 1926 р.) та Державному Ермітажі (Росія) (за 1953 р.).

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 533.

Щербаківський 1927, с. 168, 171; Артамонов 1955, с. 112; Тиханова 1957, с. 186; Махно 1960, с. 19; Хавлюк, отчет 1965; Сьмонович, Кравченко 1983, с. 55; Романова 1988; Хавлюк 1988b; Никитина 2012, с. 202—207.

с. Вітрівка, кол. Ямпільський район (Тростянець — Коритна — Русава — Дністер)

314. Поселення «Вітрівка-Степове» між с. Вітрівка та с. Степове на схилі плато та першій надзаплавній терасі вздовж правого берега р. Тростянець, з півдня обмежене яром. Розміри 800 × 250 м, товщина культурного шару до 1 м. Проведена шурфовка. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

с. Гальжбіївка, кол. Ямпільський район (Мурафа — Дністер)

315. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 132.

Потупчик 2012, № 1429.

с. Григорівка (Котлубанка — Дністер)

316. Поселення «Матвіївка» на північний захід від кол. с. Матвіївка (його рештки знаходяться за південною околицею с. Григорівка на правому березі річки Котлубанка), на північному березі яру, що впадає до річки, на полі. Розміри 400 × 150 м. У 1953 р. В. Д. Белецький (в складі експедиції М. І. Артамонова) на двох розкопах розкрив 440 м². знайдено наземне житло, 5 печей, кераміка (майже виключно гончарна, уламки амфор), уламки жорен та скла, залізни речі. Матеріали та графічна докумен-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

тація зберігаються в Державному Ермітажі (Росія).

Артамонов, отчет 1953; Артамонов 1955, с. 112—113.

с. Дзюброве, кол. Ямпільський район
(Тростянець — Коритна —
Русава — Дністер)

317. Поселення на південний схід від с. Дзюброве та на північ від с. Нечуївка (кол. с. Радянське) на мисоподібному схилі плато та заплаві лівого берега р. Тростянець, розділене лісосмугою. Розміри 500 × 250 м. Частково розорюється, частково пошкоджене панцями часів II світової війни. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1995 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 60.

Потупчик, звіт 1995.

с. Долиняни, кол. Мурованокуриловецький район (Жабля — Жван — Дністер)

318. Поселення «Долиняни 1» на північній околиці села, на схилі пагорбу вздовж лівого берега річки, в ур. Попів Ланок. Розміри 500 × 200 м, площа 10 га. Культурний шар слабо насичений, глибина 0,6 м. Постійно розорюється. Виявив С. В. Діденко у 2002 р. Закладено чотири шурфи 2 × 2 м, виявлено господарчу яму. Знахідки з поверхні: переважно кружальний та небагато ліпного посуду, денарій Александра Севера (222—235 рр.) і римська мідна монета, пряслиця, ткацьке грузило, наконечники дротиків та стріл, фрагмент залізної шпори, наральник, ножі, шила, пряжки, фібули, фрагменти браслета та дзеркала, скляні намистини та гральний жетон. Також знайдено матеріали ранньої залізної доби та енеоліту.

Діденко, звіт 2002; Діденко 2003, с. 96—97.

319. Поселення «Долиняни 2» на північний захід від села на правому березі річки в урочищі Казанчик, навпроти поселення «Долиняни 1». З півдня обмежене заболоченою балкою, з півночі — ґрунтовою дорогою з лісосмугою. Розміри 400 × 150 м.

Культурний шар до 0,5 м. Розорюється. Знахідки: кружальний посуд, пряслиця, наконечник стріли, ножі, фібула, точильний брусок, фрагмент серпа, намистини. Виявив С. В. Діденко у 2002 р.

Діденко, звіт 2002; Діденко 2003, с. 97.

320. Поселення «Долиняни 3» на північний захід від села на схилі пагорбу, що на правому березі ставка на річці, в урочищі Біля Ставу. Площа 300 × 150 м. Розорюється. Культурний шар до 0,7 м. Закладені розвідкові шурфи. Знахідки: глиняна обмазка, кружальний посуд, точильні бруски, наконечники дротика та стріл, шпора, тесло, ножі, шила, пряжки, фібули, фрагмент дзеркала з білого металу, денарій Антоніна Пія (138—161 рр.). Присутній шар ранньої залізної доби. Виявив С. В. Діденко у 2002 р.

Діденко, звіт 2002; Діденко 2003, с. 97—98.

с. Дорошівка, кол. Ямпільський район
(Мурафа — Дністер)

321. Поселення на південь від села на схилах підвищення біля дороги, в урочищі Двекова. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдено гончарну кераміку. Відкрила Південно-Подільська археологічна експедиція під керівництвом М. І. Артамонова в 1953 р. Матеріали зберігаються в Державному Ермітажі (С-Петербург, Росія). У 1965 р. обстежив П. І. Хавлюк.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 1124.

Артамонов, отчет 1953, с. 23.

322. Поселення поблизу села. Присутній шар трипільської культури. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 133.

Потупчик 2012, № 1433.

323. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 135.

Потупчик 2012, № 1435.

с. Івонівка (Мурафа — Дністер)

324. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 78.

Потупчик 2012, № 725.

с. Козлів (Дністер)

325. Поселення «Козлів 3» на невисокій першій надзаплавній терасі лівого берега р. Дністер на південно-східній околиці села. Довжина поселення 1100 м, ширина 100—150 м. Відкрите у 1969 р. розвідкою

ІА НАН України; тоді ж на селищі було знайдено уламок кам'яної антропоморфної скульптури. У 1985 р. обстежив В. Г. Збенювич, у 1987 р. провів розкопки Б. В. Магомедов. Наступного року основна частина пам'ятки була знищена при будівництві дамби. На трьох розкопках (220, 128 і 192 м²) розчищено залишки двох наземних жител та одної півземлянки, господарчі ями, відкриті вогнища, хрестоподібне вогнище-олтар, кам'яну вимостку (рис. 1.2). Знайдено уламки посуду гончарного та ліпного (близько 7 %, переважно вельбарських типів), уламки скляних келихів, ткацькі

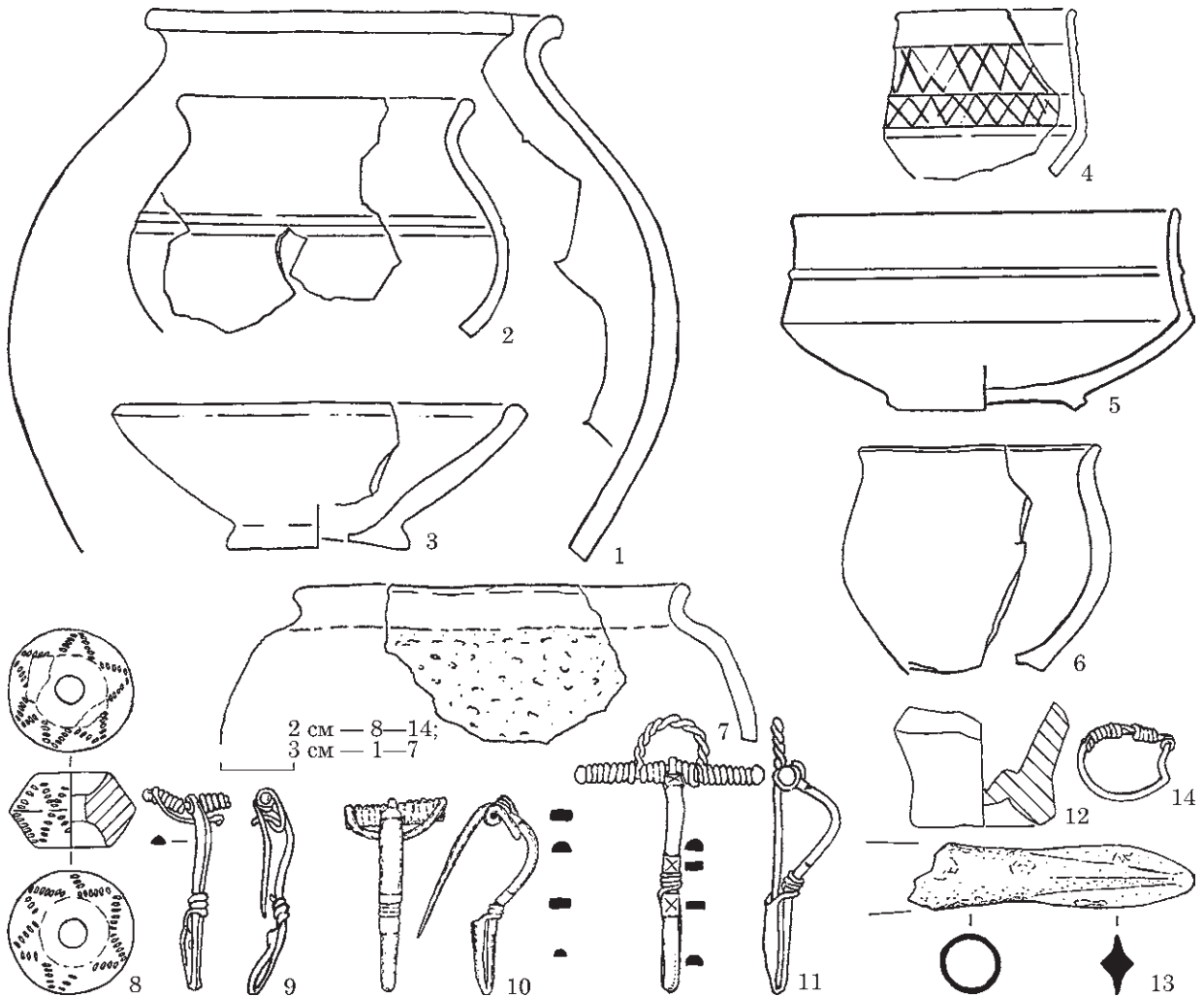

Рис. 2.33. Поселення Козлів 3: 1—3 — гончарний кухонний посуд; 4, 5 — гончарний столовий посуд; 6, 7 — ліпний посуд; 8 — керамічне пряслице; 9—11 бронзові фібули; 12 — ніжка амфори типу Шелов D; 13 — залізне вістря дротика; 14 — срібна підвіска-кільце (за: Магомедов 1998, рис. 5—7; 11; 12; 14—16)

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

грузила та пряслиця, фібули, наконечник дротика, срібну монету — денарій Марка Аврелія (рис. 2.33). Знахідки зберігаються в ІА НАН України.

Довженко, Приходнюк 1972, с. 373; Магомедов, отчет 1987; Магомедов 1998.

с. Котюжани, кол. Мурованокуриловецький район (Лядова — Дністер)

326. Поселення поблизу села на правому березі р. Лядова. Виявив М. І. Артамонов у 1946 р.

Артамонов, отчет 1946; Махно 1960, с. 18.

с. Матвіївка, див. **с. Григорівка**

с. Миронівка, кол. Ямпільський район (Мурафа — Дністер)

327. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 148.

Потупчик 2012, № 1449.

328. Поселення поблизу села. Присутній шар доби бронзи. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 149.

Потупчик 2012, № 1450.

с. Михайлівка, кол. Ямпільський район (Дністер)

329. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 151.

Потупчик 2012, № 1452.

330. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 152.

Потупчик 2012, № 1453.

с. Нечуївка (кол. с. Радянське у 1961—2016 рр., с. Петрівське у 1938—1961 рр.),

кол. Ямпільський район (Тростянець — Коритна — Русава — Дністер)

331. Поселення «Радянське 1» на схід від с. Нечуївка на мисоподібному виступі на схилі плато лівого берега р. Тростянець. Розміри 550 × 150 м, культурний шар 0,7 м. Частково зруйноване ставком, розорюється. Знайдено гончарну кераміку. Присутній потужний шар трипільської культури. Матеріали зберігаються в ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

332. Поселення «Радянське 2» на північ від с. Нечуївка на схилі плато та першій надзаплавній терасі правого берега р. Тростянець, з півдня обмежене ярмом. Розміри 200 × 50 м, культурний шар до 1 м. Знайдено гончарну кераміку. Матеріали зберігаються в ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

с. Обухів, кол. Мурованокуриловецький район (струмок — Немія — Дністер)

333. Поселення на південь від села на другій терасі лівого берега нижче містка, в ур. Березина. Розміри 1000 × 150 м, культурний шар слабо виражений. Характеризується гончарною і невеликою кількістю ліпної кераміки. Виявив Т. М. Мовчанівський у 1927 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 621.

Мовчанівський, рукопис 1927.

с. Озаринці (Немія — Дністер)

334. Поселення поблизу села на мисі біля крутого повороту р. Немія. Присутні шари трипільської та скіфської культур. Виявив М. Я. Рудинський у 1920-х рр., обстежив М. І. Артамонов у 1946 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 521.

Артамонов, отчет 1946; Махно 1960, с. 18.

335. Могильник в південній частині села, в 200—300 м від поселення «Озаринці». Поховання з посудом було виявлено при будівництві хати в 1940-х рр.

Махно 1960, с. 18.

с. Петрашівка, кол. Ямпільський район (Мурафа — Дністер)

336. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 155.

Потупчик 2012, № 1456.

с. Писарівка, кол. Ямпільський район
(Русава — Дністер)

337. Поселення «Писарівка 1» на південний захід від села та в 200 м від приміщення старої ГЕС, в західній частині мисоподібного виступу на схилі плато лівого берега р. Русава. Розміри 300 × 150 м, товщина культурного шару 0,05 м. Знайдено гончарну кераміку, фрагмент амфори. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

338. Поселення «Писарівка 2» на південь від села на першій надзаплавній терасі правого берега р. Русава та частково на плато. Розміри 500 × 100 м. Частина зруйнована будівлями птахоферми. Знайдено гончарну кераміку. В північно-західній частині — шар трипільської культури. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

339. Поселення «Писарівка 3» на південний захід від с. Писарівка та на північний схід від с. Русава на першій надзаплавній терасі правого берега р. Русава. Розміри 400 × 250 м, культурний шар 0,5 м. Розручується, східна частина знищена кар'єром. Знахідки: гончарна кераміка та ручка світлоглиняної амфори. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 1995 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 63.

Потупчик, звіт 1995.

340. Поселення «Писарівка 5» на південний захід від с. Писарівка та на захід від с. Добрянка, на мисоподібному виступі на схилі плато та першій надзаплавній терасі правого берега р. Русава. Розміри 250 × 120 м, культурний шар 0,5 м. Західна частина знищена кар'єром. Знайдено гончарну кераміку. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

с. Привітне, кол. Мурованокуриловецький район (Немия — Дністер)

341. Поселення південніше села на дов-

гому мисі вздовж правого берега струмка. Розміри 600 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1986 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 82.

с. Радянське, див. с. Нечуївка

с. Русава, кол. Ямпільський район
(Коритна — Русава — Дністер)

342. Поселення «Русавка 3» на північ від села на мисоподібному схилі плато та на заливній та першій терасах в місці злиття рр. Коритна та Тростянець (лівий берег). Розміри 100 × 80 м, культурний шар до 1 м. Знайдено гончарну кераміку. Присутній потужний шар трипільської культури, що продовжується в північному напрямі. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

с. Саїнка, кол. Чернівецький район
(Мурафа — Дністер)

343. Поселення на захід від околиці с. Саїнка високому схилі плато та першій надзаплавній терасі правого берега р. Мурафа. Зі сходу та заходу оточене глибокими ярами. Розміри 1000 × 300 м, культурний шар до 1 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка, пряслице. Виявив М. В. Потупчик у 1995 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 52.

Потупчик, звіт 1995.

344. Поселення «Саїнка 3» на захід від західної околиці с. Саїнка на правому березі р. Мурафа, між другою і третьою балками від села на задернованому краю плато. Розміри 500 × 250 м. Знахідки: кружальна кераміка. Виявив Д. Л. Гаскевич у 2009 р.

Гаскевич, Черняк, Юзвяк, звіт 2009.

с. Слобода-Бушанська, кол. Ямпільський район (Мурафа — Дністер)

345. Поселення «Слобода-Бушанська І» на південний схід (? — захід) від села, біля греблі ГЕС, на південному (правобережно-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

му) схилі надзаплави р. Мурафа. Довжина 300 м. Знайдено гончарну кераміку, плями жител. Виявив В. А. Товкачевський у 1954 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 1125.

Махно 1960, с. 19—20.

346. Поселення «Слобода-Бушанська II» на північний захід від поселення «Слобода-Бушанська I», ГЕС та села, на правому березі р. Мурафа на мисі при впадінні балки у долину річки. Виявив В. А. Товкачевський у 1954 р.

Махно 1960, с. 19—20.

с. Тропове (Дерло — Дністер)

347. Поселення «Тропове 1» за 1,5 км західніше південно-західної околиці села, на лівому березі р. Дерло біля двох ставків, на лівому березі південного ставку. Розміри 400 × 200 м. Ореться. Знахідки: кружальна кераміка. Присутній шар трипільської культури. Виявив Д. Л. Гаскевич в 2009 р.

Гаскевич, Черняк, Юзвяк, звіт 2009.

348. Поселення «Тропове 2» за 1,5 км західніше південно-західної околиці села, на лівому березі р. Дерло біля двох ставків, на лівому березі північного ставку, за 150 м північніше пункту «Тропове 1». Розміри 250 × 150 м. Ореться. Знахідки: кружальна кераміка. Присутній шар трипільської культури. Виявив Д. Л. Гаскевич в 2009 р.

Гаскевич, Черняк, Юзвяк, звіт 2009.

с. Цекинівка, кол. Ямпільський район (Дністер)

349. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2001 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 29.12.2002 р. № 470, охоронний № 172.

Потупчик 2012, № 1485.

350. Поселення «Цекинівка 3» на південно-західній околиці с. Цекинівка, вздовж лівого берега р. Дністер, на надзаплавній терасі. Площа задернована і частково засаджена берегозахисною лісосмугою. У 2010 р. на протязі 225 м закладено 8 шурфів, в кожному виявлено, зокрема, кружальну

черняхівську кераміку. Присутні матеріали доби пізньої бронзи та часу ранніх слов'ян. Виявив Д. Л. Гаскевич у 2010 р.

Гаскевич, Кононенко, звіт 2012.

сmt Чернівці, кол. Чернівецький район (Мурафа — Дністер)

351. Поселення південно-східніше селища в ур. Ромашки вздовж лівого берега струмка. Розміри 500 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1989 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 16.07.1992 р. № 148, охоронний № 82.

с. Юрківці (струмок — Дністер)

352. Поселення поблизу села. Виявив М. І. Артамонов у 1954 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 534.

м. Ямпіль, кол. Ямпільський район (Дністер)

353. Поселення «Ямпіль 1» на південний захід від міста та першій надзаплавній терасі лівого берега р. Дністер. Розміри 200 × 150 м, культурний шар до 1 м. Руйнується ерозією, ореться. Знайдено гончарну кераміку. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

354. Поселення «Ямпіль 3» на північ від міста на незначному схилі плато в ур. Карпова-Одаї, зі сходу обмежене древнім ярмом. Розміри 350 × 150 м, культурний шар 0,5 м. Ореться. Знайдено гончарну і ліпну кераміку, уламки амфор. Матеріали зберігаються у ВКМ. Виявив М. В. Потупчик у 2000 р.

с. Яруга (Дністер)

355. Поселення на південний схід від села на схилах улоговини в ур. Попова Долина, з півночі обмежене ярмом. Довжина 500 м, культурний шар до 0,5 м. Знахідки: кружальний і ліпний посуд. Виявив П. Й. Борисковський у 1948 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 531.

Борисковський 1950, с. 125; Махно 1960, с. 18.

ТУЛЬЧИНСЬКИЙ РАЙОН

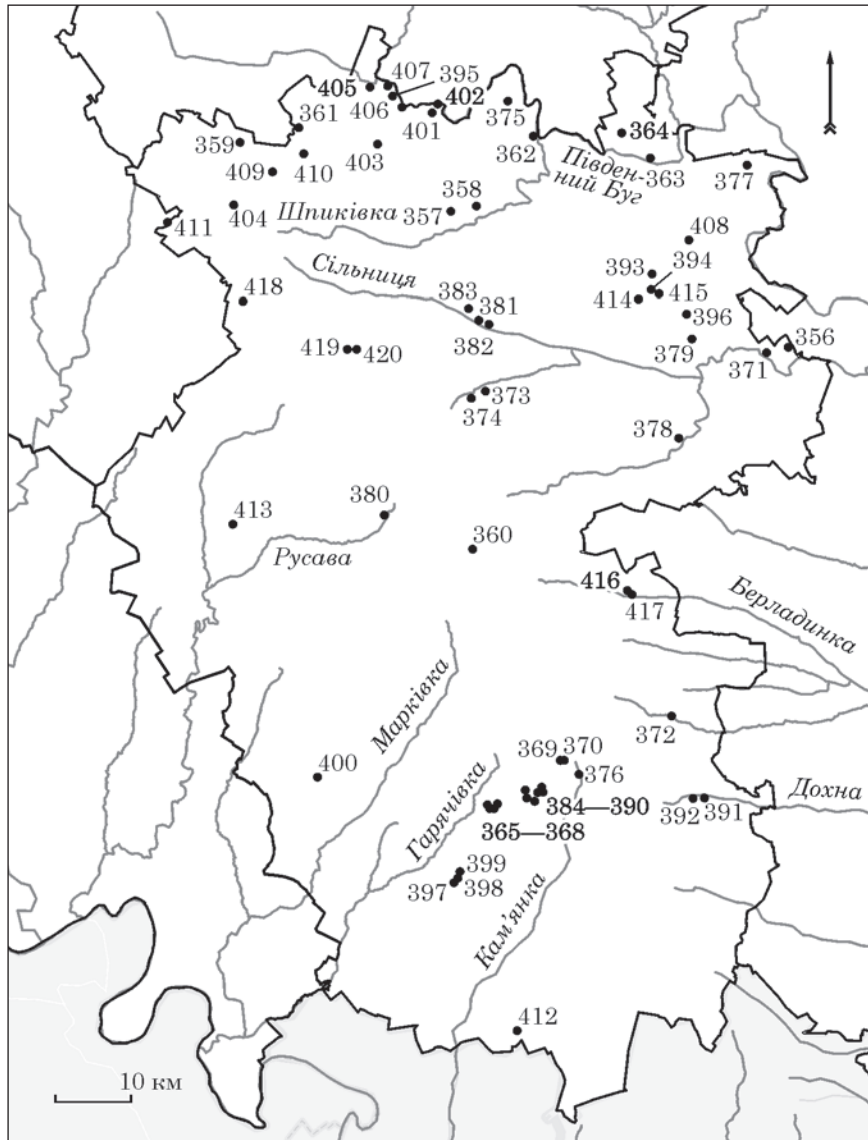

Рис. 2.34. Пам'ятки Тульчинського району (номери відповідають номерам у тексті)

с. Білоусівка

(Сільниця — Південний Буг)

356. Поселення на північний захід від села в ур. Шпиль. Площа 5 га. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка, кілька пряслиць. Можливо, присутній шар доби бронзи (знайдені крем'яні відщепи). Виявив М. Б. Рубін у 1951 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 952.

Рубін, звіт 1951.

с. Бортники

(Шпиківка — Південний Буг)

357. Поселення на захід від села на мисі, що утворений струмком і р. Шпиківка. Розміри 200 × 100 м, товщина культурного шару 0,2 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 484.

Хавлюк, звіт 1962.

358. Поселення на захід від села на схилі плато вздовж правого берега струмка. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується гончарною, рідко ліпною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1978 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 483.

с. Бушинка, кол. Тиврівський район

(струмок — Південний Буг)

359. Поселення на східній околиці села на мисовій ділянці плато, обмеженій струмками в ур. Німецьке. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Відкрите П. І. Хавлюком в 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 90.

с. Вапнярка, кол. Томашпільський район
(Марківка — Дністер)

360. Поселення південніше села на схилі плато. Розміри 500 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1957 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 466.

с. Велика Вулига, кол. Тиврівський район
(струмок — Південний Буг)

361. Поселення поблизу села. Відкрите П. І. Хавлюком в 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 92.

с. Вишківці, кол. Немирівський район
(струмок — Південний Буг)

362. Поселення «Паланка» між кол. с. Паланка (тепер північна частина с. Вишківці) і с. Вигнанка на південному схилі надзаплавної тераси. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив Д. Т. Березовець в 1947 р.

Березовець, звіт 1947; Махно 1960, с. 16.

с. Вовчок, кол. Немирівський район
(струмок — Південний Буг)

363. Поселення східніше села на схилах плато і надзаплавлі лівого берега р. Південний Буг. Розміри 600 × 150 м, товщина культурного шару 0,2 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, прясла. Присутній шар трипільської культури. Виявив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 130.

Хавлюк, отчет 1958.

364. Поселення на північ від села на схилі плато, вздовж правого берега струмка. Розміри 600 × 300 м, культурний шар 0,3 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, прясла, залізний шлак. Виявив П. І. Хавлюк у 1954 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 426.

Хавлюк, звіт 1954.

с. Гарячківка, кол. Крижопільський район
(Гарячківка — Вільшанка —
Марківка — Дністер)

365. Поселення «Гарячківка 4» східніше околиці села (кінець вул. Соборної), південніше шляху на с. Залісся біля витоків р. Гарячківка, на схилі плато. Обмежене

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

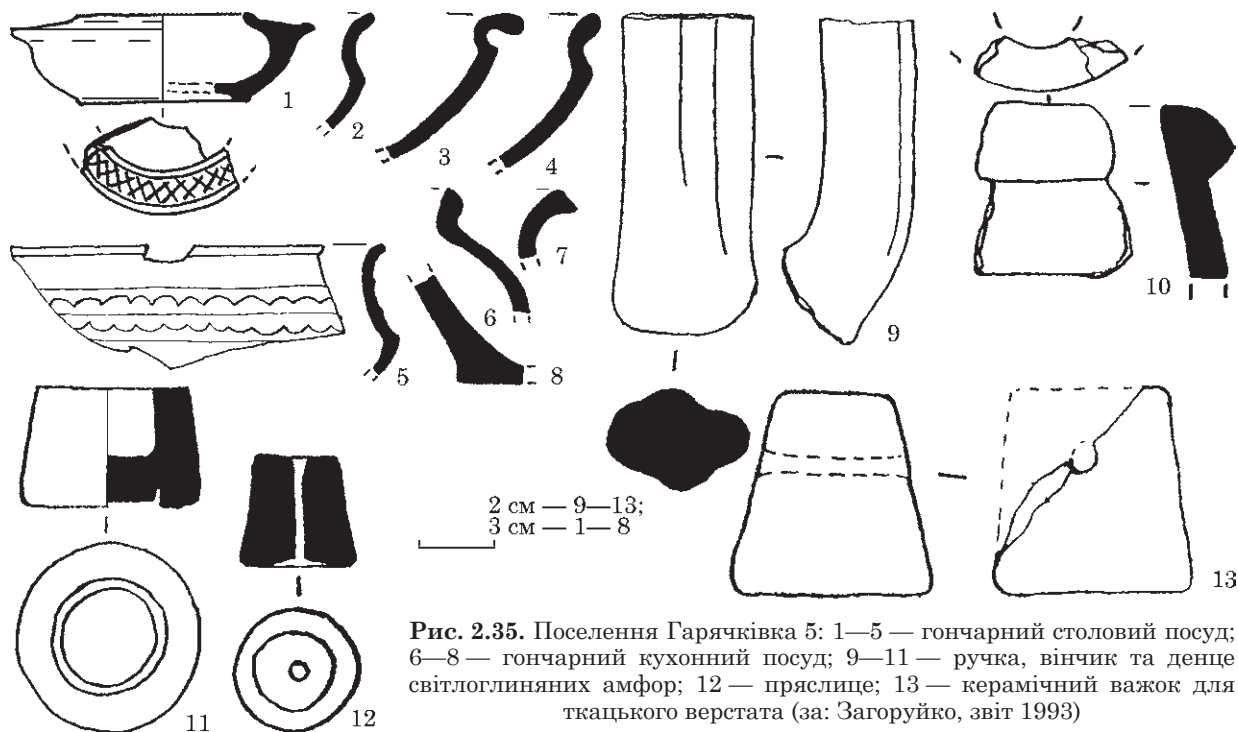

Рис. 2.35. Поселення Гарячківка 5: 1—5 — гончарний столовий посуд; 6—8 — гончарний кухонний посуд; 9—11 — ручка, вінчик та деще світлоглиняних амфор; 12 — пряслице; 13 — керамічний важок для ткацького верстата (за: Загоруйко, звіт 1993)

зі сходу балкою Кавків Яр, з півночі — сухим руслом. Розміри 430 × 120 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 68.

Загоруйко, звіт 1993.

366. Поселення «Гарячківка 5» східніше околиці села (кінець вул. Соборної), північніше шляху на с. Залісся, на правому березі сухого русла витoku р. Гарячківка, 200 м східніше залишків молочно-товарної ферми, на схилі плато. Ореться. Помітні залишки жител. Розміри 500 × 120 м. Знахідки: гончарна кераміка, уламки світло- та червоноглиняних амфор, пряслице (рис. 2.35). Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 69.

Загоруйко, звіт 1993.

367. Поселення «Гарячківка 6» за південно-східною околицею села в ур. Гуркало вздовж правого берега р. Гарячківка (ставка), на схилі плато. Ореться. Помітні за-

лишки жител. Розміри 800 × 200 м. Знахідки: гончарна кераміка, пряслице, фрагмент точильного бруска з пісковика, шлак. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 70.

Загоруйко, звіт 1993.

368. Поселення «Гарячківка 8» за південно-східною околицею села на лівому березі р. Гарячківка (ставка), між двома балками на схилі плато. Ореться. Розміри 350 × 230 м. Знахідки: гончарна кераміка, фрагмент точильного бруска з пісковика, шлак. Присутній шар трипільської культури. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 65.

Загоруйко, звіт 1993.

с. Голубече, кол. Крижопільський район (Кам'янка — Дністер)

369. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 571.

370. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 572.

с. Гути (Сільниця — Південний Буг)

371. Поселення на північній околиці села на схилі плато вздовж лівого берега ставка. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 187.

Хавлюк, звіт 1956.

с. Жабокрич, кол. Крижопільський район (струмок — Берладинка — Дохна — Південний Буг)

372. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 612.

с. Журавлівка (струмок — Сільниця — Південний Буг)

373. Поселення на схід від села на схилі плато, ліворуч польової дороги на Тульчин. Розміри 300 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1978 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 485.

Хавлюк, звіт 1978.

374. Поселення в межах села на східній околиці, вздовж лівого берега струмка. Розміри 200 × 50 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдено гончарну, менше ліпну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1954 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 486.

Хавлюк, звіт 1954.

с. Забужжя, кол. Немирівський район (струмок — Південний Буг)

375. Поселення на південь від села, на східному схилі плато вздовж глибо-

кої обводненої балки майже до р. Південний Буг. Площа 400 × 600 м, товщина культурного шару 0,1 м. Частина забудована. Характеризується ліпною, частіше гончарною керамікою. Відкрив Д. Т. Березовець у 1947 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 688.

Березовець, звіт 1947; Махно 1960, с. 16.

с. Зеленьянка, кол. Крижопільський район (Кам'янка — Дністер)

376. Могильник в околицях села. Кілька речей з протизаконних розкопок було передано у 2015 р. до ВКМ. Походять, імовірно, з кількох сусідніх поховань-кремацій. Усі виготовлені з мідного сплаву (бронзи): 4 пряжки, фрагмент кільцевої ажурної підвіски, кільце, 4 цвяха, казанок провінційно-римської роботи типу Хеммор (Еггерс 63) (рис. 2.36; 2.37). Знахідки датовано

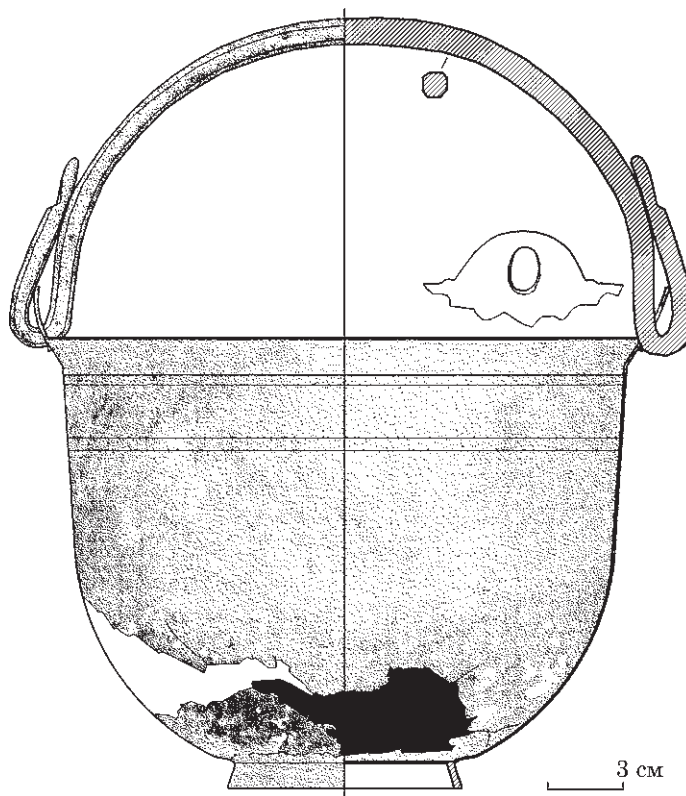

Рис. 2.36. Могильник Зеленьянка, бронзовий казанок (за: Levada, Potupčik 2017, рис. 2)

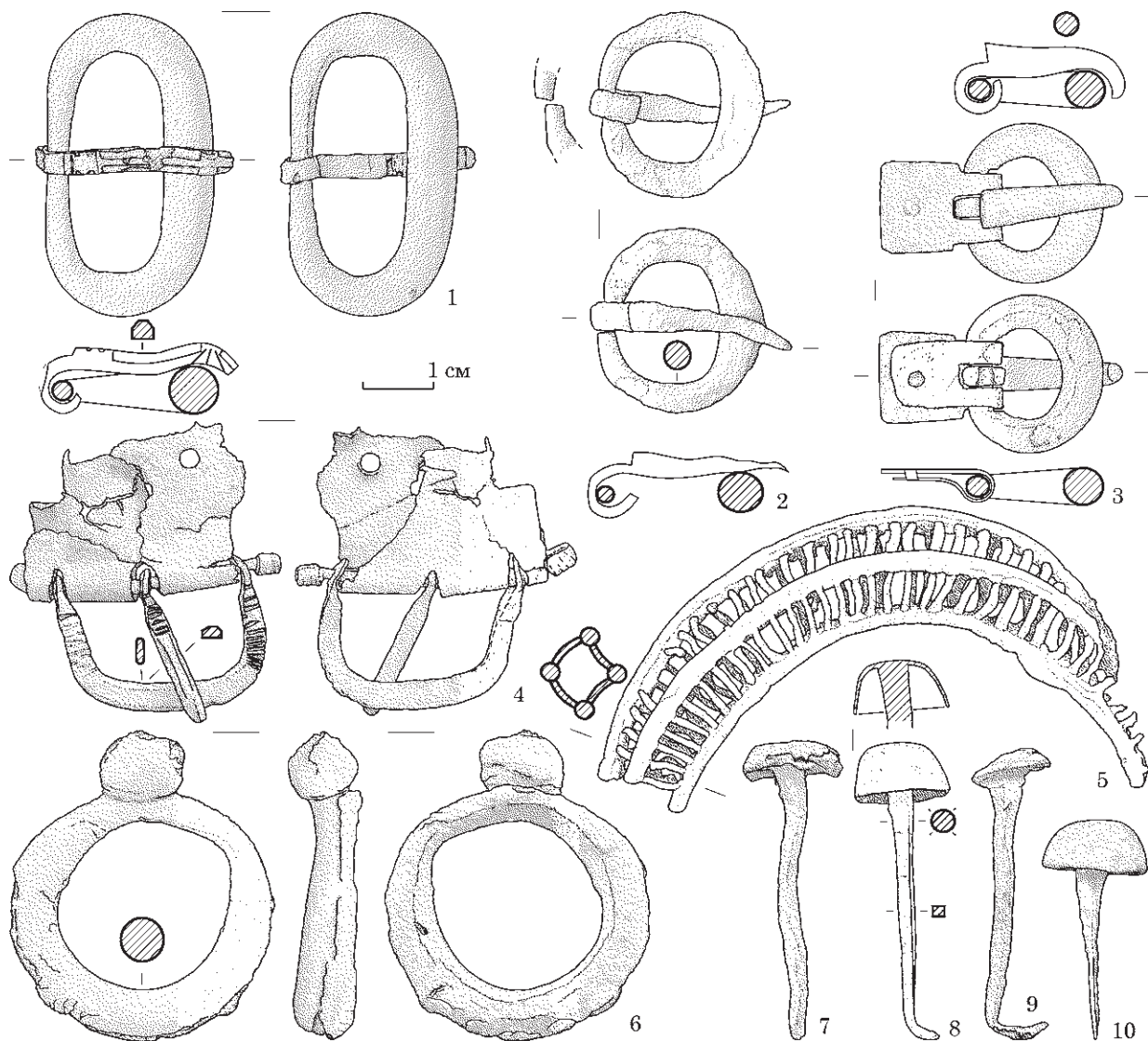

Рис. 2.37. Могильник Зеленянка, бронзові предмети: 1—4 — пряжки; 5 — ажурна підвіска; 6 — кільцева пряжка; 7—10 — цвяхи (за: Levada, Poturčik 2017, рис. 1)

з розбігом від кінця II до кінця IV ст. Зберігаються у ВКМ.

Levada, Poturčik 2017, s. 409—412, рис. 1; 2; Andrzejowski 2017.

с. Зяньківці, кол. Немирівський район (Південний Буг)

377. Поселення на захід від села вздовж лівого берега балки. Розміри 800 × 150 м, товщина культурного шару 0,4 м. Частина території забудована, решта ореться. Характеризується гончарною і ліпною керамі-

кою. Знайдено вельбарську ліпну посудину з загнутим досередини вінцем, залізний ніж. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 131.

Хавлюк, отчет 1956.

с. Кирнасівка (Козариха (Тиманівка) — Кільцівка — Сільниця — Південний Буг)

378. Поселення поблизу села. Виявила М. Є. Потупчик у 2011 р.

Потупчик 2012, № 1250.

с. Клебань (струмок — Сільниця — Південний Буг)

379. Поселення в північній частині села вздовж заболоченої долини лівого берега струмка. Розміри 1200 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 190.

с. Комаргород, кол. Томашпільський район (струмок — Русава — Дністер)

380. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2005 р.

Потупчик 2012, № 1201.

с. Копіївка, кол. с. Орлівка (Сільниця — Південний Буг)

381. Поселення на західній околиці села на схилі плато вздовж лівого берега р. Сільниця в ур. Загребля. Розміри 800 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Ореться. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 191

382. Поселення на південній околиці села на невисокій надзаплаві р. Сільниці. Розміри 700 × 150 м, товщина культурного шару 0,2 м. Ореться. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 192.

Хавлюк, звіт 1956.

383. Поселення на східній околиці села, на мисі вздовж лівого берега струмка і заболоченої долини. Площа 700 × 100 м. Культурний шар 0,1 м. Характеризується гончарною і ліпною керамікою. Помітні сліди наземних жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 193.

с. Красносілка, кол. Крижопільський район (струмок — Кам'янка — Дністер)

384. Поселення «Красносілка 1» на південний захід від с. Красносілка і на північ-

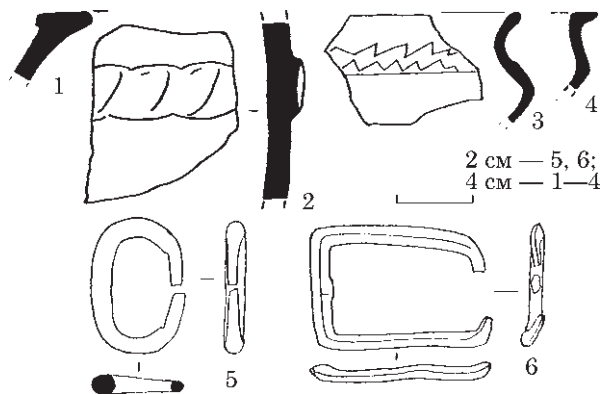

Рис. 2.38. Поселення Красносілка 1: 1, 2 — вінець та стінка з наліпним орнаментом від піфосів; 3, 4 — гончарний столовий посуд; 5, 6 — бронзові рамки від пряжок, овальна та «подвійна» (за: Загоруйко, звіт 1993)

ний захід від с. Залісся, на мисі між двома сухими балками, на орному полі. Розміри 600 × 130 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка (рис. 2.38). Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 73.

Загоруйко, звіт 1993.

385. Могильник «Красносілка 1а» на південний захід від с. Красносілка і на північний захід від с. Залісся, на мисі між двома сухими балками, на орному полі. На площі поселення «Красносілка 1» (600 × 130 м), крім гончарної та ліпної кераміки, знайдено значну кількість кальцинованих кісток, що вказує на наявність ділянки з тілопальним могильником. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 73.

Загоруйко, звіт 1993.

386. Поселення «Красносілка 2» на південний захід від с. Красносілка і на північ від с. Залісся, на схилі плато, вздовж лісосмуги на полі. Займає середину двошарового поселення розмірами 700 × 120 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній основний шар трипільської культури. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 74.

Загоруйко, звіт 1993.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

387. Поселення «Красносілка 3» на південний захід від с. Красносілка і на північний захід від с. Залісся (по польовій дорозі на с. Гарячківка, яка перетинає поселення), між залісненими балками (з заходу — Кавків Яр), на орному полі. Через східну балку знаходиться поселення «Красносілка 1». Розміри 300 × 300 м. Знахідки: гончарна кераміка, пряслице. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 75.

Загоруйко, звіт 1993.

388. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 601.

389. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 602.

390. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 603.

с. Крикливець, кол. Крижопільський район (Дохна — Південний Буг)

391. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 615.

392. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 616.

с. Крищинці, кол. с. Захаряшівка (струмок — Сільниця — Південний Буг)

393. Поселення на східній околиці села, вздовж обох берегів струмка на схилах плато. Розміри 500 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Присутній шар скіфської культури. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 197.

394. Поселення на схід від села на довгому мисі. Розміри 1000 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 198.

с. Мала Вулига, кол. Тиврівський район (Південний Буг)

395. Поселення північніше села на схилі плато в ур. Друга Скеля. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Відкрито П. І. Хавлюком в 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 99.

с. Михайлівка (струмок — Сільниця — Південний Буг)

396. Поселення на схід від села на довгому мисі вздовж лівого берега струмка. Розміри 800 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 200.

с. Одаї, кол. Крижопільський район (Вікниця — Дністер)

397. Поселення «Одаї 1» на захід від села вздовж правого берега сухого русла верхів'я р. Вікниця, вище вапнякового кар'єру на схилі плато, на орному полі. Розміри 600 × 70 м. Знахідки: гончарна кераміка. В південній частині (200 × 150 м) присутній шар трипільської культури. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 77.

Загоруйко, звіт 1993.

398. Могильник «Одаї 2» на північний захід від села біля самого витоку р. Вікниця, західніше лісового масиву. Загальні розміри поширення різночасових знахідок 180 × 80 м, залишки поховань-тілоспалень трапляються на північній частині ділянки. Знахідки: гончарна кераміка (частина її перепалена), багато кальцинованих кісток. Присутні шари доби бронзи (білогрудівська культура?) та трипільської культури. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 76.

Загоруйко, звіт 1993.

399. Поселення «Одаї З» на захід від села на лівому березі сухого русла верхів'я р. Вікниця, вище вапнякового кар'єру на схилі плато, на орному полі. Розміри 400 × 100 м. Знахідки: гончарна кераміка. В центральній частині (170 × 150 м) присутній шар трипільської культури. Виявила В. Т. Загоруйко у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 78.

Загоруйко, звіт 1993.

с. Паланка, кол. Немирівський район.
див. с. Вишківці

с. Петрунівка, кол. Крижопільський район (струмок — Марківка — Дністер)

400. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 578.

с. Печера (Південний Буг)

401. Поселення північніше села, на схилі плато в ур. Могилки. Розміри 450 × 200 м. Характеризується гончарною керамікою. Відкрила експедиція М. І. Артамонова в 1948 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 954.

Махно 1960, с. 19.

402. Поселення «Печера І» на північно-західній околиці с. Печера, на правому березі р. Південний Буг проти порогу. Довжина 150 м. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р., у 1957—1958 рр. обслідував В. М. Даниленко як пам'ятку буго-дністровської культури. У 2008 р. Д. Л. Гаскевич провів невеликі розкопки (50 м²) і, зокрема, виявив 5 фрагментів кружалних посудин черняхівської культури.

Гаскевич, Черняк, Юзвяк, звіт 2008.

с. Польова Слобідка, кол. Тиврівський район (струмок — Південний Буг)

403. Поселення південніше села на схилі плато вздовж правого берега ставка в ур. Безводне. Розміри 250 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Відкрив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 102.

с. Рахни Лісові, кол. Шаргородський район (Шпиківка — Південний Буг)

404. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2008 р.

Потупчик 2012, № 1403.

с. Рогізна, кол. Тиврівський район (Краснянка — Південний Буг)

405. Поселення на північно-західній околиці села, на схилі правого берега. Частково засаджене садом. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив Д. Т. Березовець у 1947 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 867.

Березовець, звіт 1947, с. 27; Махно 1960, с. 19.

406. Поселення на південній околиці села на схилах плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 120.

407. Поселення в східній частині села в ур. Поле Варфоломея. Розміри 500 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна вельбарська кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 121.

с. Скрицьке, кол. Немирівський район (Язовець — Південний Буг)

408. Поселення на південний захід від села на схилі плато вздовж лівого берега струмка. Розміри 500 × 200 м. Товщина культурного шару 0,2 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, прясла, шлак. Відкрив П. І. Хавлюк у 1958 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 136.

Хавлюк, отчет 1958.

с. Сліди, кол. Тиврівський район (струмок — Краснянка — Південний Буг)

409. Поселення на північній околиці села на плато в ур. Лісок. Розміри 400 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 105.

410. Поселення північніше села на лівому березі ставка коло греблі. Розміри 300 × 100 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік рішенням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 106.

с. Стрільники, кол. Шаргородський район (струмок — Мурафа — Дністер)

411. Поселення «Стрільники І» на південь від с. Стрільники на південному схилі балки. Розміри 900 × 100 м, культурний шар 0,4 м. Розорюється. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 55.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

с. Студена, кол. Піщанський район (струмок — Одея — Кам'янка — Дністер)

412. Поселення на території села, на схилах двох підвищень, в західній частині підвищення обривається глибоким яром, по дну якого протікає струмок. Розміри 1000 × 250 м. Повністю забудоване. Нижній шар — поселення трипільської культури. Виявив Т. Зборовський у 1929 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 773.

Зборовський, Щоденник 1929.

смт Томашпіль, кол. Томашпільський район (струмок — Русава — Дністер)

413. Поселення «Томашпіль-Кадуб» на захід від селища на обох схилах неглибокої балки біля її виходу до лівого берега високого струмка в ур. Кадуб. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив В. Д. Гопак у 1962 р.

Гопак, отчет 1965

с. Холодівка (струмок — Сільниця — Південний Буг)

414. Поселення на північний захід від села на схилі плато вздовж струмка до мису

в ур. Буськова. Розміри 1200 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, шматок бронзи для ливарних робіт. Виявив П. І. Хавлюк у 1956 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 206.

Хавлюк, звіт 1956.

415. Поселення на північний схід від села на схилах плато поблизу греблі. Розміри 600 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знахідки: гончарна кераміка, простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 205.

с. Шарапанівка, кол. Крижопільський район (Берладинка, Дохна — Південний Буг)

416. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 606.

417. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2003 р.

Потупчик 2012, № 607.

с. Юліямпіль, кол. Шаргородський район (струмок, Мурафа, Дністер)

418. Поселення на південь від села на західному схилі балки. Розміри 250 × 150 м, культурний шар 0,5 м. Розорюється. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

с. Юрківка (струмок — Сільниця — Південний Буг)

419. Поселення на південний захід від села на першій надзаплавній терасі правого берега струмка. Розміри 850 × 150 м, культурний шар 0,5 м. Розорюється. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив М. В. Потупчик у 1996 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 49.

Потупчик, Левада, Потупчик, звіт 1996.

420. Поселення поблизу села. Виявила М. Є. Потупчик у 2010 р.

Потупчик 2012, № 1289.

ХМІЛЬНИЦЬКИЙ РАЙОН

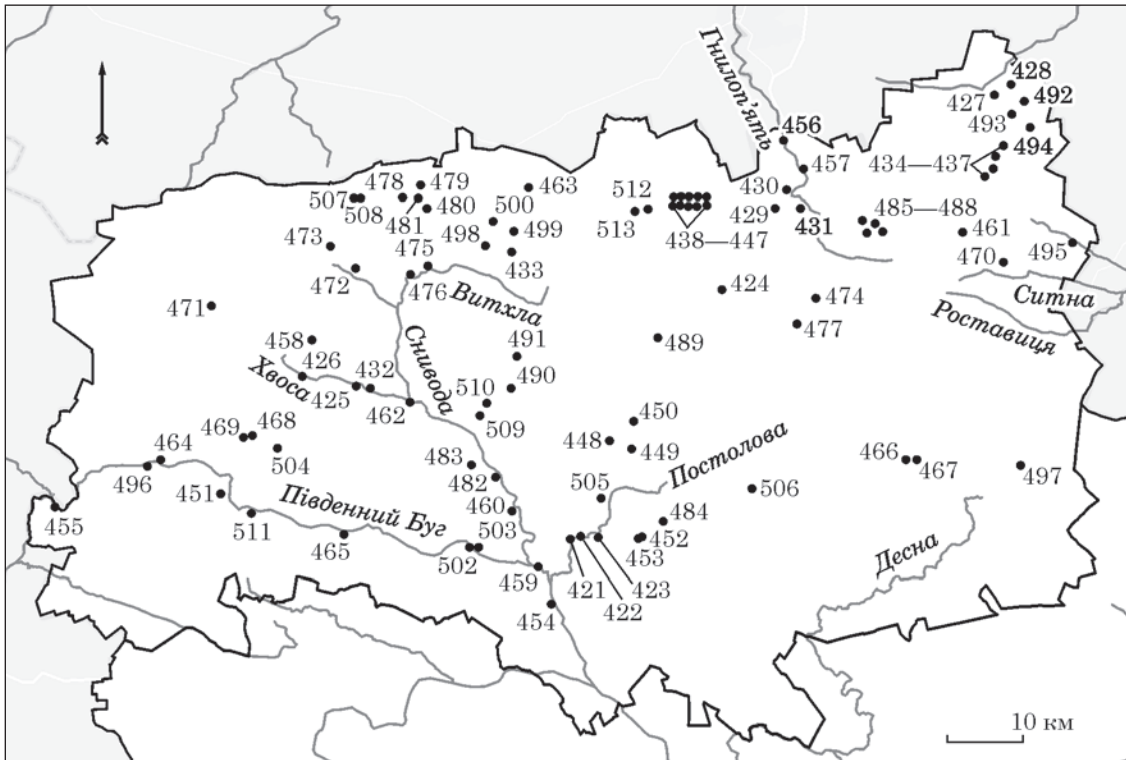

Рис. 2.39. Пам'ятки Хмельницького району (номери відповідають номерам у тексті)

с. Байківка, кол. Калинівський район
(Постолова — Південний Буг)

421. Поселення на захід від села на низькій надзаплавній ділянці плато вздовж правого берега р. Постолова. Розміри 400 × 150 м, товщина культурного шару 0,10 м. Ореться. Характеризується гончарною керамікою і рідко ліпною. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 88.

422. Поселення на західній околиці села, за річкою, на схилах плато вздовж правого берега р. Постолова. Розміри 400 × 100 м, товщина культурного шару 0,10 м. Ореться. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75.

423. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2009 р.

Потупчик 2012, № 466.

с. Безіменне, кол. Козятинський район
(струмок — Бродянка —
Гнилоп'ять — Тетерів — Дніпро)

424. Поселення на схід від села та південніше дороги Безіменне—Махнівка (кол. Комсомольське), на мису між двох струмків, на орному полі. Розміри 150 × 150 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар передскіфського часу. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 14.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

с. Білий Рукав (струмок —
Хвоста — Снивода — Південний Буг)

425. Поселення на північній околиці села на схилах плато в ур. Степок, на березі струмка, притоки р. Хвоста. Розміри 450 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується ліпною керамікою вельбарського типу і гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1987 р.

Взято на облік рішенням Облради від 13.05.1988 р. № 113, охоронний № 41.

426. Поселення «Білий Рукав II» на північний захід від села, на правому березі р. Хвоста від траси Бердичів—Хмільник на схід до мокрої балки. Розміри 500 × 100 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 102.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 92.

с. Білопілья, кол. Козятинський район
(Гуйва — Тетерів — Дніпро)

427. Могильник на схід від села на межі плато та схилу долини р. Гуйва за 200 м вище від її лівого берега. Поверхня задернована. Виявили К. В. Мизгін та С. В. Діденко в 2017 р. за інформацією громадян, які у 2015 р. передали до НМІУ уламки бронзових миски типу Еггерс 81—82 та казанка типу Хеммоор (Еггерс 61) і гончарної посудини (рис. 2.40). Знахідки зберігаються в НМІУ.

Петраускас, Діденко 2019, с. 164.

428. Поселення на схід від села на правому березі р. Гуйва навпроти могильника «Білопілья». Виявили К. В. Мизгін та С. В. Діденко в 2017 р. Місцевими мешканцями знайдене золоте скроневе кільце. Поселення на правому березі річки було зафіксоване також у 1927 р.

Махно 1960, с. 17; Петраускас, Діденко 2019, с. 164.

смт Бродецьке, кол. Козятинський район
(Бродянка — Гнилоп'ять —
Тетерів — Дніпро)

429. Поселення «Бродецьке I» в центрі смт на лівому березі р. Бродянка на садибах по вул. Заріччя № 26 і 30. Розміри 50 × 50 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби пізньої бронзи. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 16.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

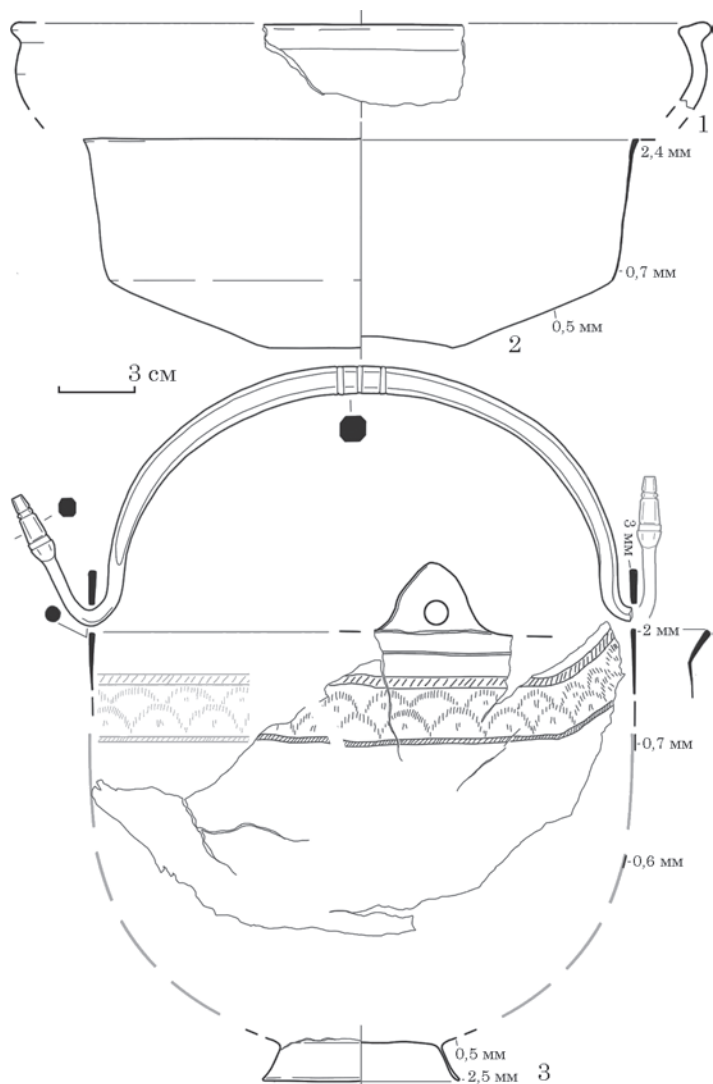

Рис. 2.40. Могильник Білопільля: 1 — фрагмент керамічної миски; 2 — бронзова миска; 3 — бронзовий казанок, реконструкція (за: Петраускас, Діденко 2019, рис. 3)

430. Поселення «Бродецьке 2» на території смт, у 300 м східніше поселення «Бродецьке 1», 500 м західніше устя р. Бродянка на її лівому березі, нагородах. Розміри 300 × 100 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 17.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

431. Поселення «Бродецьке 3» за східною околицею смт в 30 м від лівого берега р. Гнилоп'ять. Розміри 150 × 150 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби ранньої та пізньої бронзи. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 18.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

с. Великий Острожок

(Журавель — Витхла — Сливовода — Південний Буг)

432. Поселення «Великий Острожок I» за західною околицею села на високій першій надзаплавній терасі правого берега р. Витхла. Із заходу і сходу обмежене балками. Розміри 400 × 100 м. Знахідки: гончарна та вельбарська ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 107.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 92.

433. Поселення «Великий Острожок II» на схід від села на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Журавель (права притока р. Витхла), на схід від двох приток, з заходу і сходу обмежене балками. Ореться. Розміри 500 × 50 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Стародуб, звіт 1993

с. Вернигородок, кол. Козятинський район (Вила — Гульва — Гуйва — Тетерів — Дніпро)

434. Поселення «Вернигородок 2» на західній околиці села. Виявив М. В. Потупчик у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Обл-

держадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 22.

Стародуб, звіт 1993, рис. 52; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

435. Поселення на південно-західній околиці села, на обох схилах долини струмка Вила. На північному схилі у 2010—2013 рр. «пошуковці» знайшли не менше п'яти аурелісів (скарб?).

Петраускас, Діденко 2019, с. 164.

436. Могильник на південно-західній околиці села, на південному схилі долини струмка Вила. Займає невелике плато на південно-східному краї поселення «Вернигородок». У 2015 р. «пошуковці» з металопшукачем натрапили на поховання-кремацію, звідки вилучили бронзовий посуд та п'ять срібних наконечників стріл (тоді ж один наконечник був переданий до НМІУ). Неподалік знайдено золоті вироби — «платівки» та фрагмент гривни.

Петраускас, Діденко 2019, с. 164—165.

437. Поселення «Вернигородок IV» навпроти (через річку) північної околиці села, на першій надзаплавній терасі правому берегу р. Гульва (права притока р. Гуйва). Розміри 500 × 150 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 22.

Стародуб, звіт 1993.

с. Вовчинець, кол. Козятинський район
(Бродянка — Гнилоп'ять —
Тетерів — Дніпро)

438. Поселення «Вовчинець 1» в центрі села, на мису між лівим берегом р. Бродянка та лівим берегом її притоки, на городах. Підтоплене ставом, через дамбу якого йде автотраса Катеринівка-Чернички. Розміри 30 × 30 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар скіфської доби та пізнього середньовіччя. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 19.

Кучугура, звіт 1992.

439. Поселення «Вовчинець 2, 3, 6» в центрі і західній частині села на правому березі р. Бродянка понад ставом від дамби з автоtrasою на захід майже до кінця села, навпроти поселення «Вовчинець 1», на городах. Поділене ярами на ділянки довжиною 120, 150 і 600 м, загальні розміри 800 × 30—50 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутні шари доби бронзи (у західній частині), і Давньої Русі (в центрі). Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 20.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

440. Поселення «Вовчинець 4» в центрі села, на мису між лівим берегом р. Бродянка (ставок) та правим берегом її притоки, на городах. Розміри 100 × 40 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Присутній шар пізнього середньовіччя. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 21.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

441. Поселення «Вовчинець 5» на західній околиці села, на мису між лівим берегом р. Бродянка та ярком, західніше поселення «Вовчинець 4», на городах. Розміри 150 × 30 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 25.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

442. Поселення «Вовчинець 7» західніше села, на лівому березі р. Бродянка (ставок), західніше дамби, по якій проходила дорога, на полі. Розміри 80 × 30 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 26.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

443. Поселення «Вовчинець 9» в 1,7 км західніше села на мису між лівим берегом р. Бродянка (ставок) і яром (з заходу), на полі. Розміри 80 × 30 м. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Присутні шари доби бронзи та зарубинецької (?) культури. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

444. Поселення «Вовчинець 10» західніше села на лівому березі р. Бродянка, обмежене зі сходу яром, на орному полі. Розміри 300 × 50 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній і переважає шар пізнього середньовіччя. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

445. Поселення «Вовчинець 11» західніше села на лівому березі р. Бродянка, обмежене з заходу яром і греблею ставка, на орному полі. Розміри 150 × 50 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар передскіфського (?) часу. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

446. Поселення «Вовчинець 13» західніше села на вигині лівого берега р. Бродянка, обмежене зі сходу обводненою балкою, біля греблі ставка, на орному полі. Розміри 300 × 40 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

447. Поселення «Вовчинець 16» в центрі села на лівому березі р. Бродянка, східніше дамби з автотрасою Катеринівка—Чернички, на городах. Розміри 300 × 60 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби бронзи (?). Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

с. Глинськ, кол. Калинівський район
(струмок — Постолова — Південний Буг)

448. Поселення на захід від села вздовж правого берега безіменного струмка. Розміри 700 × 100 м, товщина культурного шару 0,05 м. Характерна гончарна кераміка. Ореться. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 93.

Хавлюк, звіт 1963.

449. Поселення в південно-західній частині села на схилах плато вздовж правого

берега ставка в урочищі Огрудок. Розміри 800 × 300 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 91.

Хавлюк, звіт 1963.

450. Поселення в північній частині села на схилах плато вздовж обох берегів струмка в урочищах Селисько і Заруда, біля дороги на сс. Великі і Малі Кутища. Розміри 1200 × 400 м, товщина культурного шару до 0,5 м. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р. У 1983 р. Б. В. Магомедов разом із співробітниками ВКМ обстежили поселення у зв'язку із знахідкою скарбу; було зібрано 884 срібних денарія II ст. н. е. (рис. 1.7; 1.8). На початку 2000 рр. поблизу знайдено ще 89 денаріїв, а в інших місцях поселення — другий скарб з 12 денаріїв та окремо не менше 11 денаріїв. Знайдено також кераміку гончарну й вельбарську ліпну, залізний наральник, уламок скляного келиха (рис. 2.41). Знахідки зберігаються у ВКМ.

Рис. 2.41. Поселення Глинськ, залізний наральник (за: Магомедов, Кароева 1988, рис. 2)

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 92.

Хавлюк, звіт 1963; Магомедов, Рыжов, Лобай, отчет 1983, с. 13; Магомедов, Кароева 1988; Шилін 2003.

с. Голодьки (Хвоста — Південний Буг)

451. Поселення на північно-східній околиці села на схилах плато вздовж правого берега р. Південний Буг. Розміри 440 × 50 м, культурний шар розораний. Характеризується гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 186.

с. Грушківці, кол. Калинівський район (струмок — Постолова — Південний Буг)

452. Поселення «Грушківці 1» на південний схід від села на схилах залісненої балки з безіменним струмком, спрямованим на північ. Розміри на західному схилі 1500 × 100—120 м, на східному схилі 1000 × 50—100 м, загальна площа не менше 20 га. Більшість території (крім заліснених ділянок) ореться. Знахідки: гончарна кераміка, сліди жител. Виявили О. В. Петраускас та С. В. Діденко у 2019 р.

Петраускас, Діденко, звіт 2019.

453. Могильник «Грушківці 1а» на південний схід від села на краю плато над схилом балки, на західній межі поселення «Грушківці 1». Розміри за характерними знахідками (перепалена кераміка, кальциновані кістки) 60 × 70 м. Ореться, пограбований «пошуковцями». У 2019 р. зроблено шурф, досліджене поховання. Знахідки: гончарна кераміка, пряслиця, бронзова бляха. Виявили О. В. Петраускас та С. В. Діденко у 2019 р.

Петраускас, Діденко, звіт 2019.

с. Гущинці, кол. Калинівський район (Південний Буг)

454. Поселення поблизу села в ур. Городисько або Білий Камінь. Знахідки: гончарна, ліпна та імпортна кераміка. Виявив Е. О. Симонович до 1960 р.

Махно 1960, с. 17.

с. Думенки, Хмільницького р-ну (Південний Буг)

455. Поселення «Думенки 3» на захід від північно-західній околиці села (де розташовані церква та кладовище), на краю першої тераси правого берега р. Південний Буг. Розміри 1100 × 100 м. Ореться. Знахідки: черняхівська кружална кераміка. Присутні матеріали трипільської культури та доби пізньої бронзи. Виявив Д. Л. Гаскевич у 2017 р.

Гаскевич, Кононенко, звіт 2017.

с. Жежелів, кол. Козятинський район (Гнилоп'ять — Тетерів — Дніпро)

456. Поселення «Жежелів 1» на північно-західній околиці села, на високому мисі-останці правого берега р. Гнилоп'ять, західніше траси Бердичів—Вінниця. Тут стоїть «городище» у вигляді кільцевого валу з діаметром 55 м, висотою 2 м, описане В. Б. Антоновичем під назвою «Півневе». На той час в середині споруди стояв курган висотою 4 сажени. Тепер внутрішня площа і південно-західна частина валу знищені гранітним кар'єром. Поряд з городищем зібрано невелику кількість черняхівської гончарної кераміки. Присутній шар доби бронзи (багатоваликівська культура, переважає). Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 29.

Антонович 1895, с. 65; Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

457. Поселення «Жежелів 4, 5» на південній околиці села, вздовж правого берега правої притоки р. Гнилоп'ять, від устя притоки до дороги (мосту) на кар'єр, на городках. Розміри 250 × 50 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби пізньої бронзи (білогрудівська культура). Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

с. Зозулинці (Хвоста — Сливода — Південний Буг)

458. Поселення на південь від села, на першій надзаплавній терасі лівого берега

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

р. Хвоста на схід від траси Бердичів—Хмільник, проти поселення Білий Рукав II. Розміри 300 × 100 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 108.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 92.

с. Іванів, кол. Калинівський район
(Снивода — Південний Буг)

459. Поселення поблизу села на лівому березі р. Південний Буг в заплаві, в ур. Острів. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Присутній шар давньоруської доби. Виявив Е. О. Симонович до 1960 р.

Махно 1960, с. 17.

460. Поселення на північ від села на плато вздовж правого берега струмка і ставків в урочищі Янівське. Розміри 1000 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 101.

Хавлюк, звіт 1963.

м. Козятин, кол. Козятинський район
(Гуйва, Тетерів, Дніпро)

461. Поселення «Козятин II» на східній околиці міста на лівому березі р. Гуйва проти впадіння струмка на городах. Розміри 100 × 100 м. Знахідки: кераміка гончарна та ліпна вельбарського типу. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Стародуб, звіт 1993.

с. Кривошії (Хвоста —
Снивода — Південний Буг)

462. Поселення на північний захід від села і господарчого двору, за балкою, на правому березі устя р. Хвоста. Розміри 100 × 100 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 110.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 92.

с. Кропивна (ліва притока —
Витхла — Снивода, Південний Буг)

463. Поселення на схід від села на лівому березі струмка, східніше невеликої балки. Розміри 200 × 100 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Стародуб, звіт 1993.

с. Крутнів (струмок — Південний Буг)

464. Поселення в центрі села вздовж схилу плато і правого берега струмка. Розміри 450 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. частково забудоване і зруюється. Керамічний матеріал — ліпний вельбарського типу і гончарний. Присутній шар XVII ст. Зафіксовано залишки залізоплавильного виробництва. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 188.

с. Курилівка (Південний Буг)

465. Поселення на північно-східній околиці села, на правому березі р. Південний Буг на схилі плато. Розмір 450 × 100 м. Товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Характеризується ліпною і гончарною керамікою. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 189.

с. Лопатин, кол. Козятинський район
(струмок — Десна — Південний Буг)

466. Поселення «Лопатин I» на південний схід від південно-східної околиці села на лівому березі правої притоки р. Десна, на першій надзаплавній терасі. Розміри 250 × 200 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 24.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

467. Поселення «Лопатин II» на південний схід від південно-східної околиці села на лівому березі правої притоки р. Десна за другою дамбою, на першій надзаплавній терасі. Розміри 400 × 250 м. Знахідки: гон-

чарна і ліпна кераміка, фрагмент амфори. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 25.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

с. Малий Митник (Хвоса — Південний Буг)

468. Поселення на східній околиці села на схилах плато вздовж лівого берега широкої долини в ур. Кушнерінка. Розміри 400 × 50 м, товщина культурного шару 0,10 м. Ореться. В стінках кар'єру оголений культурний шар, помітні залишки господарських ям і глиняна обмазка. Кераміка ліпна вельбарського типу та гончарна. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 191.

469. Поселення в південній частині села над ставком вздовж його лівого берега в ур. Яри. Розміри 400 × 50 м, товщина культурного шару 0,05 м. Частково знищене кар'єром. На сильно зораній поверхні знайдено ліпну і гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 190.

с. Махаринці, кол. Козятинський район (Ситна — Роставиця — Рось — Дніпро)

470. Поселення «Махаринці І»¹ у 800 м на захід від села на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Ситна, 200 м на схід від дамби. Розміри 350 × 150 м. Ореться. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 26.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

¹ Поселення «Махаринці ІІ», виявлене у 1993 р., пізніше було представлено, як черняхівське (розпорядження Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 27; Левада, Осадчий 1999, с. 95), але за звітом на ньому зафіксовані лише шари доби бронзи та Давньої Русі (Стародуб, звіт 1993).

с. Митинці (струмок — Снивода — Південний Буг)

471. Поселення за північно-західною околицею с. Митинці на всій площі високого витягнутого останця, обмеженого струмками, в ур. Город Россоха або Россоша. Розміри 650 × 100. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р. Присутній шар пізнього середньовіччя (XVI—XVII ст.).

Стародуб, звіт 1993.

с. Морозівка (Снивода — Південний Буг)

472. Поселення «Морозівка І» на схід від села, за північною околицею с. Уланів, на високому лівому березі струмка, притоки р. Снивода. Розміри 250 × 50 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 112.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 92—93.

473. Поселення «Морозівка ІІ» за східною околицею села на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Снивода. Розміри 1000 × 100 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка, сліди жител. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 113.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

с. Мшанець, кол. Козятинський район (Гнилоп'ять — Тетерів — Дніпро)

474. Поселення «Мшанець 5» в центрі села, на західнім мисі між лівою притокою р. Гнилоп'ять і потічком, що впадає з правої сторони нижче греблі. Ореться. Розміри 150 × 80 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар доби бронзи (тшинецька культура). Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 47.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

с. Пагурці (Витхла —

Снивода — Південний Буг)

475. Поселення «Пагурці I» на схід від північно-східної околиці села на високому правому березі р. Витхла та вздовж балки, в 100 м від свиноферми. Розміри 600 × 70 м. Знахідки: гончарна та вельбарська ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 116.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

476. Поселення «Пагурці II» на схід від північно-східної околиці села вздовж високого правого берега р. Витхла та на західному боці балки проти поселення «Пагурці I», в 50 м на південь від свиноферми. Розміри 700 × 100 м. Знахідки: гончарна та вельбарська ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 117.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

с. Перемога, кол. Козятинський район (струмок — Гнилоп'ять — Тетерів — Дніпро)

477. Поселення «Перемога I» на території села, на схилі лівого берега лівої притоки (ставок) р. Гнилоп'ять, на захід від траси Бердичів—Вінниця, на городах. Розміри 80 × 30 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутній шар пізнього середньовіччя. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Кучугура, звіт 1992.

с. Петриківці (ліва притока — Самець — Витхла — Снивода — Південний Буг)

478. Могильник «Петриківці I» за північною околицею села на лівому березі притоки р. Самець (нині ставок), в урочищі Глинище на території ферми. Виявив Б. І. Лобай у 1986 р. Досліджували Б. В. Магомедов та М. Є. Левада у 1992, 1993, 1995 рр. На площі 1000 м² відкрито 47 поховань — інгумацій і кремацій. Знайдено різноманітну кераміку, гончарну і ліпну (в т. ч. вельбарського типу), бронзові й срібні фібули, пряжки, підвіски, фрагмент бронзового

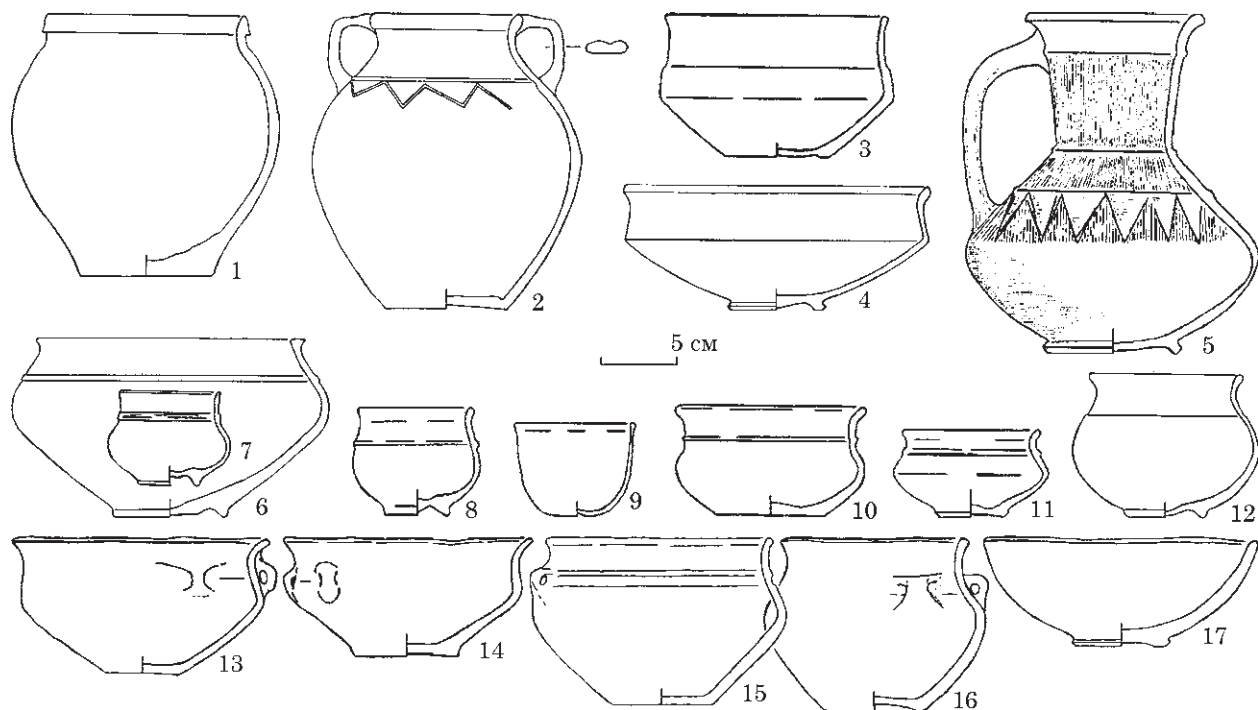

Рис. 2.42. Могильник Петриківці 1: 1—12 — гончарний посуд; 13—17 — ліпний посуд (за: Магомедов, Левада, Лобай, отчет 1992; Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1992)

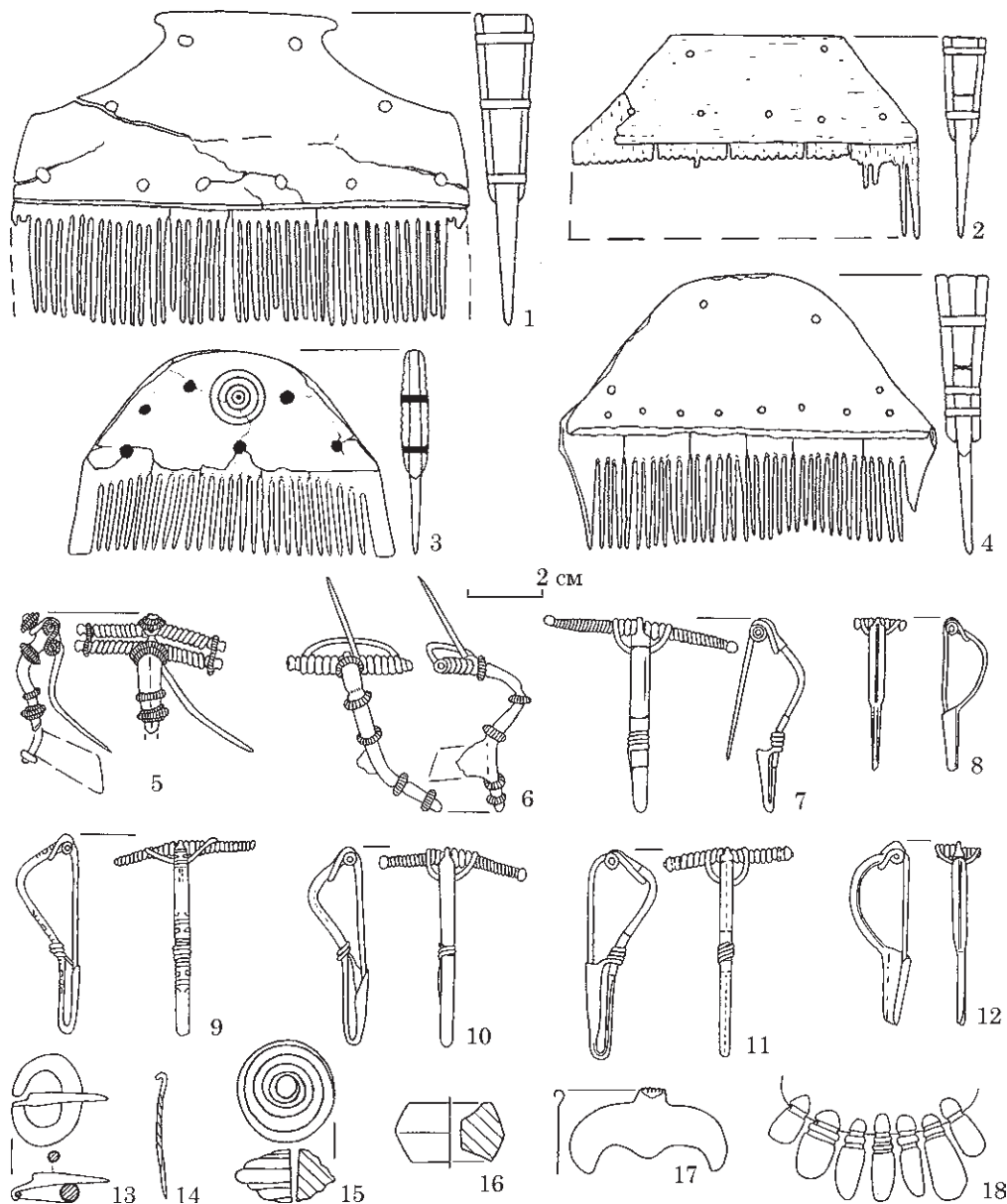

Рис. 2.43. Могильник Петриківці 1: 1—4 — рогові гребні; 5, 9 — срібні фібули; 6—8, 10—12 — бронзові фібули; 13 — бронзова пряжка; 14 — бронзова шпилька від веретена; 15 — скляне пряслице; 16 — керамічне пряслице; 17 — срібна підвіска-лунниця; 18 — бурштинове намисто (за: Магомедов, Левада 1993а; 1997; Магомедов, Левада, Лобай, отчет 1992; Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1992)

казанка типу Хеммор (Еггерс 63), намиста з скла, бурштину та сердоліку, підвіску з римської монети — антонініана Галлієна (253—268 рр.) та сестерцій Требоніана Галла (251—253 рр.) (рис. 2.42; 2.43). Датовано серединою III — першою чвертю IV ст. Знахідки зберігаються у ВКМ.

Магомедов, Левада, Лобай, отчет 1992; Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1993; Магомедов, Левада 1993а; 1997; Magomedov 1994; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

479. Поселення «Петриківці 2» на північній околиці села, на мису при впадінні лівої притоки до р. Самець. Ширина

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

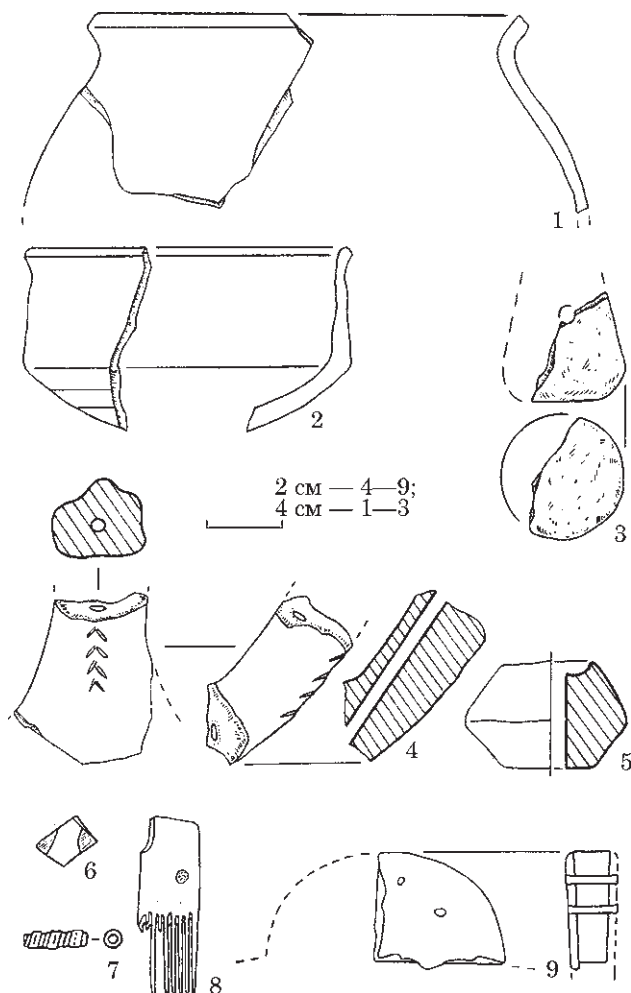

Рис. 2.44. Поселення Петриківці 2: 1, 2 — гончарний посуд; 3 — керамічний ткацький важок; 4 — ручка від ліпного кухля; 5 — керамічне пряслице; 6 — уламок скляного кубка; 7 — скляна намистина; 8, 9 — уламки гребенів з оленього рога (за: Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1993)

100 м, довжина по обидва боки мису 1,3 км. Ймовірно, пов'язане з могильником «Петриківці 1», який лежить на протилежному березі притоки. Знахідки: гончарна шорстка і лощена кераміка, також ліпна вельбарська типу; фрагменти амфор, імпортного червонолакового посуду, уламок скляного кубка, скляна намистина, уламки рогових гребнів (рис. 2.44). Присутня кераміка скіфського часу. Знахідки зберігаються у ВКМ.

Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1993; Магомедов, Левада 1997; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

480. Поселення «Петриківці 3» в північній частині села на схилі лівого берега р. Самець в 100 м нижче греблі, по якій проходить головна вулиця села. Площа зайнята городами. Розміри 270 × 50 м. Знахідки: гончарна кераміка і обмазка.

Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1993; Магомедов, Левада 1997; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

481. Поселення «Петриківці 6» на північно-західній околиці села на схилі правого берега правої притоки р. Самець (перекритої греблею), 150 м вище їх злиття. Розміри 350 × 50 м. Поверхня розорюється. Знахідки: гончарна кераміка і обмазка.

Магомедов, Левада, Абашина, отчет 1993; Магомедов, Левада 1997; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

с. Пиків, кол. Калинівський район (Снивода — Південний Буг)

482. Поселення в південній частині села на плато вздовж долини р. Снивода на правому березі в ур. За Окопом. Розміри 500 × 150 м. Товщина культурного шару 0,1 м. Знайдена гончарна кераміка, рідко — ліпна, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 107.

Хавлюк, звіт 1963.

483. Поселення в центрі села на схилах плато вздовж правого берега правої притоки р. Снивода на городах поблизу перехрестя доріг. Розміри 400 × 100 м. Товщина культурного шару 0,1 м. Зайняте городами. Знахідки: ліпна і гончарна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1981 р.

Взято на облік рішенням Облради від 20.02.1985 р. № 75, охоронний № 106.

с. Писарівка, кол. Калинівський район (струмок — Постолова — Південний Буг)

484. Поселення на південь від села на схилах плато вздовж струмка. Розміри 1000 × 400 м, культурний шар слабо виражений. Характеризується гончарною, зрідка ліпною керамікою. Знайдені фрагменти червоноглиняних амфор, пісковикові бруски. Простежені плями жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

Взято на облік рішенням Облради від 17.02.1983 р. № 96, охоронний № 88.

с. Пляхова, кол. Козятинський район
(Гнилоп'ятка — Гнилоп'ять —
Тетерів — Дніпро)

485. Поселення «Пляхова 2» на східній околиці села в ур. Америка, на правому березі р. Гнилоп'ятка, на городах. Розміри 100 × 30 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутні шари доби бронзи (комарівська культура?) та пізнього середньовіччя. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 49.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

486. Поселення «Пляхова 3» в центрі села на низькому лівому березі р. Гнилоп'ятка, на захід від дамби першого (зі сходу) ставка на городах. Розміри 50 × 20 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 50.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

487. Поселення «Пляхова 5» в центрі села на лівому березі р. Гнилоп'ятка, біля дамби другого (зі сходу) ставка на городах. Розміри 30 × 10 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 54.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

488. Поселення «Пляхова 6» в центрі села на крутому правому березі р. Гнилоп'ятка (другий зі сходу став) східніше дамби, на городах. Розміри 200 × 40 м. Знахідки: гончарна кераміка. Присутні шари доби бронзи. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 55.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

с. Райки, кол. Калинівський район
(струмок — Постолова — Південний Буг)

489. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2008 р.

Потупчик 2012, № 497.

с. Рогинці (струмок —
Снивода — Південний Буг)

490. Поселення на південній околиці села на мису плато в ур. Курник. Розміри 350 × 200 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік розпорядженням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 136.

491. Поселення на західній околиці села на правому березі ставка в ур. Огородок. Розміри 400 × 150 м, культурний шар 0,1 м. Ореться. Знахідки: гончарна і ліпна кераміка. Виявив П. І. Хавлюк у 1988 р.

Взято на облік розпорядженням Облради від 03.04.1990 р. № 82, охоронний № 137.

с. Селище, кол. Козятинський район
(Гуйва — Тетерів — Дніпро)

492. Поселення на північ від села на схилах правого берега р. Гуйви. Довжина 1 км. Знахідки: переважає гончарна столова кераміка. Місцеві жителі знайшли й передали до Бердичівського музею срібні монети римських імператорів. Виявили Т. М. Мовчанівський та П. П. Курінний у 1927 р.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 576.

Мовчанівський, рукопис 1927; Махно 1960, с. 17.

493. Могильник «Селище 1» на південь від села, на лівому березі р. Гуйва, де річка робить вигин, на невисокому пагорбі біля західної межі поселення «Селище 1». Пошкоджено меліоративними роботами. На поверхні виявлено численні уламки перепаленої гончарної кераміки та кальциновані кістки. Виявили К. В. Мизгін та С. В. Діденко в 2017 р. за інформацією громадян, які у 2015 р. передали до НМІУ частину знайдених речей з двох кремацій (цідилка, шпора, дві пряжки, закінчення ременя, глиняний світильник, уламки ру-

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

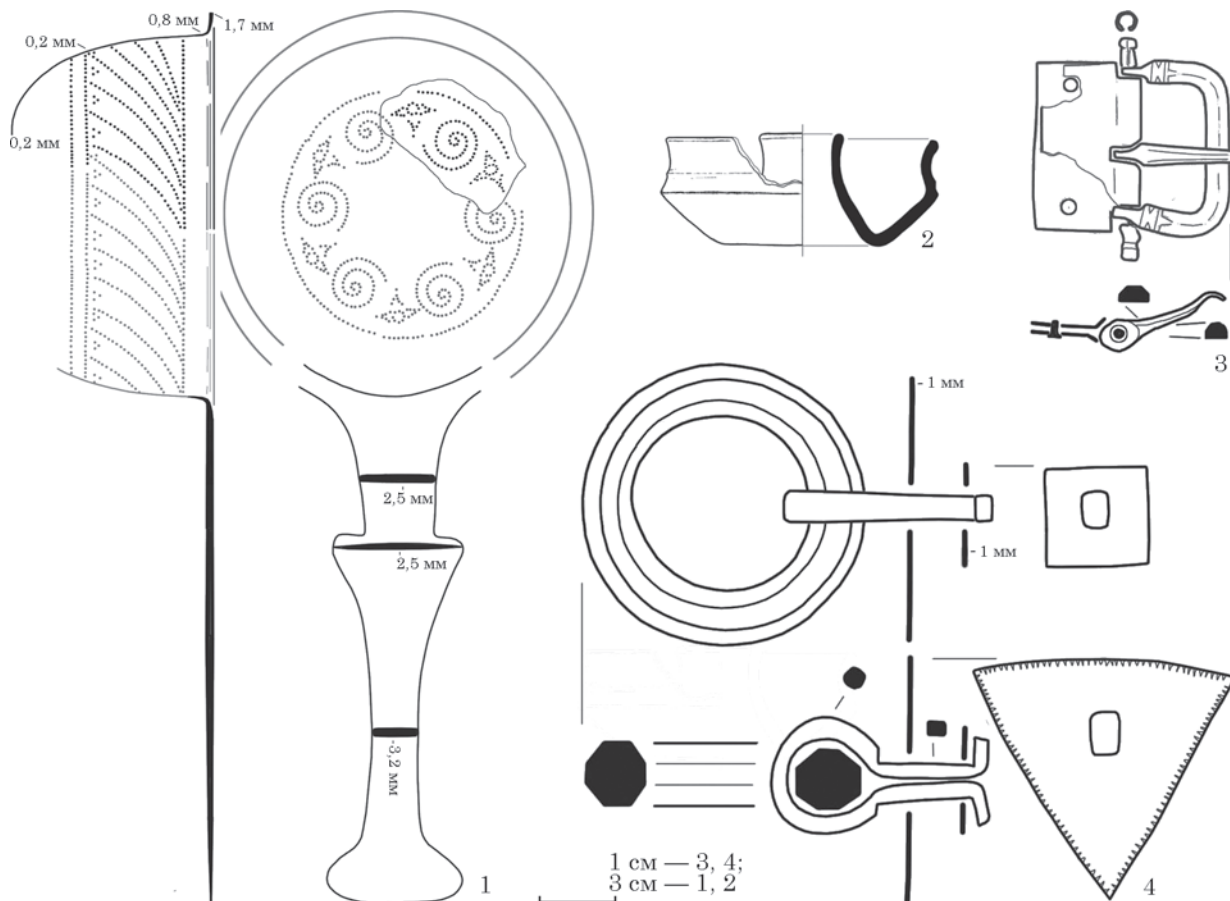

Рис. 2.45. Могильник Селище: 1 — бронзова цідилка для процеджування вина (реконструкція); 2 — керамічний світильник (?); 3 — срібна пряжка; 4 — бронзова ручка від дерев'яної скриньки (за: Петраускас, Діденко 2019, рис. 8)

чок від бронзових посудин та ін.), а також металеві вироби з площі могильника (фібули, пряжка, окуття, бронзовий дзвоник та ін.; рис. 2.45). Знахідки зберігаються в НМІУ.

Петраускас, Діденко 2019, с. 165—166.

494. Поселення «Селище 1» на південь від села, на лівому березі р. Гуйва, де річка робить вигин, в заплаві та вище по схилу. Пошкоджено меліоративними роботами. Виявили К. В. Мизгін та С. В. Діденко в 2017 р.

Петраускас, Діденко 2019, с. 165—166.

с. Сестринівка, кол. Козятинський район (струмок — Роставиця — Рось — Дніпро)

495. Поселення «Сестринівка І» навпроти (через річку) східної околиці села на

першій надзаплавній терасі лівого берега лівої притоки р. Роставиця при впадінні струмка. Розміри 100 × 100 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 30.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

с. Соколова, Хмільницького р-ну (Південний Буг)

496. Поселення «Соколова 2» на південний захід від села, на південь від кладовища, що на його південно-західній околиці, на великій мисоподібній ділянці краю плато лівого берега р. Південний Буг і долини

струмка. Ореться. Знахідки: черняхівська кружална кераміка. Присутні матеріали доби пізньої бронзи та пізнього середньовіччя. Виявив Д. Л. Гаскевич у 2017 р.

Гаскевич, Кононенко, звіт 2017.

с. Сошанське, кол. Козятинський район (Кумуроївка — Десна — Південний Буг)

497. Поселення «Сошанське І» навпроти (через річку) південно-східної околиці села на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Кумуроївка на вигині річки зі сходу на південь. Розміри 250 × 100 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 22.12.1997 р. № 443, охоронний № 31.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

с. Ступник (Журавель — Витхла — Снивода — Південний Буг)

498. Поселення «Ступник І» на південь від села на високій терасі правого берега р. Журавель при впадінні в неї з заходу притоки. Розміри 100 × 50 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 120.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

499. Поселення «Ступник ІІ» на південь від села на низькій терасі правого берега р. Журавель, в 200 м східніше поселення «Ступник І». Розміри 30 × 30 м. Присутній шар доби пізньої бронзи. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 121.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

500. Поселення «Ступник ІІІ» в центрі села в 300 м південніше дамби, при злитті двох струмків. Розміри 30 × 30 м. Знахідки:

гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Стародуб, звіт 1993.

с. Сьомаки (Хвосо — Снивода — Південний Буг)

501. Поселення «Сьомаки І» за північно-західною околицею села на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Хвосо, біля пасіки. З заходу і сходу обмежене балками. Розміри 650 × 300 м. Знахідки: гончарна та вельбарська ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 119.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 93.

с. Уладівка, кол. Калинівський район (Південний Буг)

502. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2008 р.

Потупчик 2012, № 498.

503. Поселення поблизу села. Виявив М. В. Потупчик у 2008 р.

Потупчик 2012, № 499.

с. Філіопіль (струмок — Хвосо — Південний Буг)

504. Поселення південніше села на схилах плато, обмеженого з двох боків струмками, з заходу вершиною ставка, в ур. За Ставком. Розміри 900 × 300 м, товщина культурного шару 0,1 м. Ореться. Знайдено ліпну кераміку вельбарського типу, а також гончарну кераміку. Виявив П. І. Хавлюк у 1984 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 192.

с. Хомутиці, кол. Калинівський район (струмок — Постолова — Південний Буг)

505. Поселення в східній частині села, на плато вздовж правого берега струмка в ур. Під Райками. Розміри 100 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдена ліпна і гончарна кераміка, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1962 р.

2. Каталог пам'яток черняхівської культури у Вінницькій області

Взято на облік рішенням Облради від № 75 від 20.02.1985 р., охоронний № 111.

с. Черепашинці, кол. Калинівський (Постолова — Південний Буг)

506. Могильник в селі на глинищі. Здавна руйнувався при добуванні глини і селяни знаходили поховання з глиняним і скляним посудом, металеві речі, за переказами — золоту шийну гривну. У 1925 р. директор ВКМ Г. В. Брилінг провів розвідкові розкопки, знайшов два поховання-інгумації з посудом і зібрав у селян знахідки з могильника. У ВКМ були доставлені гончарні посудини, бронзовий казанок типу Хеммоор, фібули, пряжки (рис. 2.46). Після II світової війни із тої колекції в музеї залишились одна фібула і одна пряжка.

Сіцінський 2000, с. 54; Левада 2003.

с. Чеснівка (Брод — Снивода — Південний Буг)

507. Поселення «Чеснівка І» на південний схід від села на першій надзаплавній терасі правого берега р. Брод при впадінні в неї балки, нижче дамби. Розміри 200 ×

50 м. Знахідки: гончарна та ліпна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 125.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

508. Поселення «Чеснівка ІІ» на південний схід від села на лівому березі р. Брод, у нижче дамби, проти поселення «Чеснівка І». Розміри 600 × 100 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявив О. В. Стародуб у 1993 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 126.

Стародуб, звіт 1993; Левада, Осадчий 1999, с. 94.

с. Шепіївка, кол. Калинівський район (Снивода — Південний Буг)

509. Поселення на східній околиці села на низькій ділянці плато в ур. За Грабаркою. Розміри 600 × 150 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдена ліпна і гончарна кераміка, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

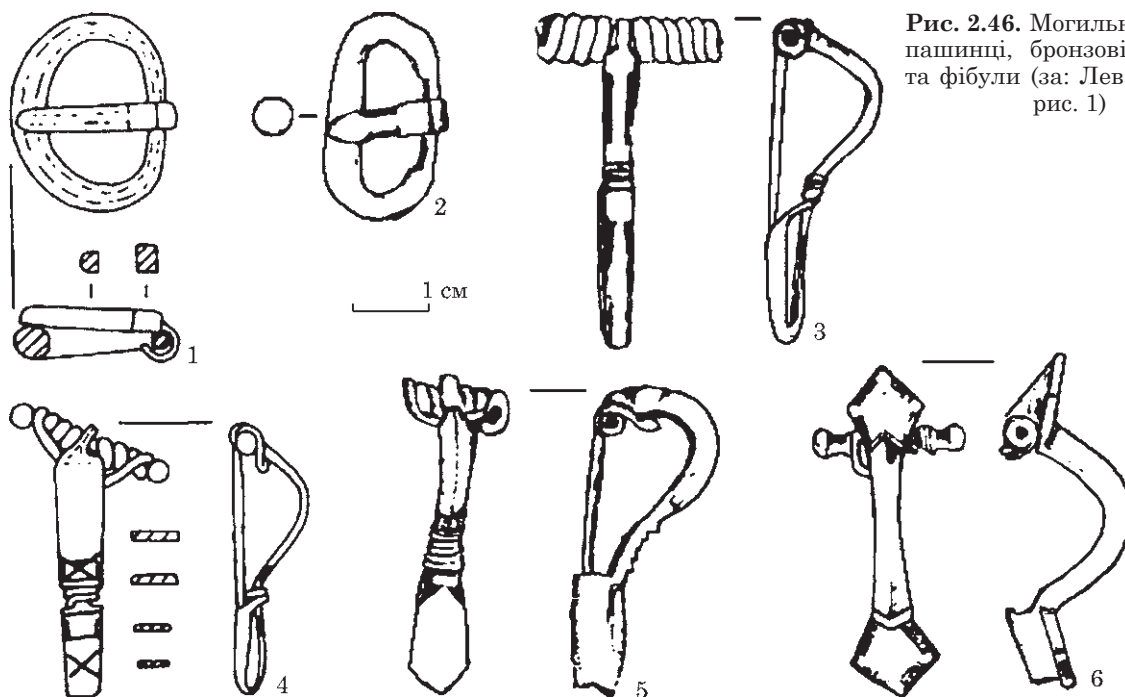

Рис. 2.46. Могильник Черпашинці, бронзові пряжки та фібули (за: Левада 2003, рис. 1)

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 64.

510. Поселення східніше села вздовж лівого берега струмка і ставка. Розміри 800 × 100 м, товщина культурного шару 0,1 м. Знайдена ліпна і гончарна кераміка, сліди жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1963 р.

Взято на облік рішенням Облради від 26.06.1987 р. № 227, охоронний № 65.

с. Широка Гребля (Південний Буг)

511. Поселення на захід від села, східніше с. Голодьки, ліворуч дороги, на плато правого берега р. Південний Буг. Розмір 600 × 200 м, товщина культурного шару 0,1 м. Руйнується ярами та оранкою. Характеризується ліпною і гончарною керамікою, видно залишки жител. Виявив П. І. Хавлюк у 1982 р.

Взято на облік рішенням Облради від 22.05.1986 р. № 228, охоронний № 197.

с. Юрівка, кол. Козятинський район (Бродянка — Гнилоп'ять — Тетерів — Дніпро)

512. Поселення «Юрівка 1» на східній

околиці села, на правому березі р. Бродянка східніше дамби ставка, на полі, обмежене ярками. Розміри 50 × 30 м. Знахідки: гончарна кераміка. Виявила Л. І. Кучугура у 1992 р.

Взято на облік розпорядженням Облдержадміністрації від 20.12.1993 р. № 501, охоронний № 62.

Кучугура, звіт 1992; Левада, Осадчий 1999, с. 95.

513. Поселення «Юрівка 3» в центрі села на лівому березі р. Бродянка, зокрема на невеликому підвищенні, де стоїть школа і далі на схід, на садибах і городах. Розміри 250 × 50 м. Культурний шар частково зруйнований будівлями. Зібрана черняхівська гончарна кераміка та прясла. Відкрили П.П. Курінний і Т.М. Мовчанівський в 1927 р. У 1992 р. місце обстежила Л. І. Кучугура, але підйомного матеріалу не виявила.

Взято на облік рішенням Облради від 10.06.1971 р. № 313, охоронний № 378.

Мовчанівський, рукопис 1927; Махно 1960, с. 17; Кучугура, звіт 1992.

**ЗНАХІДКИ МОНЕТ
РИМСЬКОЇ ДОБИ
У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ¹**

3. Знахідки монет римської доби у Вінницькій області

с. Багринівці (Вінницький район). Срібний денарій Марка Аврелія (161—180 рр.) виораний в полі у 1890 р.

Сецинский 1901, с. 220; Брайчевський 1959, с. 122, № 34; Кропоткин 1961, с. 50, № 259.

м. Бершадь (164)² (Гайсинський район). Кілька срібних денаріїв знайдені не пізніше 1923 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 2.

с. Білоусівка (Гайсинський район). Два денарія знайдені у 1899 р.

Кропоткин 1961, с. 50, № 260.

с. Богданівка (12, 13) (Вінницький район). Скарб з 770 срібних денаріїв в горщику виорані на полі у 1900 р. Визначені монети Траяна, Адріана, Антоніна Пія (98—161 рр.).

Брайчевський 1959, с. 122, № 43; Кропоткин 1961, с. 50, № 262.

смт Брацлав (Вінницький район). Срібний денарій Філіппа Араба (244—249 рр.), карбований у м. Вімінакій (Верхня Мезія), знайдений 1887 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 3; Кропоткин 1961, с. 50, № 263.

с. Бронниця (Могилів-Подільський район). Золота монета (ауреус?) Траяна Деція (249—251 рр.) та варварське наслідування денарія (?) знайдені 1899 р.

Сецинский 1901, с. 287; Брайчевський 1959, с. 122, № 37; Кропоткин 1961, с. 50, № 164.

с. Вила-Ярузькі (313) (Могилів-Подільський район). Срібні денарії Антоніна Пія (98—161 рр., 2 екз.) і Марка Аврелія (161—180 рр.) та бронзовий денарій Александра Севера (222—235 рр.) знайдені на полях поблизу села не пізніше 1928 р. Зберігаються у НМІУ.

¹ Щиро дякуємо К. В. Мизгіну за дозвіл використати матеріали з його дисертації кандидата історичних наук (Мызгин 2010).

² Тут і далі: до назв пунктів, відомих як пам'ятки черняхівської культури, додано відповідні номери за каталогом.

Брайчевський 1959, с. 123, № 56; Кропоткин 1961, с. 50, № 265.

м. Вінниця (27) (Вінницький район). Кілька римських монет знайдено в околицях міста не пізніше 1925 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 6; Кропоткин 1961, с. 50, № 266.

м. Гайсин (172) (Гайсинський район). Кілька римських монет, у тому числі Марка Аврелія (161—180 рр.) та Гордіана III (238—244 рр.; провінційного карбування) знайдено поблизу міста на полях у 1896 р. та в інші роки.

Сецинский 1901, с. 245; Брайчевський 1959, с. 120, № 8—9; Кропоткин 1961, с. 50, № 267—268.

с. Гарячківка (365—368) (Тульчинський район). Срібний денарій Александра Севера (222—235 рр.) знайдений 1955 р.

Брайчевський 1959, с. 121, № 26; Кропоткин 1961, с. 50, № 272.

с. Глинськ (448—450) (Хмільницький район). Скарб срібних денаріїв знайдений на черняхівському поселенні у 1983 р. (884 екз.) і доповнений на початку 2000 рр. (89 екз.); правління 103—196 рр. Тоді ж в інших місцях поселення знайдено другий скарб з 12 денаріїв (правління 69—169 рр.) та окремо не менше 11 денаріїв (правління 138—235 рр.). Перший скарб зберігається у ВКМ.

Магомедов, Кароева 1988; Шилін 2003.

с. Гнатівка (173) (Гайсинський район). Срібний денарій Антоніна (Пія?) (138—161 рр.) знайдені до 1901 р.

Сецинский 1901, с. 246; Брайчевський 1959, с. 120, № 10; Кропоткин 1961, с. 50, № 269.

с. Гордіївка (Гайсинський район). Кілька срібних денаріїв знайдено до 1901 р.

Кропоткин 1961, с. 50, № 270.

с. Горішківка (Тульчинський район). Скарб срібних денаріїв у глиняному горщику знайдений у 1870 р. Відомо 74 монети прав-

3. Знахідки монет римської доби у Вінницькій області

лінь 69—211 рр. Зберігаються у Державному Ермітажі (м. Санкт-Петербург, Росія) та Кам'янець-Подільському музеї (4 екз.).

Сецинский 1901, с. 278; Брайчевський 1959, с. 123, № 49, 50; Кропоткин 1961, с. 50, № 271.

с. Грабовець (Грабовиці) (Вінницький район). Скарб з 80 срібних денаріїв знайдений у 1844 р. Визначено 19 монет правління 117—193 рр.

Сецинский 1901, с. 239; Брайчевський 1959, с. 120, № 4; Кропоткин 1961, с. 50, № 273.

с. Гранів (175) (Гайсинський район). Срібні денарії Адріана (117—138 рр.) та Коммода (180—192 рр.) знайдені до 1959 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 11; Кропоткин 1961, с. 50, № 274.

смт Дашів (Вінницький район). Кілька римських монет, у тому числі два срібних денарія Траяна (98—117 рр.) знайдені 1880 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 15; Кропоткин 1961, с. 50, № 275.

с. Долиняни (318—320) (Могилів-Подільський район). Знахідки римських монет на черняхівських поселеннях у 2002 р. Долиняни 1: срібний денарій Александра Севера (222—235 рр.) і мідна монета. Долиняни 3: срібний денарій Антоніна Пія (138—161 рр.). Зберігаються у НМІУ.

Діденко 2003.

с. Жорнище (44) (Вінницький район). Срібний денарій Траяна (98—117 рр.) знайдений поблизу села, на території черняхівського поселення у 1957 р. Зберігається у ДІМ (Російська Федерація).

Кропоткин 1966, с. 83, № 12 (1744); Кропоткин 2000, с. 24, № 1735.

с. Забужжя (375) (Тульчинський район). Скарб срібних денаріїв виявлений при оранці поля у 1898 р. Можливо, складався з кількох сотень монет; визначено сім, правління 138—192 рр.

Сецинский 1901, с. 239; Брайчевський 1959, с. 120, № 5, 5а; Кропоткин 1961, с. 50, № 276.

с. Заячівка, див. с. Клекотина

с. Зятківці (181) (Гайсинський район). Кілька римських монет, у тому числі срібний денарій Траяна (98—117 рр.) знайдені поблизу села під час оранки до 1959 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 12; Кропоткин 1961, с. 50, № 277.

с. Кальник (182, 183) (Гайсинський район). Кілька римських монет, у тому числі срібні денарії правління 135—192 рр., знайдені на полях поблизу села до 1951 р.

Брайчевський 1959, с. 121, № 18; Кропоткин 1961, с. 50, № 278.

с. Капустяни (Гайсинський район). Срібні денарії Антоніна Пія (98—161 рр.) і Фаустини Молодшої (161—175 рр.) знайдені до 1909 р.

Брайчевський 1959, с. 123, № 52; Кропоткин 1961, с. 50, № 279.

с. Кисляк (186) (Гайсинський район). Кілька римських монет, у тому числі срібний денарій Александра Севера (222—235 рр.), знайдені на древньому поселенні до 1901 р.

Сецинский 1901, с. 245; Брайчевський 1959, с. 120, № 13; Кропоткин 1961, с. 50, № 280.

с. Клекотина (259—264), кол. с. Заячівка (Жмеринський район). Срібний денарій Александра Севера (222—235 рр.) знайдений на території черняхівського поселення у 1968 р. Зберігається у ВКМ.

Кропоткин 2000, с. 24, № 1736.

с. Козлів (325) (Могилів-Подільський район). Срібний денарій Марка Аврелія (161—180 рр.) знайдений при дослідженні черняхівського поселення Козлів 3 у 1987 р. Знахідки зберігаються в ІА НАН України.

Магомедов 1998.

с. Комаргород (380) (Тульчинський район). Срібний денарій Фаустини Молодшої (175 р.) знайдений не пізніше 1902 р.

Кропоткин 1961, с. 59, № 281.

3. Знахідки монет римської доби у Вінницькій області

с. Комсомольське див. с. Махнівка

с. Косанове (189, 190) (Гайсинський район). Срібний денарій знайдений на черняхівському поселенні Косанове II у 1962 р. Зберігається у ІА НАН України.

Кропоткин 1966, с. 83, № 13 (1745); Кропоткин 2000, с. 24, № 1737.

с. Красне (Вінницький район). Срібний денарій Траяна або Адріана (98—117 або 117—138 рр.) знайдений не пізніше 1927 р.

Брайчевський 1959, с. 123, № 48; Кропоткин 1961, с. 51, № 283.

с. Крутогорб (Гайсинський район). Мідний денарій Гордіана III (238—244 рр.), карбований у Маркіанополі (Нижня Мезія), знайдений на орному полі у 1929 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 14; Кропоткин 1961, с. 51, № 284.

с. Кублич (Гайсинський район). Кілька римських бронзових монет знайдено до 1959 р.

Брайчевський 1959, с. 123, № 46; Кропоткин 1961, с. 51, № 285.

м. Ладжин (Гайсинський район). Срібний денарій Доміціана (81—96 рр.) знайдений у 1914—1915 рр.

Брайчевський 1959, с. 123, № 53; Кропоткин 1961, с. 51, № 286.

м. Липовець (Вінницький район). Скарб срібних денаріїв у двох посудинах знайдений у 1972 р. Відомо 63 монети правління 98—192 рр. Зберігаються у ВКМ та ІА НАН України.

Кропоткин 2000, с. 24, № 1738.

с. Лядова (Могилів-Подільський район). Три срібних денарія Адріана (?), Антоніна Пія, Марка Аврелія (117—180).

Брайчевський 1959, с. 124, № 65; Кропоткин 1961, с. 51, № 289.

с. Мар'янівка (70) (Вінницький район). Срібний денарій Марка Аврелія (161 р.)

знайдений у 1959 р. Зберігається у ДІМ (Російська Федерація).

Кропоткин 1966, с. 83, № 14 (1746); Кропоткин 2000, с. 24, № 1739.

с. Махнівка (кол. с. Комсомольське) (Хмільницький район). Скарб приблизно з 800 римських монет знайдено 1782 р., визначений срібний денарій Пертінакса (193 р.).

Брайчевський 1959, с. 121, № 24; Кропоткин 1961, с. 50—51, № 282.

с. Митки (Жмеринський район). «Велика бронза» Септимія Севера (194 р.) знайдена 1890 р. на древньому поселенні південніше села. Зберігається у Кам'янець-Подільському краєзнавчому музеї.

Сецинский 1901, с. 282; Брайчевський 1959, с. 119, № 1; Кропоткин 1961, с. 51, № 291.

с. Мурафа (271) (Жмеринський район). Срібний денарій Луція Вера (166 р.) та срібний антонініан Отацилії Севери (244—248 рр.) знайдений не пізніше 1901 р.

Сецинский 1901, с. 276; Брайчевський 1959, с. 124, № 60; Кропоткин 1961, с. 51, № 290.

с. Немерче (Могилів-Подільський район). Срібний денарій Марка Аврелія (148—149 рр.) знайдений 1929 р. на орному полі.

Кропоткин 1966, с. 83, № 15 (1747); Кропоткин 2000, с. 24, № 1740.

м. Немирів (79) (Вінницький район). Два срібних денарія, що були вправлені у срібні персні, знайдений до 1917 р.

Брайчевський 1959, с. 122, № 40; Кропоткин 1961, с. 51, № 292.

с. Озаринці (334, 335) (Могилів-Подільський район). Кілька срібних денаріїв II ст. н. е. знайдений на древньому поселенні до 1954 р. Срібний денарій Марка Аврелія (138—161 рр.) знайдений на черняхівському поселенні в ур. Попів Город у 1930-х рр.

Брайчевський 1959, с. 122, № 38—39; Кропоткин 1961, с. 51, № 293—294.

3. Знахідки монет римської доби у Вінницькій області

с. Переорки (99) (Вінницький район). Скарб срібних денаріїв у глиняному горщику знайдений в лісовому урочищі Лінник у 1904 р. Відомо 400 монет правління 98—211 рр. Зберігаються у Кам'янець-Подільському краєзначому музеї. Срібний денарій Фаустини Молодшої (161—175 рр.) знайдений на черняхівському поселенні у 1947 р.

Брайчевський 1959, с. 120, № 7; Кропоткин 1961, с. 51, № 295—296.

с. Петриківці (478—481) (Хмільницький район). Мідний антонініан Галліена (253—268 рр.) з отвором для підвищення та мідний сестерцій Требоніана Галла (251—253 рр.) знайдені при дослідженні черняхівського могильника «Петриківці 1» у 1992—1993 рр. Зберігаються у ВКМ.

Магомедов, Левада 1993а; Магомедов, Левада 1997.

с. Пиковець (Хмільницький район). Кілька срібних римських монет знайдені в урочищі Городище до 1959 р.

Брайчевський 1959, с. 121, № 23; Кропоткин 1961, с. 51, № 297.

с. Підвисоке (Вінницький район). Золота монета Антоніна Пія (138—161 рр.) з вушком для підвищення знайдена в кургані (?) не пізніше 1905 р.

Брайчевський 1959, с. 122, № 42; Кропоткин 1961, с. 51, № 300.

с. Плисків (105, 106) (Вінницький район). Кілька срібних денаріїв Траяна, Адріана, Антоніна Пія та ін. (98—161 рр.) знайдені до 1959 р.

Брайчевський 1959, с. 123, № 44, 44а; Кропоткин 1961, с. 51, № 298.

с. Побережне (107—110) (Вінницький район). Мідний денарій Антоніна Пія (145—161 рр., підробка або субератна монета) знайдений при обстеженні черняхівського поселення Побережне 1 у 2018 р.

Петраускас, Діденко, звіт 2018.

с. Погоріла (Гайсинський район). Скарб срібних денаріїв у черняхівському горщику, накритому мискою, знайдений у 1870 р. Налічував близько 450, відомо 330 монети правління 69—195 рр. (в тому числі — 1 варварське наслідування). Зберігаються в Уманському краєзнавчому музеї.

Храбан 1958; Брайчевський 1959, с. 121, № 19; Кропоткин 1961, с. 51, № 299; Кропоткин 2000, с. 57, № 299.

с. Політанки (Жмеринський район). Срібний денарій Антоніна Пія (150—151 рр.) знайдений на полі у 1957 р. Зберігається в ОАМ НАН України.

Кропоткин, 1966, с. 83—84, № 18 (1749); Кропоткин, 2000, с. 24, № 1741

с. Росоша (114—116) (Вінницький район). Срібний денарій Марка Аврелія (163 р.) знайдений до 1917 р.

Брайчевський 1959, с. 121, № 27; Кропоткин 1961, с. 51, № 303.

с. Селище (492—494) (Хмільницький район). Срібні монети римських імператорів місцеві жителі знайшли на черняхівському поселенні й передали до Бердичівського музею не пізніше 1927 р.

Мовчанівський, рукопис 1927.

с. Слобода-Шаргородська (Жмеринський район). Срібний денарій Антоніна Пія (138—161 рр.) та мідна (?) монета — варварське наслідування або підробка денарія Каракалли (211—217 рр.); знайдені до 1951 р. Зберігаються у Кам'янець-Подільському краєзначому музеї.

Брайчевський 1959, с. 124, № 61—62; Кропоткин 1961, с. 52, № 313.

с. Стіна (Тульчинський район). Срібний денарій Марка Аврелія або Луція Вера (167 р.) знайдений до 1954 р.

Брайчевський 1959, с. 123, № 51; Кропоткин 1961, с. 51, № 305.

с. Стратіївка (229) (Гайсинський район). Срібний денарій Коммода (187—

3. Знахідки монет римської доби у Вінницькій області

188 рр.) та срібна монета Константина II (між 330 і 337 рр., карбована в Константинополі) знайдені на городі у 1955 р. Зберігаються в ОАМ НАН України.

Брайчевський 1959, с. 123, № 47; Кропоткин 1961, с. 51, № 307.

сmt Теплик (233) (Гайсинський район). Два срібних денарія знайдені до 1901 р.

Сецинский 1901, с. 247; Брайчевський 1959, с. 123, № 47; Кропоткин 1961, с. 51, № 308.

с. Тернівка, кол. **с. Фридрів** (Хмельницький район). Кілька срібних денаріїв знайдені до 1959 р.

Брайчевський 1959, с. 121, № 25; Кропоткин 1961, с. 51, № 309.

с. Тишківка (Гайсинський район). Мідна монета IV ст., карбована в Антиохії (?), знайдена не пізніше 1962 р. Зберігається у ДІМ (Російська Федерація).

Кропоткин 1966, с. 84, № 20 (1751); Кропоткин 2000, с. 24, № 1742.

сmt Тростянець (235) (Гайсинський район). Срібний денарій Луція Вера (161—169 рр.) знайдений до 1959 р. Два денарія, срібний і бронзовий, знайдені поблизу селища до 1901 р. Останні зберігаються у Кам'янець-Подільському краєзнавчому музеї.

Сецинский 1901, с. 234; Брайчевський, 1959 с. 123, № 54—55; Кропоткин 1961, с. 51, № 310, 310а.

с. Улянівка (Вінницький район). Бронзова монета Константина I (306—337 рр.) знайдена 1960 р., зберігається в Уманському краєзнавчому музеї. Бронзова монета Марка Аврелія (161—180 рр.) знайдена в

ур. Руда, що неподалік від села у 1967 р.

Кропоткин 1966, с. 83, № 17 (1748); Кропоткин 2000, с. 24, № 1743, 1744.

с. Фридрів див. с. Тернівка

с. Холодівка (414, 415) (Тульчинський район). Римська монета знайдена на поселенні черняхівської культури у 1927 р.

Кропоткин 1966, с. 84, № 19 (1750); Кропоткин 2000, с. 24, № 1745.

с. Хоньківці (Могилів-Подільський район). Срібний денарій Траяна (98—117 рр.) знайдений 1930 р.

Брайчевський 1959, с. 124, № 66; Кропоткин 1961, с. 51, № 311.

сmt Чернівці (351) (Могилів-Подільський район). Шість римських монет, з них визначений денарій Гордіана III (238—244 рр.), знайдені до 1917 р.

Кропоткин 1961, с. 52, № 312.

с. Чорторія 238 (Гайсинський район). Срібний денарій Коммода (180—192 рр.) знайдений при дослідженні черняхівського поселення у 1972 р. Зберігається у ВКМ.

Кропоткин 2000, с. 24, № 1746.

с. Юрківці 241 (Гайсинський район). Срібний денарій Елія Вера (135—138 рр.) знайдений біля городища у 1867 р.

Брайчевський 1959, с. 123, № 45; Кропоткин 1961, с. 52, № 314.

с. Ялтушків (305—307) (Жмеринський район). Срібний денарій Антоніна Пія (150—151 рр.) знайдений на черняхівському поселенні Ялтушків I у 1982 р.

Магомедов, Кароева 1988, с. 84.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПАМ'ЯТОК ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Адамівка 1, 2¹
Андріївка 244, 245
Андрушівка 3, 4
Анютино 161

Бабин 5—7
Байківка 421—423
Баланівка 162
Бартошівка 8, 9
Басаличівка 163
Безіменне 424
Березівка 10
Бернашівка 308, 309
Бершадь 164
Біла 310, 311
Білашки 11
Білий Рукав 425, 426
Білопілля 427, 428
Білоусівка 356
Богданівка 12, 13
Бондурі 165
Бондурівка 14
Борисівка 15
Борсків 16
Бортники 357, 358
Борщівці 312
Бохоники 17
Брицьке 18
Бродецьке 429—431
Бубнівка 166—168
Будьки 246
Бур'яни 169
Бухни 19, 20
Бушинка 359

Вапнярка 360
Варварівка (див. Іллінці)
Васильківці 21
Васютинці 247
Вахівка 22
Велика Вулига 361
Велика Мочулка 170
Великий Острожок 432, 433
Вербівка 23

Вернигородок 434—437
Вернянка 24
Вила-Ярузькі 313
Вишківці 362
Війтівка 171
Вінницькі Хутори 25, 26
Вінниця (Вінниця-Вишенька) 27
Вітрівка 314
Вовчинець 438—447
Вовчок 363, 364
Вознівці 248
Воловодівка 28, 29

Гайове 249, 250
Гайсин 172
Гальжбіївка 315
Гармаки 251
Гарячківка 365—368
Гибалівка 252
Глинськ 448—450
Гнатівка 173
Голодьки 451
Голубече 369, 370
Гопчиця 30
Городище 31, 32
Городок 174
Гранів 175
Грелівка 253
Григорівка 316
Грушківці 452, 453
Губник 176
Гунча 177
Гунька 33
Гути 371
Гушинці 454

Дашів 178
Дашківці 34, 35
Деמידівка 36, 37
Джупинівка (див. Іллінці)
Дзвониha 39, 40
Дзюброве 317
Довжок 254—257
Долиняни 318—320
Дорошівка 321—323
Думенки 455
Дяківці 41, 42

Жабокрич 372
Жежелів 456, 457
Жерденівка 179
Животівка 43
Жорнище 44
Журавлівка 373, 374

Забужжя 375
Заозерне 180
Зарванка 45, 46
Зарудинці 47
Заячівка (див. Клекотина)
Зеленянка 376
Зозів 48
Зозулинці 458
Зяньківці 377
Зятківці 181

Іванів 459, 460
Іванківці 49
Іваньки (кол. Липовецький р-н)
50
Іваньки (кол. Погребищенський
р-н) 51
Івонівка 324
Івонівці 52
Іллінці 53, 54

Кальник 182, 183
Кальнишівка 55
Кам'яногірка 184
Канава 56
Каришків 258
Кароліна 57
Каташин 185
Кирнасівка 378
Кисляк 186
Китайгород 187, 188
Клебань 379
Клекотина 259—264
Кліщів 58
Ковалівка 59
Козлів 325
Козятин 461
Комаргород 380
Комарівці 265
Копіївка 381—383

¹ Цифрами позначені номери пам'яток за каталогом.

- Косанове 189, 190
 Котюжани 326
 Кошаринці 191, 192
 Красносілка 384—390
 Кривошії 462
 Криківці 60
 Крикливець 391, 392
 Криштопівка 193
 Кришинці 393, 394
 Кропивна 463
 Круподеринці 61—63
 Крутнів 464
 Кузьминці 194, 195
 Кунка 196, 197
 Курилівка 465
 Курники 64, 65
 Кущинці 198

 Ліщинці 66
 Лозова 266
 Лопатин 466, 467
 Лопатинці 267
 Лугова 67, 68

 Мала Бушинка 69
 Мала Вулига 395
 Малий Митник 468, 469
 Мартинівка 268
 Мар'янівка (Вінницький р-н) 70
 Мар'янівка (Жмеринський р-н) 269
 Матвіївка (див. Григорівка)
 Махаринці 470
 Медвеже Вушко 71
 Медівка 72
 Мелешків 199, 200
 Миронівка 327—328
 Митинці 471
 Митків 201
 Михайлівка (Гайсинський р-н) 202
 Михайлівка (Жмеринський р-н) 270
 Михайлівка (Могилів-Подільський р-н) 329, 330
 Михайлівка (Тульчинський р-н) 396
 Млинки 203
 Морозівка (Вінницький р-н) 73, 74
 Морозівка (Хмельницький р-н) 472, 473
 Мурафа 271
 Мухівці 75
 Мшанець 474

 Нападівка 76
 Нарайівка 204
 Неменка 77, 78
 Немирів 79

 Нечуївка 331, 332
 Нижча Кропивна 205, 206
 Никифорівці 80, 81
 Новоживотів 82
 Новофастів 83
 Носиківка 272—273
 Носівці 207—209

 Обухів 333
 Одаї 397—399
 Озаринці 334, 335
 Оляниця 210
 Ометинці 211—213
 Оратів 84, 85
 Оратівка 86
 Осична 87
 Осіївка 214
 Остапківці 88, 89
 Очитків 90, 91

 Пагурці 475, 476
 Паланка (див. Вишківці)
 Паріївка (кол. Іллінецький р-н) 92, 93
 Паріївка (кол. Погребищенський р-н) 94
 Пасинки 274—275
 Педоси 95—98
 Перемога 477
 Переорка 99
 Перепеличе 100
 Петрашівка (Гайсинський р-н) 215, 216
 Петрашівка (Могилів-Подільський р-н) 336
 Петриківці 478—481
 Петрівка 101
 Петрунівка 400
 Печера 401, 402
 Пиків 482, 483
 Пилипенкове 102
 Писарівка (Могилів-Подільський р-н) 337—340
 Писарівка (Хмельницький р-н) 484
 Пісочин 103, 104
 Плисків 105, 106
 Пляхова 485—488
 Побережне 107—110
 Побірка 217
 Пологи 218
 Польова Слобідка 403
 Попівка 111, 112
 Попова Гребля 219, 220
 Прибузьке 113
 Привітне 341
 Примощаниця-Мар'янівка (див. Мар'янівка (Жмеринський р-н))

 Радянське (див. Нечуївка)

 Райки 489
 Рахни Лісові 404
 Рів 276
 Рогинці 490, 491
 Рогізка 221
 Рогізна 405—407
 Рожепи 277—278
 Росоша 114—116
 Рубань 117—119
 Руданське 279
 Русава 342

 Саїнка 343, 344
 Самчинці 222, 223
 Сап'яжанка 280
 Саражинці 120—122
 Свитинці 123—125
 Северинівка 281—282
 Селище (Вінницький р-н) 126
 Селище (Хмельницький р-н) 492—494
 Сестринівка 495
 Сеферівка 283
 Синарна 127—129
 Ситківці 224, 225
 Скибинці 226
 Скитка 130
 Скрицьке 408
 Следи 409—410
 Слобідка (Вінницький р-н) 131
 Слобідка (Гайсинський р-н) 227, 228
 Слобода (Слобода-Почапинська) 284
 Слобода-Бушанська 345, 346
 Слобода Мурафська (див. Клекотина)
 Слобода-Носковецька 285—286
 Слобода-Почапинська (див. Слобода)
 Слобода Ялтушківська (див. Ялтушків)
 Сокілець 132
 Соколова 496
 Сорока 133
 Сошанське 497
 Станіславчик 287—288
 Степанівка 134—137
 Стодульці 289—290
 Стратіївка 229
 Стрижавка 138—140
 Стрільники 411
 Стрільчинці 141
 Струтинка 142
 Студена 412
 Ступник 498—500
 Сумівка 230, 231
 Сьомаки 501

 Тарасівка (Гайсинський р-н) 232

Алфавітний покажчик пам'яток черняхівської культури

Тарасівка (Жмеринський р-н)
291—293
Теплик 233
Тимар 234
Томашпіль 413
Тропове 347, 348
Тростянець (Вінницький р-н)
143, 144
Тростянець (Гайсинський р-н)
235
Тростянчик 236
Троща 145, 146
Тягун 147, 148

Уладівка 502—503

Федорівка (Вінницький р-н)
149—151
Федорівка (Жмеринський р-н)
294—297
Філошпіль 504

Холодівка 414, 415
Хоменки 298—302
Хомутинці 505

Цекинівка 349, 350

Чагів 152, 153
Чапаївка (*див.* Війтівка)
Червона Гребля (*див.* Попова
Гребля)
Черепашинці 506
Черлинків (*див.* Бохоники)
Чернівці 351
Чеснівка 507, 508
Четвертинівка 237
Чечельник (*див.* Анютине)
Чорторія 238
Чуків 154

Шарапанівка 416, 417
Шепцівка 509, 510

Шершні 155
Ширмівка 156
Широка Гребля 511

Щітки 157
Щурівці 239, 240

Юліямпіль 418
Юрівка 512, 513
Юрківка 419, 420
Юрківці (Гайсинський р-н) 241
Юрківці (Могилів-Подільський
р-н) 352
Юхимівка 303, 304

Якубівка 158—160
Яланець 242
Ялтушків 305—307
Ямпіль 353, 354
Яруга 355
Яструбинці 243

Б. В. Магомедов

**ПАМЯТНИКИ ЧЕРНЯХОВСКОЙ КУЛЬТУРЫ
ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ**

Публикация является частью большой работы по учету и картографированию памятников археологии Украины, которая осуществляется учеными Института археологии НАН Украины. В последнее время были изданы сведения о поселениях и могильниках черняховской культуры, обнаруженных в Киевской, Николаевской и Полтавской областях (Магомедов, Абашина, Солтис 2003; Гребенников 2016; Абашина, Магомедов, Рейда 2019).

Черняховская культура (другие названия: культура Сынтана де Муреш или Сынтана-Черняхов) занимала основную часть лесостепной и степной Украины, Молдову, часть Румынии и некоторые сопредельные районы Российской Федерации. Время ее существования (вторая треть III — первая треть V в.) относится к поздне-римскому периоду европейской истории и начальному этапу Великого переселения народов. Археологи обнаружили около 3,5 тыс. стационарных памятников этой культуры, из них раскопаны широкой площадью более 200 поселений и 120 могильников.

Большинство сельских поселений черняховской культуры расположены на низких берегах небольших рек, удобных для земледелия. Жилые постройки углубленные, наземные каркасные из дерева и глины, а на юге также каменные. На могильниках обнаружены кремации (трупосожжения) и ингумации (трупоположения). Экономической основой черняховского общества было земледелие с высоким для варваров уровнем технической оснащенности. Стойловое содержание скота в зимнее время умень-

шало его падеж и увеличивало производительность. Охота не занимала заметного места в хозяйстве: по данным палеозоологии, на диких животных приходилось лишь 3,5 % особей. Metallургическое и кузнечное ремесла были наиболее важными из древних производств. Среди продукции кузнецов известно до 60 наименований изделий из железа и стали. Была известна техника цементации изделий, кузнечная сварка. Мастер по железу мог работать также и с цветными металлами. В гончарных мастерских с помощью круга формовали посуду и обжигали в горнах. Лепная посуда домашнего изготовления на большинстве памятников составляет не более нескольких процентов керамики. Уровня развитых ремесел достигло косторезное производство, прежде всего изготовление трехслойных гребней из оленьего рога. Специальных навыков требовало вытесывание каменных жерновов для ручных мельниц римского типа, а также выполнение наиболее сложных деревообрабатывающих работ, таких как токарные и бондарные. Наличие развитых ремесел свидетельствует об активной внутренней торговле. Внешний рынок был направлен в основном на римские провинции. С уровнем развития торговли тесно связана проблема денежного обращения. Среди тысяч римских монет, найденных в черняховском ареале, полностью преобладают серебряные денарии. Большие суммы иногда прятали в виде кладов.

Археологические исследования с помощью других источников позволяют воссоздать историю населения черняховской

культуры. В первых веках новой эры в группе памятников Воыни и Подолья (зубрицкая культура) происходит кристаллизация славянских черт. Восточнее, в бассейне Среднего Днепра, с конца II в. формируется населения раннеславянской киевской культуры. На юге господствовали сарматы. На рубеже II и III вв. с территории современной Польши в восточном и южном направлениях начинается переселение племен вельбарской культуры. Этнической основой ее были готы — народ северогерманского происхождения. В 30—60 гг. III в. готы вместе с союзными племенами ведут войны с Римской империей (Скифские или Готские войны). Именно в этот период складывается черняховская культура.

По свидетельству письменных источников, готы разделились на две группировки с границей по р. Днестр: восточную (остроготы или гревтунги) и западную (везеготы или тервинги). К ним присоединились группы вандалов (пшеворская культура) и других германских племен. Некоторая часть местных народов также вошла в Готское объединение. Среди них были представители славян, сарматов, гето-даков. Большое количество жителей дунайских и малоазийских провинций было захвачено готами во время Скифских войн. Эти носители греко-римской культуры составляли незначительную часть черняховского населения, но их цивилизационная роль была очень важной. Культурное единство разноэтнических памятников черняховского типа является показателем того, что все перечисленные народы были объединены не только политически, но также имели устойчивые экономические связи. В IV в. у населения черняховской культуры появляются некоторые признаки ранней государственности. На это указывает развитая экономика, заметное социальное расслоение. Существовала наследственная власть вождей (королей) из родов Амалов и Балтов. В германском эпосе упоминается центр королевской власти остроготов — город Данпарстадир, расположенный на Днестре.

Хотя черняховская общность еще не созрела до создания государства, но она успешно развивалась в этом направлении. Однако ход истории этому не способствовал. Почти столетний период относительно стабильного развития населения Юго-Восточной Европы в 375 г. был прерван вторжением гуннов. Остроготы вынуждены были подчиниться завоевателям, а часть везеготов перешла на римский берег Дуная и приняла христианство. В первой половине V в. прекращается жизнь на последних черняховских поселениях. Готы постепенно уходят на Запад. Они основывают недолговечные королевства в Паннонии (Венгрия), Италии, Аквитании (Франция), Испании. С V—VI вв. решающей политической силой в Юго-Восточной Европе становятся славяне.

Черняховские памятники в Винницкой области были впервые обнаружены и введены в научный оборот в 1920-х гг. Количество открытых поселений и могильников возросло вскоре после Второй мировой войны в результате систематических разведок археологов из Ленинграда, Москвы и Киева. С начала 1950-х гг. к поиску древних памятников подключаются местные специалисты. Выделяется фигура винницкого археолога и педагога П. И. Хавлюка. Он нашел сотни новых памятников, некоторые из них исследовал, в том числе группу ранних черняховских поселений III в. с чертами вельбарской культуры. В 1961—1964 гг. киевские археологи В. П. Петров и Н. М. Кравченко раскопали Косановский могильник, самый крупный в Винницкой области (121 захоронение). Он стал одним из эталонных памятников для изучения погребальных обычаев, хронологии и эволюции черняховской культуры. С 1970-х гг. начались масштабные раскопки на новостройках, в частности в зонах сооружения водохранилища на р. Днестр и трассы газопровода (Бернашивка, Козлов, Шершни, Курники). В 1983 г. на черняховском поселении у с. Глинск был найден клад из 973 серебряных денариев. На территории этой культуры он является самым крупным

среди кладов, попавших в руки ученых. С первых лет независимости Украины на территории Винницкой области несколько разведывательных экспедиций обнаружили десятки новых черняховских памятников. Раскопки проведены на поселениях Винница — Вишенка, Слобода-Носковецкая, Федоровка, на могильнике Петрикивцы и других.

В результате работы нескольких поколений археологов Винницкая область стала наиболее изученной частью Украины

по количеству выявленных памятников черняховской культуры. По состоянию на 2021 год их насчитывается 513 пунктов. Краткое описание этих памятников приведено в Каталоге, который является основным разделом нашей работы. Его предваряет глава с общей характеристикой черняховской культуры. Небольшой раздел посвящен находкам монет римской эпохи. Алфавитный указатель памятников поможет читателю найти в каталоге нужную статью.

B. V. Magomedov

SITES of CHERNYAKHIV CULTURE of VINNYTSIA REGION

The publication is part of a large work on the registration and mapping of archaeological sites in Ukraine, which is carried out by scientists of the Institute of Archeology of the National Academy of Sciences of Ukraine. The information about the settlements and cemeteries of the Chernyakhiv culture, discovered in the Kyiv, Mykolaiv and Poltava regions, has been published recently (Магомедов, Абашина, Солтис 2003; Гребенников 2016; Абашина, Магомедов, Рейда 2019).

The Chernyakhiv culture (also *Sîntana de Mureş* or *Sintana*—Chernyakhiv culture) occupied the main part of the forest-steppe and steppe Ukraine, Moldova, part of Romania and some adjacent regions of Russia. The time of its existence (the second third of the 3rd — the first third of the 5th century) refers to the late Roman period and the initial stage of the Migration period. Archaeologists have discovered about 3.5 thousand sites of this culture, of which more than 200 settlements and 120 cemeteries have been excavated in large areas.

Most of the rural settlements of the Chernyakhiv culture are located on the low banks of small rivers, convenient for agriculture. Residential buildings were dugouts and terraneous houses made of wood and clay, and in the south there were stone ones. In the cemeteries there have been found cremations and inhumations. The economic basis of Chernyakhiv's society was agriculture with a high level of technical equipment as for barbarians. Keeping livestock in stables in winter reduced its mortality and increased productivity. Hunting was of low importance in the economy: according to paleozoological data, only 3.5 % of individuals were accounted for wild animals. Metallurgical and

blacksmith crafts were the most important of the ancient industries. Among the products of blacksmiths, there were found up to 60 kinds of iron and steel products. They knew the technique of cementation of products, forge welding. An iron master could also work with non-ferrous metals. In pottery workshops they moulded the dishes, using a wheel, and burned them in ovens. Home-made moulded utensils make up no more than a few percent of ceramics on most sites. Bone processing has reached the level of developed crafts, primarily the manufacture of three-layer combs from a deer antler. Special skills were required for cutting millstones for Roman hand mills, as well as for performing the most difficult woodworking jobs, such as turning and cooperage work. The presence of developed crafts is evidence of active domestic trade. The external market was directed mainly towards the Roman provinces. The problem of money circulation is closely connected with the level of development of trade. Among the thousands of Roman coins found in the Chernyakhiv area, silver denarii completely prevail. Large sums were sometimes hidden as a treasures.

Archaeological research with the help of other sources makes it possible to restore the history of population of the Chernyakhiv culture. In the first centuries of AD, in the group of sites of Volyn and Podolia (*Zubritska* culture), the crystallization of Slavic features occurred. To the east, in the basin of the Middle Dnieper, from the end of the 2nd century, the population of the Early Slavic Kyiv culture was formed. The Sarmatians dominated in the south. At the turn of the 2nd and 3rd centuries from the territory of modern Poland in the eastern and southern directions, the resettlement of the tribes of the Wielbark

culture began. Its ethnic basis was the Goths, a people of North German origin. In the 30—60s III century the Goths, together with the allied tribes, waged wars with the Roman Empire (Scythian or Gothic wars). It was during this period that the Chernyakhiv culture took shape.

According to written sources, the Goths were divided into two groups with a border along the Dniester River: eastern (Ostrogoths or Greutung) and western (Visigoths or Tervingi). They were joined by groups of Vandals (Pshevorsk culture) and other Germanic tribes. Some of the local peoples also joined the Gothic association. Among them there were representatives of Slavs, Sarmatians, Geto-Dacians. A large number of inhabitants of Danube and Asia Minor provinces were captured by the Goths during the wars. These carriers of the Greco-Roman culture constituted small part of the Chernyakhiv population, but their civilizational role was very important. The cultural unity of the Chernyakhiv-type sites is an indicator that all mentioned peoples were united not only politically, but also had stable economic ties. In the 4th century, some signs of early statehood appeared among the population of the Chernyakhiv culture. This is indicated by a developed economy and a noticeable social stratification. There was a hereditary power of leaders (kings) from the clans of Amals and Balts. The Germanic epic mentions the center of Ostrogoth royal power — the city Danparstadir, located on Dnieper. Although the Chernyakhiv community had not yet matured for the creation of the state, it successfully developed in this direction. However, the course of history did not favour this. Almost a century of relatively stable development of the population of South-Eastern Europe was interrupted in 375 by the invasion of the Huns. The Ostrogoths were forced to submit to the conquerors, and some of Visigoths crossed to the Roman bank of Danube and adopted Christianity. In the first half of the 5th century, life ceased in the last Chernyakhiv settlements. The Goths have gradually retreated to the West. They found short-lived kingdoms in Pannonia (Hungary), Italy, Aquitaine (France), Spain. From the 5th—6th centuries, the Slavs became the decisive political force in South-Eastern Europe.

Chernyakhiv sites in Vinnytsia region were first discovered and introduced into scientific circulation in the 1920s. The number of known settlements and cemeteries increased shortly after World War II as a result of systematic exploration by archaeologists from Leningrad, Moscow and Kyiv. Since the early 1950s, local specialists have been involved in the search. Vinnytsia's archaeologist and educator P. I. Khavlyuk found hundreds of new sites, including a group of early Chernyakhiv settlements of the 3rd century with features of the Wielbark culture. Kyiv's scientists V. P. Petrov and N. M. Kravchenko excavated in 1961—1964 Kosanov cemetery, the largest in the Vinnytsia region (121 burials). It has become one of the reference sites for the study of funeral customs, chronology and evolution of the Chernyakhiv culture. Since the 1970s, large excavations began at new construction projects, including the areas of the reservoir construction on the Dniester River and the gas pipeline route (Bernashivka, Kozlov, Shershni, Kurnyky). In 1983, a treasure of 973 silver denarii was found on the Chernyakhiv settlement of Glinsk. This was the largest one among the treasures that fell into the hands of scientists on the territory of this culture. Since the first years of Ukraine's independence, several exploratory expeditions have discovered dozens of new Chernyakhiv sites in Vinnytsia region. Excavations were carried out at the settlements of Vinnytsia-Vyshenka, Sloboda-Noskovetska, Fedorivka, at the Petrykivtsi cemetery and others.

As a result of the work of several generations of archaeologists, the Vinnytsia region has become the most studied part of Ukraine in terms of the number of identified sites of the Chernyakhiv culture. As of 2021, there are 513 points. A brief description of these sites is presented in the Catalog, which is the main section of our book. It is preceded by a chapter with general description of the Chernyakhiv culture. A small section is devoted to the finds of coins from the Roman period. The alphabetical index of sites will help the reader to find the necessary article in the catalog.

Translation by Lydia ORLOVA

ЛІТЕРАТУРА

- Аммиан Марцеллин. 1994. *Римская история*. Пер. с лат. Ю. А. Кулаковского, А. И. Сонни. Санкт-Петербург: Алетейя.
- Иордан. 1997. *О происхождении и деяниях гетов*. Вступительная статья, перевод, комментарий Е. Ч. Скржинской. Санкт-Петербург: Алетейя.
- Абашина, Н. С., Магомедов, Б. В., Рейда, Р. М. 2019. *Пам'ятки черняхівської культури Полтавської області*. Київ: ІА НАН України.
- Амброз, А. К. 1966. *Фибулы юга европейской части СССР*. Археология СССР. Свод археологических источников, Д1-30. Москва: Наука.
- Антонович, В. Б. 1895. *Археологическая карта Киевской губернии*. Приложение к XV т. «Древности». Москва: Тип. М. Г. Волчанинова.
- Артамонов, М. И. 1955. Археологические исследования в Южной Подолии в 1952—1953 гг. *Краткие сообщения Института истории материальной культуры АН СССР*, 59, с. 100—117.
- Артамонов, М. И. 1956. Славяне и Русь. В: *Тезисы докладов на секции исторических наук. Научная сессия 1955—1956 гг. Ленинградского Государственного Университета*. Ленинград, с. 3—6.
- Баран, В. Д. 1961. *Поселення перших століть нашої ери біля села Черепин*. Київ: АН УРСР.
- Баран, В. 1965. Раннеславянские памятники на Западном Буге. *Slovenská archeológia*, XIII, 2, с. 319—370.
- Баран, В. Д. 1981. *Черняхівська культура (за матеріалами Верхнього Дністра та Західного Бугу)*. Київ: Наукова думка.
- Баран, В. Д. 1998. *Давні слов'яни*. Україна крізь віки, 3. Київ: Альтернативи.
- Баран, В. Д., Винокур, І. С., Журко, О. І. 1982. Поселення середини I тис. н. е. в с. Бернашівка. *Археологія*, 39, с. 87—100.
- Белан, Н. Г. 1977. До історії мисливства і тваринництва у племен Правобережної України в I тис. н. е. *Археологія*, 24, с. 29—37.
- Бірбрауер, Ф. 1995. Готи в I—VII ст.: територія розселення та просування за археологічними джерелами. *Археологія*, 2, с. 32—51.
- Бобринский, А. А. 1978. *Гончарство Восточной Европы*. Москва: Наука.
- Бобринский, А. А. 1991. *Гончарные мастерские и горны Восточной Европы (по материалам II—V вв. н. э.)*. Москва: Наука.
- Борисковский, П. Й. 1950. Деякі доповнення до археологічної карти Середнього Подністров'я. *Археологія*, 4, с. 117—131.
- Брайчевський, М. Ю. 1959. *Римська монета на території України*. Київ: АН УРСР.
- Брайчевський, М. Ю. 1964. *Біля джерел слов'янської державності*. Київ: Наукова думка.
- Ванчугов, В. П., Кушнир, В. Г. 1980. Новые памятники эпохи поздней бронзы и раннего железа в междуречье Южного Буга и Днестра. В: Станко, В. Н. (ред.). *Северо-Западное Причерноморье в эпоху первобытно-общинного строя*. Киев: Наукова думка, с. 119—127.
- Винокур, І. С. 1972. *Історія та культура черняхівських племен Дністро-Дніпровського межиріччя II—V ст. н. е.* Київ: Наукова думка.
- Винокур, І. С. 2000. *Черняхівська культура: витоки і доля*. Кам'янець-Подільський: Абетка; Оіюм.
- Винокур, І. С. 1997. Пшеворські елементи у пам'ятках черняхівської культури Волино-Подільського пограниччя. W: Gurba, J., Kokowski, A. (red.). *Kultura przeworska*, III. Lublin, UMCS, с. 52—66.
- Вовк, С. Т., Косаківський, В. А., Таранець, С. В. 2000. *Нариси з історії Чечельника. З найдавніших часів до наших днів*. Вінниця.
- Вознесенская, Г. А. 1972. Техника обработки железа и стали. *Материалы и исследования по археологии СССР*, 187, с. 8—49.
- Вознесенкая, Г. А., Левада, М. Е., Магомедов, Б. В. 2006. Продолжение исследования черняховского поселения Вишенка 1 в Виннице. В: Терпиловский, Р. В. (ред.). *Готы и Рим*. Киев: Стилос, с. 201—220.
- Восколуп, В. П. 1999. Поселення вельбарського типу в басейні р. Рів. В: *Матеріали звітної наукової конференції викладачів і студентів історичного факультету за 1998 рік*. Вінниця: ВДПУ, с. 77—78.
- Восколуп, В. П. 2000. Археологічні дослідження черняхівського поселення біля с. Гармаки Барського району Вінницької області. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, II: серія Історія, с. 25—31.
- Восколуп, В. П., Хавлюк, П. І. 1998. Археологічна розвідка в басейні річки Рову. В: *Тези допові-*

дей вісімнадцятої Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. Вінниця, с. 24—25.

Восколуп, В. П., Хавлюк, П. І. 2000. Черняхівський могильник Скитка (За матеріалами розкопок П. І. Хавлюка). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, II: Серія: Історія, с. 10—16.

Гопак, В. Д. 1968. До археологічної карти Вінницької області. В: *Матеріали II Подільської історико-краєзнавчої конференції*. Львів, с. 147—148.

Гопак, В. Д., Лобай, Б. І. 1993. Нові археологічні пам'ятки басейну р. Згар Вінницької області. В: Косаківський, В. А. (ред.). *Подільська старовина*. Вінниця: ВКМ, с. 130—131.

Гопкало, О. В. 2008. *Бусы и подвески черняховской культуры*. Киев: ИА НАН Украины.

Гороховский, Е. Л. 1988. Хронология черняховских могильников Лесостепной Украины. В: Баран, В. Д. (ред.). *Труды V Международного конгресса археологов-славистов*. 4. Киев: Наукова думка, с. 34—46.

Гребенников, В. Б. 2016. *Памятники черняховской культуры Николаевской области (археологическая карта)*. Киев: О. Філюк.

Гудкова, А. В. 1999. I—IV вв. в Северо-Западном Причерноморье (Культура оседлого населения). *Stratum plus*, 4, с. 235—404.

Діденко, С. В. 2003. Група пам'яток черняхівської культури біля с. Долиняни на Вінничині. *Археологічні відкриття в Україні 2001—2002 рр.*, с. 96—98

Довженко, В. Й., Приходнюк, О. М. 1972. Роботи слов'янського загону Середньодністровської експедиції. В: Максимов, Є. В. (ред.). *Археологічні дослідження на Україні в 1969 р.*, IV. Київ: Наукова думка, с. 372—376.

Климовский, С. И., Гуров, Е. П. 2001. О сырье и масштабах производства древнерусских жерновов с Ильинецкого месторождения. *Восточноевропейский археологический журнал*, 5 (12), <http://archaeology.kiev.ua/journal>.

Козак, Д. Н. 2008. *Венеди*. Київ: ІА НАН України.

Корсунский, А. Р. 1965. О социальном строе вестготов в IV в. *Вестник древней истории*, 3, с. 54—74.

Косаківський, В. А. 2008. До історії заселення басейну річки Савранка (з найдавніших часів до сьогодення). *Подільська старовина*, IV, с. 88—108.

Косаківський, В. А., Кислиця, Ю. В., Ленчук, Д. М. 2017. Нове трипільське поселення біля с. Руданське Шаргородського району на Вінничині. *Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Вісник факультету історії, етнології і права*, 15, с. 5—7.

Косаківський, В. А., Рудь, В. С. 2015. Пам'ятки археології на території Чечельницького району: стан та перспективи дослідження у зв'язку зі створенням та функціонуванням національного природного парку «Кармелюкове Поділля». В: *Еколо-*

гічний контроль і моніторинг стану дубових лісів Поділля та особливості їх природного відновлення: Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 20—22 травня 2015 р. Чечельник, с. 242—250.

Кравченко, Н. М. 1967. Косановский могильник (по материалам раскопок В. П. Петрова и Н. М. Кравченко). *Материалы и исследования по археологии СССР*, 139, с. 77—135.

Кравченко, Н. М., Петраускас, О. В., Шишкин, Р. Г., Петраускас, А. В. 2007. *Памятники археологии позднеримского времени Правобережной Киевщины*. Киев: КНТ.

Кропоткин, В. В. 1961. *Клады римских монет на территории СССР*. Археология СССР. Свод археологических источников, Г4-4. Москва: Наука.

Кропоткин, В. В. 1966. Новые находки римских монет на территории СССР (дополнение к САИ, вып. Г4-4). *Нумизматика и эпиграфика*, 6, с. 74—102.

Кропоткин, В. В. (ред.). 1988. *Могильники черняховской культуры*. Москва: Наука.

Кропоткин, В. В. 2000. Дополнение к списку находок римских монет. *Stratum plus*, 6, с. 20—117.

Кропотов, В. В. 2010. *Фибулы сарматской эпохи*. Киев: АДЕФ-Украина.

Кухаренко, Ю. В. 1954. О славяно-скифских и славяно-сарматских отношениях. *Советская археология*, 19, с. 111—120.

Левада, М. Е. 1999. Металлические гребни позднего римского времени в Юго-Восточной Европе. В: Левада, М. Є. (ред.). *Сто лет черняховской культуре*. Библиотека Vita Antiqua. Киев: Товариство Археології та Антропології, с. 112—125.

Левада, М. Є. (ред.). 1999. *Сто лет черняховской культуре*. Библиотека Vita Antiqua. Киев: Товариство Археології та Антропології.

Левада, М. 2003. Могильник Черепашинці: спроба архівної реконструкції досліджень археологічної пам'ятки. *Пам'ятки України*, 4, с. 12—19.

Левада, М. Є., Осадчий, Р. М. 1999. Нові пам'ятки черняхівської культури на півночі Вінницької області. *Vita antiqua*, 2, с. 92—97.

Любичев, М. В. 2000. *Черняховская культура днепро-днепровской лесостепи: история исследования и основные проблемы изучения*. Харьков: ХГАДТУ.

Любичев, М. В. 2005. Появление черняховской культуры восточнее Днепра в связи с событиями на Дунае 20—30-х гг. IV в. К постановке проблемы. *Археологічний літопис Лівобережної України*, 1—2, с. 42—49.

Любичев, М. В. 2019. *Ранняя история днепро-днепровской лесостепи I—V веков*. Ostrogothica-Serie, 2. Харків: Естет Принт.

Магомедов, Б. В. 1987. *Черняховская культура Северо-Западного Причерноморья*. Киев: Наукова думка.

Магомедов, Б. В. 1988. Черняховские памятники Южного Побужья. В: Баран, В. Д. (ред.). *Труды V Международного конгресса археологов-славистов*. 4. Киев: Наукова думка, с. 144—148.

- Магомедов, Б. В. 1989. Тринейні споруди у черняхівському домобудуванні. *Археологія*, 4, с. 102—110.
- Магомедов, Б. В. 1992. Велика Снітинка 2 — поселення гребінників III—IV ст. н. е. В: Паньков, С. В. (ред.). *Стародавнє виробництво на території України*. Київ: Наукова думка, с. 94—116.
- Магомедов, Б. В. 1998. Черняховское поселение у села Козлов на Среднем Днестре. *Studia Gothica*, 2, с. 163—187.
- Магомедов Б. В. 1999. Черняховский могильник Курники на Южном Буге. *Stratum plus*, 4, с. 102—120.
- Магомедов, Б. 2001. *Черняховская культура. Проблема этноса*. Lublin: UMCS.
- Магомедов, Б. В. 2015. *Керамические пряслица черняховской культуры*. Киев: ИА НАН Украины.
- Магомедов, Б. В., Абашина, Н. С., Солтис, О. Б. 2003. *Пам'ятки черняхівської культури в Київській області. Археологічна карта*. Київ: ІА НАН України.
- Магомедов, Б. В., Гудим-Левкович, А. Н. 1991. Черняховские поселения Шершни и Курники на Южном Буге. В: Бырня, П. П. (ред.). *Древности Юго-запада СССР*. Кишинёв: Штиинца, с. 84—106.
- Магомедов, Б. В., Кароева, Л. Р. 1988. Скарб денаріїв біля с. Глинськ. *Археологія*, 62, с. 82—86.
- Магомедов Б. В., Левада, М. Є. 1993. Розкопки черняхівського могильника в с. Петриківці. *Археологічні дослідження на Україні 1992 р.*, с. 92—93.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Є. 1993а. Черняхівське поселення Вишенька 1 у м. Вінниця. В: Косаківський, В. А. (ред.). *Подільська старовина*. Вінниця: ВОКМ, с. 131—145.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Є. 1997. Черняхівський могильник Петриківці 1. *Археологічні дослідження в Україні 1993 р.*, с. 80—81.
- Махно, Е. В. 1960. Памятники черняховской культуры на территории УССР (материалы к составлению археологической карты). *Материалы и исследования по археологии СССР*, 82, с. 9—83.
- Мегей, В. П. 1996. Деякі підсумки досліджень поселення біля с. Бернашівка на Середньому Дністрі. В: *Перша Могилів-Подільська краєзнавча конференція*. Могилів-Подільський, с. 24—26.
- Милян, Т., Чорний, А. 2014. Черняхівське поселення Примошаниця-Мар'янівка I у Середньому Подністров'ї. *Археологічні студії*, 5, с. 151—167.
- Мызгин, К. (ред.). 2009. *Ostroghotica. Археология Центральной и Восточной Европы поздне-римского времени и Эпохи Великого переселения народов*. Харьков: Тимченко.
- Мызгин, К. В. 2010. *Античные монеты на памятниках черняховской культуры*. Дисертація к. і. н. Харків.
- Мызгин, К. В. 2013. Римские монеты в ареале черняховской культуры: проблема источников поступления. *Stratum plus*, 4, с. 217—233.
- Никитина, Г. Ф. 1985. *Систематика погребального обряда племен черняховской культуры*. Москва: Наука.
- Никитина, Г. Ф. 2012. *База данных погребального обряда черняховской культуры*. Москва: ИА РАН.
- Обломский, А. М. 1998. Поселение Журавка Ольшанская в Среднем Поднепровье (опыт культурно-хронологического анализа материалов). *Гістарычна-археалагічны зборнік*, 13, с. 59—87.
- Патокова, Е. Ф. 1959. Археологічні пам'ятки по течії р. Савранки. *Матеріали з археології Північного Причорномор'я*, 2, с. 131—134.
- Пашкевич, Г. А. 1988. Палеоботанические исследования в области славянской археологии. В: Баран, В. Д. (ред.). *Труды V Международного конгресса археологов-славистов*. 4. Киев: Наукова думка, с. 169—174.
- Петраускас, О. В. 2014. Деякі підсумки досліджень комплексу пам'яток пізньоримського часу біля с. Комарів. *Oium*, 4, с. 165—183.
- Петраускас, О., Авраменко, М. 2019. Розкопки пам'ятки черняхівської культури Попівка I на Вінничині. *Археологічні дослідження в Україні 2017 р.*, с. 7.
- Петраускас, О. В., Діденко, С. В. 2019. Знахідки римських речей з північного Поділля (нові надходження до фондів Національного музею України). *Oium*, 6, с. 148—168.
- Петраускас, О., Діденко, С., Милян, Т., Осаулчук, О. 2020. Поховання черняхівської культури з бронзовим посудом на Вінничині. *Археологічні дослідження в Україні 2018 р.*, с. 11—12.
- Петраускас, О. В., Шишкин, Р. Г. 2013. *Могильник и поселение черняховской культуры у с. Великая Бугаевка (археологический источник)*. Oium, 2. Киев: ИА НАН Украины.
- Пиоро, И. С. 1990. *Крымская Готия*. Киев: Лыбедь.
- [Потупчик, М. В. 2012] *Перелік пам'яток археології місцевого значення Вінницької області*. https://wikilovesmonuments.org.ua/listy_pamiatek/. Дата звернення 6 вересня 2021.
- Рафалович, И. А. 1986. *Могильник черняховской культуры III—IV вв. н. э.* Кишинев: Штиинца.
- Ременников, А. М. 1954. *Борьба племен Северного Причерноморья с Римом в III в.* Москва: АН СССР.
- Рижов, С. М. 1993. Дослідження трипільських поселень по р. Лядовій у Середньому Подністров'ї. В: Косаківський, В. А. (ред.). *Подільська старовина*. Вінниця: ВКМ, с. 85—96.
- Рикман, Э. А. 1975. *Этническая история населения Поднепровья и прилегающего Подунавья в первых веках нашей эры*. Москва: Наука.
- Романова, Г. А. 1988. Вилы Яругкие — могильник IV в. н. э. В: Кропоткин, В. В. (ред.). *Могильники черняховской культуры*. Москва: Наука, с. 133—142.
- Рудинський, М. Я. 1927. Археологічний до-ступ року 1926. В: *Короткі звідомлення ВУАК за 1926 р.* Київ: ВУАК, с. 123—143.

- Рыбаков, Б. А. 1987. *Язычество древней Руси*. Москва: Наука.
- Седов, В. В. 1994. *Славяне в древности*. Москва: Наука.
- Сецинский, Е. И. 1901. Археологическая карта Подольской губернии. В: *Труды XI Археологического съезда, 1899 г.* I. Москва, с. 197—355.
- Сіцінський, Є. 2000. Стародавні племена й народи на Поділлі за історичних часів перед заснуванням Київської держави. (публікація О. Пламеницької). *Пам'ятки України*, 3—4, с. с. 46—57.
- Слесарев, Є., Гордієнко, Р. 2016. Розвідки поблизу с. Северинівка. *Археологічні дослідження в Україні 2015 р.*, с. 13—14.
- Сміленко, А. Т. 1975. *Слов'яни та їх сусіди в Степовому Подніпров'ї (II—XIII ст.)*. Київ: Наукова думка.
- Смішко, М. Ю., Свешніков, І. К. 1961. Могильник III—IV ст. н. е. у с. Дитиничі Ровенської області. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 3, с. 89—114.
- Сымонович, Э. А. (ред.). 1979. *Могильники черняховской культуры*. Москва: Наука.
- Сымонович, Э. А., Кравченко, Н. М. 1983. *Погребальные обряды племен черняховской культуры*. Археология СССР. Свод археологических источников, Д1-22. Москва: Наука.
- Тиханова, М. А. 1953. Археологические памятники Среднего Поднепровья в первой половине I тыс. н. э. *Краткие сообщения Института археологии АН УССР*, 2, с. 15—19.
- Тиханова, М. А. 1957. О локальных вариантах черняховской культуры. *Советская археология*, 4, с. 168—194.
- Третьяков, П. Н. 1958. *Итоги археологического изучения восточнославянских племен*. Москва: АН СССР.
- Федоров, Г. Б. 1960. *Население Прутско-Днестровского междуречья в I тысячелетии н. э.* Материалы и исследования по археологии СССР, 89. Москва: АН СССР.
- Хавлюк, П. И. 1956. Материалы к археологической карте бассейна р. Соб. *Краткие сообщения Института археологии АН УССР*, 6, с. 18—21.
- Хавлюк, П. І. 1971. Гончарний горн культури полів поховань черняхівського типу в с. Тарасівці на Вінничині. *Середні віки на Україні*, 1, с. 79—83.
- Хавлюк, П. І. 1974. Заячівський могильник на Вінничині. *Археологія*, 14, с. 62—72.
- Хавлюк, П. И. 1976. Исследования Южнобугской экспедиции. *Археологические открытия 1975 года*, с. 400—401.
- Хавлюк, П. І. 1980. Про виробництво жорен на черняхівських поселеннях Побужжя. *Археологія*, 34, с. 30—34.
- Хавлюк, П. И. 1985. Исследования на Южном Буге. *Археологические открытия 1983 года*, с. 367—368.
- Хавлюк, П. И. 1988а. Вельбарские памятники на Южном Буге. W: Gurba, J., Kokowski, A. (red.). *Kultura wielbarska w młodszym okresie rzymskim (materiały z konferencji)*. I. Lublin: UMCS, с. 137—144.
- Хавлюк, П. И. 1988b. Дослідование могильника у с. Вилы Яругские. В: Кропоткин, В. В. (ред.). *Могильники черняховской культуры*. Москва: Наука, с. 142.
- Хвойка, В. В. 1901. Поля погребений в Среднем Приднепровье. *Записки Русского археологического общества*, XII, 1—2, с. 172—190.
- Храбан, Г. Е. 1958. Клад римских денариев из с. Погорелого. *Советская археология*, 2, с. 255.
- Цалкин, В. И. 1966. *Древнее животноводство племен Восточной Европы и Средней Азии*. Материалы и исследования по археологии СССР, 135. Москва: Наука.
- Черных, Е. Н., Барцева, Т. Б. 1972. Сплавы цветных металлов. *Материалы и исследования по археологии СССР*, 187, с. 50—117.
- Шаров, О. В. 1992. Хронология могильников Ружичанка, Косаново, Данчены и проблема датировки черняховской керамики. В: Щукин, М. Б., Гей, О. А. (ред.). *Проблемы хронологии эпохи латена и римского времени*. Санкт-Петербург, с. 158—207.
- Шилін, Ю. 2003. Нова інформація про черняхівське поселення біля с. Глинськ Вінницької області. В: Соломонова, Т. Р. (ред.). *Подільська старовина*. Вінниця: ВКМ, с. 58—65.
- Шишкин, Р. Г. 1996. Система заселения Среднего Поднепровья в I—V вв. В: *Тези доповідей української делегації на VI Міжнародному конгресі слов'янської археології (Новгород, Росія, 1996 р.)*. Київ: ІА НАН України, с. 58—60.
- Щербаківський, Д. 1927. Знахідки біля Могилова Подільського. В: *Коротке звітання ВУАК за 1926 р.* Київ: ВУАК, с. 167—172.
- Щукин, М. Б. 1979. К предьстории черняховской культуры. Тринадцать секвенций. *Археологический сборник (Государственный Эрмитаж)*, 20, с. 66—89.
- Щукин, М. Б. 2005. *Готский путь (готы, Рим и черняховская культура)*. Санкт-Петербург: СПб-ГУ.
- Andrzejowski, J. 2017. Pierścieniowata zawieszka azurowa z Podola. In: Andrzejowski, J. (ed.). *Orbis barbarorum. Studia ad Archaeologiam Germanorum et Baltorum temporibus Imperii Romani pertinentia Adalberto Nowakowski dedicata*. Monumenta Archaeologica Barbarica, Series Gemina, VI. Warszawa, s. 421—430.
- Bierbrauer, V. 1980. Zur chronologischen, soziologischen und regionalen Gliederung des ostgermanischen Fundstoffs des 5. Jhs in Südosteuropa. In: Wolfram, H., Daim, F. (eds.). *Die Völker an der mittleren und unteren Donau im fünften und sechsten Jh.* Wien: ÖAW, S. 131—142.
- Diaconu, Gh. 1964. Einheimische und Wandervölker im 4. Jahrhundert auf dem Gebiete Rumäniens (Tirgșor-Gherăseni—Variante). *Dacia*, 8, S. 195—210.

- Gomolka-Fuchs, G. (ed.). 1999. *Die Sontana de Mureş—Černjachov-Kultur. Akten des Internationalen Kolloquiums*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt.
- Gudkova, A., Schultze, E. 2017. *Gräberfeld und Siedlung Nagornoe 2. Ein Fundplatz der Sântana de Mureş—Černjachov-Kultur an der Unteren Donau*. Bonn: Habelt.
- Godłowski, K. 1979. *Z badań nad zagadnieniem rozprzestrzenienia Słowian w V—VII w. n. e.* Kraków: Instytut Archeologii UJ.
- Ioniță, I. 1972. Probleme der Sintana de Mureş—Cernjachov-Kultur auf dem Gebiete Rumäniens. In: Hagberg, U. E. (ed.). *Studia Gothica*. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Handlingar. Antikvariska serien, 25, S. 95—104.
- Kazanski, M. 1991. *Les Goths (Ier — VIIe siècles ap. J.-C.)*. Paris: Errance.
- Kokowski, A. 2000a. O zagadkowych guzkach glinianych typu «Bernašivka». В: Баженов, Л. В. (ред.). *Давня і середньовічна історія України. На пошану Іона Винокура з нагоди його 70-річчя*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, с. 161—167.
- Kokowski, A. 2000b. Zu geheimnisvollen Tonknöpfen von Typ «Bernašivka». *Sborník Národního muzea v Praze*, LIV, 1—4, S. 65—70.
- Kokowski, A. 2007. *Goci od Skandzy do Campi Gothorum*. Warszawa: Trio.
- Levada, M., Potupčik, M. 2017. Nowe eksponaty z okresu wpływów rzymskich w Muzeum Krajoznawczym w Winnicy. In: Andrzejowski, J. (ed.). *Orbis barbarorum. Studia ad archaeologiam Germanorum et Baltorum temporibus Imperii Romani pertinentia Adalberto Nowakowski dedicata*. Monumenta Archaeologica Barbarica, Series Gemina, VI. Warszawa, s. 409—420.
- Maćczyńska, M. 1996. *Wędrowki Ludów*. Warszawa; Kraków: PWN.
- Magomedov, B. 1994. Petrikovcy, provincia di Chmel'nickij, regione di Vinnitza (Ucraina). In: Bierbrauer, V. (ed.). *I Goti*. Milano: Electa, p. 78—79.
- Petrauskas, O. V. 2003. Die Gräberfelder der Černjachov-Kultur von Kosanovo und Gavrilovka — eine vergleichende Studie zu Chronologie, Bestattungssitten und ethnokulturellen Besonderheiten. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission*, 84, S. 223—351.
- Petrauskas, O. V. 2021. Neue Funde von Hemmoorer Eimern zwischen Südlichem Bug und Dnestr. Zur Typologie und Chronologie. In: Sava, E. (ed.). *Die Chronologie der vorrömischen Eisen- und frühen Kaiserzeit in Mittel- und Südosteuropa*. Tyragetia International, 3. Chişinău; Berlin: Bons Offices, S. 233—250.
- Petrauskas, O. V., Didenko, S. V. Im Druck. Ein Grab mit Hemmoorer Eimer bei Poberežne in der ukrainischen Podillja. *Germania*.
- Vornic, V. 2006. *Aşezarea și necropola de tip Sântana de Mureş—Černjachov de la Budești*. Chişinău: Pontos.

- Артамонов, М. И. 1946. *Археологические памятники Южной Подольи (по материалам Южно-Подольской экспедиции в 1946 г.)*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1946/12.
- Артамонов М.И. 1953. *отчет о работах Юго-Подольской археологической экспедиции Гос. Эрмитажа и Ленинградского Гос. Университета в 1952—1953 гг.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1953/21.
- Артамонов М.И. 1954. *отчет Западно-Украинской археологической экспедиции 1954 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1954/34.
- Баран, В. Д., Винокур, І. С., Журко, А. І., Мегей, В. Ф. 1977. *Отчет о разведочных раскопках на Черняховском поселении в с. Бернашовка в 1977 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1977/25з.
- Березовець, Д. Т. 1947. *1. Попередній звіт про роботи Верхньо-Бузької археологічної експедиції. 2. Отчет о разведке по верхнему течению р. Южный Буг 1947 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1947/32.
- Винокур, І. С., Баран, В. Д. 1978. *Отчет об археологических исследованиях в 1978 г. (Камень-Подольский р-н, с. Бернашовка, с. Бакота)*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1978/30-б.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф. 1987. *Отчет об исследованиях в зоне строительства Днестровской ГАЭС в 1987 г. (многослойное поселение и предскифский могильник у с. Бернашовка)*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1987/58.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф., Мегей, В. Ф. 1989. *Отчет об археологических исследованиях 1989 года в с. Бернашовка Могилев-Подольского р-на Винницкой обл.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1989/176.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф., Мегей, В. Ф. 1990. *Отчет об археологических исследованиях в зоне Днестровской ГАЭС в 1990 г. (поселение середины I тыс. н. э., черняховский и предскифский могильники у села Бернашевка)*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1990/230.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф., Мегей, В. Ф. 1991. *Отчет об археологических исследованиях в зоне строительства Днестровской ГАЭС (предскифский могильник и поселение середины I тыс. н. э. у с. Бернашевка) в 1991 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1991/80.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф., Мегей, В. Ф. 1992. *Отчет об археологических исследованиях в зоне строительства Днестровской ГАЭС (предскифский могильник у с. Бернашевка) в 1992 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1992/45.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф., Мегей, В. П. 1993. *звіт про археологічні дослідження 1993 р. поблизу с. Бернашівка Могилів-Подільського району Вінницької області (в зоні будівництва Дністровської ГАЕС)*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1993/35.
- Винокур, І. С., Гуцал, А. Ф., Гуцал, В. А., Мегей, В. П. 1995. *Звіт про археологічні дослідження 1994—1995 рр. поблизу с. Бернашівка Могилів-Подільського району Вінницької області (в зоні будівництва Дністровської ГАЕС)*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1995/91.
- Гаскевич, Д. Л. 2006. *Звіт про археологічні дослідження у Вінницькій обл. в 2006 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2006/59.
- Гаскевич, Д. Л., Кононенко, О. М. 2012. *Звіт про археологічні розвідки у Вінницькій обл. в 2012 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2012/274.
- Гаскевич, Д. Л., Кононенко, О. М. 2017. *Звіт про археологічні розвідки у Вінницькій області в 2017 році.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2017.
- Гаскевич, Д., Черняк, Л., Юзвяк, Б. 2008. *Звіт про археологічні дослідження у Вінницькій обл. в 2008 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2008/130.
- Гаскевич, Д., Черняк, Л., Юзвяк, Б. 2009. *Звіт про археологічні розвідки у Вінницькій області в 2009 році.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2009/208.
- Гопак, В. *Материалы к археологической карте Винницкой области*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1965/73.
- Грабовська, О., Осаульчук, О., Потупчик, М. 2016. *Звіт про археологічні розвідки у зоні капітального ремонту магістрального газопроводу «Уренгой—Помари—Ужгород» на території Вінницької області у 2016 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2016.
- Діденко, С. В. 2002. *Звіт про археологічні розвідки в Мурованокуриловецькому р-ні Вінницької обл. у 2002 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2002/172.
- Загоруйко В. П. 1993. *Звіт про проведення археологічної розвідки в Вінницькій області в 1993 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1993/50.

- Збенович, В. Г., Шумова, В. А. 1985. *Отчет о работе Днестровского разведочного отряда в 1985 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1985/23-г.
- Зборовський, Т. 1929. *Щоденник розвідок і розшукув Т. Зборовського в 1929 р. на Тульчинщині. Архів С. Гамченко.* НА ІА НАН України, ф. 3, № 66/1.
- Колосов, Ю. Г., Потупчик, М. В., Покас, П. М., Стародуб, О. В. 1994. *Звіт про археологічні розвідки в Верхньому Пороссі (Погребищенський район Вінницької області) 1994 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1994/81.
- Копилов, Ф. Б. 1949. *Доповідна записка про розвідку в Гайсинському районі Вінницької області 1949 р.* НА ІА НАН України.
- Коршенко, С. В. б. д. *Материалы для составления карты распространения культуры полей погребений на территории УССР.* НА ІА НАН України, ф. 47/171—173.
- Кравченко, Н. М. 1964. *Отчет о раскопках могильника в с. Косаново в 1962—1964 гг.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1962—1964/8.
- Кучугура, Л. І. 1992. *Звіт про археологічні розвідки в Козятинському районі Вінницької області (басейн р. Гнилоп'яті) у 1992 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1992/190.
- Левада, М. Є. 2000а. *Звіт про проведення охоронних археологічних досліджень у зоні будівництва з'єднувального нафтопроводу «НПК “Південний” — Західна Україна» у Вінницькій області. 1: Проведення охоронних археологічних досліджень поселення Федорівка.* Архів НДППД.
- Левада, М. Є. 2000б. *Звіт про проведення охоронних археологічних досліджень у зоні будівництва з'єднувального нафтопроводу «НПК “Південний” — Західна Україна» у Вінницькій області. 2: Проведення охоронних археологічних досліджень поселень Слобода Носковецька, Стрільники та Жабокрич.* Архів НДППД.
- Лысенко, С. Д., Лысенко, С. С., Гаскевич, Д. Л. 2004. *Отчет о разведках и раскопках в Киевской и Винницкой обл. в 2004 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2004/80.
- Магомедов, Б. В. 1987. *Отчет о раскопках поселения черняховской культуры Козлов 3 в 1987 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1987/23б.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Е. 1991. *Отчет о раскопках черняховского поселения в городе Винница в 1991 г. (Винница — Вишенька I).* НА ІА НАН України, ф. 64, 1991/13а.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Е. 1992. *Отчет о раскопках поселения Вишенька 1 в г. Винница в 1992 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1992/44.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Е., Абашина, Н. С. 1993. *Отчет о раскопках могильника черняховской культуры Петриковцы I в 1993 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1993/20.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Е., Лобай, Б. И. 1992. *Отчет о раскопках могильника черняховской культуры в с. Петриковцы в 1992 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1992/35.
- Магомедов, Б. В., Левада, М. Е., Потупчик, М. В. 1994. *Отчет об исследовании черняховского поселения Вишенька 1 в Виннице в 1994 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1994/11.
- Магомедов, Б. В., Лобай, Б. И. 1982. *Отчет Подольского обряда Лесостепной Правобережной экспедиции о работах в 1982 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1982/17а.
- Магомедов, Б. В., Рыжов, С. Н., Лобай, Б. И. 1983. *Отчёт Винницкого отряда Лесостепной Правобережной экспедиции 1983 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1983/7а.
- Мазур, О. 2015. *Звіт про археологічні розвідки на території Вінницької області у 2015 році.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2015.
- Милян, Т., Сало, Б., Назар, І., Чорний, А., Фіцко, М. 2011. *Звіт про підсумки пам'яткоохоронних робіт (розкопок та нагляду) у зоні будівництва ПЛ ЗЗО КВ Дністровська ГАЕС — Бар з реконструкцією ПС ЗЗО КВ «Бар» на території Вінницької області у 2011 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2011/129.
- Мовчанівський, Т. М. 1927. *Справа археологічних обстежень Бердичівщини в 1927 р.* НА ІА НАН України, ф. ВУАК, 116/21.
- Петраускас, О. В., Авраменко, М. О. 2017. *Звіт про роботу окремого загону Подільської експедиції з дослідження пам'ятки археологічної спадщини Попівка 1 (Липовецький р-н, Вінницька обл.) у 2017 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2017.
- Петраускас, О. В., Діденко, С. В. 2018. *Звіт про розвідкові дослідження біля с. Побережне (Вінницький р-н, Вінницька обл.) у 2018 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2018.
- Петраускас, О. В., Діденко, С. В. 2019. *Звіт про розвідкові дослідження біля с. Грушківці (Калінівський р-н, Вінницька обл.) у 2019 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2019.
- Петров, В. П., Кравченко, Н. М. 1961. *Отчет Косановского отряда Южно-Бугской экспедиции о раскопках могильника черняховской культуры в с. Косаново.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1961/7е.
- Потупчик, М. В. 1995. *Звіт про розвідку у Вінницькій області в 1995 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1995/31.
- Потупчик, М. В., Левада, М. Є., Потупчик, М. Є. 1996. *Звіт про археологічну розвідку у Вінницькій області в 1996 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1996/88.
- Рубін, М. 1951. *Звіт про роботу експедиції Вінницького педагогічного інституту та Обласного краєзнавчого музею по виявленню археологічних пам'яток на території Вінницької області за 1951 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1951/25.
- Стародуб, О. В. 1993. *Звіт про розвідку пам'яток археології в Київській та Вінницькій областях в 1993 р. II: Археологічна розвідка в Хмельницькому і Козятинському районах Вінницької області.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1993/39.

Хавлюк, П. І. 1954. *Звіт про археологічну розвідку в районі Верхнього Побужжя*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1954/40.

Хавлюк, П. І. 1955. *Науковий Звіт про археологічну розвідку в верхів'ях басейну річки Сіб (приток р. Південний Буг) та на річці Південний Буг на участку від с. Ладижин до м. Брацлав Вінницької області в 1955 році*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1955/35.

Хавлюк, П. І. 1956. *Научный Отчет про археологическую разведку берегов реки Южный Буг на отрезке от станции Самчинцы до г. Винница*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1956/21.

Хавлюк, П. І. 1958. *Отчет об археологической разведке в верховьях реки Соб и берегах среднего течения Южного Побужья в 1958 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1958/41.

Хавлюк, П. І. 1959. *Отчет о работе Подольского отряда по изучению раннеславянских поселений в среднем течении Южного Побужья*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1959/18.

Хавлюк, П. І. 1963. *Научный Отчет о разведке археологических памятников в районе левых притоков Ю. Буга до водораздела с бассейном Днепра в мае-июне 1963 г.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1963/14.

Хавлюк, П. І. 1964. *Научный Отчет о разведке археологических памятников вдоль берегов Ладжинского водохранилища (Южное Побужье) и левого берега Днестра на участке Могилев-Подольский—Ямполь*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1964/21.

Хавлюк, П. І. 1965. *Научный Отчет о разведке археологических памятников вдоль левого берега Днестра на участке Могилев-Подольский—Бернашевка*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1965/20а.

Хавлюк, П. І. 1966. *Науковий Звіт про археологічну розвідку та розкопки на Південному Побужжі в 1966 році*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1966/61.

Хавлюк, П. І. 1967. *Науковий Звіт про розвідку археологічних пам'яток у басейні Південного Бугу*

і розкопки поселень перших ст. н. е. Мар'янівка та Носовець. НА ІА НАН України, ф. 64, 1967/58.

Хавлюк, П. І. 1972. *Науковий Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педінституту в 1972 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1972/78.

Хавлюк, П. І. 1974. *Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педінституту в 1974 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1974/86.

Хавлюк, П. І. 1975. *Науковий Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педінституту в 1975 році*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1975/35.

Хавлюк, П. І. 1977. *Науковий Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького Педінституту в 1977 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1977/76.

Хавлюк, П. І. 1978. *Науковий Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педінституту в 1978 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1978/54.

Хавлюк, П. І. 1984. *Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педінституту*. НА ІА НАН України, ф. 64, 1984/186.

Хавлюк, П. І. 1998. *Науковий Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педагогічного університету у 1998 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 1998/27.

Хавлюк, П. І. 2000. *Науковий Звіт про дослідження археологічних пам'яток на території Південного Побужжя експедицією Вінницького педагогічного університету у 2000 р.* НА ІА НАН України, ф. 64, 2000/40.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВДПУ	—	Вінницький державний педагогічний університет
ВКМ	—	Вінницький обласний краєзнавчий музей
ДІМ	—	Державний історичний музей (Російська Федерація, Москва)
ІА НАН України	—	Інститут археології Національної академії наук України
ІМІК	—	Інститут історії матеріальної культури (Ленінград / Санкт-Петербург)
КПНУ	—	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
НА ІА НАН України	—	Науковий архів ІА НАН України
НДІПД	—	Науково-дослідний інститут пам'яткоохоронних досліджень
НМІУ	—	Національний музей історії України (Київ)
б. д.	—	без дати
кол.	—	колишній
м.	—	місто
р.	—	річка
с.	—	село
сел.	—	селище
сmt	—	селище міського типу
ур.	—	урочище
хут.	—	хутір

Наукове видання

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

МАГОМЕДОВ Борис Вікторович

ПАМ'ЯТКИ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Надруковано в авторській редакції
Верстка С. А. Горбаненка

Підписано до друку 31.03.2022.
Формат 84 × 108/16. Гарн. Шкільна. Ум.-друк. арк. 15,33.
Обл.-вид. арк. 13,95. Тираж 100 прим.

Інститут археології Національної академії наук України;
04210, м. Київ, проспект Героїв Сталінграда, 12;
www.ianapi.org.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 6290 від 09.07.2018 р.

Тираж видруковано ФОП О. О. Євенок, 10014, м. Житомир,
вул. М. Бердичівська, 17А, тел.: 0412-422-106,
email: bookovych@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої
справи до державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК № 3544 від 05.08.2009 р.

**МАГОМЕДОВ Борис
Вікторович**

доктор історичних наук,
лауреат Державної премії
України 1991 р., член-кор.
Германського археологічного
інституту (DAI).

Працює в Інституті археології
НАН України з 1969 р.

Основні наукові інтереси —
археологія та історія пізньо-
римського періоду. Автор
близько 250 наукових робіт.

